

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Bindbetegnelse | Volume Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Bregendahl, Marie.

Holger Hauge og hans Hustru : Roman fra en historisk Tid.

Vol. 1

København : Jespersen & Pio, 1934-35

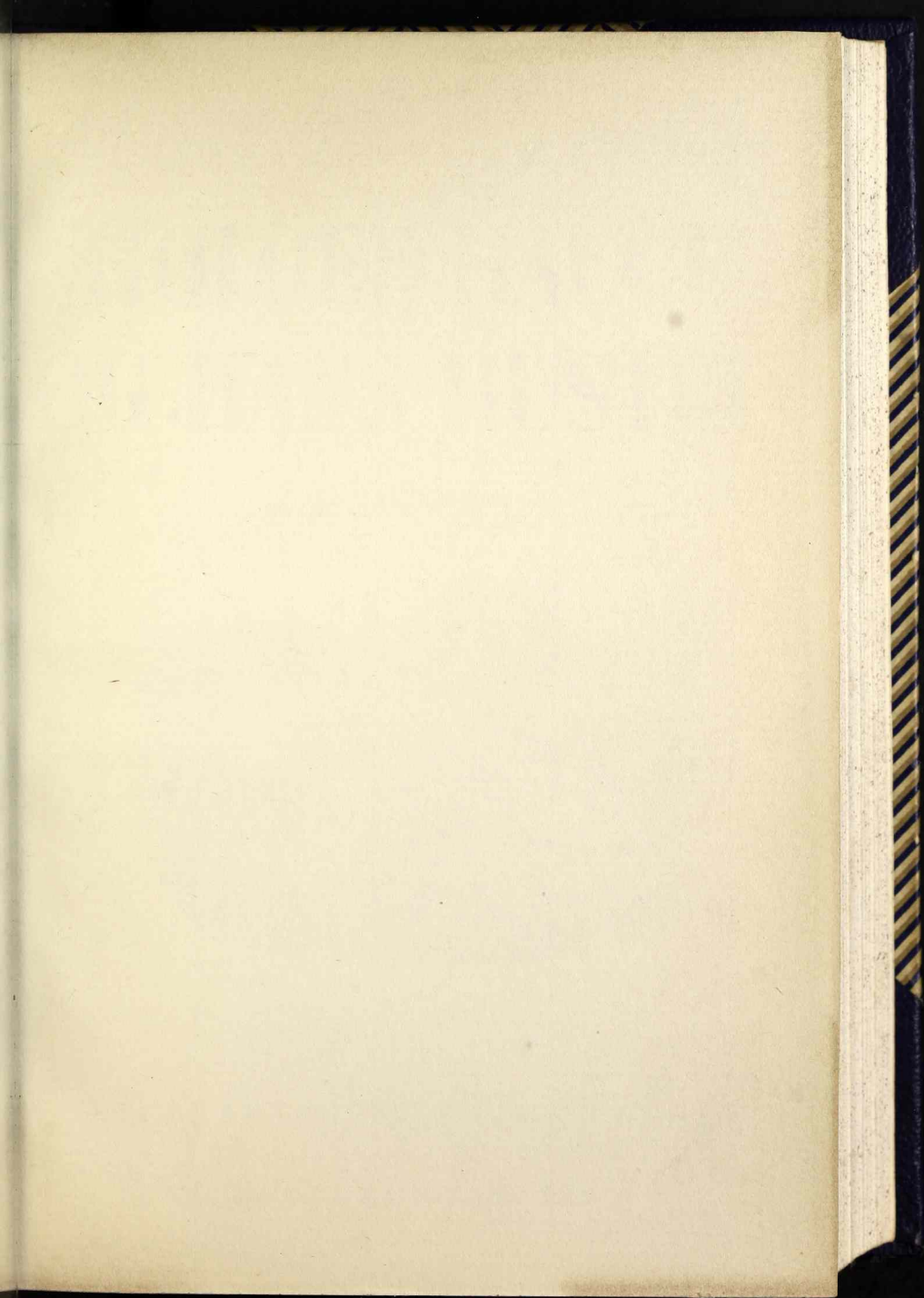
2 bd.

DK

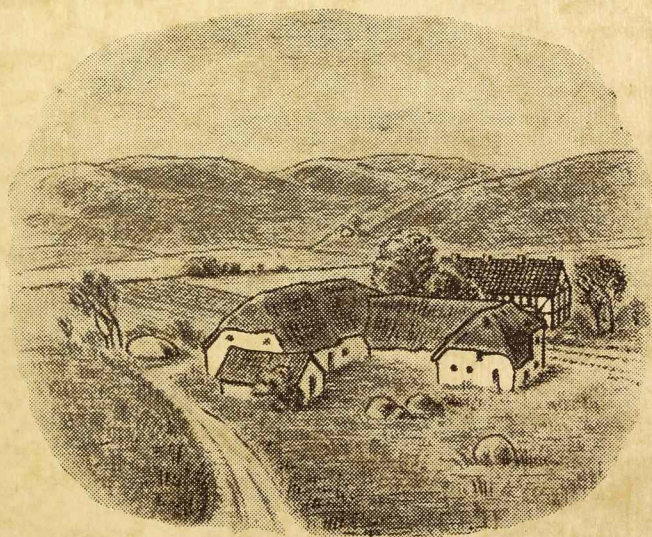
Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

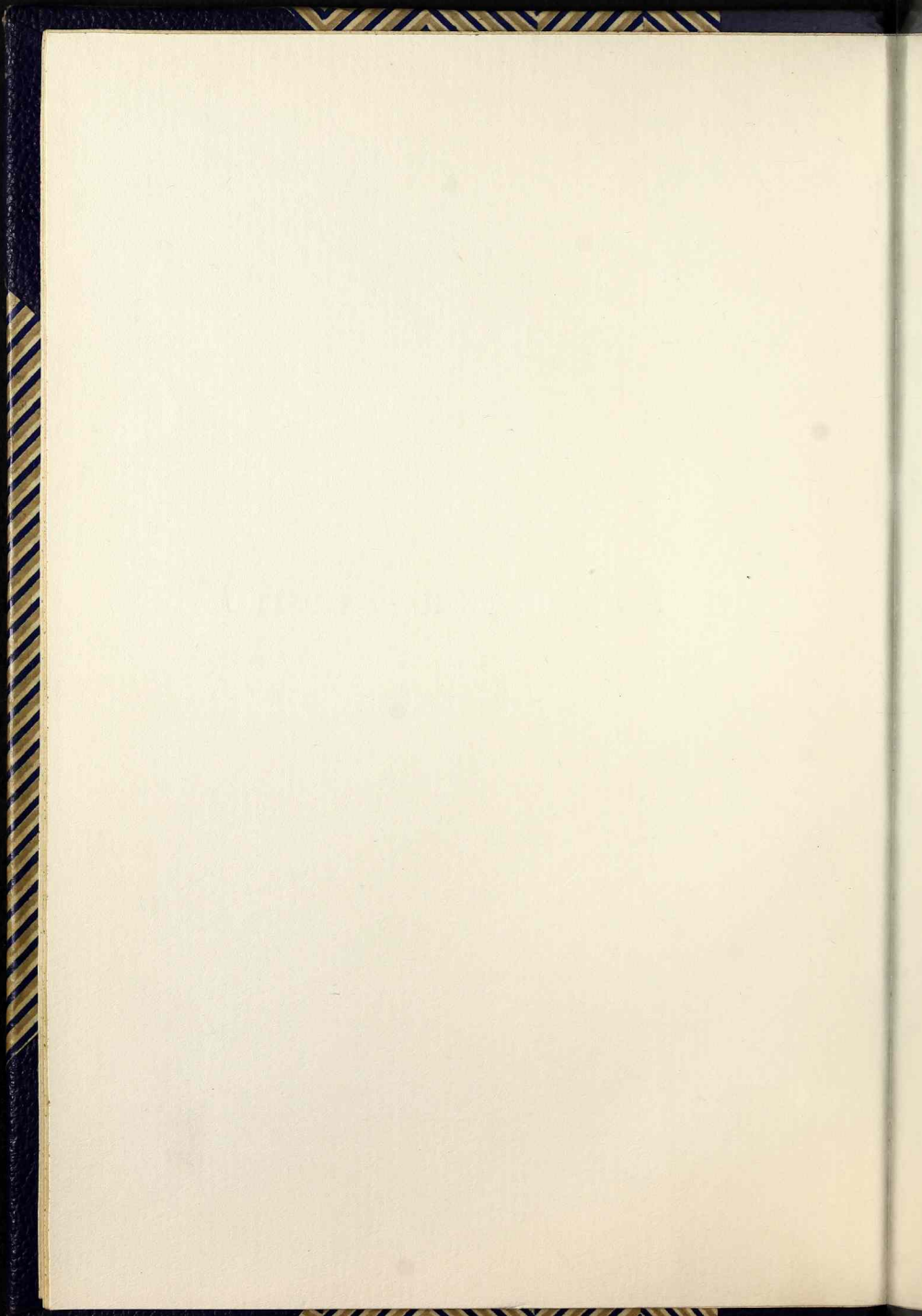

Marie Bregendahl
HOLGER HAUGE
OG HANS HUSTRU

635 554
Jespersen og Pios Forlag
København og Oslo

HOLGER HAUGE OG HANS HUSTRU

MARIE BREGENDAHL

HOLGER HAUGE OG HANS HUSTRU

ROMAN FRA EN
HISTORISK TID

FØRSTE BIND

JESPERSEN OG PIOS FORLAG
KØBENHAVN :: MCMXXXIV :: OG OSLO

X

Copyright 1934
by Marie Bregendahl.

SPECIALLOGTRYKKERIET. KBHVX.

INDHOLD AF FØRSTE DEL.
DEN SIDSTE SØNDAG I MAJ 1877.

INDLEDNING	11
I. LANDSBYENS URO	25
II. HARREBORG	32
III. BYMÆNDENE FORTÆLLER OP	39
IV. I SLADREKROGEN	54
V. OLE KENDES IKKE VED SIN FØDEBY	69
VI. HOS GAMLE HELLE	79
VII. DEN BERØMMELIGE UDFLUGT	85
VIII. HOLGER HAUGE OG HANS GÆST	95
IX. PAA STATIONEN	139
X. FREMTIDSSYNER	148

INDHOLD AF ANDEN DEL
ET DØGN I HUNDEDAGENE 1883.

I. URO I LANDET	157
II. EN HJEMVENDT	168
III. EN FREDLØS	185
IV. EN SØVNLØS	198
V. FOR SEKS AAR SIDEN	209
VI. I ARBEJDSBUR	237

VII. I PRÆSTEGAARDEN	.	.	.	.	.	246
VIII. I MIDDAGSSTUNDEN	.	.	.	.	.	255
IX. RUNDT I LANDSBYEN	.	.	.	.	.	269
X. DE TRE GULE BREVE	.	.	.	.	.	286
XI. ET HASTIGT BESØG	.	.	.	.	.	290
XII. DET BETYDNINGSFULDE MØDE	.	.	.	.	.	293
XIII. TROFASTE VENNER	.	.	.	.	.	320
XIV. I NATTENS SKJUL	.	.	.	.	.	328

LILLE FORORD.

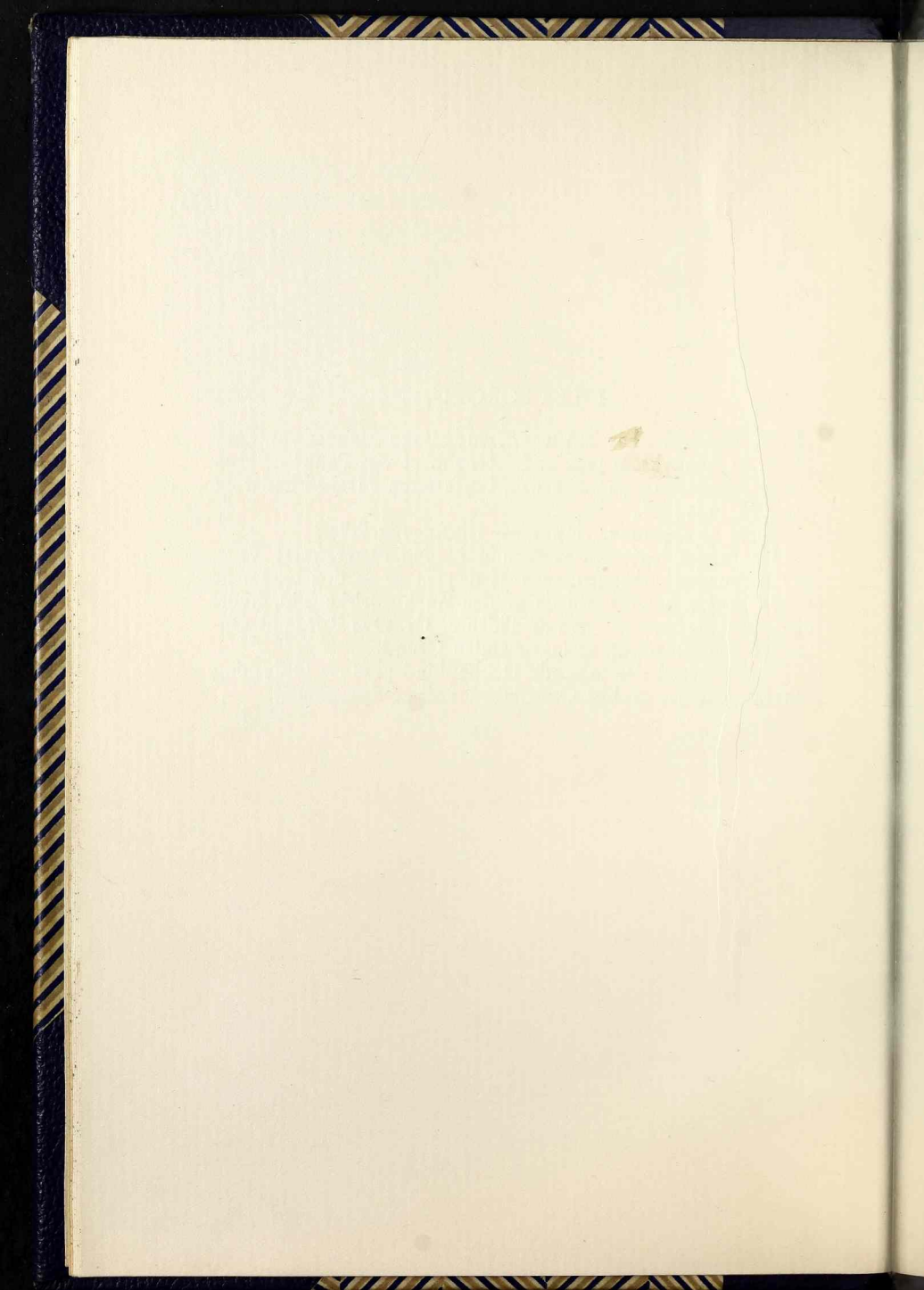
EN Mand, der har læst nærværende Bog i Manuskript, gjorde opmærksom paa, at Læserne af et vist Punkt i Bogen muligt kunde falde paa at tænke, Forfatteren var Jødehader og nazistisk indstillet.

Ingen af Delene er rigtigt, — selvfølgelig ikke.

Jeg lægger her, som sædvanlig i mine Bøger, mest Vægt paa Menneskeskildringen, men Hensigten er jo dog ogsaa, at Bogen skulde give et Billede af den nu historiske Tid, hvori den foregaar. Som et Træk af Tiden er Dr. Ove Rørdams Oplevelser taget med, og af ingen anden Grund.

Forøvrigt vil det følgende Dobbeltbind give ny Oplysning om og en noget ændret Opfattelse af dette Spørgsmaal.

M. B.

FØRSTE DEL
DEN SIDSTE SØNDAG I MAJ
1877

INDLEDNING.

DET var Lørdag Aften og sidst i Maj. Solen var allerede gaaet ned, tunge, blygraa Skyer laa og rugede oppe under Hvælvet, og der var hverken Maane eller Stjerner at se. Men de lyse Nætter havde holdt deres Indtog, derfor laa der endnu, trods Dis og Skumring, et Skær af Majdagen hen over Landskabet.

Klokken kunde vel være henimod ti, da en lille, graaskægget Mand med en Taske paa Ryggen kom vandrende ad Skolestien, som fra nogle spredte Smaahuse i Kanten af Heden førte ned til *Igelmoose*. Hans Tøj var falmet og blankslidt, den bløde, sorte Hat faldt lidt i det grønlig, og Skoene var baade lappede og snippede, men propert og ordentligt var det dog alt sammen, net og velholdt. Haaret var ogsaa falmet og hang i bløde Tjavser under Hatten, men Skægget, der sad i en tynd Krans om Hage og Kinder, maatte vist have været mørkere end Haaret, for paa det saas det stærkere, at det var falmet og graaet.

Af Trækkene i denne Mands blege og smalkindede Ansigt saas det let, hvor fortrolig han maatte være med Lidelse, men der var over dette følsomme, skælvende Ansigt udbredt en saa stor Finhed og Renhed, at det *lyste* af det. En hel *Forklarelsens Glans* var det, der stod ud fra dette Ansigt.

Denne Mand var *Ole Nybro*.

— — —
I henimod en halv Snes Aar havde Ole vandret paa sin Fod rundt i Jylland, — vandret og vandret fra By til By, og fra det ene Stift til det andet. Han er nu kendt af næsten alle i Landsdelen, Rig saavelsom Fattig, Barn, Voksen og Gammel.

Hvad vanker han efter?

Jo, han gaar rundt i Hjemmene og taler med Folk om *Afholdssagen*:

Drikkeriet, hvad er det ikke for en frygtelig Last, Spiritus

— *Alkohol* — hvad er det ikke for en grufuld Gift. Hvor mange Menneskers Velfærd, hvor mange Menneskers Helbred lægger den ikke øde? Hvor mange Hjem gaar ikke til Grunde for »Kong Alkohol«s Skyld, og hvor mange Kvinders og Børns Lykke ligger ikke begravet under de ødelagte Hjems Ruiner?

Jo, jo.

Hør Ole Nybro paa sin egen stille, men gribende Maade fortælle derom, se den skælvende Smerte, der da fylder hans fine, lidelsesfulde Ansigtstræk, og Tilhørerne forstaar, at dette er Alvor, — at der er een, for hvem det er Alvor: Han, der nu i mange Aar har vandret rundt for at trøste de Ulykkelige og for at støtte og rejse de Faldne.

Men Ole holder sig dog ikke strengt til sit Emne. Om man ser nøje til, er Afholdssagen kanske alligevel ikke det *centrale* for ham. Men at faa Held til, hvor han kommer frem, at udvikle en Smule medmenneskelig Mildhed og Kærlighed, — *dette* er det nok, som er ham det dyrebareste af alt.

Som Ole Nybro kommer vandrende der ad Stien, med Resterne af den svundne Dags Lysskær hen over sig, er det, som han støtter sig lidt tungt til den knortede Krogkæp, og som det blege Ansigts bevægelige Træk nemt kunde skælve over i Graad.

Især da han standser derhenne ved Moseranden og ser sig tilbage, dukker det triste og sørgmodige frem.

»Man vandrer og vandrer. — Aaja — ja —« mumler han og flytter Stokken med et lille Stød. »Vandrer og vandrer —«

Jovist, de havde raabt efter ham dernede i Igelse, som han kom fra, fniset, piftet og peget Fingre ad ham:

— »Din hellig' Apostel!«

— »Din langhaarede Prædikanter!« — havde de raabt.

— »Vil du ha' en Dram, din »Totalprofet?«

— »Hah, ja, Pinedød! Nu skal du ha' en Rompunch, — en høj! — Dældanse mig!«

Saadan havde de lattermilde Raab lydt bag hans Ryg, høj-røstede nok til, at han mageligt kunde høre dem.

Et Par af Friskfyrene havde endog drevet Spøgen saa vidt, at de havde budt ham Penge:

— »Vil du ha' en Femøre, fordi du prækede saa kønt?«

— »Ja, vil du ha' en »Grønhøj-Specie«, en splinterny?« — forbedrede en anden og lod den blanke Kobberskilling blinke for hans Øjne.

Ole havde hverken holdt Præken eller Foredrag, men bare jævnthen, i milde, manende Vendinger, snakket til en Flok Sviregaster, han tilfældigvis var stødt paa.

Naa, men hvad saa, — Herregud! —

Ole rystede paa Hovedet ad sin egen Færd: Hvorfor havde *det* nu gjort ham saa ondt? Han havde da saa tit maattet døje Haan og Spot, saa det burde han jo være velfortrolig med, — ja, og kunne tage imod uden Knurr.

Javistsaa, laa der vel nogen Vægt paa saadant? — Den Slags Smaatterier, haa! — Og han rystede atter paa Hovedet og forsøgte at smile ad sig selv.

Endnu stod han saadan lidt i egne Tanker. — Saa vendte han sig om og saa med længselsfulde Øjne op til Heden, som han styrede mod, og da var det, som han helt forvandlede; Ansigtets Skygger forsvandt, Øjnene fyldtes af Mildhed, og der kom noget næsten *straalende* over den lille, aldrende Mand.

I et hastigt, spøgefuldt Tag skubbende han Tasken ilave paa sin Ryg, og med livfulde Bevægelser og hurtige Trin begyndte han atter at stige op ad den stejle, vringleverne Sti.

Ole standsede først, da han var naaet helt op i Hedebyrnet.

Her hængte han Krogkæppen paa sin ene Arm, tog Hatten af og lod Haanden med Lommetørklædet glide op over Panden og det tynde, tjavsede Haar. Saa stod han lys og lykkelig og skuede ud over Landskabet til alle Sider og smilte i glad Genkendelse, hvorhen han saa:

»Ja, her er det altsammen, som jeg ventede at finde det, — altsammen; — og Gud ske Lov og Tak for det!«

Ole Nybro var født her paa denne Egn; men det var et halvt Aarhundred siden, han oplevede sin Barndom, — den halve Snes lykkelige Aar af hans Liv, der siden altid havde staaet i hans Erindring med saa skær og skøn en Glans over sig. — Akja, den Gang baade Far og Mor levede, og Ole og hele Søskendeflokken havde været samlet derhjemme i den lille, lerklinede Hedegaard.

Det var underligt at tænke paa, at det var saa mange Herrens Aar siden, det var forbi.

Men det var godt og skönt, at han endnu den Dag i Dag kunde føle stor Længsel mod dette Sted, — godt at have noget at længes mod.

Naar han nu saadan vandrede rundt blandt Menneskene for at røgte det Kald, han troede, Gud havde givet ham, saa

kom han jo igennem saa mange forskellige Egne, hvor Korn og Græs kunde staa saa kraftigt, saa det var et rent Guds Under at se derpaa, — og rige, skønne Skovegne kom han igennem, hvor der kunde være en Duft og en Fuglesang saa forunderlig og frydefuld, og Blomster kunde der vælde frem i Skovbunden og paa Markerne; det kunde være som det prydeligste, skønneste Tæppe, saa man knap nænnede at træde derpaa. Og saa var der de yndige, smækre Hjortedyr! — I Oles første Halvhundred Leveaar havde han aldrig drømt om, at han skulde se en levende Hjort for sine Øjne, nu havde han ofte set dem, endda i store Flokke. Aa, naar de gik stille og græssede omkring en Skovsø, — han kunde faa Taarer i Øjnene ved et saadant Syn.

Han havde set Fjorde og Søer og Aaer, omgivet af frodige Enge, og han havde ogsaa faret over de sandede, gølge Klitter, hvor næsten ingen Vækster kunde trives.

Og saa havde han været ude ved *Havet*!

Ak, det store, vilde, brusende Hav! Hvor det betog ham, ja, næsten helt overvældede ham første Gang, han havde det for Øje.

Ja, det var sært at have set alt dette, og helt skønt at tænke paa, at han, som aldrig havde kendt til anden Befordring end Apostlenes Heste, dog havde faaet kigget sig saa vel om i sit Fædreland. Alligevel — saa syntes han, det var gaaet ham saadan, at jo mere Nyt han saa, desto tiere kom det over ham, at han mindedes Barndommens Egn og længtes efter *den*.

Det maatte vistnok komme af, at alting her blev ved at være saa uforandret?

Ude omkring, hvor Ole til daglig færdedes, der havde de saa travlt med saa mange nye Ting. Saa byggede de Gaardene om, lavede store, knejsende Vaaninger til baade Korn, Kvæg og Mennesker, Købmandshuse byggede de, og Vejrmøller og Skoler, ja, saagar store, nye Teglstenskirker. De sidste kunde Ole ikke paa nogen Maade forsone sig med. Hvor flittig en Kirkegænger han end var, saa gik han aldrig ind i en Kirke, der ikke var hvidkalket. — Men altsaa, det var ligemeget, syntes han, hvor kort der var mellem hans Besøg paa de forskellige Egne, hvor han havde sin Gang, altid saa havde de, naar han kom igen, noget *Nyt* for, — altid var der sket Forandringer.

Se, det behøver man jo aldrig at frygte for her, — smilte Ole helt lunt og saa sig fornøjet rundt.

Trods de graa Skyer og det temmelig sene Klokkeslet kun-

de han endnu helt tydeligt se Omridsene af de forskellige Gaarde, som laa paa Rad langs Landevejen, der løb gennem Thorsted, — laa der med deres svajryggede Tage, deres lave, lerklinede Bindingsværksmure, deres vidtskilte Hylde- eller Pilebuske paa Bleghavernes og Kaalgaardenes Diger, der bagved Stuehusene, — Stuehusene, der altid laa Norden i Gaarden.

Hvor godt han kendte det altsammen.

Han kunde ogsaa skimte Præstegaarden, der var hvidkalket, og til Forandring fra Bøndergaardene laa halvsjult i sin Have, ogsaa Fattighuset nede ved Kæret, den gamle Skole og den kullede Kirke med Klokkegalgen paa Bakken bagved, det havde jo altsammen været, som det var, saa længe nogen levende kunde huske.

Og det havde sandelig da ogsaa *Harreborg*, der laa derude nordpaa, midtvejs mellem Byen og Thors Sø.

Ja, hvornaar var her mon sidst blevet bygget et nyt Hus? — Ole stirrede paa Hjem efter Hjem og syntes aldrig, han kunde mindes, det var hændet.

Naturligvis havde Gaardene skiftet Ejere, Sønnerne var kommen efter Fædrene, de Gamle var flyttede over i Aftægts-husene, og de, der havde boet her, — ja, de var jo flyttede derned til det grønne »Indelukke« ved den kullede Kirke, hvorefter ogsaa begge Oles Forældre forlængst var bleven førte.

Saadan var jo Livets Gang.

Men alligevel syntes Ole, at det hele var som for lange, lange Tider siden, som den Gang han gik dernede i den lave, rødkalkede Skole og trampede rundt paa det hullede Lergulv, mens den enfoldige »Kræn Skuelmejer« anstrængte sig for at indprente ham Visdommen i Balles Lærebog.

Ude paa Dueholmen kunde han skimte en Kalkkule. Som et tabt Lommetørklæde eller en bortblæst Avis laa den der og blinkede i Kanten af den grønne Vaarsæd.

Jovist — de tog Kalk fra den Kule, naar Kirken skulde hvidtes. Ole havde en Gang mens han gik i Skole været med til at hente et Par Spandefulde til det Brug. Det blev blandt Drengene regnet for en ærefuld og betroet Gerning, fordi det var til Kirken.

Og den lille, femvingede Mølle, han kunde skimte nede i Kærene, og som beskæftigt knebrende svingede rundt for at male Vandet ud af de sure Sig, havde den ikke ogsaa været der for halvtreds Aar siden?

Thvertfald havde alle de Storkereder rundt paa Hustagene været her saa langt, han kunde huske tilbage, og ogsaa natur-

ligvis den lille Kæmpehøj ovre paa Toftegaardens Mark. — De brugte den Høj til at kule Kartofler i, og der var en Laage ind til Kulen med en stor Kampesten for. Bag denne Kampesten holdt Ole og hans Drengeskammerater »Tugthus«, naar de legede »Tyve og Røvere«. Og ved de bibelhistoriske Lege, der optog dem, blev Kulen til »Jesu Grav«. Ole havde selv engang været Englen, der væltede Stenen fra Gravens Indgang.

Aajo, — Ole stod og smilte — jo, her var alting, som det altid havde været, ikke Spor af Forandring, — som godt og vel var.

Lidt efter vendte han sig om.

Han saa imod Øst, ud over de store Hedearealer, der strakte sig ned bagom Stationen og Lundholmbakkerne, helt ud ad den store, rigtige *Alhede* til.

Fordi den sorte Lyng lagde sit enstonige, mørke Skær over baade Bakker og Lavninger, mærkedes Aftenskumringen mere her; men alligevel kunde han dog ogsaa til denne Side helt tydeligt se Konturerne af de mange Gravhøje, der kuplede sig op mod den skyede Horisont. — Ogsaa den lyse Stribe, som den sandede Hulvej med de halvt bortskyllede Hjulspor drog i Lyngen, kunde skimtes langt, langt ud i Heden.

Hans Blik fo'r hen over de kuplede Kæmpegrave og over Lyngens sorte Tæppe: — Var det ikke, som der stod en Forkyndelse af evig Fred og Hvile ud derfra, ja, af selve Døds-søvnens Grav og Glemsel?

Aa, men det maatte der gerne. Det skræmte ikke en gammel Vandringsmand. Nej. Det var saa godt, som det var, saa inderlig godt.

Og Ole slog sine Hænder over Kors for sit Bryst og takkede og lovede.

Thi naar En havde vandret i Maaneder og Dage paa fremmede Egne og blandt fremmede Mennesker og set saa meget af Livets underlige Omtumlen, saa var det godt at komme »hjem« igen, — ja, saadan hjem til det evigt uforanderlige.

— Han stod lidt, saa traadte han fra Agermarken og ind i Heden. Han styrede op mod en lille Gravhøj, der laa nogle Favne inde i Lyngen. Her vidste han fra gammel Tid, at der ved Højens Fod var en grøn Kløft med en magelig Hvileplads, — Ole havde ofte skæmtende lignet den ved »en Løjbank paa Fjedre«, — her vilde han sætte sig og slaa sig til Ro et Par Timer, eller kanske længere. Det kom an paa, om Luften blev ved at beholde sin Mildhed.

Ikke fordi han ingen Sengeplads kunde faa, vilde han blive her, — for det kunde han sagtens. Selv om han nu var ganske uden Slægtninge her paa Egnen, var der dog Hjem ved Hjem, der nedover Dalen, som med Glæde vilde aabne deres Døre og rede Seng for den lille, milde Mand, der altid bragte saadan løftende Mildhed og Renhed med sig; men Ole havde sovet nogle Timer bort midt paa Dagen og syntes ikke, han trængte til Søvn nu igen. Men i Morgen, der var Søndag, saa vilde han gaa i Kirke nede i Thorsted. Han vilde høre den gamle Pastor Rørdam endnu en Gang. Hans Forkyndelse passede Ole saa godt, og han forsømte sjælden, naar han var her paa Egnen, at tage dette med.

Forresten var det heller ikke noget usædvanligt, naar Sommervejret var til det, at Ole tilbragte Natten, eller da mange Timer af den, under aaben Himmel.

Han holdt saa meget af Natten.

Det var saa godt med *Mørket*, syntes han, Mørket, der saadan kom og sænkede sig ned over alting. Det var saa dummende for Sindet, og der faldt saadan Fred over En.

Var det ikke godt at tænke sig, at der dog var een Tid paa Døgnet, hvor Menneskene blev udfriede af Trældom og kunde give al deres Sorg og Elende i Søvnens Vold.

Jo, jo. Aajo.

Han saa igen derned over den stille, slumrende Egn, hvor der nu ikke var en eneste oplyst Glug at se, ingen Mennesker eller Dyr at høre, ikke en Gang et Hundeglam eller en pibende Porthængsel, kun idel Hvile og Ro.

— Ole Nybro begyndte nu at berede sit Hvilested. Han lagde Tasken tilrette som Hovedpude, løsnede et sammenrullet Rejsetæppe, han havde fastsurret ved Tasken, og bredte det ud som Underlag, og tog saa den gamle, tynde Overfrakke, han bar paa Armen, for at brede den over sig som Dyne. Saa strakte han sig med stort Velbehag, mens hans Sind vedblev at fryde sig ved at kende, at Nattens hyllende Tæppe blev sænket over baade ham og Jorden. Hans Tankers Udmaling af den Velsignelse, der fulgte deraf, blev næsten helt til Ekstase:

— »Hav Tak, o Gud, for den Hvile, Du sender til mødige Lemmer! — lovpriste Ole. — Hav Tak, oh, Lov og Tak, for den Fred og Ro, Du skænker til Menneskenes Sind!«

Og der var saa stille omkring hans Leje, saa synkende stille.

*

*

*

Ratsch — Ritsch — Skratsch!

Der var Fodtrin, der knasede over Grus og Sand, og Smaasten stintede for hastige Spark.

Ole drejede Hovedet. Jo, der kom en Mand op over Agrene. — Han styrede ligepaa, herop mod Heden.

Hvem var han?

Og hvad vilde han her?

— Nu naaede han et Kobbelt Faar, der stod tøjrede lidt udenfor Hederanden. De blev skræmte og dansede vildt rundt. Da Faren var ovre, kunde han høre dem staa og bræge saa klagende: Bæ—æh! — Bææh!

Men Manden ænsede dem ikke, han blev ved at gaa, til han naaede Randen af Lyngen. Det var lige ud for Ole Nybro, der kun laa nogle Skridt borte, men velskjult i den dunkle Kløft.

Da den Fremmede var traadt indover Hedebyrnet, stod han stille her nogen Tid og stirrede ned mod Thorsted, som han kom fra, men som nu næsten var ganske tilhyllet af Mørket.

Saa saa' Ole ham pludselig hæve sine Hænder opover Hovedet og ligesom høge og true ud i Luften, eller kanske nedad den sovende Landsby til, mens han vredt mumlede en lang Række Sætninger, hvis Ordlyd det dog ikke var muligt at opfatte.

Og straks, han havde sænket de truende Hænder, begyndte han i Kanten af Lyngen en ilfærdig March. Nordpaa lod han staa, med lange Skridt, og snart var han forsvunden ud af Synskredsen.

— »Ih! Hvad var da det med ham?« — mumlede Ole. Han havde i sin Overraskelse rejst sig op paa Albuen. — »Sikken Hoben Ord, han brækkede af sig, og sikken Hast, han havde. — Det var dog Pokker til ilvoren Krabat!«

— »Ja, med *din* Aftenfred er det nok smaat bevendt, Farlil!« — smilte Ole.

Ved Tanken om, med hvilke vidtforskellige Følelser den Fremmede og Ole selv var søgt herop til Heden og den mørke Nat, glimtede et Smil frem over hans Ansigt.

— »Haa, du har nok din egen Façon at holde Aftenandagt paa,« — laa Ole og smaamumlede.

Det varede noget, før han kunde komme sig efter Overraskelsen; men omsider lod han sig da atter falde til Hvile paa sit Leje.

Den Fremmede glemte han alligevel ikke. — Han huskede

ham, saadan som han før saa ham staa der foran sig. Han var høj og tynd, havde lange, smidige Ben og en opvikset Knebelsbart. — Og han var vistnok meget ung?

Saadan mente Ole, han havde set ud, og hvis Halvmørket ikke havde narret ham, og Billedet passede, var det sandsynligt, at det var en eller anden lille Pige, der havde drillet den unge Springfyr. Det maatte nok have været slemt, siden han saadan ved Nattetid maatte rende her og bisse rundt paa sine lange, gesvindte Ben. — Akja, den Ungdom, den Ungdom, den tog sig alting saa heftigt, — og ikke mindst Kærestesorger. Ole Nybro havde sine Erfaringer — omend de ikke just var fra igaar.

— »Naa ja, den Slags Sorger plejede jo da i Reglen at drive over,« — smilte Ole.

Saa trak han den tynde Overfrakke bedre op over sig og foldede sine Hænder over Brystet.

Hans Tanker listede nu sagte ud ad helt andre Veje, end de, den urolige Fremmede fo'r ad. Det var Minder fra hans Vandringer, der kom til ham, — baade lyse og sørgelige. Der var Mennesker, Ole havde haft Grund til at tro hjulpede og højnede, men som det havde vist sig atter var faldne i Fordærvelse; andre Steder havde man hyklet for ham og ført ham skændigt bag Lyset; og andre Steder igen havde han blot høstet Haan og Bespottelse.

Men alt dette sørgelige vilde han dog ikke hæfte sig for haardt ved, for naturligvis havde han ogsaa haft Glæder paa sin Færd. — Ohja! Store Glæder. — En lang Række af Hjem drog forbi ham, hvor han havde udrettet mange gode Ting, og hvor hans Gerninger havde baaret rig Frugt. I disse Hjem stod der Ansigt ved Ansigt og lyste imod ham af taknemlig Hengivenhed: Han havde faaet deres grummeste Fjende og Forfører: *Kong Alkohol* fejtet ud, banlyst for altid.

Havde han da ikke Grund til at føle sig som en lykkelig Mand, en Guds Udvalgt? — Jojo.

— — —
Bedst som Ole Nybros Tanker nu atter var paa Vej mod det Høje, blev han forstyrret af de samme hastige Trin som før; bagved sig hørte han dem, og straks efter saa han Manden stryge forbi sit Leje og standse der, hvor han ogsaa første Gang var gaaet istaa.

Og atter gjorde han nogle hæftige, gestikulerende Tag med Hænderne derned mod den By, der nu var fuldstændig for-

svunden i Nattens Mørke, mens hans Mund mumlede Masser af ubeherskede Ord dertil.

To, tre Gange saa Ole ham gentage Fagterne og hørte den hidsige Mumlen, der ledsagede dem; saa jog Manden afsted igen. Med den samme ilende Uro som før gik det, de lange Ben fo'r gennem Lyngen, — »saa man skulde tro, han skulde til Ildebrand«, — tænkte Ole. Men denne Gang strøg han mod Syd, til den modsatte Side.

— »Naada, hvor skal han nu hen?«

Ole var baade forvirret og undseelig, — saa brat Manden nu igen kom og gik, saa aabent han stod her og blottede sine Følelser. Men samtidig kunde han ikke lade være at smile lidt, for han syntes ærligt talt ikke, det var fri, der var noget forlorent og skabagtigt over Springfyrens Fagter.

Folk, der for Alvor var bleven ramte af Sorg eller havde haft virkelig Modgang, de bar sig dog ikke slet saadan ad, — ikke ifølge Oles Erfaring. Men Kærestedrillerier var det dog vist ikke, der plagede Svenden. — Hø, saadan en strunk Fyr paa et Par smidige Ben og med fiks Knebelsbart under Næsen, han klarede sig sagtens nok imellem de unge Piger, forsaavidt Ole kendte deres Smag.

Det var ikke fri, han var ved at blive lidt ilde tilmode ved Tanken om denne Nattevandrers, som her løb og forstyrrede ham. — Den dybe Fred og den husvalende Andagtsstund, han havde ventet sig, her ved Gravhøjens Fod og med Nattens dulmende Mørke om sig, hvad blev der nu deraf?

Egentlig ønskede han helst, at han snarest muligt kunde jage Forstyrrelsen fra sig og glemme ham, der havde bragt den, men det gik ikke saa let, mærkede han nok.

Sværere blev det, da den unge Mand efter en Snæs Minuters Forløb vendte tilbage fra Turen *sydpaa*, — og sværere endnu, da han efter en ny Fart mod Nord strøg forbi for fjerde Gang og atter vendte Kursen, — stadig med samme Tegn paa Ophidselse, stadig i samme ilende, hvileløse Jag.

— Vist vilde det have været det letteste, om han blot kunde have tænkt som saa: — Det er bare en vigtig Knægt, der er bleven traadt en Smule over Tærne, — eller en trodsig Krabat, der er bleven arrig, fordi nu et eller andet ikke har villet ordne sig præcis efter *hans* stejltbaarne Hoved.

Men, alligevel, saa nemt gik det ikke for Ole Nybro.

For det var jo dog saadan, at hvis han dør nu var en Mand, der havde brugt sin Dag til Arbejde, haft en anspændende

Gerning for hele den lange, lyse Dag, saa løb han dog ikke uden videre her og spildte Majnattens korte Hviletid. — Nejvist, saa blev han ikke ved her at jage frem og tilbage, frem og tilbage, helt fra Solnedgangstid og til langt paa den anden Side Midnat.

Nej, nej!

Den milde, kærlige Ole blev helt bevæget i Sindet. — Nej, noget af virkelig Alvor maatte det dog være, som stod paa for ham, det kunde ikke være andet.

Og saa kom han til at ligge og spekulere over, hvem Manden dog kunde være?

Han erindrede, at han flygtigt havde lagt Mærke til hans Paaklædning, da han i Skumringen første Gang saa ham dukke op. Hans Jakke var lægget og med et Bælte om Livet. Det var saadan, som han havde set en Jæger eller Forvalter bruge det, men her paa denne Egn, — nej, hvem havde nogensinde set nogen her gaa saadan klædt? — Han havde ogsaa haft en hvid, smalskygget Straahat paa, saadan som Ole havde set Kavalererne inde i Købstaden bruge dem, men Karlene i Thorsted, — nej, aldrig i alle Oles Levedage havde han set en saadan Hovedbedækning her. — Og saa havde han haft *Støvler* paa. — Som om det kunde tænkes, at noget Mandfolk en Hverdag gik op over Thorsted Hedeagre med andet paa Benene end solide, jærnbesslaede Træsko.

En almindelig Thorstedboer var han ikke, det var tydeligt nok, — men hvem var han da?

Hans Tanker gjorde et Løb derved over Thorsteddalen og de omliggende Egne. Han tog dem for sig, alle de brede, støtte Ejere, der boede omkring paa de firkantede Gaarde, og han tog deres Afkom med. Han syntes, han kendte hver eneste af dem og følte sig helt sikker paa, at Manden her ikke kunde have Rod i nogen af disse Familjer.

Og tænkte han paa Standspersonerne, paa Præsten, der var gammel og hvidhaaret, paa Kapellanen, der var firskaaren og kraftig og med lyst, krøllet Haar, Degnen, der var tykmavet og doven i Bevægelserne, og — ja, saa var der vist ikke flere at tænke paa, og sandelig nej, om det kunde være nogen af dem.

Men der var noget, der laa og dæmrede i Oles Erindring: — Hvordan — hvad var det, der var bleven sagt ovre i en af Byerne paa den anden Side af Amtsgrænsen? — Ja, det var igaar, et eller andet Sted, hvor Ole paa sin Vandring havde

været inde, det forekom ham, at der var bleven snakket noget om »en ny Mand«, — »den nye Mand i Thorsted«. — Ja, nu var han næsten helt sikker paa, at han havde hørt en saadan Sætning.

Det forekom ham ogsaa, at man havde haft en hel Del at skulle have sagt om denne »nye Mand«, men om det var godt eller ondt, det kunde han ikke klare sig. Kanske havde de bare leet og gjort Løjer, det kunde vel bedst tænkes. —

Men det faldt ham ind, at En, der tog sig ud som den ukendte Mand her, hvor maatte han befinde sig sært paa denne Egn. Han maatte da være som en rent Fremmed, en Udenforstaaende blandt Befolkningen her, — kanske helt forladt.

Ja, Ole holdt jo saa inderligt af dem, Menneskene, her, flittige, nøjsomme og hjælpsomme som de var og af en egen gammeldags Trofasthed. Han kunde umuligt tænke eller ønske sig dem anderledes.

Men nu var det dog, som han ogsaa fik Evne til at se dem med en Fremmeds Øjne. — De kunde nok ogsaa være stædige, selvkloge og selvgode, — ja, og drilleverne, ogsaa inderlig overbeviste om, at der var intet andet, der duede, end hvad *de* havde og hvad *de* gjorde. — Kunde det tænkes, at den iltre, utaalmodige Karl derude i Lyngranden skulde omgaas dem og have en Gerning at gøre her, ja, da kunde der muligvis blive nok til at drille, og til at ærgre sig over.

— Ole Nybro havde et Par Gange i Aftenens Løb haft i Tankerne, at han burde rejse sig og gaa den Fremmede i Møde. Han kunde nok ordne det saadan, at det saa ud som rent tilfældigt, saa den anden ikke skulde undse sig over sin Færd.

Det laa jo saa nær for Ole at ville snakke til et saadant uroligt Menneske. — Hjælpe og trøste, bringe Fred og Lysning til et forivret og forrevet Menneskesind, det forsøgte han jo altid, hvor Lejlighed gaves, og det havde han ogsaa Lyst til at forsøge her.

Men hver Gang, han havde tænkt derpaa, var han bleven holdt tilbage, dels af Blufærdighed, men endnu mere, fordi han ikke kunde frigøre sig for Følelsen af, at der var noget forlorent og forskabet i Mandens Væsen, ja, saadan virkede det.

Der havde været Modstrid i Oles Hensigter, men nu skulde det blive Alvor, og han rejste sig.

Ingen kunde forbyde to Nattevandrere at mødes, og heller ingen forbyde Ole at sige et Par jævne, fredelige og venlige Ord. Om de saa blev hørte og besvarede var jo en Sag for sig.

Paa Forhaand kunde jo ingen sige, hvad der kunde komme ud deraf. Men Natten var da skabt til Hvile og Ro, da skulde Menneskene have Fred i Sindet, — om det kunde faas.

Om en halv Snos Minutter vilde Ole rejse sig, saa regnede han ud, at han maatte kunne møde den Fremmede henne i Nærheden af den store, graa Skelsten.

Saadan var hans Beslutning, men den blev ikke realiseret.

I Stedet skete det, at han uventet faldt i Slummer, og lidt efter laa han i tryk Søvn.

*

*

*

Hvor graa og skyet end Himlen var, hvor forladt af alle de blinkende Stjerner, de »lyse Nætter« gjorde dog deres Virkning. Der var jo knapt fire Uger til Aarets længste Dag, og paa den Tid viser Morgengryets Skær sig meget aarle.

Klokken var ikke to, da Lysningen af den kommende Dag begyndte at sive frem og gøre Omegnen kendelig igen. Agre og Pløjejorder og de forskelligtfarvede Sædskifter, ja, selv de forskelligtfarvede Murvægge i Gaardene, alt begyndte at skimre frem.

Men var her bart og ødeligt til Hverdag, var her ikke mindre nu i denne kølige, skygraa Majmorgen. I det triste og nøgterne Graalys saa alting dobbelt sørgeligt og kummerligt ud, og de gamle, lave, mosgroede Gaarde, der laa paa Rad dernede i den lidt sumpagtige Dal og nu med deres vinde og skæve Mure og deres svajryggede Tage krøb ud af Morgenens klamme Dis, øgede dette Indtryk.

Det samme gjorde de magre, raggede, graa Faar, som stod der paa de sandede, tottede Agre og gnavede efter de Græsstraa, som ingen kunde se.

Det var saa jordkrybende, ydmygt ynkeligt og graafattigt alt sammen. Et Syn, der syntes ret som skabt til at nedslaa haabefuldt Ungdomssind og al Lyst og Trang til hastig Fremfart, — hvis saadant fandtes?

Det var Synet, Morgenskæret blottede.

Ole Nybro vaagnede op og gned sine Øjne for at finde ud af, hvor han var.

Saa huskede han det pludselig og drejede Hovedet.

Ja, sandelig, der stod han nu igen, den mærkelige Fremmede!

Med Ryggen til Ole og Ansigtet mod Byen i Vest, omtrent paa samme Sted, hvor han nu Gang paa Gang havde set ham gaa istaa.

Mørk og knuget, men ogsaa med noget *truende* i Blikket, stod han der og stirrede frem for sig, men dog uden at bruge alle de urolige Fagter, som han havde gjort de andre Gange.

Der gik nogen Tid, og han blev ved at staa der og stirre imod Vest. Saa saa' Ole ham tage Straahatten af for at køle sit hede Hoved, og da blev han forbavset over, hvor forandret et Indtryk den Fremmede gjorde: Panden lignede ikke det øvrige. Den var saa høj og smuk og klar. Det var, som der stod stor Kraft og Alvor ud fra denne Pande, og det mørkeblonde, kortklippede Haar, der stod tæt og genstridigt lige til Vejrs, øgede Indtrykket. Hvor var nu det halvforlorne og drengeskabagtige, som Ole før havde ment at se? — Det var svundet. Ole skammede sig over, at han laa her og belurede ham og kunde dog ikke overvinde sig til at staa frem og give sig tilkende.

Da saa han Manden løfte Haanden med Straahatten, ja, begge sine Hænder:

— »Hvad vilde jeg her!« — udbrød han med høj Røst.

Og han kastede det stejltbaarne Hoved tilbage, og som i smertelig, selvætsende Bitterhed raabte han det en Gang til:

— »Hvad — vilde — jeg — her!« —

Men saa lod han Armene synke og dukkede Hovedet.

Og da sagde han:

— »Hvad *skulde* jeg her?«

Det lød som et sukkende og fortvivlet Støn.

Lidt efter lod han Blikket glide ligesom undrende og søgende rundt, — som han stod og ledte efter den usynlige Skæbne, der havde ført ham.

Træt og tung, som En, der sled forgæves i Bindsler, der ikke kunde løses, skred han derefter ned over de gølge Agre og ned mod den sovende By.

*

*

*

Ole Nybros Nakke faldt tilbage paa Lejet.

Aaja, — aaja! — kom det klagende fra ham.

Han fornåm det, som der var falden saadan en sær, smertelig Tyngsel over hans Bryst.

— Den ny Tid, — mumlede han hen for sig i anelsesfuld Uro, — den ny Tid kommer jo ogsaa alle andre Steder, saa — —

Han blev ved med at ligge saa stille og se derned over den gammeldags Egn, mens Dagslyset stadig steg og klarede.

I.

LANDSBYENS URO.

DET var den sidste Søndag i Maj 1877.

I Almanakken stod der, at Solen stod op Kl. 3,47, men hvad hjalp det, naar Himlen var helt overtrukken og Solen slet ikke kom frem. Der stod ogsaa, at der knapt var fire Uger til Aarets længste Dag, til *Midsommer*. Heller ikke det mærkede man noget til, thi Vejret var køligt, og der blæste en skarp Vind af Nordvest.

— Det var opad Formiddagen, at Ole Nybro kom vandrede nedover de lange Agerskifter, der fra Heden strakte sig ned mod Thorsted Gaardene. Allerede ved Sekstiden havde han deroppe paa »Løjbænken« slaaet sine Øjne op og mærket sig, at det var Dag. Han vaagnede ved, at han knagfrøs og laa en Tid og strakte sig for at faa Liv i Lemmerne. Saa stille og mild Aftenen havde været, kom det ham som en Overraskelse, at Søndagen tegnede til at blive blæsende og kølig.

Men en god, rolig Søvn havde han faaet sig, nu paa Morgenstunden, og følte sig trods Kulden i Kroppen helt kvæget og udhvilet. Nu skulde han have sig vasket og nettet, Kam og Børste og et lille Haandklæde førte han med sig i Tasken, Vand var her jo nok af i Mosehullerne, og var saa Morgenvasken overstaaet, skulde han ned til Byen og have sig en god, varm Morgendrik, saa vilde han være helt i Orden.

I det samme huskede han Nattens Oplevelser: Den fremmede unge Mand, der i Timevis var stormet rundt deroppe i Heden og helt havde forstyrret Oles Søvn og Nattefred, hvor var *han* nu? — Og *hvem* var han?

Naa, det fik han vel nok at vide, naar han nu kom ned til Byen.

Og Ole sprang op, Vejr til at ligge og gasse sig i »Sengevarmen« var det sandelig ikke, smilte han lunt og muntert.

— Nu gik han saa og kiggede genkendende og glad til alle Sider.

Baade her og der saa han dem trække til Marks med Kreaturerne, der skulde paa Græs, smaa og store Kobler, som Gaardene var til, andre Steder kom Vogterdrengene, der skulde ud i Heden med Faarene. Imellem kneb det for de smaa Lam at følge med Flokken, imellem havde Drengene deres Mas med at holde store, selvraadige Beder i Ave. De kunde ikke taale at lugte de fristende grønne Rugmarker, saa stak de af i vild Flugt. Det var altsammen noget, der var saa herligt gammelt for Ole.

Paa en Mark bagved Jens Isaks Gaard kom et Par Karle frem med to store Hestekobler, som de begyndte at tøjre langs ad Agrene. Der var mindst en halv Snes Heste i hvert Koppel. Heller ikke dette Syn var ham fremmed. Han forstod straks, at der maatte være en tilrejsende Hestehandler paa Gæsteri paa Egnen, En, der havde købt Heste sammen og lejet Græsning til dem hos Jens Isak. En af Dagene skulde han saa afsted med de store Kobler til det nærforestaaende Hjallerup Hestemarked.

Han lagde ogsaa Mærke til, at det syntes, som Rugen tegnede pænt, og at Vaarsæden var kommen op. Nogen fed Egn var det ikke. Nej, men det var da helt skønt at se, at her var tilsaaet, og at Afgrøderne groede smukt op. — Saa var den Ting jo i god Gænge.

Joh, her var ikke Tale om andet, end at alt hvad Ens Øjne faldt paa, egnede sig vel til at gøre en gammeltkendt Vandringsmand tryk og glad.

Den Gaard, der laa først paa hans Vej, var Hans Hermans, — *Vibøj*, hed Gaarden, og Ole begyndte straks at forestille sig, hvordan han vilde blive modtaget, hvis nu det var her, han besluttede sig til at gaa ind først? — Han vilde liste sig ind ad Bagdøren, og der vilde han finde Kjesten Herman inde i Køkkenet. Hun vilde straks slaa Hænderne sammen i For-

bavselse: »Men Ole da, er det dig, der kommer listende her saa tidlig paa Formiddagen! Nej, det var da skönt at se dig igen, hvordan har du det? Er du frisk og kvik, som du plejer at være? — Men saa sæt dig dog ned, Ole, ja, sæt dig her ved Køkkenbordet, saa vi kan snakke sammen. Vandet er straks paa Kog, vi skal have os en Taar Kaffe, ikke sandt? — Eller kanske du hellere vil have dig en Skaal varmt Øl? — Sig bare til, Ole, du skal faa, hvad du helst vil have.« — Ja, Kjesten var altid glad, naar han viste sig, og en rundhaandet og gæstfri Kone.

Og gik han f. Eks. først ud hos Peter Clemmensen, der boede ude i Hedegaard, Oles Fødeggaard, vilde hans Modtagelse sandelig ikke blive mindre hjærtelig dør. Oline behøvede bare at se ham træde ind igennem Porten, saa vilde hun straks springe ud i Køkkenet og give sig til at slaa Æg i Stykker og piske løs, saa han kunde høre det helt ud paa Stenbroen: — »Du skal virkelig have en Æggekage til Frokost, den er saa let at tygge, ikke sandt? — Tho du er jo ikke helt ung længere, Ole, er det ikke nok ved at være lidt skralt med Tænderne?« — Og naar saa Æggekagen var spist, saa vilde hun komme med den store Stenkrukke med Honning: »Nu skal du smøre dig et Stykke Honningmad til det varme Øl, Ole, det er sundt og saa godt for Brystet.« — »Nej, nej da, Ole,« vilde hun ogsaa sige, »sid nu ikke dør og skrab Smørret. Du skal virkelig lægge ordentlig paa, baade af Smør og Tilmad. Du er jo altid paa Vandring, Ole, og saa mager du er, nu skal du virkelig tage ordentlig til dig af det, En har sat frem for dig, saa du har lidt at staa imod med, hører du det, Ole. — Du skal mærke, at nu er du kommen *hjem*.« —

Ja, saadan vilde Oline Clemmensen sige, han syntes, han kunde høre hendes Ord og hendes blide Tone ligesaa tydeligt. Men tage imod ham med Velkomst og Gæstfrihed, det vilde de saamænd næsten hvorsomhelst i den gamle By, han end fandt paa at gaa ind. Ole blev baade varm og let ved at tænke paa det og gik hurtigere til.

— — —
Noget efter naaede han saa frem til Vihøj.

Her fik han Øje paa en lille Pige, — hun kunde vel være en 6—7 Aar, — der havde stillet sig op indenfor det lave Gaardsled. Hun kunde lige naa at faa Panden og Øjnene ovenfor Laagen, mere saa man ikke af hende. Jo, nede midt

paa stak en Flig af en straalende, rødtærnet Kjole ud af en Sprække.

Længe før Ole naaede frem, havde han faaet Øje paa den lille Gultop, der stak op over Laagekanten, og styrede lige efter den.

Han tog med Fingrene i Toppen, kiggede ned bag Laagen og sagde: »Kuk — Kuk! — Er det mig, du gemmer dig for?« Den Lille smilte og kiggede igen.

»Sikken fin, rød Kjole du har paa, den tror jeg kan passe en lille Pige, jeg kender. — Det er bedst, jeg faar den med mig.«

Ole gjorde sig lille og dukkede sig saa langt ned, saa hans Øjne fra den anden Side ogsaa kun lige kiggede over Laagen. Samtidig gav han et lille mistænkeligt Ryk i Kjolefligen, der stak frem.

Den lille Pige trak hastigt Kjolen til sig, men lo dog mildt til den skæmtsomme Mand.

Men da de havde staaet lidt saadan og kigget til hinanden over Laagen, siger den Lille strengt:

»Nu skal du gaa væk, du fremmed Mand.«

»Saah, skal jeg det. Hvorfor?«

»For du maa ikke forstyrre mig.«

»Hille den! Maa jeg ikke »forstyrre« dig. Hvad vigtigt har du da for?«

»Jeg skal passe paa, naar den ny Mand kommer tilbage fra Stationen.«

»»Den ny Mand«, — saa skal du det? — Hvem har sagt det?«

»Det har min store Søster, hun hedder Mathilde.«

»Naa, saa du staar paa Vagt. — Jamen du staar da vist og knagfryser, din lille Stump, din Næse er jo helt blaa af Kulde.«

»Ja, noget fryser En jo,« svarede Barnet og tog Forklædet op for at pudse den valne Næse i det. »Men Mathilde tror nu, at han, den ny Mand, er henne ved Stationen og hente sin Kæreste, og derfor skal vi passe paa og sige hende, naar han kommer kørende. Hun vil have hans Kæreste at se.«

»Jasaa,« sagde Ole. »Det er rigtignok en vigtig Post, du har faaet.« — Ole klappede hende smilende paa Haaret. »Hvem er ellers den ny Mand?«

»Ih! Kender du ikke ham? — Det er da ham den halvtossedede ude paa »Borgen«,« — svarede Tøsen.

Hun tænkte sig om for at sige hans Navn, men — nej — det kunde hun ikke huske. »Men det er nu heller ikke et Navn, som de andre har,« — sagde hun til sin Undskyldning.

»Naa; ja, nu faar du saa være fri for min »Forstyrrelse«,« sagde Ole. Han ruskede hende endnu en Gang i Haartoppen og drev saa videre ad Landevejen.

Den næste Gaard, han kom til, var »Duedal«. Der saa han bag et aabent Vindue i Bryggersgavlen en ung Pige staa og flette sit Haar. Ansigtet var blegt og fint, maaske ogsaa noget sart, men Haaret var stort og meget smukt. Nu Fletningerne var udslaaede, stod det i et rødgyldent Brus ud om hele Pigen. Det lille Spejl, hun havde at se i, stod bag Karmens lukkede Vindue, men ud af det andet, som stod aabent, kiggede hun hvert Øjeblik.

»Haa, det var nok ogsaa Vognen med den »ny Mand« og hans Kæreste, Inger Duedal kiggede saa ivrig efter.« Ole trak lidt skævt paa Munden, — efter hvad den Lille før sagde, var han jo »halytosset«, den ny Mand, men hun her var altsaa ikke destomindre saa stærkt interesseret, at hun selv besørgede »Hundevagten«, mumlede Ole lidt irriteret.

Han lettede paa Hatten, idet han strøg forbi Vinduet, og hilste Goddag! — Duedalsfolkene var jo ellers ogsaa Oles Venner, men til »Forstyrrelse« vilde han da ikke komme.

Lidt efter var Ole omme ved Claus Kjærgaards. Inde bag en Hyldehæk langs Kaalgaarden saa han noget lyst flimre om. Mon det nu ogsaa var en nysgerrig Pige? — Velsagtens. — Naa, den lille, brunøjede, drilagtige Andrea kunde heller ikke dy sig. — Svært saa travlt de havde, de unge Piger.

Han naaede Jens Isaks Gaard, og her havde han egentlig tænkt sig at gaa ind for at faa sig noget at spise. Men ogsaa her saa han et Kvindemenneske paa Udkig, — og det var sandelig ingen ung Pige, men en rigtig trind og trivelig Bonde-mutter, altsaa selve Grethe Isak. Hun stod og glanede omme bag Tørvehuset og mente vist, at Flagstangen kunde skjule hende. Nej, det gaar ikke, Grethe, smilte Ole og skævede ind efter den tykke Kone.

Det forekom ham — ja, kunde Grethe ikke nok have overladt den Slags Hjørnekiggeri til de Unge? Han syntes ikke, det klædte saadan aldrende, førnavet Kvindfolk at stille sin Nysgerrighed saa aabenlyst til Skue.

Ja, saa nyttede det nok heller ikke at gaa indenfor her?

— Ole trak bittert og skuffet paa Munden, idet han kiggede ned til Jens Isaks kønne Bindingsværks-Gaard.

Saa fik han nok blive ved, til han naaede ud til Peter Clemmensens. Det var ganske vist den allersidste Gaard i Rækken, men *Hedegaard* var og blev da hans *Fødegård*, og dør var det endnu aldrig sket, at han var kommen til Ulejlighed.

Men som den sultne Ole nu blev ved at traske af derud ad Landevejen, fik han stadig Øje paa Folk, der saa ud til at staa paa Lur, og efterhaanden gik det op for ham, at det ikke udelukkende var Byens *Kvindfolk*, der var nysgerrige. Naar det kom til Stykket, var *Mandfolkene* nok i Overtal. Det var jo Søndag, og Mandkønnet havde altsaa ikke noget at tage sig til, de kunde staa saa fredeligt og dampe paa Søndagspiberne og lade, som der ingen Ting var paa Færde; men af Maaden, hvorpaa de saa pludselig kunde faa i Sinde at strække Hals, snart om Hjørnet af en Halmstak, snart ud af en Ladeluge og kigge langeligt derud ad Vejen, var det dog ikke saa vanskeligt at gætte, at de stod i samme Ærinde som Kvindfolkene.

Og hvordan gik det ham vel saa, da han omsider naaede ud til Peter Clemmensens? — Her mente han, at Gaarden laa i saa stor Afstand fra Landevejen, at det ikke kunde betale sig for nogen at staa paa Udkig, — men saa sandelig om ikke ogsaa her stod Folk paa Vagt. Baade Oline selv og en Sypige, der for Tiden arbejdede i Gaarden, stod stillede op med Ryggen imod Ladeporten og ventede standhaftige som et Par Tinsoldater at faa et Glimt at se af det viderværdige Køretøj, paa hvilket det formodedes, at der sad en »halvtosset« Mand, — som Hans Hermans lille Pige sagde — og et vildfremmed Kvindemenneske.

Ole gav de to Kvinder Haand til Goddag, og Oline hilste ogsaa ham paa vanlig venlig Maade; men da han aabent kom frem med, at han var baade sulten og tørstig, gik det ikke ganske, som han havde ventet: At den ellers altid saa omsorgsfulde Oline vilde fare afsted som en Stormvind ind i Huset for at dække op for ham.

»Men Ole da, er det virkelig din Mening, at En ikke skal have at se, hvordan det tager sig ud, naar Løjtnanten kommer trillende med sin Skat? — Tho du maa da være et helt grufærligt Asen, at du kan nænne at jage mig væk i saadant et vigtigt Øjeblik.«

Jo, hun lo godt nok af det, og som Spøg vilde hun have sine Ord forstaaet, men at hun var højst utilfreds med, at hun

skulde forlade sin Udkigspost, kunde Ole ikke være i Tvivl om.

Han skyndte sig naturligvis at sige, at hun sandelig bare skulde blive Tiden ud, om han fik Mad et Kvarter før eller senere, maatte hun da forstaa, der ingen Vægt laa paa.

Ja, var det rigtigt, at Ole nok vilde finde sig i at vente, saa vilde Oline ikke skjule, at hun gerne blev paa sin Post lidt endnu. — Havde hun nu staaet her og ventet en hel Klokkestund, kunde han vel begribe, at det var ærgerligt at gaa sin Vej med uforrettet Sag. — »En bitte Krumm' skuld' En da gerne ha' for sin Umag,« — lo hun.

Og Oline blev støt staaende med sin brede Bag op mod Ladeporten.

Ole tænkte et Øjeblik paa at fortælle om de Snese andre, han havde set paa Udkig af samme Grund som Kvindfolkene her, men han tav. Der var noget i al denne Bysens Nysgerrighed og Optagethed, der irriterede ham, og ogsaa Modtagelsen, han her fik, nagede stille. — Han satte sig paa en Plov, der stod, og gav sig til at hælde Sandet af sine Sko. Saa havde han da lidt at sysle med.

»Egentlig skulde En da ogsaa synes, at Vognen kunde have været her,« — sagde Sypigen. — »Der er jo kun en halvanden Mils Vej til Stationen.«

»Saa er han vel væltet med hende,« — lo Oline.

»Eller Vognen er sunken igennem Bækkens halvraadne Bro,« — gættede Sypigen.

»Naah, hvi skulde det være gaaet *saa* ilde til?« — henkastede Ole. Han tog sit Lommeuhr op og saa paa det.

Ja, Klokken var ni godt, saa de maa da kunne have været her for mindst en halv Time siden, mente Ole. Kunde det ikke tænkes, at den saakaldte »ny Mand« var kørt den anden Vej?

»Den anden Vej?« —

»Ja, omad Søen og Felding Vandmølle.«

»Ih, du Store! Dér siger du noget, Ole, de kunde jo køre den anden Vej. Mon En da virkelig skulde tro, Løjtnanten kunde have Hjerte til saadan helt at narre os her i Thorsted? — Og vi mente endda, at vi var saa gode Venner med ham,« — sagde hun ironisk.

Oline stod som før og smaalo, skønt det var tydeligt, at hun ærgrede sig grumt. Men at man kunde komme en anden Vej til og fra Stationen var rigtig nok. Det var ganske vist ikke saa god en Vej, som Landevejen her gennem Thorsted,

og længere var den ogsaa, — maaske dog ikke til *Harreborg*, hvor »den ny Mand« boede, — og der kunde godt være noget om, hvad Ole gjorde gældende, at der var mere at se paa den anden Vej, det store Teglværk og Vandmøllen og Søen; jovist.

»Saa skulde da ogsaa Pokker ha' hans Kunster, den langbenede Sprællemænd, skal vi saadan snydes,« — udbrød Sypigen.

»Ja, hvordan skal En vel saa faa noget at vide om det fremmede Kvindfolk?«

Oline havde sat begge Næver i Siderne, og trods det, hun stadigt forsøgte at tage Sagen muntert, saa hun sørgelig skuffet ud.

»Naa, ja, skal En ingen Ting have at se, lad os saa da ikke staa her og gabe længere,« — nikkede hun til Sypigen. »Kom saa med ind, vi kan faa gjort Ild paa.«

Oline strøg afsted ned langsmed Østerhuset. Hun rev sig ivrigt bag i de tykke Skorter, et ubedrageligt Tegn paa, at hun var alt andet end i godt Humør.

Sypigen fulgte hurtigt efter.

Ole blev staaende lidt og saa paa de to Kvinder, men saa fulgte ogsaa han efter, — langsomt og ligesom tøvende.

II.

HARREBORG.

THORSTED var en Del af et langstrakt, midtjysk Pastorat med tre Sogne og tre hvidkalkede Kirker. I Retningen Syd—Nord maalte det, hvor det var bredest, kun en god halv Mil, saa det var i modsat Retning, det havde sin store Udstrækning; men mellem Grænserne i Øst og Vest var der ogsaa op mod et Par Mil.

Det laa ikke ud i et, Pastoratet, det var delt paa Midten. En bred Bæk, der hed *Thors Bæk*, med udstrakte Eng- og Kærstrækninger paa begge Bredder, kløvede Egnen i to Dele.

Vest for Bækken laa de to tætbefolkede Sogne, *Mogenstorp* og *Kubbestorp*, her saa man den ene lille lune Landsby dukke

op ved Siden af den anden, tre, fire til hvert Sogn. — Helt anderledes saa det ud Øst for Bækken og Engene, thi her saa man kun den ene By, Thorsted, som gav Sognet Navn. Saa var der nok desforuden en lille By, der hed *Igelmøse*, men den laa velskjult bagved nogle høje, sandede Bakker, ja, saa godt gemt var den, at man ikke fra noget andet Sted i Pastoratet kunde øjne en eneste af dens Menneskeboliger.

I Thorsted laa Kirken, det var Sognets Hovedby, og den var ogsaa langt den største. Over fyrretyve større og mindre Gaarde og Boelssteder hørte ind under den, foruden Præstegaard, Skole, Vejrmølle og Fattighus. Og endnu fandtes der en Del spredte Haandværker- og Arbejderhjem.

Igelmose derimod var bare en lille sumpig Lavning mellem Kæret og Lyngheden. Midt i laa der i en Klump fem, seks mindre Gaarde. Udenom, opad Bakkesiderne, laa saa tillige en hel Hoben Hytter og Huse, der saa ud som arme, forskudte Smaaunger, Moderbyen i Arrigskab havde sparket ud af Reden.

Øst for Thorsted og Igelmose tog saa for Alvor Lyngen fat, her fandtes milevide Hedestrækninger, der rakte saa langt i Syd og Øst, at kun de færreste af Egnens Folk kendte Ende paa dem.

Nord for Thorsted kunde man se en Sø blinke imellem Bakkerne, *Thors Sø*, omtrent en halv Mil var den paa den ene Led, paa den anden bøjede den sig i nogen Maade efter Bakkerne, var snart saa indsnævret, at man, naar Vinden bar med, kunde raabe over den, paa andre Steder videde den sig ud, saa der blev en rigtig Sejltur fra Bred til Bred.

Midtvejs mellem Thorsted og denne Sø laa saa en Gaard, som ingen Fremmed, der gæstede Egnen, kunde undgaa at lægge Mærke til.

Det kom af, at den, i Modsætning til Byens andre Gaarde, der laa paa Rad langs Landevejskrydset inde ved Kirken, laa saa helt for sig selv derude paa Marken, men ogsaa af, at selve Gaarden saa helt anderledes ud. — Vel laa Stuehuset, som alle Egnens andre Stuehuse, i Gaardens Nordside, men det saa slet ikke saadan ud som de andre: Det havde f. Eks. to Etager, hvad ikke en eneste anden Bygning i hele Pastoratet havde, det havde Tegtag, hvad heller ingen andre Steder saas, og endelig laa det saa langt borte fra Gaardens andre Bygninger, at den brede Landevej, der kom helt nede fra Kongeaen og først endte et Steds ude ved Limfjorden løb tværs igennem Gaarden.

Men ogsaa Udhusene var iøjnefaldende.

Endskønt Østerhus og Vesterhus og Lade var sammenbyggede paa akkurat samme Façon som alle andre Gaarde, var der det at bemærke ved dem, at de var saa forrevne og forfaldne, saa man maatte tænke sig, de kunde synke sammen hvad Dag det skulde være.

Denne Gaard var det, der hed *Harreborg*.

Engang havde den været et adeligt Herresæde, og Resterne af denne fordums Herlighed var det, som endnu skimtedes i Stuehusets røde Tegltag og de to Stokværk. — Men nu var det over hundrede Aar siden, den kom paa Bønderhænder, saa det meste af Glansen var forlængst forsvunden. En Gang i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede var der saa sket det, at Udlængerne eller *Borggaarden*, som de den Gang hed — blev lagt øde ved en Ildebrand.

Endnu levede paa Egnen Sagnet om, hvilken mægtig Bindingsværks-Lade, der havde staaet paa Harreborg, bygget af Munkesten og lutter Egetømmer, der var saa svært, saa aldrig nogen paa denne Egn havde set noget lignende, — »fuldstændig uforgængeligt« føjede Fortælleren gerne til. — Og saa havde det alligevel ikke været mere »uforgængeligt«, end en Ildebrand i Løbet af et Par smaa Klokketimer havde kunnet tilintetgøre det.

Nu var Begyndelsen af det nittende Aarhundrede jo en meget pengekritisk Tid, det var den Gang, Folk, som Beretningerne lød, trillede Fidibusser af Femdalersedlerne og tændte Piberne med. Bønderne havde ingen Penge, eller havde de nogen, var de ingen Ting værd. Folk havde ikke noget at købe for, og hvordan skulde vel da en Bonde kunne skaffe Byggemateriale til tre store Huse paa én Gang? Det kunde selvsagt ikke blive Egetømmer og Munkesten i denne Omgang. — Nej, det blev kun til klinede, graa Lervægge og Bjælker og Spændetræer af den tarveligste Sort, der kom i Stedet for det mindeværdige, saakaldte »uforgængelige« Materiale, de nedbrændte Huse havde været opført af; tre lave, fattige Bondemandshuse, der kun havde ringe Lighed med den »Borggaard«, der var bleven Ildens Rov.

Enhver vil let forstaa, at den herskabelige Hovedbygning og de usselige, graa, jordkrybende Udhuse stod meget slet sammen. Det gik ikke saadan, at den første *pyntede* paa de sidste, nej, Hovedbygning og Udlænger stod nu dér, hver paa sin

Side af den brede Landevej, og skreg i fuldkommen Uforordagelighed imod hverandre.

Der var siden bleven frasolgt baade Eng- og Agerskifter, saa Harreborg var ikke nær saa stor en Gaard som tidligere, men alligevel blev Egnens Folk længe ved at omfatte den med Respekt. »Borgen« kaldte de den i daglig Tale, og dernede i Kirken laa jo da ogsaa fremdeles de fine Ligsten og fortalte om de Friis'er, Juhl'er og Kaas'er, der havde boet her. At det var en af den gamle, hovedrige, vejлгаardske Bondeslægt, der havde købt den, gjorde vel sin Del til, at Anseelsen i nogen Maade varede ved.

Det var først i den sidste halve Snes Aar, da den nuværende Ejer, Jerrik Vejлгаard, begyndte at blive aflægs og helt glemte at hæge om de skrøbelige Lervægge, at det ogsaa begyndte at gaa nedad Bakke med Estimen for »Borgen«; nu var det ikke saa helt sjældent, at man hørte et andet Navn: *Pjalttenborg*.

— Paa denne Gaard var det, »den ny Mand« var flyttet ind.

*

*

*

En Søn af Jakob Vejлгаard nede i Thorsted havde ligget i Viborg som Infanterist. Ifjor til Pinse var han bleven permitteret og var vendt herhjem til Fødesognet, og da han Pinse-lørdag kom, havde han haft en ung Løjtnant med sig.

Ja, Løjtnanten havde noget Bekendtskab med Kapellanen i Thorsted, og det skulde hedde sig, at det var ham, han kom for at hilse paa.

Gjort Besøg i Præstegaarden havde han ogsaa, men det var da Jakob Vejлгаards Køretøj, der havde hentet baade Sønnen Anders og Løjtnanten ved Stationen, og sit egentlige Standkvarter, — som man sagde — syntes da ogsaa den unge Officer at have haft hos Jakob Vejлгаards.

For dem af Egnens Folk, der havde ligget inde som Soldater og kendte det uhyre Svælg, der var mellem Officerer og Menige, endmere forstaar sig mellem en Officer og en geme Bondesoldat, var allerede dette en stor Mærkelighed, der havde givet Anledning til ikke faa Diskussioner; men saadan særlig stor Interesse havde den Fremmede dog ikke vakt i Byen, — ikke før det Rygte begyndte at sive ud, at han skulde være

Liebhaber til *Harreborg*, — naa, eller *Pjalttenborg*. — Da fik man travlt: Saadan en smalbenet Splejs af en Sabelsvinger, vilde han købe Gaard? — Saadan en grøn »Second-Petersen«, bildte han sig ind, at han kunde tumle en Bondegaard? — Saadan en »Byskriver«, saadan en »Gadesvanse«, han kendte vel ikke en Gang Forskel paa op og ned paa en Spade eller Møggreb, eller vidste hvilken Ende af Ploven, man spændte Heste for? — Jo, de gode Thorstedboer havde svælget i Haan og Foragt og sludret opad Vægge og nedad Stolper om den Gaardhandel.

Men saa indimellem havde Sagen syntes dem altfor ustyrlig komisk, til at den kunde være rigtig. Kunde det ikke være en Slags Aprilsspøg, man havde for med dem? — Den Slags havde de jo været ude for før.

— Anden Pinsedag havde den fremmede Løjtnant vist sig i Kirken, og da var det jo saa, at de rigtig fik taget ham i Øjesyn, og det kan nok være, han vakte Opsigt, ja, der havde været saa stor Uro under Gudstjenesten, at de, der havde haft Lyst og Trang til at lytte efter, hvad Kapellanen sagde, maatte sende hvasse Blikke rundt for at skaffe Ro i Forsamlingen.

Efter Gudstjenesten havde de Thorsted Gaardejere holdt en stor Kom-sammen i »Stævningeskrogen« Syd for Vaabenhuset: Hvad mente man saa om ham Springfyren, var det vel en Knægt at betro en stor Landbrugsbedrift? — Hvad der nu end kunde siges om Harreborg, en Thorstedgaard var det dog, og hvormangen god Bid, der end var solgt fra, endnu var det dog af Areal Sognets næststørste Gaard. Og en grumme gammel Gaard var det ogsaa, mange højagtede Folk havde der boet paa den Gaard, mange højfornemme ogsaa, og hvis det nu virkelig skulde gaa saadan, at den gik over paa helt vildfremmede Hænder, det var da en sær trykkende Tanke, ikke sandt?

Ja, og skulde saa saadan en Spirris af en Viborgløjtnant komme her og gøre Krav paa at faa Plads i en gammel, agtet Bondekreds? — Nej, det var en komplet vild Idé, baade til at le og græde over.

Naa, og saa selve Manden og hans Positur! Her var det da umuligt andet end haanligt at trække paa Næserne. Saadan en lang- og smalbenet Dreng, med Striber ned ad Bukserne og Slire ved Siden, han var da ikke for andet at regne end Bagdelen af et rigtigt voksent Mandfolk, sagde man. Og saa var det kanske endda hans Knebelsbart, der vakte aller-

mest Forargelse. I hele Thorsted, Kubbestorp og Mogenstorp Pastorat var der ikke en eneste Mand, der bar Skægget anderledes end i en Krans om Ansigtet fra Øre til Øre, og ingen vidste noget, der udæskede Latteren værre, end naar nogen fandt paa at anlægge sig saadan en »Snot-Tot« midt i Ansigtet.

Naa, En og Anden forsøgte at slaa de opbragte Mennesker koldt Vand i Blodet: Var det værd at drøfte Sagen saa hæftigt? — Blev det vel til andet end Snak med den mærkelige Gaardhandel? — Een Ting vidste de dog allesammen, der skulde til ved en saadan Lejlighed: *Penge*, — en *Slump* endda. — Og hvordan skulde vel saadan en Knægt faa noget at købe Gaard for?

Javist, det kunde nok lyde billigt, at man kunde købe en Gaard paa 400 Td. Land for 40.000 Kr., men naar nu de 200 Td. Land ikke var andet end sort, øde Hede, og det meste af Resten var saa sandet og forsømt, saa der næsten ikke kunde gro andet end Kartoffler og Spergel, saa vilde det jo nok vise sig, at man havde købt dyrt. — Og naar saa tillige Udhusene var saa skrøbelige, at en stumlende, nyfødt Kalv kunde vælte Væggene, og naar Besætningen — — —

Ja, hvad Besætning var der egentlig paa »Borgen«?

Jo, der var vist en otte, ti nogenlunde hæderlige Malkekøer, for gammel Jerrik Vejlggaard kunde nok lide at leve godt og faa et tykt Lag Smør paa Brødet, og han gjorde jo ogsaa jævnlige et Gilde. — Saadan kunde *han* tage det, for han havde Penge nok; men det vidste Folk da, at det ikke var Køerne, man skulde tage sine Indtægter ved, det var Fedestudene, og dem var der ingen af. — Nej, et Par Aar vilde det da mindst vare, før der blev noget at klare Renter og Skatter med.

— »Husk paa, at Harreborg ogsaa har Part i Thors Sø,« — var der nogen, der lo.

Søen! — Haa! Jov, de skulde vel se ham, Kalorius, stikke af til Torvs med et Knippe Aborrer i den ene Haand og et Knippe Aal i den anden, blev der svaret.

Jo, lidt Fisk var der godt nok i Søen, men den, der skulde i Lag med at opdyrke Harreborg, fik vist nok at tage sig til paa Landjorden. — Thorstedboerne havde jo ogsaa Ret at fiske i Thors Sø, men der var da aldrig nogen af dem, der havde gidet det, saa det Fiskeri kunde de ikke tænke sig, der kunde komme noget ud af.

Helt umuligt syntes det dem derimod ikke, at Harreborg

kunde drives op, men det vilde tage Tid, lang Tid, og der skulde Slid til og Dygtighed, og saa fremfor alt: Penge — Penge. — En køn grøn Løjtnant, med en snoet Knebelsbart og et Par tomme Lommer, — nej, han kunde ikke klare den Sag. —

Man behøvede bare at tænke paa saadan en Ting, som hvis han skulde til at gøre Kreditforeningslaan, — hvad han jo da sikkert i alle Tilfælde skulde, — hvad saa? — Ja, endnu var der ikke een af Thorstedgaardene i Kreditforeningen, her havde man hidtil klaret sig uden den Slags nymodens Forhæftelser. Her satte man Tæring efter Næring, og kneb det saa en Gang imellem med Skatterne, saa havde man jo *Kræn Højgaard* at kunne laane af, billig var han just ikke, men Banken var da meget værre. Men de sølle Kanutter, der sad og hutlede ovre i Igelmose, de havde faaet Lov at prøve, hvad det vilde sige at »komme i Kreditforeningen«, godt 70 % havde de faaet, to Tredjedele af den Sum, der skulde svares Renter af. Haa jo, den Slags skulde man blive fed af. Nej, de Igelmose-Mænd, der havde gjort Forsøget, de sad alle saa usselt i det, saa de saamænd var ligeved at gaa bag af Dansen allesammen.

— Hvis nu ikke det havde været, at han saa' saa aparte og lapset ud, han, Fremmedknægten, saa kunde man jo næsten haft lidt Medlidenhed, fordi han, saa ung han var, jo dog ikke kunde have Forstand paa, hvad det var, han drog ind til, — ogsaa fordi man vidste, at de Vejlgaardsfolk var saa meget nogen Prygler til at bruge Kæften og snakke for Handelskrammeret. Snyde vilde de, saa sandt de kunde, og detteher Gaardsalg maatte jo da være noget, Anders havde arbejdet for deroppe i Viborg — selv om man fremdeles ikke kunde begribe, hvordan det kunde være gaaet til, at han kunde komme i Snak med en Officer. — Her laa saa meget en herlige Gaard herude i Thorsted Sogn, et *Gods* næsten at sige, 400 Td. Land, en skøn Sø, en gammel Adelsborg, — og for næsten ingen Ting kunde hele Herligheden faas, smaa 40,000 Kr. — Jo, man syntes, man kunde høre den fiffige Anders gøre sig lækker og snakke vel for Farbror Jerriks Gaard — han var jo selv Hovedarving til det, der kunde komme ud af Handelen.

Til sidst havde Folk trøstet sig med, at hele Historien gik nok i sin Mor igen. — En vis kontant Sum *skulde* der jo til, for at Handelen kunde komme istand, — det blev sikkert ikke meget, gammel Jerrik lod staa efter Kreditforeningslaanet — og siden, ja, der maatte da blive de Snese af Ting at bruge

Penge til for den, der skulde overtage Harreborg — den *Pjaltenborg*, det i Sandhed var, og hvor var de, de kære, runde Tingester?

Nej, de kunde nok tage Sagen med Ro, og saa' de til Bunds i Tingene, syntes de ogsaa, det maatte være bedst for alle Parter, at det ikke blev til andet eller mere end den Pinse-snak, de havde faaet ud af det.

— — —
Omtrent saadan lød den Beretning, Peter Clemmensen og hans Kone, assisteret af en Karl, der tjente i Gaarden, og den livlige Sypige, havde givet til Bedste, imens Ole Nybro sad og stillede sin Sult og Tørst ved det Maaltid, Oline havde bedt ham.

»Jamen, det *blev* jo til Alvor med Handelen,« sagde Ole, »der *er* jo kommen en ny Mand til Harreborg?»

Ja, vistsaa, saadan var det.

En Dag sidst paa Høsten ifjor, havde den mærkelige smalle og langbenede Fremmedka'l holdt sit Indtog i Thorsted. Det var Anders Vejlggaard, der havde hentet ham ved Stationen, og han fortalte siden, at hele Flyttelæsset — foruden Løjtnanten — havde bestaaet af en Spadserestok og en luvslidt Læderkuffert med en hel Masse blanke Søm rundt paa Siderne.

Det var ogsaa af Anders, man fik at vide, hvad »den ny Mand« hed: *Holger Hauge*.

III.

BYMÆNDENE FORTÆLLER OP.

NOGET efter sad Ole Nybro paa en gammel frønnet Bæk, der stod omme bag Bryggersgavlen. Han havde faaet en Følelse af, at hans Værtsfolk godt kunde være blevet ved i Timevis at fortælle op om ham »den ny Mand«; men saa var de bleven forstyrrede: Hjorddrengen kom løbende og fortalte, at den fremmede Hestehandler var paa Vej hertil, han kom for at handle om *Plagen*. Dermed sluttete saa Snakken. Peter Clemmensen strøg til Marks for at hente Hesten hjem til Gaar-

den, og Oline fik travlt med at tage ud af Bordet og faa Stuen i præsantabel Stand.

Og Ole var i Øjeblikket slet ikke ked af at blive overladt til sig selv. Det var en forskrækkelig Iver, de gode Folk havde for at faa ham fortalt om den stakkels fremmede Mand, syntes Ole, og noget sært fremmedartet var der ogsaa i den haardhjørtede, grinebideragtige Tone, hvori deres Beretninger blev fremført. — Hvad skulde det til? — Baade Peter og Oline var jo altid ellers saadanne fredsommelige Mennesker, der aldrig vilde nogen andet end hvad venligt og godt var, hvorfra kom da det mærkelige, krakilske Sindelag, der nu syntes at have besat dem?

Naa — men —

Ole trak paa Skuldrene og gjorde en Bevægelse med Overkroppen, som han rystede alle ubehagelige Fornemmelser af sig. Her sad han nu paa det bedste Sted, han kendte, saa var det vel Tid at nyde Stunden, nu den var her.

— Inde i Stuerne var adskillige Ting bleven forandrede, siden Oles Forældre raadede her, men uden Dørs var der ikke stor Forskel at se, og heromme i »Gavlkrogen« saa der næsten ud, som her ikke siden Oles Drengetid var rørt en eneste Ting. En flere Alen lang Brandmur forbandt Stuehusgavlen med Vesterhuset, og i Nord, ogsaa sammenbygget med Stuehuset, laa Tørvehuset, paa den Maade blev her et lille Indelukke, den, de kaldte Gavlkrogen. Den var som en lille trelænget Gaardsplads, der kun var aaben ud mod Vest, med fri Udsigt ud til Kærene og Bækken og til Byerne paa den anden Side.

Her var saa mange Minder fra Oles Barndomstid, her stod f. Eks. Slibestenen, han saa ofte som Dreng, i de tidlige, dugfriske Sommermorgner, havde drejet for sin Far og Karlene, naar de sleb Leerne til Høst og Høslet. Ja, kanske var selve Stenen en anden, men Pladsen var ihvertfald den samme og Stativet ogsaa, for endnu sad de Mærker og Bogstaver, han for et Halvhundred Aar siden havde snittet deri, ganske tydeligt. Her stod ogsaa den tykke, uopslidelige Egerod, de brugte at hugge Brænde paa, i Krogen ind mod Brandmuren stod en hel Del Redskaber stillet op, Skovle, Grebe, Skuffejern o. l., akkurat som i Oles Drengedage, og langs med Stuehusgavlen voksede den graa Malurt, som man tørrede og brugte til Rensning af Øltonderne, og ned med Siden af det faldefærdige Tørvehus var der en hel Skov af Nælder og Skræpper, rigtig en

Plads, hvor Hønsene om Sommeren kunde gemme sig og lægge Æg, som det ikke altid var let at finde.

Oles Øjne blev ved at løbe rundt fra det ene til det andet, og der begyndte at komme Smil og Mildhed i Ansigtets fine Rynkehobe. Derovre ved Tørvehuset stod et Par gamle Hyldebuske, myldrende fulde af Blomsterknopper, ogsaa de havde staaet fra Oles Barndom, ja saamænd, og ind under dem var det Bænken, han sad paa, stod, Bænken, der ikke var andet end en gammel, grøn muggen, ormstukken Planke sømmet paa et Par i Jorden nedgravede Stolpestumper. Men at det var et Sæde, som den Dag i Dag ofte blev benyttet, kunde skønnes af, at her hverken kunde gro Skræpper eller Nælder eller noget-somhelst, Jorden foran var saa fortrampet, at ingen Vækster kunde trives i den. — Og det gamle, skæve Abildtræ, der stod og ludede bagved Vesterhuset, det havde han klatret i de Hundreder af Gange, revet sine Bukser itu, og sommetider Skindet med, ja, om det saa var den store Ambrabusk, der stod og bredte sig ved Smugedøren, saa var ogsaa den — eller da Mage til den — her i Oles Barndom.

Saadan var Oles »det bedste Sted«, et rigtigt Hvilested for baade Krop og Sjæl, tænkte han.

Han tog Hatten af, lagde Skuldrene tilbage mod Muren for at gøre sig det bekvemt. Saa kunde Minderne rigtigt strømme ind fra alle Sider.

— — —

Hvor længe Ole havde siddet der og famlet med længst forsvundne Ting og Dage, var han ikke helt klar over, men han blev brat forstyrret.

Det var den Hestehandler, der var kommen til Gaarde for at se paa Plagen, Peter Clemmensen vilde sælge. Ole hørte dem trave den inde paa Gaardspladsen, og bagefter kom de trækkende med den kønne, fyrige Hest for at tøjre den paa Toften her Vest for Gaarden.

Der var en tre, fire af Byens Mænd med foruden Hestehandleren, og nu kom hele Flokken og stillede sig op derhenne bagved Vesterhuset, de skulde jo se, om de kunde faa en Handel ud af det. Det syntes at knibe med at komme til Rette om Prisen, og de snakkede op i Munden paa hverandre. Bymændene skulde mægle, men Peter Clemmensen holdt sig længe stiv ved den en Gang forlangte Pris, det var ikke for meget for saadan en Hest, paastod han, der var ikke Mage til Hest i hele Byen.

Ole kunde se Plagen, der nu gik og græssede i sit Tøjrslag ude paa Grønningen, men det gamle Æbletræ skjulte Mændene for ham, og ham for dem.

Omsider syntes det, som Peter Clemmensen blev medgørlig, Christian Mouritsen, som Hestehandleren hed, var en vellidt Handelsmand, der havde Ord for at byde *meget nær ved*, hvad det var hans Agt at give. Lidt Praten og Prutten skulde jo til, den Handelsmand, der gav mere, end han var nødt til, var jo ikke Handelsmand, men Christian lod sig som sagt sjælden rokke ret langt fra det een Gang givne Tilbud, og omsider slog Peter ham Hesten til.

Under Snakken, de ind imellem førte, kom Hestehandleren til at nævne, at han igaar, da han gik rundt for at se paa Byens Heste, ogsaa havde været ovre paa Harreborg.

Næppe var det sagt, før alle Mændene slog et stort Skoger op: »Fik du saa noget for din Gang, Christian Mouritsen?»

Hestehandleren smaasmilte, Hestebestanden paa Harreborg var ikke eksemplarisk, det vilde han godt indrømme.

»Uha, nej. Han bruger jo den her nymodens Havre, du ved,« lo Jens Isak. »Den, der ser ud som Vejgrus.«

»— Og feder vist ogsaa som Vejgrus,« — supplerede Claus Kjærgaard eller »store Claus«, som de kaldte ham.

»Er det Majs, I mener, dette her nye amerikanske Foder?« — spurgte Hestehandleren.

»Jov, det skulde nok sære, at det var *amerikansk*,« faldt Hans Herman ind; men Folk heromkring var da forøvrigt ligeglade, hvad det var for noget, her vidste de nok, hvad Heste kunde trives ved.

Havre, ja, men Majs kunde nu ogsaa bruges, og det var dog et Par Øre billigere pr. Pund, tænkte Hestehandleren; men han tav.

»Det var s'gu da vel ikke de to gamle, sidmavede Føløg derovre paa Harreborg, du var slikken efter?« — spurgte Peter Clemmensen.

»Nejh, *saa* galt var det da heller ikke. — Det var Toaaringen, der var bleven handlet om, den kunde Hauge godt tænke sig at skille sig af med.«

Pokker forstaa, hvad han da skulde gøre hans Efteraarsarbejde med, grinede Mændene.

Nejh. — Men Renterne, hva! Og Skatterne, de skulde ud, — ja, de *skulde* ud. Det var nok snart ved at være sidste Frist, og hvor skulde han vel ta' Pengene fra? — Men sælge Plagen — ja, saa var der da vistnok heller ikke andet i hele Gaar-

den, som i Øjeblikket kunde gøres i Penge. De lo haanligt allesammen.

»Naah, Handelen blev der nu ikke noget af,« fortalte Hestehandleren, Hauge havde forlangt alt for meget og vilde ikke give sig, saa Christian Mouritsen var gaaet med uforrettet Sag.

Aa, Sagen var velsagtens den, at den Sum, Christian havde budt, hverken helt eller halvt forslog til de Udgifter, Herren til »Pjaltensborg« havde lige over Hovedet, og hvad kunde det saa nytte ham at sælge? De prøvede at regne sammen paa, hvad der kunde være at klarere, og efter den Slutning, de kom til, saa det sort ud for Manden. Men det var der nok ingen, der sørgede over, de lo højt allesammen og syntes at fornøje sig godt over den andens Pengeklemme.

Efter at Snakken en Tid havde drejet sig om den mislykkede Hestehandel, kom de til at drøfte andre Sider af den ny Mands Forhold. Hestehandleren kendte jo ikke Holger Hauge. Naar han igaar var søgt derud til »Borgen«, var det i den Tro, at gamle Jerrik Vejlggaard sad der endnu, og at det var ham, han skulde have handlet med om Plagen, som han først havde set ude paa Marken.

Bymændene var mere end villige til at fortælle op, Christian Mouritsen fik Historien fra Begyndelsen af, baade hvordan det var gaaet til, han var kommen herud, den ny Mand, og hvor ravgalt de alle fra første Færd havde fundet den Sag, at saadan sølle drengevern Løjtnant vilde købe den store, faldefærdige Gaard, og hvor uhyre ringe Tanker, de fra første Stund havde haft om ham.

Ole, der sad i Skjul deromme bag Hyldebuskene og hørte Snakken, forstod dog, at heri havde de i visse Maader maattet ændre deres Opfattelse, *saa* tosset paa Landbrug, som Byens Mænd havde tænkt sig ham, det var Holger Hauge ikke. Han havde været ved Landvæsnet, før han blev Løjtnant, og tog ikke, som de forhaanende havde snakket, Fejl af, hvilken Ende af Ploven, Hestene skulde spændes for, eller hvordan man skulde haandtere Skovl og Greb. Der var ogsaa bleven fortalt, at han havde været Forvalter paa en Herregaard langt ude vesterpaa, *saa noget* kendte han jo til Landbrug.

Men *Forvalter* — ja, her var atter noget galt. — Det var en Stilling, der for Alvor kunde faa gammeldags Bønder til at fryse. — *For—val—ter*, huh, Navnet stod dem ud af Halsen med rivende Haan og Foragt. Var det Mindelser om hen-

farne Slægters Pinsler under *Ridefogdens* Opsyn og Pisk, der forbandt sig med deres Forestilling om en Herregaardsforvalter? Ihvertfald, der var faa Livsstillinger, Bønderne her omfattede med større Foragt end den og en Secondløjtnants, men den sidste fandt man bare latterlig, fordi Uniform og Kommando her var knyttet sammen med et i Reglen ungdommeligt Væsen, mens det syntes, som der ved den første klæbede Had og Afsky. Naar man sagde For—val—ter, var det med en ond Grimace, næsten som det var *Rakker*, man sagde.

Naa, — men nu var han her jo, og hvad for Slags Mand var han saa? — Hvad mente man nu?

Christian Mouritsen var ikke af de meget talende, men interesserede han sig for, hvad der blev drøftet, forstod han godt nok at holde Snakken i Gang.

Aa, gaa væk, han var da skørhovedet! — Han var kulret! — Halvgal! — Lige til Daarekisten!

Der var kommen endnu et Par af Bymændene til, Lucas Pedersen og David Duedal, og hver især syntes at have Trang til at give forstærket Udtryk for »den ny Mand«s Umulighed.

»Jov, — vel saa,« sagde Hestehandleren og trak lidt paa Skuldrene. »Mig forekom han ogsaa igaar at være som noget altereret af Væsen. — Men hvad er Grunden, sidder han i meget trykkende Pengeomstændigheder?«

»Om han gør. Ja, Gu' sidder han i trykkende Omstændigheder! — Egentlig »sidder« han slet ikke, man maatte hellere sige, at han »hængte« ved'et,« lo »store Claus«.

»Jov, — men en Del af hans Trakkasserier har han s'gu da selv været ude om,« — faldt Lucas ind med sin pibende Stemme.

»Jovistsaa, saadan en grøn Fyr, der knapt ejede Salt til et Æg, var han saa indbildsk at tro, at han kunde komme her og spille op, som det var ham, der skulde regere, saa havde man vel god Grund til at mene, at han ikke var helt vel-forvaret?«

Peter Clemmensen pikkede sig selv paa Panden som Illustration til sine Ord.

»Jo—ov — Jov!« — Christian Mouritsen bankede sindigt Piben ud og stoppede paany. Han stod med et lille Skimt af et lunt Smil i den ene Mundkrog. »Men noget *maa* Manden da have haft paa Lommen, — for han har vel Skøde paa Gaarden?«

Nu fortalte de op om, hvilke skrækkelige Kvaler, det havde

forvoldt ham, at faa sine Pengesager i en saadan Orden, at der overhovedet kunde skrives Skøde. Et Rend i Øst og Vest, — ikke her i Byen, her vilde det selvsagt heller ikke have nyttet ham et Hak — men alligevel var det rygtedes, hvor han maatte springe, ja, og tigge til gamle Jerrik for at faa ham til at lade 10.000 staa efter Kreditforeningslaanet, Handelen lød egentlig kun paa 7.000. — Men sandt var det jo, at noget havde han haft paa Lommen, til Folks store Forundring. En Dag var der kommen en gammel duknakket Graaskæg af en Degn, langt ude vesterfra, sagde man, han kom, og ham mente man, der hjalp. Det skulde være Hauges Plejefar, men om Pengene, han mentes at have bragt, var et Laan, en Arv eller en Gave, det var der ingen, der vidste, og det, han bragte, var jo da heller ikke noget, der forslog langt. — Kreditforeningslaan havde han faaet, men det, der kunde laanes i saadan sølle, faldefærdig Gaard, hvor ogsaa Markerne var ude af Drift og Besætningen daarlig, kunde selvfølgelig heller ikke forslaa. Hvordan han idetheletaget *var* kommen saa langt, saa han fik Skøde og kunde flytte ind, var endnu en Gaade for de fleste. Man havde ventet, — og det ikke med Sorg — at han skulde have »knækket Halsen« forinden.

Under saadanne Forhold mente saa de Thorstedmænd, at han kunde haft mere end nok at passe i sit eget, men sandelig om ikke Praasen straks vilde til at *belære* dem, Gaardmændene her i Thorsted. Omme ved Jens Isaks, hvor de havde været saa ovenud venlige at bede ham med til Gilde, havde han straks begyndt at præke for dem.

»»Præke«? — var han hellig?» spurgte Hestehandleren.

»Hellig! — Er han ikke Fa'en! — Nej, han prækede om, at vi skulde til at forandre vort Kvæghold. Vi skulde ikke lægge saa megen Vægt paa at fede Stude, vi skulde meget hellere slaa os paa at holde Malkekøer, det betalte sig saa meget bedre i Tiden. I England kostede Smørret 1 Kr. 20 nu sagde han. — *I England*, — jov, men hvad Dælen vedkommer det vel os her i Thorsted? — Her kan vi jo allerhøjest faa 75 Øre for Pundet af vort Smør, og det endda naar vi tager til Kjøbstads med det, lader vi Landhandleren faa det, faar vi saagu' ikke over 60—65.« — Det var Peter Clemmensens, der fortalte.

Nej, de var da ikke helt uden Forstand her til Bys, de kendte dog ogsaa lidt til Landbrug, saa den Snak om de store

Indtægter, man skulde kunne tage ved Køerne, den kom han jo ikke langt med her.

»Gav han slet ingen Grunde for hans Snak?« spurgte Christian Mouritsen.

»Aa, hans »Grunde«,« — fnøs Claus Kjærgaard, »jov, dem skulde En lytte paa. Ha! — Hans »Grunde«, som du siger, de gik allesammen ud paa detteher: — Naar I nu kan faa 1 Kr. 20 for hvert Pund Smør. — Jov; men hvornaar faar vi det? Det er da noget, enhver ved, der har sin Forstand i Behold, at det kan vi ikke faa. — Og det kan han jo heller ikke selv, Pjokket, hvor skulde han faa det fra? — Vil han kanskesens stikke af en Gang om Ugen med sin Smørbuttel i Haanden og skræve over den her bitte Rende, En skal over for at komme til England, og saa selv staa til Torvs med hans Varer? — Haha! — Nej, han maa nok pænt ligesom andre spørge sig for, hvad Prisen er herude i Købstaden og saa nøjes med den.«

Man havde nok hørt, at han hersede skrækkeligt med den stakkels Husholderske, han havde. Han havde købt nogen lange Mælkebøtter af Blik, som de siede Mælken i og satte i koldt Vand. Jov, det skulde nok hjælpe? Haa. Fornuftige Folk vidste da, at Mælken skulde have det lunt, om den skulde bære godt med Fløde. — Han forlangte ogsaa af Husholdersken, at hun skulde kerne Smør hver eller hveranden Dag. Pøh! Saadanne Galskaber! Hun, Pigen, forstod da heller ikke et Kuk af det hele, og hendes Smør blev ikke et Gran bedre end andre Folks, saa Hauge havde vistnok endnu ikke faaet mere hjem for sit Smør end de, der paa god gammeldags Vis samlede paa Floden Ugen ud, og som stillede Tønden til Varme ved Bilæggeren et Døgn's Tid, før der skulde kernes.

»Store Claus« blev ved at snakke op, det Smørspørgsmaal syntes at fængsle ham stærkt.

Og Lucas gav ham Ret i hans Synspunkter og peb med: En Gaardmand skulde holde en god Malkeko omtrent for hver Person, han havde i sit Brød, æde sit Smør selv og bruge saa meget af Mælken i Husholdningen, En kunde komme over. Resten kunde der nok blive Afsætning paa til Grise og Kalve, og saa kunde Lucas ikke se, at der var Grund til at gøre sig flere Spekulationer med sit Kohold.

David Duedal syntes, det var fornuftig Snak, han regnede paa samme Maade med sine Køer. Nej, det var Studene, de skulde have Indtægterne ved. Dem kunde man fede paa Som-

mergræsset og trække til det store Toftmarked om Efteraaret, — at sige da, om man syntes, de var godt nok i Stand til den Tid. Ellers maatte man jo have dem paa Stald og give dem en Efterpudsning dér. Det forstaar vi her til Egns, hvad der er. Naar En kunde levere saadan et Kobbelt Fedestude, 4—6—8—10 Stykker, som nu Gaardene var smaa og store til, saa fik En en god rund Skilling ind paa en Gang; det kunde mærkes i Lommen. Det var da noget andet end at rende og sælge en Klat Smør en Gang imellem.

»Jov, den Snak er rigtig nok,« bifaldt Hans Herman, — »forstaar sig, om Kvindfolkene kunde faa et Par Pund tilovers nu og da, som de kunde tuske med ved Købmanden for et Pund Kaffebonner, saa kunde det jo være rart nok, men ellers kunde de nok alle enes om, at det var bedst, Bønderne ikke ventede sig store Sager ad Smørvejen.«

»Ja—ah,« trak Christian Mouritsen paa det. »Nogen er der nu alligevel, der tager store Priser hjem for Smør.«

»Hvem Fa'en er da det?«

Tjah, Christian var jo ikke Landmand, saa han vidste kanske ikke ret Besked. — Det var vel nok mest Herremændene.

»Herremændene. — Haa! Jov, der har vi det s'gu. Men Holger Hauge tror aabenbart ogsaa, der bor en Herremand i ham,« lo Hans Herman.

»Han har forslugt sig paa en Herremand,« grinede Peter Clemmensen, — »og faaet Forstoppeelse af det.«

»Og købt sig en Herregaard ved Navn *Pjaltensborg*,« — skogrede »store Claus«.

Der blev en lille Stands i Snakken, Claus tog sig en frisk Skraa og bød Peter Clemmensen med.

»Styrk dig, Peter,« sagde han. »Du er jo den, der bor nærmest ved »Borgen«, saa det er dig, det først tilfalder at sætte Skuldrene imod.«

Plagen derude paa Toften begyndte at danse rundt i Tøjrslandet; man saa beundrende og vurderende paa den, snakkede om dens ædle Holdning og flotte Benkast. Det var en smuk Hest, ligesaa ung den var. Holdt den, naar den blev fuld-voksen, hvad den lovede nu, blev det et usædvanligt Dyr, lod man Hestehandleren forstaa.

Aaja, han havde ikke fortrudt Handelen.

Der faldt ogsaa Bemærkninger om andre Dyr, man vidste, han havde købt her paa Eggen, hvad de havde kostet, og hvor-

dan Hestepriiserne idetheletaget laa for Tiden? Troede han, der vilde blive stort Marked i Hjallerup?

Men det var kun Smaasnak, et Ord fra En, to fra en Anden osv. Tankerne havde ikke forladt det forrige Emne: *Den ny Mand*, — og saa snart der blev en lille Pause, tog Peter Clemmensens straks Snakken op igen, som der ikke havde været talt om andet.

»Men Kræn Højgaard, han kan s'gu konfirmere ham, »Herremanden til Pjaltensborg«.«

Haa, ja, Kræn Højgaard! — De lo, saa det klukkede i dem.

»Har den ny Mand gaaet hen og traadt Kræn Højgaard paa Tærne?« — spurgte Christian Mouritsen og smilte stille forstaaende til dem.

Og straks fortalte de op igen:

Holger Hauge havde ikke været her mange Uger, før det faldt ham ind, at den Thorsted Postgang var for gammeldags. »En ren *Skandale*« kaldte han den. Lignede det noget, at man kun 2 Gange om Ugen kunde faa Post til Sognet? Skulde vi her sidde og tygge paa Aviser, der var næsten otte Dage gamle? Og naar der kom Brev af Vigtighed, Skrivelser, som maaske skulde besvares samme Dag, hvad skulde man saa gøre?

»Breve af Vigtighed,« grinte »store Claus«, »det er naturligvis *Krævebrevene*, han tænker paa.«

En Søndag ved Kirken havde Hauge forsøgt at faa nogle af Mændene i Tale og faa dem med paa en Henvendelse til Amtet. Saadan som Postgangen var, maatte de da kunne indse, det var en fuldkommen Middelaldertilstand, — og de behøvede aldeles ikke at finde sig i det, mente han. Hvis bare de stod sammen om det, kunde de nemt faa den Ting forandret.

»Jov, men saadan noget det plejer nu ellers Kræn Højgaard at ordne for os,« havde Jens Isak svaret.

»Kræn Højgaard,« spurgte han, »hvem er det?«

»Naa, ham har De ikke gjort Bekendtskab med endnu. Ja, det kommer nok,« — sagde David Duedal. »Det er da ellers Manden paa Højgaard, den største Gaard i Thorsted Sogn.«

Naa. — Jamen vilde de da ikke være med om en Henvendelse til bemeldte Kræn Højgaard, saa Sagen kunde komme i Gang?

Det var der ingen, der svarede paa.

»Vi kan jo gaa ind i Skolen med det samme, forme en skriftlig Henvendelse og skrive under paa den, saamange vi er,« — foreslog Hauge.

Ingen sagde noget.

Endnu en Gang gentog han sine Ord; men med samme Resultat. Ikke een havde svaret.

Da var han bleven gal i Hovedet, spurgte, om denher Kræn Højgaard virkelig var en saadan Bussemand, saa han kunde faa en hel Forsamling af voksne Mandfolk til at ryste i Bukserne, selv naar han ikke var tilstede, og vilde have dem til *straks* at følge med ind og skrive under. Men der var ingen, der gjorde Mine til at følge ham.

»Ha, naa det tør I ikke? — Ja, saa ved jeg s'gu ikke bedre, end jeg ene Mand maa vove Trøjen og sende Naadigherren Skrivelsen.«

Da der heller ikke hertil var nogen, som havde noget at sige, røg Hr. Hauge ned ad Gangen og ud af Kirkegaarden, som der var skudt efter ham. Saa arrigt smækkede Laagen i bag ham, at der raslede en stor Skive Kalk ud af Mursøjlen. Det var ikke blevet repareret siden, saa Skaden kunde ses endnu.

»Fik han saa skrevet til Kræn Højgaard?« spurgte Hestehandleren.

Ja, det var der ingen, der vidste. Kanske var han i Stedet paa egen Haand gaaet lige til Amtsvæsnet med sin Ansøgning om en Forbedring af vor Postkørsel. Saadan var der mange, der troede, men Vished her, havde ingen, for hverken Hauge eller Kræn Højgaard havde siden talt om Sagen. Men det var en Gang tidlig paa Foraaret, da Byens Mænd havde været samlet i et Sogneanliggende, og da havde Hauge med stor Triumf fortalt dem, at nu fik vi snart kørende Post til Byen hver Søndag i Ugen. Han havde været hos Myndighederne og faaet sikkert Løfte, saa den Sag var saa godt som i Orden.

»Har De ogsaa været ved Kræn Højgaard?« var der En, der sagde.

»Aa, jeg gi'r Fanden i Kræn Højgaard!« — svarede Hauge.

»Naa, bitte Mand, gør De det. Det skulde De nu alligevel ikke,« — havde Jens Isak sagt.

»Hvad blev det saa til?« — spurgte Hestehandleren.

Jo, det var da gaaet saadan, at Kræn Højgaard i al Stillehed havde været rundt og faaet alle Byens Mænd til at skrive under paa, at vi havde al den Postgang i Thorsted, her var Brug for, og naar Beboerne ligefrem bad om at blive fri, saa var de »højere Væsner« da ikke *saa* dumme, at de anstrengte

sig for at faa Lov til store nye Bekostninger paa Thorsted Postbesørgelse.

»Nu har jeg aldrig hørt galere, — vilde I ikke have en bedre Postgang, naar I kunde faa det? — Hva', er I rigtig kloge, Folkens?« — udbrod Hestehandleren.

»Om vi er rigtig kloge. — Jov, Christian Mouritsen, vi er slet ikke saa tossede,« — flirede Peter Clemmensen.

»Nej, vi er ikke saa tossede, at vi lægger os ud med ham, som vi allesammen skal til, naar vi mangler Penge,« — nikkede Claus.

»Naah, saadan.« Hestehandleren smaafløjtede. »Men hvad saa Løjtnant Hauge?«

»Hauge —?«

»Ja, faar han saa ogsaa Kræn Højgaard til Bankier?«

Naah. — Næh. Det var der vist ikke større Udsigter til. De flirede polisk til hverandre.

Nejh, *Penge* skulde Hauge vist ikke vente at faa hos Kræn, det var andre Ting, han kunde vente sig. Haa!

»Vel ikke Hug da?«

»Aanej, vel ikke just Hug, men f. Eks. at faa vandet sin Eng,« — skoggerlo Hans Herman.

»Ha, ja, det har du s'gu Ret i, Hans, han faar sine Kær-enge sat saa grundigt under Vand, at det bliver meget tvivlsomt, om han kan bjærge Hø der i Sommer.«

Claus Kjærgaard rakte Hovedet over til Christian Mouritsen, satte Haanden skjulende for Munden og lod, som han hviskede det om Engene til ham, men talte desuagtet saa højt, at enhver let kunde høre, hvad han sagde.

»Hvad siger I? — Fanden heller! — Kan den Slags lade sig gøre?« Hestehandleren glemte i sin Overraskelse helt at suge paa Piben.

»Jov, se bare derud,« — pegede Peter Clemmensen. —

»Ja, der lige ret i Vest for Harreborg. Staar der ikke en kønne bitte blank Sø paa Holger Hauges Eng, endda vi er lige ved Maj Maanedes Udgang.«

»Er det virkelig noget, Kræn Højgaard har været Mester for?«

»Gu' er det saa. Han har en Strimmel Kær Side om Side med Harreborgs, og der har han holdt Stigbordet i Indrebækken lukket, saa Vandet er flydt ud paa Nabogrunden. Somme Steder staar det tre Kvarter højt, — ja, Fanden ta' mig! Det er sandt, for jeg har selv maalt det. Ganske vist

maa han ogsaa ofre sit eget Skifte, men hvad, det betyder ikke meget for Kræn, han har et stort Skifte oppe i Sønder ogsaa og et paa den anden Side Bækken, saa hans Hø og Græsning slaar nok til. Og saa forresten har Kræn jo Penge som Tørvesmuld, ved du nok, saa om det skulde gaa saa galt, at hans Græsning slap op, kunde han leje et Skifte ovre i Kubbestorp, der plejer de at have Overflod.«

Christian rystede paa Hovedet. Han havde dog flere Gange handlet Heste med Kræn Højgaard, og selv om det ikke just var gaaet nemt, saa havde han dog aldrig kunnet tænke sig, at han kunde være saadan en Krakiler.

»Kræn Højgaard er saamænd en ret flink Mand, saadan i det daglige, men man kunde bare prøve at træde hans Ære som Sognets *Vorherre* for nær, saa vankede der s'gu. Og Hauge, den sølle Kanut, havde jo været ved at belære Thorstedmændene om, at de skulde lade Engene overrisle; de var for tørre og gav for lidt Afgrøde, mente han.«

»Ja, ogsaa det skulde han have sin Næse i,« afbrød »store Claus«. — »Nu faar han Overrisling. Haha! Det skal nok komme til at svie godt til hans magre Gaard, naar Engbjærgningen slaar fejl.«

»Jamen har Kræn Højgaard da virkelig Lov til saadan uden videre at sætte Mandens Eng under Vand?« — spurgte Hestehandleren.

Om han havde »Lov« til det. — Ja, det var der vistnok ingen, der troede, Hauge da heller ikke. Sagen *var* meldt. Men hvis nu Christian Mouritsen kendte Kræn ligesaa godt som Mændene her, saa vidste han ogsaa, at det vilde blive en lang Proces, der vilde komme ud af det, en *grumme lang* Proces, og den vilde koste Penge, *grumme mange* Penge, og hvor mente han, Løjtnanten skulde faa dem fra?

Ja, og saa var der vel endda ingen, der med Sikkerhed kunde sige, hvem der vandt Processen, indskød Peter Clemensen. »Penge, Penge, dem kan der faas mange Ting for, ikke sandt?«

»Naa, det maa jeg sige. — Haha! — Det er nok en tvivlsom Fornøjelse at være »den ny Mand« i Thorsted,« — lo Hestehandleren.

De andre bakkede paa Piberne eller vendte Skraaen. De smaaklukkede lidt allesammen.

»Nej, hvis ikke da, at Hauge kan være saa heldig at be-

daare unge Gjertrud, saa ser det s'gu snavs ud for ham,« — flirede »store Claus«.

»Unge Gjertrud«, hvem er det? Da vel aldrig Kræn Højgaards Datter?« — spurgte Hestehandleren.

»Nej, ikke helt, — men hans *Steddatter* er det da.«

»Naa, saa. Haa. Men at bedaare Arvefjendens Datter, det er vel ikke nogen let Opgave?«

Den ellers stilsfærdige Hestehandler syntes at være bleven meget levende interesseret i det Thorsted-Bondeliv, Mændenes Snak gav ham Indblik i.

»Ja, ser du, Christian Mouritsen, hvordan den Slags kan udvikle sig, er aldrig saa let at sige,« mente Claus. »Unge Piger er jo altid meget for Nyt, ikke sandt; det er ikke saanær altid, de har samme Smag som deres Fædre.«

»Jamen vover han at løfte Øjnene saa højt?«

»Sig hellere, kan han faa *Tid* til det,« — grinede Hans Herman.

»Ja, Gu', der siger du noget: Kan han faa *Tid*,« — istemte Peter Clemmensen.

At der var baade »Fut og Krudt« i Fyren derovre paa »Borgen«, syntes Mændene her at være godt enige om, ogsaa at den Slags kunde Byens Piger godt *ane* sig til. Saadan noget skulde Ungdommen jo ikke have ind med Skeer, det laa i Luf-ten, — sagde Claus. Men Hauges Sager derhjemme, og hans Forhold idetheletaget, gav ham vist saa meget at tumle med og spekulere over, at han simpelthen ikke *kunde faa Stunder* til at gøre sig lækker for Pigerne. Og, forklarede de videre, det var nu heller ikke saa helt let for ham at komme Byens Skøn-heder paa nært Hold, for siden han kom til at staa paa saa spændt en Fod med Kræn Højgaard, blev han ikke bedt med til Gilderne noget Steds. Der var ingen, der turde omgaas ham.

»Ja, hvad, — »omgaas ham«, siger du. Sagen er jo da vel egentlig den, at han hører ikke til mellem vos andre,« — mente Hans Herman.

»Ja, netop, saadan er det jo,« — nikkede baade Peter Clemmensen og Claus Kjærgaard. Han var en Fremmed, en Uvedkommende, og dermed var jo egentlig alting sagt, syn-tes de.

»Han maatte nok hellere pakke sine Sager sammen og tage og gaa med i den russisk-tyrkiske Krig,« — smilte Heste-handleren.

»Jov, Løjtnant er han jo da.«

»Det kunde vist heller ikke blive stort værre end den Krig, han her er dumpet ind i,« — mente Christian Mouritsen.

»Ja, Gu',« sagde Claus, »der siger du noget, lad ham komme over og hjælpe Russerne, de kan vist godt trænge til Hjælp, at ikke ham Osman Pasha rent skal tage Magten fra dem. — Det er s'gu en haard Mand, den Tyrk.«

Vinden løb og hvistede om Husgavlene, fra en sandet Markvej langs med Toften fløj Støvet op i tykke Hvirvelskyer, hvoraf enkelte Strit naaede helt hen til Forsamlingen bag Vesterhuset. De fnøs og spyttede imod det og snakkede om snavs Søndagsvejr.

Den unge Plag, der gik og gassede sig i det rummelige Tøjrs­lag, kunde nok heller ikke lide at mærke Sandets Prikken i Fløjls­mulen. Den stod og slog fortrædeligt med Hovedet og spilede Næse­borene gnavent-vinende ud mod Vinden.

»Naa, Hauge vil sagtens heller ingen Bondepige ha',« — faldt Ordet fra Jens Isak.

En og anden af de andre Mænd havde vist allerede i Pausen haft Tankerne ude ved Kornmarkerne, ved det forestaaende Hjallerup Hestemarked eller andre praktiske Ting; men aldrig saas­nart lød Jens Isaks Ord, før alle Øjne glimtede op i samme spillende Interesse som før: *Den ny Mand*.

»Hvordan er det, det kommer mig for, som Kvindfolkene har snakket om, at der vilde komme et fremmed tilrejsende Kvindemenneske paa Besøg til »Borgen«,« — siger Claus.

»Ih, Claus, ved du ikke Besked om det Besøg, saa er du da vist ogsaa den eneste i Byen, der er sluppen fri for Nysgerrighed i den Anledning.« Det var Peter Clemmensens, der talte. »Hauge er jo kørt til Stationen i Morges for at hente hende, og alle Byens Kvindfolk har ikke tænkt paa andet hele Formiddagen end at staa og lure og glane ved Hushjørnerne for om muligt at faa et Glimt at se af hende, hvem Fa'en saa end hun er. — Ja, der kommer min Kone, spørg bare hende. Ligesaa gammel og fornuftigt et Kvindemenneske hun end ellers er, har hun ogsaa staaet den halve Formiddag ude ved Ladehjørnet og frosset, saa hun var helt blaa om Næsen. — Hvad, er det ikke sandt, Morlil,« lo Peter sin Kone i Møde.

»Aa, I har saamænd ikke noget at lade vos Kvindfolk høre,« — vinkede hun afværgende mod Manden. »Hvad har I vel snakket om? Mon ikke ogsaa »den ny Mand« har været

paa Tapetet her?» Hun saa luntsmilende ud over Forsamlingen.

Iøvrigt kom hun for at bede hele Flokken ind paa Formiddagskaffe. Bordet stod dækket, og Kaffen var færdig, nu skulde de værsgo' komme indenfor.

Hun løb ogsaa frem til Rækværket og kiggede over i den saakaldte »Baggaard« for at faa Ole Nybro med ind. Hun kendte godt hans kære Gemmested i Krogen under Hylden og kaldte venligt paa ham.

Men der var ingen, der svarede.

Saa gled hun og Mændenes Flok ind igennem Porten — for inde ved Kaffen at fortsætte Snakken om »den ny Mand«.

IV.

I SLADREKROGEN.

GUDSTJENESTEN var forbi, og Folk strømmede ud af Kirken. Der havde været Sidsttjeneste, og nu var Klokken omkring halv tre.

Vejret var stadig graat og trist, og den tørre, skarpe Vind fo'r fremdeles rundt og drev sit Spil. Poplerne ned langs Kirkegaardens Stengærde nejede sig ydmygeligen og vendte det Hvide ud af Bladene, gamle Kvindfolk, der med Hænderne foldede om Salmebogen og Hovedvandsægget, rokkede adstadige nedad Gangene, fik løftet op i Sjalerne og rusket i Hovedtøjet, og de ti Alen vide Kjoleskørter pustede ud som vældige Balloner. Heller ikke de unge Piger gik Ram forbi, Vinden rev og sled i deres nymodens opkrammede og blomstersmykkede Hatte og fik de mer end alenlange Nakkesløjfer til at smælde og vifte som vajende Vimpler. Men de alleryngste kunde man se vende Bagen til Blæsten og saaledes i Kaadhed lade sig føre afsted ved Vindkraft.

Det var dog især derinde paa den lidet beplantede Kirkegaard, der laa noget højt i Terrainet, at Vinden huserede saa slemt. Kom man først udenfor Stenten, gav Præstegaardens store Have straks god Læ, og Læ var der forresten langvejs

frem herinde i Byen; Gaardene laa saa lunende tæt sammen og tillige nær op til Vejen. Det tog godt af for Blæsten.

Efter Gudstjenesten samlede en Flok Kvinder sig udenfor Kirkegaardslaagen. Der skulde snakkes om det, der i Dag sad og prikkede i alle Byens Kvindfolk: Gæsten, der ventedes til Harreborg.

Ligesaa interesserede den Flok af Byens Mænd, der i Formiddags havde været samlet paa Peter Clemmensens Toft, havde drøftet »den ny Mand«s Forhold, ligesaa ivrigt syntes Flokken her at være optaget af *hans Gæst*: — Var hun kommen, den Fremmede? — Hvad var hun for En? — Var det overhovedet helt sikkert, at der skulde komme nogen? — Hvor meget vidste man? — Og hvorfra stammede det, man vidste?

Alt dette syntes nu for Alvor at skulle gennemkortes, og enhver i Forsamlingen maatte frem med, hvad hun vidste.

Heraf fremgik da følgende:

Rygtet, der allerede fra Morgenstunden var begyndt at strejfe rundt i Byen, var kommen omme fra Smedjen. Her var en Karl fra Harreborg i Morges mødt op for at faa skoet en Hest, der havde tabt den ene Bagsko. — Enten det nu var Søndag eller ej, maatte Smeden værsgo' lægge den Sko under, havde Karlen sagt, for »Vorherre« — saadan titulerede han sin Husbond — skulde køre til Stationen for at hente sin Kæreste, der var ventendes med Formiddagstoget.

Nu var der altid Søndag Formiddag stor Komsammen i Smedjen. Der var saa mange Smaapillerier, som det var Byens Skik at komme med just paa Fridagen: En revnet Træskohæl, der trængte til en Krampe, en Skovl eller en Spade, der var bleven leddeløs, en Lommekniv, der skulde have en Klynke i Skaftet o. l., ogsaa denne Søndag havde der været en hel Del Mandfolk samlede, som havde hørt Karlens Ord og var begyndt at spørge ham ud om denneher »Kæreste«, han sagde, var ivente. Vidste han noget, saa frem med det, her var nok, der gerne vilde høre om den Nyhed.

Men da man nu var gaaet Karlen paa Klingen, havde det vist sig, at det med »Kæresten« var ikke urokkeligt sikkert; men at der ventedes et fremmed Kvindemenneske til Gaarde, *det* var da sikkert, for det havde man Hauges egne Ord for, ogsaa at det var »en fornemme En«, havde Karlen sagt, for Lørdag Eftermiddag havde Hauge sagt til Husholdersken, der var Karlens Søster, at hun, saa godt det var hende muligt,

maatte sørge for at have Huset i ordentlig Stand til Søndagen, da han ventede en Gæst.

»Ih, da er det vel ikke en «Kvindfolk'fremmed»,« havde Husholdersken befippet spurgt.

»Min Søster var jo ræd for, at hun ikke var tilstrækkelig stiv i sine Husholdningspapirer og frygtede naturligvis, at Kvindeøjne, naar det gjaldt det indendørs, var mere kritiske end et Mandfolks,« — forklarede Karlen.

Til Pigens Spørgsmaal havde Hauge kort svaret: Det er en *Dame*, der kommer.

Foruden dette havde man endnu ikke haft andet reelt at holde sig til, end at man i Formiddags til Togtid havde set Hauge køre af By i Retning af Stationen. Hjemkomsten, som saa mange i Spænding havde haabet at se et Glimt af, var man jo bleven snydt for.

Dog, nej, ikke alle.

Det var bleven sagt, at der var een, der ved et, som det syntes, aldeles mærkeligt Tilfælde, just var kommen forbi Harreborg paa den Tid, Vognen var vendt tilbage: Kræn Højgaards Gjertrud.

Men Gjertrud, hun stod jo nu her midt i Kvindeflokken, selvfølgelig var det da hende, man maatte henvende sig til.

Det saa dog ud, som man ikke var helt dristig ved at gaa løs paa den Vidende, den ene kiggede til hende, den anden ligesaa: Kunde hun da for Pokker ikke af sig selv finde paa at snakke om Sagen? Hvor heftigt de alle brændte efter at høre, kunde hun da ikke være i Tvivl om.

Men Gjertrud stod tavs og lukket og saa slet ikke let-tilgængelig ud.

Saa maatte jo en af hendes jævnaldrende frem, det var Claus Kjærgaards brunøjede Andrea: — Var det virkelig rigtigt, at Gjertrud havde set Vognen komme tilbage? — Her havde nu snart sagt hvert Kvindemenneske i hele Byen staaet paa Vagt i Formiddags, og alle var bleven snydt, hvordan i al Verden var det da gaaet til, at Gjertrud — alene *hun* havde været heldig?

Aa, det var meget ligefrem, svarede Gjertrud, hun havde været ude hos Vævekonen, der boede ude ved Søen, og saa havde det altsaa passet sig saadan, at just da hun gik forbi Harreborg, kom Vognen.

»Kom Vognen?« — Gud Fader bevares, det lød jo, som hun nævnede en komplet ligegyldig Ting. »Javel, Gjertrud,

»Vognen kom«, men mødte du den? Kom du lige forbi den? — Var der nogen i den?« — bruste Flokken op imod hende.

»Ja, hvis En havde været ligesaa nysgerrig, som I andre lader til at være, saa kunde jeg sagtens have maget det saadan, at jeg kunde have set noget,« svarede Gjertrud.

»Men du var altsaa ikke »nysgerrig«. — Aa, bitte Gjertrud, stil dig nu ikke altfor hellig an,« vinkede Pigeflokken til hende.

Det svarede hun ikke noget til, og saa blev der en Pause.

Der var en, der sukkede, Jens Isaks Malene. Hvor kunde Gjertrud nu nænne at gøre sig saa kostbar.

»Hvad er det egentlig, du har set?« — spurgte Andrea paagaende. »Kom nu frem med det og pin os ikke saa skrækkeligt.«

»Ikke andet, end at Hauge kom kørende. — Ja, og saa at der kun var een Agestol i Vognen, og i den sad der et Kvindemenneske ved Siden af Hauge.«

Gjertrud talte knapt og affejende, som det næsten var altfor ligegyldigt at fortælle om.

»Aa, gaa væk!« — De vrissede mod hende. Det var da altfor utaaleligt, at hun stod der og snakkede, som om hun fortalte dem, at de havde faaet Sødgrød og Flæsk til Middag. Andrea tog spøgende fat i hende og ruskede hende: »Sig lige, om du var *tæt* ved dem, Gjertrud, saa du dem? — *Saa* du dem rigtig lyslevende foran dig? — Det er det, vi vil have Beviser for.«

Jamen Gjertrud havde ikke en Snus mere at sige, end det hun alt havde sagt, paastod hun og skubbede irriteret de paa-trængende Veninder fra sig: Mente de da virkelig, at Gjertrud som en anden nysgerrig Fattighuskælling havde stillet sig op for at glo? — Gjertrud havde tilfældigt — rent tilfældigt — set et Glimt af Køretøjet, da det svingede ind paa »Borgen«. Basta! — Der var ikke mere, paastod hun stædigt.

Der var nok dem i Flokken, der hverken troede paa det tilfældige i, at Gjertrud paa saa snydeheldigt et Tidspunkt var kommen forbi Harreborg eller paa hendes manglende Nysgerrighed, men af Frygt for, at det var for ømt et Punkt at røre ved, turde de ikke fritte hende mere.

Jo mindre interesseret Gjertrud lod, desto heftigere blussede Nysgerrighedens Ild hos de andre. Saa heftigt man nu et helt Aar havde haft Interessen vendt mod den forrevne Gaard derude i Nord, og dens fremmedartede Ejere, var det da ikke

til at holde sig ligegyldig for det i Dag ventede Fremmedbesøg og de Forandringer, der muligt kunde flyde af det. Maa-ske holdt i Dag en ny Gaardkone sit Indtog i Thorsted. Det vilde jo under alle Omstændigheder være en Begivenhed, hvor-meget mere da ikke i dette Tilfælde.

Man vidste, at næsten alle de mange store Stuer paa »Borgen« stod gabtomme, ikke en Gang en Smule Gardiner var der for Vinduerne, saa den, der vilde gøre sig den Ulejlighed at vende Øjnene mod Ruderne, kunde se tværs igennem hele Elen-digheden. Og da Landevejen som sagt gik igennem Gaarden, var der Lejlighed nok for Egnens Folk til at kigge. Nu havde jo de Thorsted-Gaardfolk i Vintrens Løb gjort, hvad de for-maaede, for at isolere denne irriterende og forhadte »nye Mand«, saa *indenfor Døren* paa »Borgen« havde kun de væ-ret, der havde haft nødtvungent Ærinde. Men fra disse Besøgende vidste man da lidt om, hvordan der saa ud; Gæsterne, der kom, blev vist ind i et Rum, der benævntes *Kontor*. Her fandtes et Bord, et Par Stole og en gammeldags Slagbænk med en Hynde paa og saa en lille ophængt Bogreol, som der dog ikke var mange Bøger i. Her fandtes da ogsaa et lille beskedent Gardin for Ruderne. Men mere end dette Rum og saa de Kamre, man sov i, mente man ikke, der var beboelige. Ja, saa var der Folkestuen dernede ved Siden af Køkkenet med langt Bord og vægfast Bænk, Kampestensgulv og nøgne, forrevne Vægge. — Nej, af Hygge fandt man sandelig ikke meget. Hvad mon en fremmed Kvinde, — en *Dame*, som det sagdes at være — der kom rejsende langvejs fra for at se paa Herlighederne, vilde tænke om et saadant sølle tomt Hus? — Monstro hun ikke fik nok, saasnart hun saa det og skyndte sig væk hurtigere, end hun var kommen?

Jo, de stak Hovederne sammen de gode Thorstedkoner og snakkede livligt op. Oh! Der var saa mange smaa lækre Ting, som det kunde lyste dem at pirre ved: Hvad mon nu f. Eks. Stine, Husholdersken dervore paa »Borgen«, kunde faa lavet til Gæsten til Middag, og hvad Gaver havde hun vel, den sølle Klods, hun var, til at tage imod og bære frem for en *Dame*? — Og sæt. — Hihih! — Ja, sæt nu hun den Fremmede skulde logere der i Nat, hvor skulde hun vel da sove?

Da skvaldrede pludselig Claus Kjærgaards tykke Lise op: »Skal hun sove der, maa det da blive ved Hauge, for i Gæstekamrene er der hverken Senge eller Sengeklæder.« — Gæste-

kamrene var i Østergavlen, og Lise havde selv en Dag fornylig, hun kom der forbi, kigget ind ad Vinduerne til dem begge to.

Tys! Tys! — Snak nu ikke altfor forvovent. Her var baade agtværdige Koner og unge Piger, baade Mødre og Døtre i Flokken, en vis Sømmelighed fandt man burde overholdes; men Lise havde altid nemt ved at komme ind paa en lidt vovet Snak.

Saa siger Oline Clemmensen: »Lad os nu ikke gaa altfor vidt, endnu er der jo ingen, der ved, om det er Hauges Kæreste, — eller *Forlovede*, skulde En vel sige. — Ja, kunde det ikke træffe, at det bare var en Slægtning?»

»I saa Fald er det da i grumme god Tid at lægge dem til Sengs sammen,« sagde Jens Isaks Grethe. Hun var stødt over Lises uartige Bemærkning.

»Hans Slægtning,« fnøs Kjesten Herman. »Har Hauge nogen Familie?« — Det havde hun ingen Snak hørt om, og hun havde altid tænkt sig, at han var En, som de havde plukket paa en Burretidsel, lo hun haanligt.

»Naa, ja, eller saa da et andet fornuftigt Kvindemenneske, som han kunde have ønsket skulde komme ud og se paa Saggerne,« kom Oline Clemmensen igen.

»Hauge og »et fornuftigt Kvindemenneske«, tykkes I, det er to Ting, der staar sammen?« — Lise Kjærgaard slog en stor Skranni op. — »Nej, bitte Folkens, lad os nu ikke gøre os dummere, end vi er.«

Naa. — Nej — saamænd — man trak paa det, funderede over Sagen: Naar en ung Mand, der har købt sig en Gaard, saadan pludselig fik Besøg af en fremmed, tilrejsende Kvinde, saa var det jo ogsaa det sandsynligste, at det var Kæresten, der kom for at tage Herlighederne i Øjesyn, — dem, der alt-saa ikke var mange af.

»Naturligvis er den Fremmede Hauges Forlovede,« — lød pludselig en Røst.

Det var Gjertrud, der som med et haardt Hammerslag slog Sagen fast. Hun havde længe staaet tavs der midt i Flokken, nu fandt hun altsaa Mælet.

Man skævede lidt til den knejsende Pige: Svært saa afgørende hendes Ord faldt. Hun lignede i meget sin afdøde Far, men sommetider kunde det næsten se ud, som Stedfaderen, den stivnakkede, regerelystne Kræn, havde smittet hende, — eller var det alle de »Livtag«, hun havde taget med den haarde Stedfar, der havde sat sit Præg paa hende?

Gjertrud havde talt, og saa havde de andre nok at bifalde, hvad hun havde sagt. — Nogen af Konerne smilede lidt, men komme Sagens Kærne nærmere i Øjeblikket var der jo ingen Udsigt til, og hvad var der vel saa at staa her efter?

Flere af Selskabet begyndte at snakke om, at det var Tiden for Eftermiddagskaffen, og at de nok helst maatte se at komme hjem og faa Kedlerne paa. De saa ud i Blæsevejret og gussede sig lidt: Huf! Det var køligt, bare det snart kunde blive Sommer! — Konerne knyttede Hovedklæderne fastere under Hagerne og trak Sjalerne tættere om sig, og saa forsvandt de, den ene efter den anden, ud ad Lækrogen bag Præstens Have og strøg afsted hjem til Søndagskaffen.

Tilslidst stod der kun en lille Flok unge Piger, fem, seks Stykker, som regnedes for at være en særlig intim Venindeflok.

*

*

*

Var der noget om, hvad Claus Kjærgaard i Formiddags havde sagt, at »unge Piger var meget for Nyt«, — hvad altsaa her vilde sige, at Byens Piger havde haft urolige Drømme for den fremmede Harreborg-Mands Skyld? Saa hadet han var af Fædrene og forhaanet af Mødrene, kunde det da tænkes, at Døtrene med en særegen Varme havde haft ham i Tankerne? — Havde han puslet i deres ømme Ungpigerdrømme?

Her stod nu, foruden den store Kræns ranke Gjertrud, Jens Isaks varmblodige, lidt kæln Malene og Hans Hermans smukke Mathilde, her stod Lucas Pedersens store, friske, men utrolig enfoldige Trine, David Duedals lille, blege og fine Inger og saa Claus Kjærgaards brunøjede og altid underfundige Andrea, allesammen Piger i deres fejreste Ungdom, ingen over 20 Aar, allesammen Døtre fra Byens store Gaarde, — saa de ud til, at Efterretningen om den kvindelige Gæst paa Harreborg havde virket som et knusende Slag paa denne friske Flok? Stod de i denne Stund og følte sig som skæbneramte?

Aanej, vel ikke just det.

Men da Konerne og de mere fremmede Elementer havde forladt den saakaldte »Sladrekrog«, og den lille intime Kreds saa sig overladt til sig selv, var det dog, som de unge Piger stod og kiggede lidt benauede og undselige til hverandre. Det kunde godt se ud, som de alle havde et og andet, de ønskede at skjule og var ængstelige for, hvad Samtalen nu vilde

komme til at dreje sig om, og hvad de selv og andre kunde komme til at røbe.

Det var jo nemlig i Aarets Løb sket, at en og anden af dem var kommen for Skade at sige eller gøre noget, som de andre, de Drillebæster, havde kunnet hænge sig ved og udlægge paa generende Vis. Var det f. Eks. ikke sket for den kæln Mathilde, at hun en Dag snublede til at ytre det Ønske: »Bare En havde en Mand, der brugte saa fine Kramlærreds Skjorter som Løjtnant Hauge.« Ja, hun kunde ikke tænke sig noget mere overlykkeligt end at hvile sit Hoved i et saadant fint og blødt Skjortearme; — altsaa.

At Hauge gik med finere Skjorter end Bønderkarlenes hjemmespundne Blaagarns, havde flere haft Lejlighed til at se ifjor under Høsletten, da han et Par Gange havde smidt Frakken, saa der var i og for sig ikke Grund til at lægge saa meget i en saadan Bemærkning; men i de Unges Lag havde Mathilde jo alligevel jævnlig maattet høre, at man vel vidste, hvad der kunde gøre *hende lykkelig*.

Jens Isaks Malene skulde være bleven saa forræderisk blussende rød i Kinderne, en Gang hun uventet havde mødt Hauge, og han i Forbifarten meget smilende havde hilst hende. Ogsaa i saadan ringe Ting, mente man, der var røbet svare, lønlige Længsler.

David Duedals Inger var det ogsaa galt med. Hun havde en Vinteraften været sammen med en Flok af Byens Unge ude paa Gadekæret for at »skride paa Is«, som det hed. Her var hun kommen ud paa et afsides Hjørne af Dammen, hvor Isen var knubret og slet, og det endte da med, at hun faldt. — Tilfældigt var Hauge i det samme kommen forbi og havde galant hjulpen hende paa Fode igen. Men da han saa, hvor nydelig Pigen var, havde han jo rigtignok ogsaa udbedt sig Betaling for Assistancen. Et Kys var Prisen. — Det var dog ikke saa meget det, man hængte sig i, Fordringen kunde vel godt kaldes passende, ogsaa at han fik den honoreret, men Inger. Ak! Inger *gav* ham den forlangte Betaling. Uden at gøre ringeste Modstand havde hun rakt ham sin Mund og uden Modstand, omend bare paa Skrømt, givet ham, hvad han forlangte eller bad om. Det var *det*, der var pinegalt. Det vilde det have været i alle Tilfælde, og saa *ham, den forhadte Fremmede*.

Hvor havde hun siden, den lille, blege Inger, der havde saa særlig let ved at rødme, utallige Gange faaet den Historie

revet i Næsen. — Hvor hun skulde have nydt det, da hans Overskæg kildrede hende, drillede man. Et Kys med Overskæg til var saa enestaaende i Thorsted, at Veninderne fandt det tvivlsomt, Inger efter dette nogensinde lod sig tilfredsstille af Byens egne glatragede Svende.

Endda var det meget værre med den store, dumme Trine. Hun havde haft en forvoven, men oversalig Drøm, i hvilken Hauge havde spillet en Hovedrolle. Hun og Hauge — Hauge og hun — —. Ak, nej, det var *saa* forfærdelig dejligt, at det kunde slet ikke fortælles, — havde hun sagt. Og dermed havde hun jo allerede, dumme Stakkel, sagt altfor meget. Det var sikkert, at hun imellem havde det værre end haardt, sølle Trine, naar en Flok Unge rigtig havde foresat sig, at nu skulde hun drilles med sin salige Lykkedrøm.

Og Gjertrud, den store Kræns stolte Steddatter, ja, ogsaa om hende vidste man noget at fortælle, omend ingen endnu havde dristet sig til aabenlyst at drille hende med det: Det hed sig, at der var Nogen, der en Aften havde set hende ude paa Harreborg, hun stod og kiggede ved Hauges oplyste, utildækkede Kontorvindue. Man sagde ogsaa, man havde hørt hende sukke. Ak, saa dybt, saa dybt; og da hun omsider gik bort fra Vinduet, havde hun taget sit Lommetørklæde frem for at tørre Taarerne af sine Øjne med det. — Ja, saadan gik Ordet.

Foruden alt dette var det ogsaa en velkendt Sag, at Sognets unge Karle drillede Pigerne med, de var blevet saa ny-modens i Tøjet, saa de næsten ikke var til at kende igen. Just i dette Aar, altsaa netop siden den Løjtnant var kommen til Bys, var der sket en formelig Revolution i Pige dragterne. — Altid før havde det været Skik, at Pigerne saavel som de gifte Kvinder gik med Tørklæder over Hovederne, lyse, stivede Sirtses til Hverdag, brogede, uldne til Bygang og kostbare Silketørklæder til Kirkegang og anden Højtidsbrug. Nu i Foraaret mødte pludselig alle Pigerne med straalende gule Straahatte, smykkede med spraglede Baand og Blomsterbuketter i stor Overdaadighed. Ogsaa de tunge, dobbelte franske Sjaler havde de lagt til Side og mødte op med Klædningsstykker, som man knapt vidste Navne til: Dolman, Waterproof, Jaketter, hvad vilde det sige? Nej, alt var af en saa voldsom Forandring, saa det var ligeved, at Pigerne var bleven helt *fremmede* i deres egen Kreds.

Naturligvis havde Karlene ikke noget imod, at Pigerne pyntede sig og gjorde sig tiltrækkende; men at det var kom-

men saa pludselig over dem, var jo det mistænkelige ved Sagen, — ja, kort sagt, at det just var sket, siden den foragtelige Løjtnantspire var dukket op paa Egnen, det yndede man ikke.

Alt saadant havde ofte været Samtalestof og Drilleemner, naar Flokken her samledes i deres egen intime Kreds. Hvorfor stod de da nu i Dag og kiggede saa løjerligt famlende og generte til hverandre? Det var vist aldrig sket før for de seks her, at de havde savnet noget at underholde hverandre med.

Vinden fo'r hult susende gennem Præstens store Poppelkroner: — Svært saa det blæser i Dag, — sagde en.

Ovre i Sandbakken stod en Taage af Støv saa tæt som Røg: — Svært saa Støvet fyger og ryger, — sagde en anden.

Javel; men det var jo ligegyldigt, knusende ligegyldigt. Det var noget helt andet, de stod og tænkte paa, og endelig kom den lille Inger til at røbe, hvad det var.

»Gjertrud siger saa aldeles bestemt, at det er Hauges Forlovede, den Fremmede derovre, men naar nu aldrig nogen paa Egnen har hørt noget om, at han skulde være forlovet, hvorfor — hvorfor skal vi da — —«

Hun fik ikke mere sagt, Rødmen overgød hele hendes lille fine Ansigt, og Genertheden lammede ganske hendes Tunge.

Men saa tog Mathilde fat: »Nej, det er ogsaa min Mening, hvorfor skal vi bestemt tro, at det første Kvindemenneske, der besøger »Borgen«, er Hauges Kæreste?»

»Ih, nej, det er da ogsaa sandt, hvorfor Pokker skal vi bestemt tro det, — naar nu vi vil saa nødigt. — Aa, saa grumme nødigt!«

Det var den skælmske Andrea, der lod sin Stemme høre.

»Haa! Hvor I har det ondt, I Stakler,« — sagde Gjertrud og lo haardt.

»Og det har *du* slet ikke, Gjertrud;« det var atter Andrea. Hun kastede i det samme et frittende, skraat Blik op paa den anden.

»Hvad mener du, om En maa spørge?« — Gjertrud knejste udfordrende og kampberedt.

»Aa, omtrent det, at hvis vi havde Mod til at være helt ærlige, saa har den ene saamænd vist ikke stort at lade den anden høre,« smilte Andrea. — »Skidt, lad os hellere være ved det, som det er: Vi har, som Trine Lucas siger, »drømt noget saa sødt« om en Ungersvend, nogen af os kanske lovlig varmt, men hvad mærkeligt er der vel egentlig i det? Det er jo dog en pæn Fyr, en rigtig mageløs, knøv Svend, kan vi saa ikke godt

være det bekendt? — Kanske er der nogen, der har været lige ved at *brænde sig*,« — her strejfede Andreas muntre Øjne Gjertrud med et veltalende Blink — »men hvis det nu er rigtigt, at *Svenden* er henlovet, ja, saa kan vi jo alle være lige gode om at pakke sammen og tørre vos om vores tørre Munde« — her strøg hun sig skælnsk-sorgfuldt med Haandbagen om Munden — »for saa er *den Historie* jo ikke længere«.

Forresten havde Andrea nu i Formiddags ved et Tilfælde faaet at høre, at Egnens Ungkarle vilde være svært veltilfredse med, om det kunde ske, at Hauge snart giftede sig. Saavidt hun havde forstaaet Snakken, saa mente de, at vi Thorstedpiger havde »drømt« lovlig meget det sidste Aars Tid, det skulde næsten ikke være til at vække os op, saa vore egne unge Karle kunde faa Ord med os.

»Hvem har du hørt det af?«

Ja, det havde hun bl. a. hørt af et Par Kubbestorp-Karle, Offer og hans Fætter Villads. De havde været paa Besøg hjemme hos Andreas Brødre, og hun var kommen til uset at høre deres Snak; men det var ikke de eneste, der sagde saadan, Andrea havde hørt den samme Snak før. — »Kort sagt, bitte Piger, Løjtnant Hauge kan jo da kun *een* faa. — Nej, enten han nu er meget eller lidt værd, saa er det da saadan, — og hvis *den ene* saa ovenikøbet er hende, der i Dag er kommen paa Besøg hos ham, ja, saa kan vi vist sige, det er paa Tide, vi kommer til at huske paa at se mildt til vore egne Karle igen, ellers risikerer vi jo ikke alene, at Offer og Villads dervore fra Kubbestorp bliver væk, men ogsaa at vor egen Bys Ungersvende render fra os. Skulde Thorstedkarlene gaa hen og finde Vejen over Bækken, liste over til Nabosognets Piger og lade os blive siddende, saa kunde vi sandelig sige, at vi havde lavet det kønt for vos, ikke sandt?« — snakkede den muntre Andrea.

»— Gaa hen og lade os blive siddende med al vor fine, nymodens Stads paa,« lo Malene.

»Ja, noget kan der nu vist ellers godt være om det, Malene siger om os,« kom det inderligt enfoldigt fra Trine.

»Hvordan mener du, Trine?«

»Jov, som nu f. Eks. detteher, at de mener, at vi i Aar er kommen rigtig med paa Moden.«

»Vist saa, Trine, vi behøver jo bare at se paa din Hat, hvor har En vel set Mage til højmoderne Pragt og Herlighed!« — svarede Andrea med lønlig Klukken.

Trines Hat var jo overdaadigt udstaffet med Blomster i

alle tænkelige Farver, og Pigerne blinkede smilende til hverandre.

Ja, hvordan man nu end syntes om Trines Hat, saa var der ihvertfald *saa* meget om hendes Snak, at ifjor ved denne Tid, da havde alle de her stod, gaaet med Tørklæder om Hovederne, akkurat som deres Mødre og Bedstemødre, og det gjorde de ikke nu.

Det var den lille, blege Inger Duedal, der slog *det* fast.

»Naa, du, Inger er altsaa villig til at indrømme, at det er for Hauges Skyld, *du* har købt din Hat,« — hoverede Gjertrud.

»Aa, glem nu ikke, Gjertrud, at du var den første, der stillede med Hat paa,« — kom det hastigt fra Mathilde Herman.

En Fnisen fo'r igennem Pigeflokken, men et Blik paa Gjertrud standsede Latteren. Over hende var der stadig en egen dulgt Ophidselse, og hvor rask og fejende hun end snakkede op, oplagt til Spøg saa' hun ikke ud til at være.

— Opmærksomheden blev nu ogsaa heftet andet Steds. Et Stykke borte paa Landevejen dukkede en Pige op med en Kurv paa Armen, og saasnart hun fik Øje paa Pigeflokken, vinkede hun fornøjet grinende til dem: »I skulde lige bare vide, hvor jeg har været! — Prøv, om I kan gætte?«

»Lad os først se, hvad du har i din Kurv.«

»Ja, vær'sgo',« sagde hun, tog Laaget af og viste frem.

»Ja, det er da Æg.«

»Jamen, hvad for en Slags Æg?«

»Andæg er det,« erklærede Mathilde. »Men tror du ikke, vi har set Andæg før?«

»Jov, men ikke Andæg, som Hauge har lagt,« — grinede Tøsen. Det var Claus Kjærgaards Lillepige.

»I vilde vist gerne have været med mig et lille Svip ovre paa Harreborg? — Mon ikke?« — Hun stod fremdeles og grinede storfornøjet til dem.

Da de unge Piger nu trængte ind paa hende, kom det frem, at det var Lise Kjærgaard, Pigens Madmor, der i sin Nysgerrigheds Vaande havde fundet paa det Fif at sende hende over til Harreborg med en Kurvfuld Hønsæg, som hun skulde bede om at faa byttet med et Læg Andæg. En saadan Byttehandel var ret almindelig mellem Byens Husmødre. Hændte det et Aar, at en Kone havde Uheld, og der ingen Ællinger blev, eller det traf, at Kornfoldene var for tæt ind paa Gaarden, saa Manden af den Grund forbød Andeholdet, ja, saa maatte man næste

Sommer se at tiltuske sig et Kuld Andæg hos en Nabo for atter at faa Andeavlén i Gang.

Pigeflokken var straks med: »Aa, Andrea, din Mor har sandelig haft det ondt,« lo de, »men hun har rigtignok ogsaa regnet den godt ud. Hun har tænkt som saa: Lad mig bare faa Tøsen afsted med Kurven, kommer hun ikke hjem med Andæg, saa hænger der vel nok noget andet ved; haha! — Ja, Lise forstod Kunsten, naar det gjaldt at fiske Nyheder.«

»Aa, der er nu flere af Byens Koner, der er ligesaa udspekulerede,« lo Pigen. — Paa Vejen til Harreborg havde hun mødt Jens Isaks Gaasepige, hun kom med en lille Skaal Gær, hun havde været ude at laane, og nu da hun gik derfra, kom en af Hans Hermans Smaapiger, hun skulde ud at bede om at laane en Skaal Gryn.

»Haa! — Jo, Konerne vidste sandelig at finde Udveje, naar det gjaldt at faa deres Nysgerrighed stillet tilfreds. Pigerne morede sig godt paa deres Mødres Bekostning.

»Naa, men hvad saa' du saa, Tøs, og hvad hørte du?« — De unge røg sammen om hende som Fluér om en Sukkerskaal. Havde hun saa virkelig set hende, Kæresten, og var hun ung? — Var hun køn? — Saa fortæl dog, Tøs, og staa ikke der og pin os!« — Andrea ruskede Pigen i Ærmet, saa hun var ved at blive bange, at Æggene skulde gaa itu.

Jaja, det skulde nok komme. Pigen snød Næsen, hun skulde da først have tænkt sig om, sagde hun.

Vist havde hun set hende, for Husholdersken havde selv taget Tøsen med ind i Spisekammeret, hvis Vindue vendte ud til Haven, og dernede havde hun set baade Hauge og Gæsten, de gik og spankulerede frem og tilbage i den lange Stikkelsbærgang.

»Gik de med hinanden under Armen?«

»Nej, det gjorde de ikke, og Husholdersken havde ogsaa sagt, at man ikke saadan justement kunde se paa dem, at de var Kærestefolk, for imellem saa gik de og sagde ingenting til hinanden, og saa igen, saa kunde Hauge snakke op og fortælle saa ivrigt, saa En næsten skulde tro, han var gal i Skallen og gik og skældte ud. — Ja, hør hvad de sagde, det kunde vi jo desværre ikke, for Haven er jo saa stor, saa der var langt ned til, hvor de gik,« — undskyldte Pigen sig.

»Aa, kunde I ingen Ting høre. Ih, fy da, det var da skam meligt,« lo de Unge til hende. »Jamen, hvordan saa' hun da ud, Pigebarnet, det maa du da kunne fortælle os.«

»Det var skam ikke noget Pigebarn.«

»Ikke det? Hvad var hun da?«

Jah, det kunde Tøsen ikke saadan ligestraks svare paa.

»Var hun køn, det maa du da kunne sige os?«

Køn, — tjah, det vidste hun egentlig ikke, om man kunde sige.

»Ikke det. Naa, det var altsaa en værre Grimrian?«

»Nej, nej, det var hun slet ikke.«

»Var hun ung?«

»Ung,« nej, det troede hun ikke.

»Naa, med andre Ord, det var en rigtig gammel Rallik.«

»Aa, sikke noget Vrøvl, nej, det var hun naturligtvis heller ikke.«

»Aa, du er et godt Fjols at sende i Byen,« sagde Andrea.
»Min Mor skulde hellere have ventet, til jeg var kommen hjem, og saa ladet mig gaa efter de Æg. Jeg skulde sandelig nok have brugt mine Øjne.«

»Jamen, det kunde din Mor ikke, for hun sagde, hun var saa syg af Nysgerrighed, at hun ikke engang kunde drikke sin Kaffe.«

»Ja, saa har hun sandelig ogsaa haft det ondt. Haahaah!« — Andrea lo himmelhøjt.

»Men kan du da ikke fortælle os, hvordan hun saa' ud i Tøjet?« — spurgte Malene Isak, — »noget maa du da for Pokker have set?«

Ja, der var nu ogsaa noget mærkeligt med hendes Tøj, forklarede Pigen, for skønt Hauge havde sagt, det var en »Dame«, der skulde komme, og at hun ikke skulde spise med Folkene, men der skulde dækkes op til Middag til hende inde paa Kontoret, saa var hendes Klær slet ikke som en Købstaddames. Hun havde bare en sribet Hvergarnskjole paa, og den var syet »saadan ret og slet« — sagde Pigen, nærmest ligesom en Bondekones.

»En Bondekones?« — Hvorfor ikke som en *Bondepiges*?

Det var Gjertrud, der brat kastede dette Spørgsmaal ind. Mens de andre med glubsk Iver havde trængt sig sammen om den halvfortumlede Pige, som stod der midt paa Vejen og holdt med begge Hænder om den dyrebare Æggekurv, havde Gjertrud staaet stivnakket tilbagetrukket og set til med sammenbidt Mund. Nu kom hun altsaa til Mæle.

»En Bondepige,« — gentog Tøsen grundende. »Jamen, en Pige kan hun jo slet ikke være.«

»Hvad for noget, kan hun ikke være en »Pige?« De skogerlo af den dumme Tøs.

»Nej, for Husholdersken havde sagt, at Hauge havde præ-senteret hende som en, der hed *Fru Thing*.«

»Fru Thing! — Kaldte han hende »Fru Thing? — Jamen — — Jamen — —« Den ene saa' mere forbløffet ud end den anden.

»Fru Thing, jamen, du Store! saa kan hun jo alligevel ikke være hans Kæreste!« — raabte Malene Isak og snurrede som i Befrielse rundt paa Hælen. Kanske var der Haab endnu.

»Aa, det er naturligvis en eller anden halvgammel, giftesyg Enke med en stor Slump Penge, han har faaet Fingre i,« — afgjorde Gjertrud. Hun rev Ordene saa haardt og haanligt fra sig, saa de skrattede som en Raspe mod Jern.

»Tror du, Gjertrud? — Skulde det hænge saadan sammen?« — De unge Piger saa undrende, halvtvivlende paa hende, og nogle af dem huskede vel paa, at Gjertrud dog ogsaa var et godt Parti. Hun havde jo en stor Arv efter den afdøde Far, foruden hvad der siden kunde falde af til hende, men der var ingen, der turde lade hende høre om det nu.

De snakkede lidt frem og tilbage og syntes efterhaanden at hælde til den Anskuelse, at det vel forholdt sig, som Gjertrud sagde.

»En halvgammel, giftesyg Enke.« Ja, hvorfor skulde det ikke være rigtigt? — Og alligevel — — Den smukke, smækre Løjtnant Hauge og en »gammel, giftesyg Enke med en stor Slump Penge«, — hvor det lød. — Pigerne klaskede Hænderne sammen i Forbavselse: — Nej, aldrig havde man da hørt noget saa mærkeligt. — Men naturligvis — — Og naar man tænkte sig om — —

Der var ikke een paa Pladsen, der vidste mere, end hvad det halvenfoldige Pige-barn med Æggekurven havde berettet, og alligevel tog det ikke mange Minutter, før de alle var inde i Gjertruds Tankegang. Hun havde en egen afgørende Maade at fremsætte sine Meninger paa, der kunde ikke blive Plads for Modsigelser. Naar Gjertrud sagde, det var en »giftesyg Enke med en stor Slump Penge«, saa var det vel saadan, for at der trængtes til Penge paa »Borgen«, det kunde hun jo have fuldkommen Ret i. Og saa dette her med en »Dame«, der var klædt som en »Bondekone« og blev nævnt »Fru Thing«, jo, det lød jo altsammen halvtosset nok til det Syn, Fædrene og Mødrene

anlagde paa alt, hvad der havde Forbindelse med Harreborg og »den ny Mand«.

Ja, efter lidt Smaasnak om det, forekom Gjertruds Synspunkt dem alle saa sikkert, som de havde set Sort paa Hvidt derfor.

»Men sandelig, nu har vi da noget at snakke om til Eftermiddagskaffen,« lo Andrea. Nu var det paa Tid at komme afsted hjem.

»Hvordan, er det ikke, som Vinden er ved at løje lidt af? Bare det vilde blive pænt Vejr, saa kanske hele Byens Ungdom kunde samles i Eftermiddag deromme i »Smedens Lukke«. I Dag kan der sandelig da blive noget at samles om.«

Den brunøjede Andrea var aabenbart den mindst »angrebne« af Flokken, nu syntes hun formelig at gnistre af underfundig Veloplagthed.

Men den slanke Mathilde Herman drejede lidt tvivlraadigt paa sig, den kæln Malene Isak stod og »drømte« med Hovedet paa Skakke, den store, kønne, dumme Trine stod ret op og ned og gabede af Uforstand, og den lille, blege Inger, hun stod og smilede, men som lidt halvsørgmodigt.

Og saa Gjertrud, den almægtige Kræn Højgaards smukke, stolte Steddatter, hvad hun? Ja, hun stod først og saa lidt fra den ene til den anden med et overlegent og satirisk Udtryk i Ansigtet, omtrent som hun vilde lade dem forstaa, at hun syntes, de alle havde blottet sig foragteligt og gjort sig fortjent til hendes Haan og Spot. Og de slog ogsaa Øjnene ned for hendes Blik, næsten som de beredte sig paa at faa en Skylle.

Men saa vendte Gjertrud sig brat, og uden at sige et Muk gik hun med stejl Ryg og stind Nakke udad Stien, ad Højgaard til.

V.

OLE KENDES IKKE VED SIN FØDEBY.

Jeg er en fattig Vandringsmand,
maa vanke om i fremmed Land;
jeg har ej Far, jeg har ej Mor,
ej nogen Ven paa helen Jord.

Det var Ole Nybro, der gik og smaamumlede det gamle, sentimentale Vers. — Han var saa ilde tilmode, var Ole, kunde ikke finde Ro noget Steds, ja vidste knapt, hvor han skulde gøre af sig selv.

Hvad var der i Vejen for ham?

Om nogen havde sagt til ham, at han gik og følte sig til-sidesat, fordi Thorstedfolkene ikke syntes at have Tid til at give sig af med ham, vilde han være bleven højlig forundret, ja *forarget*: Den lille beskedne og ydmyge Mand, skulde han tænke at have Krav paa nogen Slags Opmærksomhed? — Nej, det kunde da aldrig passe.

Og alligevel, paa en vis Maade var det nok saadan.

— »Jeg er en fattig Vandringsmand, maa vanke om i frem-med Land,« — — Ole mumlede atter paa sit Vers og gik og gik. Fra Sted til Sted vankede han om, mens hans Sind stadig var fyldt af en sær, smertefuld Uro.

Han sad i Formiddags i sin Krog derude bag Peter Clemmensens Gaard, da Oline kom og kaldte paa ham og bad ham ind paa Kaffe. Han hørte hende nok, men vilde ikke komme frem, — kunde ikke faa sig til det. — Efter maanedlange Vandringer gennem lutter fremmede Egne var han søgt derhjem for at finde en Stunds Hvile og Fred og for at fejre en Mindets Feststund. — Gaarden fandt han, Gaarden, hvor han mente rigtigt at høre hjemme, ogsaa sin viede Krog under Hyldebuskene, og det var godt nok altsammen. Men den Tale, Bymændenes Flok havde staaet og ført, paa Toften derudenfor hans Krog, den havde forstyrret ham. Underlig *ætsende* og pinefuldt havde Mændenes Udtalelser virket paa ham, og det paa en Maade, som han ikke var istand til at forklare sig selv. Hvad kom deres Snak vel ham ved?

— Da Oline og Mændene var gaaet ind til Kaffen, var Ole listet bort over Agrene og væk fra Gaarden. Han gik ikke efter noget, det var ham bare om at komme væk.

Som han nu gik og drev rundt, var han ogsaa kommen ned til Moserne, og der traskede han længe omkring. Blomster myldrede der frem alle vegne, Fugle svang sig syngende over hans Hoved, hvor han gik og stod, og Majblæsten viftede glitrende henover det fine sølverne Kærgræs, altsammen noget, som plejede at volde Ole en stor Fryd; men i Dag var det, som det ikke ret kunde naa ind og give Varme til ham.

Han fandt frem til Kæmpehøjen, hvorfra Udsigten over Engene var saa festlig, og han fandt en gammel, halvt tilgroet

Sti i Kløften mellem »Tvillingbakkerne«, og det blev ikke til nogen Slags Feststemning her heller. Halvt i Dyale gik han rundt fra Sted til Sted.

Men omsider kom han dog hen, hvor han ikke kunde undgaa at blive vækket op. Han var naaet hen til det tætte Pilehegn om Jens Isaks »Lukke«, og der indenfor hørtes en skrækkelig Larmen og Skraalen. Det var Drengene, der tumlede sig, hylede og skreg op, det lød saa vildt, at det syntes svært at afgøre, om det var Spøg eller Alvor, Leg eller Kamp.

Omtrent samtidig fik han Øje paa en Mand, der stod halvsjult mellem Pilene. Benene kunde han se og den nederste Halvdel af en Overfrakke, men den øverste Halvdel af Kroppen var bøjet ind i Hækken.

Det var den gamle Pastor Rørdam; Ole skønnede det straks af, at det var et Par fine sorte Klædesbukser, der stak frem, saadant Købetøj brugte Thorstedboerne ikke, de gik alle baade til Hverdag og Søndag med hjemmenvævet Vadmél, ja, for langt de fleste Vedkommende til Højtidsdragt med.

Præsten trak hastigt Hovedet ud af Hegnet, da han hørte Trin, og Ole hilste paa ham, da han naaede frem.

»Aa, er det Dem, Ole Nybro. — Godda'! Godda'!« vinkede Præsten og rakte Haanden frem. — »Kom herhen, Ole Nybro, saa skal De se en mærkelig Forestilling.«

Præsten havde beholdt Oles Haand i sin og trak ham frem, saa han kunde kigge gennem det samme Kighul i Hegnet, som Præsten selv havde haft Hovedet inde i.

Derinde i det grønne »Lukke« saa' Ole nu en stor Flok Drengene, der tumlede sig med en egen heftig Voldsomhed. De stod stille op i to Rækker, hver med en lang Rafte i Haanden, og efter nogle gyselige Huj og Vræl styrtede de sig som vilde Horder mod hverandre. Nogle i Flokken fik Held til at faa nogle store Kludedukker, eller hvad det nu var for Fugleskræmsler, til at sidde fast paa Raftespidserne, og især de syntes at være besatte af en drabelig og overmægtig Vildskab og Grumhed, støjede op og fo'r rundt med de udstoppede, lasede Fugleskræmsler paa de oprakte Rafter og teede sig som rene Bersærker.

»Hvad tror De, det skal forestille?« — spurgte Præsten.

»Hvad det skal forestille?« — Ole trak forundret paa Munden. — »Jeg mener, det forestiller en Flok vilde, vanartige Knægte.«

»Jo, vist saa, men der er nu en Art Metode i Galskaben,« svarede Præsten. — »De leger *russisk-tyrkisk Krig*.«

»Russisk-tyrkisk Krig?« — Ole saa' endnu mere forundret ud.

»Javel! — Det er, som jeg siger. Kom nu ikke og sig, Ole Nybro, at den store Verdens Dønninger ikke kan naa ind til Thorsted. — Men De læser kanske ikke Aviser, Ole, og ved maaske slet ikke, at der er Krig mellem Russerne og Tyrkerne?«

»Jo—oh, saameget ved jeg dog. — Naa, gaar det saadan til i den Krig?« — Ole forsøgte at smile.

»Det forestiller Tyrkerne, der spidder de ulykkelige Russerbørn paa Bajonetterne,« svarede Præsten med baade Harme og Bevægelse i Stemmen og pegede paa Kludedukkerne, som de grummeste af Krigerne fremdeles foer rundt med i oprakte Arme.

»Uha!« Ole rystede paa Hovedet, »det lyder da baade grimt og raat. Men hvordan faar Børnene dog saadan noget i Tankerne?«

»Jo, der har fornylig staaet en saadan Krigsskildring i en Avis, — det var ikke vor egen,« — skyndte Præsten sig at tilføje og mente dermed, at det ikke var den lille Firskillingsstump af en Avis, der udsendtes ude fra Fjordby, — »men der er kommen en ny Mand til Harreborg, han holder en nymodens Avis, hvor den Slags skildres meget detaljeret.«

»Naah. — Jamen, Drengene, læser de da Aviser?«

»Posten bliver jo lagt af i Skolen og bragt ud ved Skolebørnene, og saa maa Drengene have set den Avis. Paa anden Maade kan jeg ikke forklare mig, de kan have faaet fat paa det.«

»Naah,« — Ole stod lidt og kiggede ind paa den vilde Horde: Det var jo Børn og Barnestreger. Da han var Dreng, legede man ogsaa Krigs- og Røverlege, alligevel var der noget i Legen her, der virkede særlig pinligt paa Ole, — som han ogsaa forstod, den havde virket paa Pastor Rørdam. — Han havde selv læst om Tyrkernes Grusomheder og gyst og lidt ved det og saa nu her disse Umenneskeligheder omsat i Leg! — Oles udtryksfulde Ansigt fortrak sig, pint og saaret.

»Er Egnen her kanske som ved at forandre sig?« spurgte han Præsten.

Pastor Rørdam løftede Hovedet og kiggede op i Piletoppene.

»Aaja,« — sagde han, — »her er ikke helt, som her før har været.«

»Tænker Pastor Rørdam kanske paa at søge andet Kald?«

»Søge andet Kald, siger De. Naar man har været her i over tredive Aar, tror De saa, Ole Nybro, at man kan slaa Rod andet Steds?«

»Jamen, naar Pastor Rørdam nu heller ikke mere føler det rigtig hjemligt her, saa — —«

De begyndte at gaa og fulgtes sammen frem ad Vejen.

»Jeg havde jo tænkt mig, at jeg vilde holde ud i Kaldet her, til min Søn, Ove, kunde have overtaget det efter mig, men nu — — men nu — —« Præsten tog sit Lommetørklæde op og pudsede Næse.

»Det er jo ikke ene her, Ole, der sker Forandringer, det er rundt omkring, det er paa alle Maader.«

»Ja, sandt nok — —«

»De Unge tænker i vore Dage slet ikke som Fædrene, de er ulydige mod Deres Forældre, nogen selvraadige og forvildede Krabater, det er, hvad de er.«

»Pastor Rørdams Ove har sandelig da altid været saadan et dejligt, flinkt ungt Menneske,« indvendte Ole med Varme.

»Ja, har været, Ole, *har været*; men der dukker saa mange falske Profeter op nu til Dags. Derovre i Hovedstaden, der formelig vimler det af dem. Ja, De, Ole, De ser jo sagtens ingen københavnske Aviser eller læser nogen af de nye Bøger og Skrifter, der kommer, saa De kender ikke det Jødepak, der nu forsøger at fordærve vore unge studerende Sønner for os.«

»Nej, nej,« Ole rystede ubegribeligt paa Hovedet.

»Ove vil ikke være Præst, Ole Nybro, han har selv nu nylig skrevet det til mig. — Han er bleven en vantro, Ole, ja, en *vantrø!*«

Pastor Rørdam kunde ikke længere skjule sin Bevægelse. Han havde faaet Lommetørklædet frem igen, og Taarerne strømmede ham ud af Øjnene.

»Saa — saah!« — Ole lod ømt beroligende sin Haandbag stryge nedad Præstens Frakkeærme. »Det lyder jo meget mærkeligt for mig at høre, men jeg er jo kun en meget jævn og enfoldig Mand, Pastor Rørdam, saa den Slags kan jeg vist ikke ret dømme om?«

»Nej, nej, det forstaar sig. De, Ole, har jo altid været en ydmyg og from Kristen og kunde ikke tænke Dem at leve uden i Troen. — Det er mig, der er plump og ussel, jeg skulde

jo slet ikke tale om den Sag, hverken til Dem eller andre, saadan noget skal man bære stille hos sig selv, men — men — Det piner mig saa haardt, Ole, jeg er saa forpint,« — udbrød den gamle Præst. Og han stod stille og vred i Fortvivlelse Lommetørklædet mellem Hænderne, saa det knagede ved det.

De to Mænd stod længe dør paa Vejen, og ingen af dem sagde noget. Men omsider faldt det dog Præsten ind at se paa Uhret; Klokken var snart tolv, og han skulde hjem og spise, før han ved Ettiden skulde præke i Kirken.

Saa skiltes de. Præsten gik bort fra Vejen og slog ind paa en Marksti, der gik ned til Præstegaarden, og Ole stod lidt og saa' efter ham og havde ondt af den gamle Præst. Han forstod vel ikke helt det, der gnavede paa Præsten, men at det var »den ny Tid«, der ogsaa her gjorde Ulykker, havde fæstnet sig i hans Tanker. »Vi er nok en Slags Lidelsessfæller,« mumlede han hen for sig, »Pastor Rørdam og jeg er Lidelsessfæller — paa en Maade.«

*

*

*

Ole blev ved at vanke rundt, op paa Bakkerne, ned i Dalene, ud paa Kæmpehøjen og rundt om Mosehullerne. Saadan plejede han forresten ogsaa ellers, naar han kom herhjem til sin Fødeby, at trave omkring over Markerne, men det var for at tage ethvert af de gode, gammelkendte Steder i Besiddelse paany. Den Følelse havde han slet ikke i Dag.

Tog han Afsked?

Aa, han vidste ingen Ting, tænkte ikke noget bestemt, han blev bare ved at vanke om, for hvad skulde han vel ellers tage sig til? Saa længe travede han rundt, at han forsømte Middagstiden hos Peter Clemmensens, ja, forsømte endogsaa Gudstjenesten, skønt han godt hørte Kirkeklokkerne kalde, og skønt det at høre Pastor Rørdams Præken var noget, han aldrig havde ladet gaa fra sig, naar han gæstede Egnen.

Først ud paa Eftermiddagen, da han saa' Kirkefolkene i større og mindre Flokke gaa bort fra Kirken og styre mod Hjemmene igen, var det, han fandt paa at vende sine Fjed den Vej. At dvæle en Stund ved sine Forældres Grave, hygge lidt om deres sparsomme Beplantning og kanske være saa heldig at

finde en lille, blaa Stedmoderblomst ind ved Ligusterhækken, det havde han da heller aldrig undladt.

Ja, til sine Forældres Grave, just dér maatte han hen, og han havde allerede en Tid gaaet og holdt Øje med, at de sidste Kirkegængere skulde gaa bort fra Stenten; thi derinde ved det gamle Gravsted, dér maatte han da være sikret mod, at der var sket nogen Forandringer, dér maatte han vel kunne føle sig hjemme.

Der var en lille Laage i det østre Kirkegaardsdige, den blev saa sjælden brugt, for den Sti, her en Gang havde været, var flyttet sønder paa; men den Laage vilde Ole benytte, for saa slap han for at gaa igennem Byen, og saa kunde han vel komme og gaa helt uset og i Fred og Ro dvæle en Stund ved sine Dødes Tue.

Graven var ovre i det sydvestre Hjørne af Kirkegaarden. Han fandt snart frem til Stedet, hvor det gamle Jernkors fortalte, at hans Forældre hvilede. Det vil sige, kun deres »Støv«, deres »Sjæle var hos Gud i Himlens høje Pauluner«, meddelte et enfoldigt Vers paa Korsets Bagside. En Hængepil, skæv og forkommen af den barske Vestenvind, der altid huserede saa slemt paa denne Egn, stod og ludede ud over Korset og over en lille rusten Jerntaburet, som Ole en Gang havde anskaffet til denne Plads.

Her satte han sig. Men næppe var han kommen til Sæde, før Surllet af den sladrende Kvindeflok, der stod udenfor Diaget, naaede ind til ham.

Naa, hvad var saa det? — Var ikke alle gaaet? — Nej! Og Vinden var gunstig, den bar hvert Ord, der blev talt, ind til ham. Han kendte flere af Stemmerne, og at det igen var »den ny Mand« og Ting, der angik ham og hans, der blev drøftet, forstod han straks. — Som Mændenes Snak i Formiddags havde givet Ole et Indblik i denne fremmede Mands Stilling i Byen og mellem Byens *Mænd*, kom han jo nu her, ved Kvindernes Prat, ind i selve hans Hus, hans Stuer, hans hverdagslige trange Kaar. Ja. Men for Ole var stadig Mindet om Mødet i Aftes deroppe i Heden helt levende, blev det mere og mere. Han saa' ham for sig, denne fremmede unge Mand, som han nu ikke var i Tvivl om, var ham, de kaldte »den ny Mand«, saa' ham, som han kom vandrende derop over Agrene, saa' ham som han saa' ud, naar han gjorde Holdt og stod dér, som han talte til dem dernede i den sovende By, truede eller tryglede, rasede mod dem eller fortvivlede, der var vel

noget af det altsammen i hans Væsen og Gebærder, i hans rastløse Rend der frem og tilbage i Lyngen gennem Mørkets og Nattens Timer. — Ja, imellem, naar Ole glemte sin egen underlige Skuffelsens Smerte, glemte sin pinefulde Uro ved at mærke, at Menneskene syntes at være saa forandrede, hans Stilling til dem saa omkalfatret, saa han ingen Magt mere syntes at have over deres Sind, ja, ligesom slet ikke mere at kunne komme dem paa nært Hold, — da var det som hans medfølelse og Sindelag søgte bort til den forkætrede Fremling derude paa »Borgen«, endskønt det vel maatte være fra ham al Omvæltningen stammede.

Da Ole hørte Kvindfolkenes summende Snakken derudenfor Stendiget, var hans første Tanke at vende sig og gaa igen. Hvor kunde hér kunne blive Højtidsstund for ham, naar ikke han kunde undgaa at høre næsten hvert af de uvedkommende Ord, der blev sagt udenfor? — Og hvad havde han vel saa at sidde her efter.

Og alligevel blev han siddende?

Heller ikke denne Selvmodsigelse kunde den lille, lidet sammensatte Mand udrede. Han fornam ikke andet, end at alting var saa trykkende og foruroligende.

Endnu da han havde hørt den Besked, den unge Pige, der havde været ude paa Harreborg og bytte Æg, kom og gav de Nysgerrige, ja, endnu da hele Pigeflokken forsvandt rundt i Byens Gaarde, sad Ole paa den lille Jernstol paa sit Familjegravsted; — men da besluttede han ogsaa at gaa sin Vej!

Da alle Stemmer var forstummede, og der blev helt stille om ham, fornam han straks, at det var nok heller ikke her, han skulde være, og rejste sig fra sit skjulte Sæde.

Men *hvor* skulde han være? — *Hvor* skulde han gaa hen?

En Stund gik han og tumlede om paa den øde og forblæste Kirkegaard, en Stund igen gik han og vankede langs det østre Kirkedige, hvor der ogsaa var øde og mennesketomt, men lige underligt vildfarende følte han sig baade her og dér.

Paa hans Vandringer dukkede imellem Minder op for ham fra tidligere Besøg her paa Fødeegnen, Minder om, hvordan Folk var strømmet til Huse, hvor han var taget ind, hvordan baade Store og Smaa, Unge og Gamle kunde komme til Gaarde for at samles om ham og sidde og lytte til, hvad han havde at fortælle dem.

Som nu en Gang han var taget ind hos Hans Hermans paa Vihøj og kunde fortælle om ham, de kaldte »den stærke Smed«,

— Han var en sølle, fordrukken Stakkel, Smeden, fuldstændig i Slaveri hos den skrækkelige »Kong Alkohol«. Hans Hjem var saa sørgeligt, den rene Elendighed, hans stakkels Kone og hans syv smaa Børn sultede og frøs og led alle Slags Ulykker og Fornedrelser, fordi deres Forsørger gav alt det, de skulde leve for, til »Kong Alkohol«. Saa var der nogen, der havde sendt Bud efter Ole, han maatte komme og tale med Smeden og se at faa ham gjort til et bedre Menneske, — og det vilde jo sige, han skulde prøve at faa ham til at forsage Brændevinen, som var hans Last og Ødelæggelse.

Ole kom der én Gang og flere Gange, talte inderligt til ham, pegede paa hans Hustru og de uskyldige Børn, bad ham agte paa, hvad Sorg og Nød de led, og paa sin egen Frelse baade af Legeme og Sjæl. — Men det hjalp ikke, hvad han sagde, han kunde ingen Vegne komme med »den stærke Smed« og ikke faa Bugt med hans Overmand, den mægtige »Kong Alkohol«.

En Søndag kom Ole paa Konens Bud atter til det sørgelige Hjem, og da var det værre end nogensinde. Smeden havde sviret i mange Dage, var svirende endnu, da Ole kom der, og slet ikke til at faa i Tale. I et helt Døgn havde hverken Konen eller Børnene smagt Mad, og der var intet at købe for, fordi hver Øre var gaaet til den djævelske Drik, men Prygl havde de faaet, Konen gik med et blaat Øje og en stor, grim Bule i Panden, og Raaheder havde de faaet til Svar paa deres Bønner til ham om at holde op med Drikkeriet.

Ole blev saa rystet, da han saa' til Bunds i al den Elendighed og Fortvivelse, men hans Pung var desværre ogsaa slunken, og han kendte næsten ingen andre paa denne Egn end Smedens, hvor skulde han vel da gaa hen for at skaffe Mad til dem.

For bedre at kunne samle sine Tanker gik han ud i det Frie. Det var en frostklar Vinteraften, og Himlen var helt fuld af Stjerner. Hvorhen han end vendte sit Blik, saa blinkede de imod ham fra det skønne, dybblaa Loft; men det smukke Syn kunde ikke faa ham til at glemme den stakkels Mors Fortvivelse over at høre paa sine Børns grædende Bønner om Mad og over at være nødt til at skulle lægge dem til Sengs uden at kunne give dem saameget som et Stykke bart Brød at mætte sig paa.

Ole havde da faaet Mod til at gaa til en fremmed Nabo og bede om Hjælp, og da han vendte tilbage til det ensomtlig-

gende Hus, havde han kunnet bringe dem baade Mælk og Brød og havde den Glæde at se den lykkeligtgrædende Mor dele ud af Gaverne til de mange, sultne Munde, som ogsaa alle blev mætte, saa de nu kunde sove ind med Fred.

»Ja, det var *denne Gang*,« — havde Ole tænkt, da han stod og saa' paa, at Moderen dækkede de Smaa i de fattige Senge, — »men hvad saa i Morgen og alle de følgende Dage?»

Ole gik atter ud i den skønne, stjerneklare Aften. — At kaste sig paa Knæ og bede mindeligt til Gud i Himlen, det Raad kendte han da. — Det kunde dog aldrig være Guds Vilje, at denne gode Moder og de uskyldige Børn skulde lide saa haardt, ja, kanske helt gaa til Grunde. Nu maatte han, den alkærlige, mægtige Gudfader, høre Oles Bøn og komme det ulykkelige Hjem til Hjælp. — »Oh, Gud! Nu maa du komme og vise os, at du er stærkere end den onde, hæslige »Kong Alkohol«,« — havde Ole tryglet, mens han rakte sine foldede Hænder mod det Høje.

Og se, som nu Ole laa derude i Vinternatten og opsendte sine brændende Bønner, saa hørte ogsaa Gud paa ham og kom til Hjælp; thi der skete i denne Stund noget med Smeden, der blev til baade hans og Hjemmets Frelse:

Smeden havde i Aarevis haft et sygt Ben med et aabent Saar i Læggen, som ikke kunde læges. Og ud paa Aftenen, da alle i Huset havde lagt sig, da vaagnede Smeden, som var falden i Søvn paa Bænken, og syntes der var noget galt fat med det syge Ben. Han famlede da til at faa Lyset tændt og stod op for at løse Bindet og se til Saaret. Men idet han nu holdt Lyset ned for bedre at se, saa' han pludselig en lang Flamme slaa ud imod sig fra det aabne Saar. Ved dette Syn blev han saa forfærdet, at han skreg i vilden Sky: Konen maatte komme at hjælpe ham, for nu flammede selve »Helvedes Ild« ud af hans Kød!

Ja, sagde hans Kone, da hun saa', hvad der var paa Færde, vi kan gerne kalde det »Helvedes Ild«, men du forstaar da nok, at det er *Brændevinen*, der har tændt den. Hvis du lod være at drikke, saa brændte der ingen »Helvedes Ild« i dit Kød.

For første Gang gjorde Konens Ord Indtryk paa Smeden, og han hørte med Andagt paa hende. Mens hun puslede om det syge Ben, lovede han under en fortvivlet Graad, at fra nu af skulde det blive Alvor: Aldrig mere skulde han smage den

djævelske Drik, aldrig mere skulde »Kong Alkohol« faa ham i sin Vold.

Konen havde jo ikke megen Tillid til hans Løfter, og skulde nu Smeden ved egne Kræfter have ført sin Strid, var det, forstaar sig, heller ikke gaaet; men der var jo En, der var stærk, En, der lagde sin Velsignelse i de Bønner, der blev opsendt, og gav Smeden Kraft. — Jojo, *Gud!* — *Gud* hjalp, saa den Faldne fik Bugt med sin Last og fra nu blev en hæderlig og dygtig Mand.

»Ja, se selv her,« kunde Ole triumferende sige og give sine Tilhørere Syn for Sagen; thi han gik netop den Dag med et Billed i Lommen, hvorpaa man saa »den stærke Smed« sidde smilende og glad midt i sin Familjeflok.

Af saadanne Historier havde Ole i Snesevis at berette, og altid havde han den Glæde at se andægtigt lyttende Ansigter til alle Sider. De maatte jo da føle med ham i Sorgen over menneskelig Nød og Skrøbelighed saavelsom dele Lykken med ham over de gode Kræfters endelige Sejr, og Ole var lykkelig ved at føle Varmen i det gode, nære Samvær med Mennesker, der forstod ham.

Det var Mindet om saadanne lykkelige Stunder, der i Dag kunde dukke op for Ole og forøge hans nagende Uro. —

I Dag var der ingen at fortælle for, ingen, der samledes for at lytte.

De Interesser, som i Dag syntes at have besat alle Thorsted-boerne, de levned dem nok ikke Stunder til at høre paa ham? Saadan en skammelig Bagtaleslyst alle i Dag syntes at være fyldt af, kunde den vel gøre Folk modtagelige for Oles Sød?

Nej.

Ole drev frem og tilbage dør langsmed Kirkegaardsdiget og følte sig for første Gang fremmed og forladt i sit Fødesogn.

— — »Jeg er en fattig Vandringsmand, maa flakke om i fremmed Land. — — —«

VI.

HOS GAMLE HELLE.

MIDT i hans Vaande dukkede der pludselig et Navn op for ham: *Helle*.

Det var hans gamle Barnepige, og hende havde han rent glemt.

Helle var en gammel Pige, der levede i et lille enligt Hus ude Syd for Byen. Skønt hun vel ikke var mere end fem, seks Aar ældre end Ole, var det dog rigtigt, at hun havde været hans Barnepig. Som en Skoletøs var hun kommen i hans Forældres Brød og havde tjent der til deres Død. Nu sad hun og tjente Føden ved at sy og strikke for Egnens Tjenestekarle og imellem ogsaa, naar Haandgerningen voksede Husmødrene over Hovedet, for Gaardmandsfamiljerne. — Endnu var det aldrig sket, at Ole havde besøgt Egnen uden ogsaa at gøre Helle et lille Besøg; — og denne Gang havde hun slet ikke været i hans Tanker.

Han blev helt skamfuld ved denne Opdagelse og følte det samtidig som en stor Lettelse, at han kom til at huske paa hende: — Det gamle Væsen, der sad saa ene derude i sit lille Hus, der maatte man da være udenfor Byens Hurlumhej. Og hvor det vilde være godt for en Stund at sætte sig til Ro i hendes fredfyldte Stue og lytte til hendes gammeldags, enfoldige Snak, der for det meste drejede sig om »den Gang a tjente i Hedegaard, og dine Forældre var levende«.

Nu fik da Oles Omvanken et Maal: Han skulde ud og se til gamle Helle. Og straks styrede han ad Stien ind over Markerne sydpaa, hvor hendes mostagede Hus laa. — Jo, hos Helle var nok alt ved det gamle, haa! — Han smilte muntert ved Tanken; — men alligevel, hvor godt, at han kom til at huske paa det gamle Menneske.

— En halv Time senere stod han udenfor hendes skæve, umalede Dør, trykkede paa Klinkefaldet og gik ind.

Stuen var tom.

Det mindedes Ole aldrig før at have oplevet. Ligesaa ofte han var traadt ind i hendes Stue, havde han set hende sidde i den gamle Halmstol derhenne ved Kakkelovnen og vrikke med sine Strikkepinde.

Hvorfor var det nu anderledes i Dag?

Han stod lidt lige inden for Døren, saa hørte han hende pusle om ude i det lille Frammers. Det lød, som hun havde travlt, men noget efter kom hun dog frem i Døren.

»Men Ole dog, er du her!« —

Der var noget i Tønen, der kunde tydes, som hun blev mere overrasket end glad for at se ham.

Mon han da virkelig ogsaa her kom til Ulejlighed? — Han skød Tanken fra sig, gik frem imod den gamle Kvinde

og hilste hende hjærteligt: — »Endnu har jeg da aldrig været her paa Egnen, Helle, uden ogsaa at besøge dig.«

»Nej, Ole, nej, — og det er ogsaa kønt af dig — rigtig kønt er det, — men — —«

Hun drejede lidt paa sig, kiggede her og der og fik ikke mere sagt.

Men Ole vendte sig fra hende og gik uden Opfordring hen og slog sig ned paa Bænken bag det hvidskurede Bord.

»Naa, Helle, hvordan gaar det saa for dig? — Muskaten og Ambraen gror da godt,« sagde Ole og pegede mod Blomsterne i Vindueskarmen. »Sikken Frodighed de udfolder. Og du selv, du ser da ogsaa frisk og kvik ud.«

Jov, Gud ske Tak! — Helle maatte ikke klage paa Helbredden. *Hvor* godt hun var ved Kræfter, maatte Ole kunne skønne over, naar nu hun fortalte ham, at hun for lidt siden havde paataget sig at malke alle Peter Clemmensens Køer til Aften, ja, og Smaakræets Indrøgtning tillige.

»Hvad for noget, skal du, Helle, være Malkepige hos Peter Clemmensens?« — spurgte Ole forundret. »Men hvad staar da paa, at de ikke selv kan overkomme det?«

Naa, det vidste han ikke, hun tænkte ellers, at han kom inde fra Byen.

Ja, det gjorde han ogsaa, — paa en Maade; men han havde det meste af Tiden gaaet og vanket om for sig selv og havde ikke snakket med nogen siden i Formiddags, da han kom.

»Har du da ikke været hos Peter Clemmensens?«

Jo, det havde han, og han skulde ogsaa derned igen, inden han tog bort, for hans Taske og Frakke hang nede i Hede-gaards Forstue.

»Jamen, saa kan vi jo følges ad derned,« — sagde hun, og Tonen lød lettet og oplivet.

»Ja, det kan vi jo saa,« — svarede Ole og saa' ned mod Gulvet. Et lille Suk trængte sig frem hos ham: Saa var der heller ikke her nogen Fred eller Hvile at finde.

Han saa', at Helle virmede rundt i Stuen, hun tog et strik-
ket Sjal frem, som han kunde tænke sig, hun vilde have om Skuldrene, hun skiftede ogsaa Forklæde og gjorde et Par andre smaa Forberedelser til Udturen.

Imens sad Ole og tænkte: Det kan da ikke endnu være Malketid, hvorfor mon det gamle Menneske da har saadan Jag for at komme afsted, — og for at faa ham afsted? — Hun

kunde da gerne give sig Stunder, saa de kunde have siddet og snakket en Tid.

Men Helle begyndte at fortælle op for ham: De havde for Tiden en Sypige nede hos Peter Clemmensens, og hun var for lidt siden bleven sendt herud for at hyre Helle til Malkningen, og skønt det syntes, som hun havde forfærdelig travlt, havde hun dog givet sig Tid til at sætte Helle ind i, hvad det var, der stod paa dernede i Byen. Naturligvis var det noget, der angik »den ny Mand« — ja, ham kendte Ole jo ikke, men det var da en, der for et Aars Tid siden havde købt Harreborg og var flyttet ind dér, og siden havde det næsten været saadan i Thorsted, at ingen kunde tænke paa andet end ham. Nu var der saa kommen et fremmed Kvindemenneske paa Besøg paa »Borgen« i Dag, — der var saamænd ingen, der vidste, hvem hun var, eller hvad Ærinde hun havde, men Folk havde da sat sig i Hovedet, at det var en, som »den ny Mand« skulde giftes med, og da Snakken gik, at hun havde været gift en Gang før, saa tænkte Byens Folk sig, at det var en gammel, giftesyg Enke med en stor Slump Penge.

Den Snak havde Ole jo hørt før af Kvindeflokken udenfor Kirkegaardsdiget, saa den var ikke ny for ham; men han tav og lod Helle føre Ordet. Forundret lyttede han paa, hvor dette gamle Menneske lod Munden løbe og tænkte med en Skuldertrækning, at det vist egentlig var Sypigen, som gennem Helle lod sin Røst høre.

— For lidt siden havde Thorstedfolkene faaet Øje paa, at Holger Hauge og denneher fremmede Kvinde havde forladt Harreborg og var gaaet opad Heden til. Og de var knapt kommen væk fra Gaarden, før saa var Hauges Husholderske kommen springende ind til Byen, nu skulde hun ordentlig have snakket ud. Men det var nok ikke saadan, at hun just havde saa meget at fortælle, for den Fremmede havde forekommet hende at være meget faamælt, — ihvertfald naar Husholdersken var tilstede. Naa, hun kunde da fortælle, at Hauge havde ventet, at Gæsten skulde være blevet der Natten over, for han havde bedt Husholdersken sørge for rene Lagener og den Slags, som skal til, naar der skal redes Gæsteseng op. Men se, det var der ikke blevet noget af, for den Fremmede havde da budt Husholdersken Farvel, da hun gik, og taget alt sit Pik-Pak med sig.

Jovist, saasart hun havde set, hvordan Lejligheden saa' ud, betakkede hun sig, — var der straks nogen Thorstedfolk

der sagde. Andre lo og mente, at hun nok ikke havde fundet, det var et sikkert Sted for hende at anbringe sine gode Skillinger, — og det kunde man da gerne give hende Ret i, — indskød Helle. Nogen var der ogsaa, der havde tyssset paa Sladderer: Saalænge ingen vidste ordentlig Besked, saa var da al den Giftermaalssnak hen i Vejret, var der bleven sagt. Men saa var jo Krøn Højgaards Gjertrud kommen brusende: *Selvfølgelig* var det Hauges Forlovede, de havde set ham spadsere af med derop over Agrene, *absolut*, der var ikke noget at tvivle om. Og hun havde det hele i Hovedet, Gjertrud, og foer ud med en Forklaring saa lang: — Se, naar nu Hr. Hauge, efter hvad Husholdersken havde berettet, havde vist Kæresten rundt paa sin »*Adelsborg*« og vist hende alle de Overdaadigheder, dér var, baade i Stalde og Lader og i alle hans fornemme Sale, — »det var jo Haan, forstaar du, Ole,« — forklarede Helle — »for saadan kan hun nu ogsaa være, Gjertrud, naar *den* Side vender ud paa hende,« — saa kunde de da ogsaa nok begribe, han vilde, hun skulde ud og se den Herlighed paa 200 Td. Land, han havde derude østpaa. Laa kanske ikke den store *Møgelhøj* midt i Hauges Hede, dér vilde han naturligvis tage hende op, og saa vilde han strække Haanden ud og pege mod alle fire Verdenshjørner: Se, Dame, vilde han sige, alt dette er mit, alt, hvad du her ser er mit, hvert eneste Gran, — at sige, naar blot du vil lade mig faa Hold i dine rare, trinde Skillinger, saa jeg kan faa noget at betale med.

»Haa,« hun lo, den Gamle, »du kan tro, hun kan, hun, Gjertrud, naar hun er ved det Sind.«

Men nu vidste Ole jo nok fra gammel Tid, at Thorsted-boerne havde ikke meget tilovers for Heden, — og hvem havde vel det? — Heden var et sølle, ødeligt Sted, hvor de kom, naar de var *nødt* til det og ellers ikke, — og da især ikke imod Aftentide. — Man havde jo Skræk for Heden, rentud, hvad heller ikke var sært, for det vidste vi da alle, at det var et Sted, hvor baade Spøgelser og Skidtfolk holdt til, — og der var ogsaa flere derinde i Byen, der havde ladet Ord falde om, at det var ellers ikke noget lysteligt Sted at føre sin Kæreste hen. Men ogsaa den Snak gav Gjertrud Svar paa, »og vil du tænke dig, hvad hun fandt paa: — Ih, naar nu Herren til »Pjaltensborg« havde besluttet sig til at bide i det sure Æble og gifte sig for Pengenes Skyld, passede det sig da ikke udmærket, at han førte sin *Enkekone* ud i Heden. Ha? Ja, just ud i *Heden*. Sandelig, det maatte da være lige netop en passelig

»Rosenlund« for dem at vanke i, »en yndelig skyggefuld Skov« for saadant et Par Elskende at dølge deres unge Lykke i.«

»Folk lo af saadan Snak, forstaar du, Ole, og det var jo ogsaa Mening med den. Men ikke nok dermed, Gjertrud havde da ogsaa faaet i Hovedet, at hun, den fremmede Kvinde, hun skulde nok rejse med Aftentoget. Naar nu »Kærestefolkene« havde muntret sig tilstrækkeligt deroppe i den sorte Lynghede, saa vilde Hauge naturligtvis følge sin »Elskede« ned til Stationen ved Feldingbro. Det Tog, han havde hentet hende ved i Formiddags, var kommen østfra, saa maatte hun jo ogsaa skulde rejse østpaa igen i Aften, det kunde de jo nok regne ud; men nu havde saa Gjertrud faaet den Idé, at en hel Flok af de Unge skulde følges hen til Stationen til Togtid for, som Gjertrud sagde: Vi vil se, hvor hedt det skal gaa til, naar de to skal tage Afsked med hinanden.«

»Ja, du, Ole, du kender vel ikke Kræn Højgaards Gjertrud, hun er jo vokset op længe efter din Tid,« sagde Helle, »men du kan tro, hun er En, der kan sætte Skub i Sagerne; der er saa meget ved hende, der ligner Hans Højgaard, hendes døde Far, han kunde ogsaa bruse saa vældigt op kunde Hans, og feje afsted som en Stormvind, der tog alting med sig. — Forresten er der nogen, der mener, at hun har været lidt forliebt i ham, »den ny Mand«, ligesaa underligt end det lyder.« Den Gamle rakte Hals henad Ole og hviskede: »Sypigen sagde, at der var somme, der troede, det paa en Maade var for at skjule sin Hjerteklemsel, at hun lavede saa megen Blæst.«

— Helles lille blomstrede Klokke, der hang og dikkede derhenne paa Kalkvæggen, slog i det samme seks, og den Gamle saa' forskrækket til den: — »Jamen, Jøsses, Ole, vi skal sandelig afsted, ellers faar vi jo ikke noget af Herligheden at se.«

»Herligheden?« — sagde Ole. — »Hvad for en Herlighed?«

Men Helle hørte ham vist ikke. Hun havde pludselig faaet saa travlt med at faa bundet Sjalet om sig, et blomstret Tørklæde fik hun paa Hovedet og Strikkestrømpen i Haanden. — »Det kan ikke gaa at staa her og snakke Tiden væk. Alt det andet, der er, kan du faa at høre paa Vejen ind til Byen,« sagde hun og sprang imod Døren.

Ole rejste sig fra Bænken, underlig tung og træt. Hans Øjne gjorde en Runde i den gamle Stue, over Dragkisten med »Postelinet« paa, over det blanke Kobbertøj paa den hvidkalkede Væg og over de gammeldags Planter i de smaa Vindues-

karme. — — Ja, Stuen var uforandret, men gamle Helle — —?

»Ja, naar du skal gaa,« — sagde han blot.

»Jaja, vist skal vi gaa, Ole,« sagde hun, og smilende skubbede hun ham mod Døren.

Af hendes Smil syntes det, som hun saa' lidt ironisk paa sit eget Jag for at komme afsted, men at hun virkelig *var* utaalmodig, kunde der ikke være Tvivl om.

»Jeg skal nok fortælle dig det altsammen, naar først vi kommer ud at gaa, for endnu ved du jo slet ikke rigtig, hvad det er for en Fest, der staar paa nede i Byen,« — blinkede hun spøgende og hemmelighedsfuldt — »og den skal vi to Gamle vel ikke helt snydes for.«

Da de var kommen ud, kaldte hun paa »Laues«, den store graabrogede Kat: — »Laues! Laues! Hvor er du?»

Laues kom luskende frem fra en af Kaalgaardens Stikkelsbærbuske, den kom mjavende imod hende og gned sig kælent opad hendes urteprykkede Vadmelskjole, og hvor travlt end Helle i Øjeblikket syntes at have, gav hun sig dog Stunder til at give den et Par Strøg nedad Pelsen og fortælle den, at hun skulde bort, hvad den endelig ikke maatte være ked af. Hun skulde nok komme hjem til Sengetid og have sød Mælk med til den, naar hun kom.

Saa fik hun listet den ind i Forstuen, og da det var sket, laasede hun Døren og gemte den drabelige Nøgle i en hemmelig Lomme inde i Underskørtet.

»Lad os saa gaa, Ole.«

Og de gik.

VII.

DEN BERØMMELIGE UDFLUGT.

NÆPFE var de kommen over paa Vejen, før Helle atter begyndte at fortælle op for Ole og sætte ham ind i flere forskellige Ting.

Siden de havde faaet detteher Jernbanetog til Egnen, begyndte hun, var det ikke noget ualmindeligt, at Byens Unge kunde gøre sig en Søndagsfornejelse ved at tage en Tur hen til

Feldingbro. Der var jo Kro dernede og Keglebane og den Slags. Kromanden havde ogsaa en Have med Lysthuse og Borde og Bænke, hvor de ved Sommertid kunde sidde og drikke en Kop Kaffe, — at der ogsaa kunde faas andet end Kaffe, lod hun, af Hensyn til Oles Afsky for stærke Drikke, være at nævne. — Sommetider kunde der jo være Bekendter, der enten skulde komme eller rejse med Toget, det kunde jo ogsaa give Ærinde, og saa forstod Ole nok, at bagefter saa kunde de følges hjemad igen, saadan Par om Par, som de helst vilde, det var jo de Unges Lyst.

En saadan Udflugt var det saa, Kræn Højgaards Gjertrud i Dag havde fundet paa, at Ungdommen skulde foretage sig, men det Ærinde, de foer i, var, at de skulde hen og se Hauge tage Afsked med denher fremmede Kvinde. Og sandelig, det havde ogsaa kun været et Øjeblik, før Gjertrud havde faaet saa at sige hele Byens Ungdom sat op, de skulde afsted, Huhej! I Tojet og paa Farten. Der var dog op imod en halvanden Mil til Feldingbro, og regnede man Vejen baade frem og tilbage, blev det en Tur paa 2—3 Mil, men Ungdom, Ungdom! Hvad brød den sig om de Strabadser? — Nej, Helle mindedes sin egen Ungdomstid, da kunde hun ogsaa have været med paa saadan en Tur, da især naar den faldt ovenpaa en Hviledag, nu vilde hun rigtignok betakke sig, forsikrede hun og smilte muntert. Hun havde beholdt Strikketøjet i Hænderne, og Strikkepindene løb omkap med hendes livlige Snakketøj.

Men se, var nu de Unge som helt løbske for at faa detteher Kvindemenneske at se, saa sandelig! om ikke Egnens *Gaardfolk* var ligesaa bespændte af Nysgerrighed. — De havde jo ellers hidindtil kun haft Haan og Grin tilovers for ham, Knægten, som var bleven knippet til den sølle forarmede og forfaldne »Harreborg«, og de havde jo gaaet og ventet paa, at han snart skulde ryge af Pinden, ja, Kræn Højgaard, han havde nok ligefrem sat sig i Hovedet, at han skulde *udryddes*. Det var velkendt, ogsaa for Helle, at Kræn ikke taalte nogen, som vilde prøve at indføre Skikke i Sognet, og hun vidste ogsaa, at det havde den nye Mand ikke helt kunnet dy sig for. Ordet gik, sagde Helle, at Kræn — mellem os sagt — havde gjort »den ny Mand« alt det Ondt, han havde kunnet, og hun vilde gerne tro, det talte sandt. — Men skulde der nu virkelig være noget om, at Hauge skulde gaa hen og gifte sig en Slump Penge til, ja, saa var der jo ingen Udsigt til, at de snart kunde blive ham kvit. Ikke Spor. — Det blev sagt inde i Byen, at

Kræn blev saa rasende som en vild Bjørn, da de kom og fortalte ham om hende, Enkekonen. Ja, forstaar sig, han havde jo en egen Maade at være paa, havde Kræn, han foer ikke rundt eller skræppede op af en gal Hals, eller den Slags. — Han stod i Eftermiddag ude i sit Huggekammer og var ved at lægge en Ring om Skaftet paa en Møggreb, og saa kommer Jens Isak og fortæller, hvordan Ordet *nu* gik i Byen osv. Først saa blev Kræn saa hvid i Kinderne som en kalket Væg og vendte Øjnene i Hovedet som en gal Tyr. Saadan stod han lidt; — saa tog han det svære Grebskaft, han havde i Hænderne, og brak det lige midt over, — omtrent som det kunde have været en Pøsepind. — »Ja, saadan har Jens Isak selv fortalt omme ved Peter Clemmensens, Sypigen hørte det med sine egne Øren,« forklarede Helle.

Nu var der det i Dag, at der var en Snæs Stykker af Byens større Skoledrenge, der havde faaet Lov at tage ud til Købstaden for at se et Menageri, der gæstede Egnen, og da de samtidig skulde have den Fornøjelse for første Gang at køre med Toget, var Kapellanen taget afsted med dem i Morges fra Feldingbro Station, hvor de skulde mødes med en Flok Drenge udensofs fra, hvor vidste Helle ikke ret. De Drenge skulde nu ogsaa hentes ved Stationen i Aften; men i Morges, da man kørte dem ud, havde man ikke gjort mere Væsen af den Ting, end at et Par Gaardmænd havde lagt et Par ekstra Agefjæl over Fadingen af deres store »Havvogne« og stablet baade Kapellanen og Drene op, som de bedst kunde hænge paa, og der var vistnok heller ingen, der havde tænkt sig at gøre mere ud af Hjemturen. Det var Hans Herman og Lucas Pedersen, der havde kørt i Morges, og nu var Aftalen, at Jens Isak og Claus Kjærgaard skulde hente dem ved Aftentoget. Nu gaar det saadan, at noget efter, Jens Isak havde været paa Besøg ved Kræn Højgaard derude i Huggekamret, saa kommer Kræn ind og siger til Konen, at *han* har tænkt sig at ville køre til Feldingbro i Aften. Det var for Kapellanens Skyld, forklarede han, han syntes ikke, de kunde være bekendt, som de i Morges havde kørt ham ud. Han var jo dog en Standsperson og byde ham saadan at sidde til Vogns med en halv Snæs uorne Knægte, — sidde og vippe paa en gemeen Agefjæl, — det passede sig ikke. Nu vilde Kræn tage sin gode Fjedervogn og hente ham i.

»Karen Højgaard, hun er nu næsten ligesaa klog som et Menneske,« blinkede Helle op fra Strikketøjet; — kort sagt,

Karen forstod straks, hvad det var, der stak Kræn; han var i ligesaa haard Spænding som alle de andre, — og lidt til. Han vilde hen og tage Skøn over, hvad Slags hun var af, detteher fremmede Kvindemenneske? Om det var En, der var Hold i, eller hun var ligesaa løbsk og fjantet som Mandfolket? Men det tav hun med. Derimod snakkede hun mildt om det skønne i, at Vinden nu syntes at have lagt sig, og at Solen pludselig var taget til at skinne. Hvis hun turde sige det, som det var, kunde hun have en stor Lyst til at tage med, — nu da Vognen alligevel skulde afsted, havde den poliske Karen snakket. Det kunde da blive som en hel lille Søndagsfornøjelse.

Kræn havde ikke set videre oplivet ud ved at lytte til Konens Ønsker, men havde heller ikke syntes, han kunde være bekendt at sige nej, og da Gjertrud jo allerede i Forvejen havde planlagt at tage til Stationen, ja, hvad var saa mere rimeligt, end at hun ogsaa kom op at køre.

»Men, Ole, som jeg sagde dig før, du kender ikke Kræn Højgaards Gjertrud, og derfor kan du heller ikke sætte dig ind i, hvordan det kunde gaa til, at hun i Løbet af bare nogle smaa Minutter har kunnet faa alle de langsommelige Thorstedfolk sat op, saa de nu om lidt allesammen, ja, baade Unge og Gamle, Store og Smaa skal rulle afsted paa fin Søndagskøretur ned til Feldingbro Station.«

Men altsaa, saadan var det, og derfor var det ogsaa, at Helle og Ole skulde pile af ligesaa vakkert som nu saadan et Par »Ungfolk« kunde flytte Fødderne, at ikke de skulde blive snydt for Skuet af den gevaldige Stadsføring, Thorstedboerne skulde ud paa. Helle gav Ole et lille Puf af Albuen for at faa ham lidt gemytligt stemt.

»Naah — saadan — —« sagde Ole blot, saa Helle fik ikke nogen sikker Følelse af, at han var *med*, endikke at han havde hørt rigtigt efter.

De var nu omsider naaet op paa en Bakke lidt Syd for Byen, de kaldte *Wøjensbjerg*, her standsede Ole og saa' sig forundret rundt.

»Nej, se hvor stille Vejret dog er blevet,« — udbrød han, »det er da rart, at Blæsten har lagt sig.«

»Er det først nu, du lægger Mærke til det? Du har kanske heller ikke opdaget, at Solen skinner, som den var betalt for det?« spøjte Helle.

Hun trippede saa rask afsted, at hun næsten syntes at *ile*, og det var knapt, at Ole, der jo havde travet rundt det meste

af Dagen, kunde følge hende. Men da hun var kommen saa langt frem paa Bakken, at hun kunde se ned over Byen, standse hun og lod i sin Befippelse Strikketøjet falde.

»Nej, Ole, vil du nu bare se, hvor travlt de har dernede. — Se, se!« pegede hun ivrigt.

Og det var sandt, hvad hun sagde, de havde faaet »travlt« dernede i Thorsted, hele Byen lignede en forstyrret Myretue, saadan vrimlede Befolkningen rundt. Her sprang Karlene over Tofterne for at hente Køreheste hjem, eller man kunde se gennem Portene, at de havde travlt med at smøre Vogne og hale Seletøjet ud fra Gemmerne. Hist kunde man se et Par unge Piger fare afsted, de skulde formodentlig ind hos Naboens og høre, hvor fine Pigerne dér skulde pyntes, om de skulde have de nye Mantiller og Havelocks paa og de straalende, højmoderne Hatte; et Jag og Renderi fra Hjem til Hjem, en vrimlende Uro alle vegne.

Sypigen havde sagt hos Helle, at der næsten ikke blev et Menneske tilbage i hele Thorsted, bare hist og her var der holdt en Røgter hjemme og en Pige til at besørge Aftenmalkningen, og saa, hvor Børnene var smaa, en Barnepige; naar det var Folk i tjenende Stilling, saa maatte de jo finde sig i at blive. Men der var nok flere Steder i Gaardene, hvor de ligesom hos Peter Clemmensens havde maattet sende Bud efter En til at malke og til at »holde paa Huset«, som de spøjte, mens Herskabet var væk.

»Vent nu bare lidt, Ole, saa skal du se, saa begynder de at »trille afsted til Markeds«,« lo Helle, »sig saa bare ikke, at der ingen Fut er i Thorstedfolkene.«

Og den Gamle stod der paa Bakken og kiggede paa Hurlumhejet dernede i Byen med et underligt Flimmer over det runkne Ansigt — et Flimmer, hvori Nysgerrighed og Forundring, Spot og lystig Moro var pudsigt blandet.

*

*

*

Det var rigtigt nok, hvad Helle havde berettet: I det sidste Par Timer havde Landsbyen været som en stor summende og myldrende Bikube, der havde været et ustandseligt Rend fra Gaard til Gaard, en Spørgen, en Snakken, en Leen, en Tumlen, og Resultatet syntes ogsaa at blive, at der ikke blev andre hjemme end de, der var forbandet nødt til det.

Allerede nu ved Halvsyvtiden, da Ole Nybro og Helle naaede ned mellem Gaardene, kunde man se de første topfulde Læs svinge ud af Portene og rulle ud paa Landevejen. Men der maatte nok være en Aftale om, at de skulde køre afsted i et samlet Vogntog, for Læssene kørte ikke straks udad Vejen, de svingede om og sluttede op paa den aabne, grønne Plads foran Kirkestenten, — dér, hvorfra utalte Vogntog i Aarenes Løb var sat i Gang: Brudeskarer, Begravelsesskarer, Barselgildestog, og ogsaa de lange Vognrækker, der i Krigsaarene havde kørt de bortdragende Soldater af By.

I Dag kunde det høres langvejs bort, at det var et *muntert* Vogntog, der samledes paa Pladsen, en *Fornøjelsesfærd*, man skulde ud paa. Der var en Snakken og en Raaben fra Vogn til Vogn, og Latteren kunde løbe smittende gennem hele Skaren for sluttelig at stige til Vejrs i et Skvaldrekor. Saa lød der Prusten og Hestevrinsken og Hvin fra Kvindfolkene, naar Dyrene skabede sig lidt uvorne, og til alle Sider knaldede de smældende Piske som et Orkester af paffende Fyrværkerisager. — Det var ikke et Surl for gamle Mennesker som Ole og Helle at vove sig ud i, de maatte træde op paa en Skrænt ovenfor Pladsen og blive staaende dér, til Vejen paany blev farbar.

Her fik Peter Clemmensen og hans Kone Øje paa dem, da deres Vogn noget efter kom svingende frem.

»Men Ole dog, er du dér!« raabte Oline. Hun vinkede fra sit Sæde bag i Vognen til ham og bad Peter holde.

»Sandelig om jeg ikke nær havde glemt dig, Ole,« snakkede hun. Men saa netop da hun havde taget sin Kørekaabe ned fra Knagen i Forstuen, havde hun faaet Øje paa Oles Taske, der hang der, og da var hun jo blevet *saa* skrækkelig ked af, at hun ikke havde husket at faa sat Mad frem til ham, før de tog afsted.

Ole vinkede afværgende mod hende: — »Aa, bryd dig ikke om *det*, — bryd dig ikke om noget!«

Jovistsaa, nu maatte Helle se at give ham noget at spise. — »Du finder nok noget, Helle, til Jer begge to.« — Hun vinkede Farvel, og Vognen foer videre.

»Naa, saa var det da et stort Held, at hun opdagede os,« snakkede Helle, »ellers havde vi jo ikke vidst, om det var Meningen, vi skulde have noget til Føde.«

Ole saa' til Siden og sagde ikke noget.

Nye Vogne rullede frem, nye Piskesmæld knaldede dem om Ørerne. Helle sagde noget mere, men hendes Ord fortabte

sig i Larmen. Efterhaanden var der bleven over tyve Køretøjer samlede henne foran Kirkestenten, og et Par endnu saa' man komme rullende ude paa Vejene og forstod, at ogsaa det var Folk, der vilde være med i Skaren.

Saa hørtes pludselig Lucas Pedersens høje, pibende Stemme udover Flokken:

»Hvad Dælen holder vi egentlig her efter, kan vi ikke gerne køre?«

»Du maa være taalmodig, Lucas, taalmodig,« — tyssede David Duedal, der holdt ved Siden af ham. — »Du mener da ikke, det kan falde dig til at køre i Spidsen?«

Lucas var en Gaardmand af de mindre, der til Hverdag ikke havde synderligt at sige i Bylaget.

»Køre i Spidsen!« — peb Lucas, — »det skal kanske være den, der har de fleste Heste, der skal køre forrest, — som den Gang vi kørte ud paa Hoveri for Herremanden?« — fnøs den lille, skævmundede Mand.

»Paa Hoveri? — Ja, Gu'! Du siger noget, Lucas.« — David lo lunt, men forklarede sig ikke.

Paa den anden Side af Lucas holdt Jens Isaks Vogn, og nu rakte Jens Hovedet helt over mod Lucas og hviskede: — »Du kan da nok begribe, vi skal have Kræn Højgaard i Spidsen.«

»Kræn Højgaard, ah! saadan.« — Lucas nikkede, nu var han med. — »Jov, *det* kan der s'gu være Mening i.«

Jo, saadan var det, de holdt og ventede paa Kræn Højgaard. Det var slet ikke noget, der var bleven aftalt, og alligevel vidste de allesammen, at de kørte ikke, før han kom.

Og kort efter saa' man ogsaa Kræns Vogn rulle ud af Højgaards Port. Der var ikke langt herved til Kirken, nogle Minutter efter havde de ham her paa Pladsen. Kræns Befordring var, efter Tidens og Egnens Forhold, meget anelig. Han havde et Par glinsende fine Fukser for, kørte i Charabanc, hvad ingen andre af Bønderne havde Mage til. Vognsæderne var betrukket med højrødt Plys, og hans Seletøj straaled af Sølvbeslag.

Det syntes, som Kræn Højgaard blev overrasket over at se de andre holde her. — »Hvad, er I ikke kommen længere,« — raabte han til dem. Han troede, at de havde været halvvejs i Feldingbro, og at han var bleven nødt til at lade Fukserne strække haardt ud for at naa dem.

»Du er Byens første Mand, Kræn, det erkender vi alle, og det ved du jo ogsaa selv,« sagde David Duedal. — Naar nu det skulde være, at de skulde ud paa dennehersens Køretur,

kunde der ikke være Tvivl om, at det tilkom ham at køre først. — Værsgo', Kræn, kør du nu bare, saa skal du nok faa at se, vi andre skal følge dig, — at sige da saa godt vore Heste kan vinde med.«

»Ja, du er vel ogsaa den, Kræn, der bedst ved, *hvorfor* vi kører,« sagde Jens Isak, — men halvt for sig selv.

Kræn gjorde endnu et Par høflige Indsigelser, men saa blev der raabt fra flere Sider af Skaren, at det var rigtigt nok, Kræn skulde køre først. — »Vist er det dig, der skal i Spidsen!« — »Frem med dig!« — »Ja, kør, Kræn, kør!«

Paa Forsædet ved Kræns Side sad et Par Smaadrenge, Kræns yngste Sønner, paa de to rummelige Dobbeltsæder bagi sad kun hans Kone og Steddatteren, den knejsende Gjertrud. Det var jo ogsaa under Paaskud af, at han vilde hente Kapellanen og køre ham standsmæssig hjem, at Kræn havde planlagt Turen, selvfølgelig skulde der da ogsaa være god Plads til ham.

Endnu blev der vekslet et Par Bemærkninger om, hvem det retteligt tilfaldt at køre forrest, Kræn foreslog den ældste i Forsamlingen; men saa rejste Gjertrud sig halvt op i Sædet og sagde højt og fast: »Kør du bare, Kræn, og vis de andre Vejen, de skal!«

Saa slog han ogsaa Smæld med den fine, sølvbeslagne Pisk, de blanke Fukser kastede Benene frem som et Par Væddeløbsdyr og strøg ud ad Vejen med festlig Fart.

Saasnat de andre saa', de havde Kræn, hvor de ønskede ham, gik det forholdsvis let for dem. En og anden mente, han burde vise sig beskeden og holde sig tilbage, men saa blev der straks raabt: »Aa, kør bare!« Og det laa i Stemmemnes Tonefald, at nu var det ligegyldigt, i hvilken Orden Resten kørte.

»Naar vi har Kræn Højgaard foran, saa Pyt med Resten,« — flirede Jens Isak.

»Kræn, ja, og Gjertrud,« nikkede David.

Nogle Minutter senere var alle Vognene drejet ud paa Vejen, og man saa' hele det lange Vogntog rulle af, ud ad den sandede og pulsende Stationsvej. Den dalende Eftermiddags-sol kastede sin hidsige Forgylndning over den festlige Skare, hvorfra Konernes mange spraglede franske Sjaler flammede og straaled, og de lange, brede Baandsløjfer i Pigernes gule Hatte viftede dem i mere end Alens Længde ud fra Nakkerne og smældede i Fartsuset som Vimpler. De kunde ses langvejs bort.

*

*

*

Ole Nybro og Helle var bleven staaende paa Skrænten ovenfor Vejen. De havde hver paa sin Vis været saa fængslende af, hvad de saa', at ingen af dem havde målet et Ord. Og længe endnu blev de staaende og fulgte Toget med Øjnene, — saa' det dukke ned og forsvinde, naar Vejen gik ned i Dalene, saa' det komme til Syne igen oppe paa Bakkekammene, — forsvinde og dukke op igen, — Gang paa Gang det samme, — en hel Landsbys Indbyggere i Festskrud og strygende afsted i festlig Fart.

»De skulde næsten haft Musik med,« — sagde Helle.

»Musik?« — Ole trak paa Skuldrene.

»Ja, sandelig, det er da saa fint at se som den fineste Bryllupsskare.« — Helle var helt rørt i Mælet. »Se selv, Ole, se!« — Hun pegede ud imod Bakkerne.

»Fint at se paa, — Hø! — men hvad er det saa, de kører efter?«

Ole havde drejet sig om mod den Gamle, og hans Ord faldt uvant bitre.

»Ja, hvad skal En sige? — En kan vel sige, at de kører efter »den ny Mand«.«

»»Den ny Mand«, — ja, saamænd, men hvad vil de saa ham? — *Ondt* vil de ham.«

»Ih, da holder du, Ole, vel ikke med »den ny Mand?«

»Jeg kender ikke »den ny Mand«, — og det gør I vist endnu mindre?«

Saa traadte Ole rask nedad Skrænten og slap over den smalle Vejgrøft. — »Nej, *endnu* kender jeg ham ikke,« tilføjede han. Det lød, som han ønskede at lære ham at kende.

»Hvor vil du hen, Ole?«

»Om og have fat i min Frakke og min Taske.«

»Jamen, du skal da bie, til En faar standet dig noget Aftensmad,« bad Helle. Han gik saa rask til, saa det var knapt, hun kunde følge ham.

»Nej, det kan være ligemeget med det,« svarede Ole og blev ved at gaa.

Da han var naaet om i Peter Clemmensens Port, standsede han. Han havde taget Hatten af og stod med den i Haanden og kiggede saa sært naadeligt rundt i den gamle Gaard, rundt over de gamle, svajryggede Længer.

»Den ny Tid« — hvad var det mon egentlig for noget? Naar det var, at Ole efter længere Tids Forløb paany var vendt tilbage til sin Fødeegn, hvor tit havde han da ikke med

Ængstelse spejdet herved mod den gamle Landsby; men hvad var det, han havde frygtet? — Jo, — at de havde revet de gamle, kønne Gaarde ned og i Stedet bygget af den nymodens Slags, med de spidse, vigtigt knejsende Gavle, som Ole ikke kunde fordrage, — at de havde faaet snurrende Vejrmøller paa Tagene, — at de havde faaet lavet sig en af de latterlige, ottekantede Hatteærsker, de kaldte *Forsamlingshuse* o. l. — Ting, som vilde have gjort hans kære Fødeby helt ukendelig for ham. Jo, noget af den Slags var det nok, han havde forbunden med Tanken om »den ny Tid«. Saadan noget var her ikke sket, udvortes set saa' her ud som altid, — men — men —

»Den ny Tid«, mon det nu alligevel var den, der var kommen hér til? — Kunde den ogsaa vise sig paa den Façon, den i Dag havde vist sig her? — Alt det latterlige Spræl, al den Sladren og Sludren, kunde det være Begyndelsen til noget, der kom til at due? — Kunde det føre til noget godt? — Tanken forekom ham baade til at le og græde over, men hvad forstod han sig vel paa de Dele? — Ingenting.

Ole stod tavs og stille dér i Porten og saa' opover sin beskedne Fødegaards svajryggede, mossede Tage; og han følte sig i Dag som en gammel, enfoldig Fyr, der helt var sat udenfor.

Forknyt i Sindet og træt og tynget vendte han sig om mod Helle.

»Jeg er ikkuns en hjemløs Vandringsmand, Helle, en saadan maa tage sin Føde, hvor det kan falde sig.«

»Jamen, nu er du jo saa *her*.«

»Jo, men jeg kan ingen Ting spise,« svarede han.

Saa fulgte de over Stenbroen og henimod Forstuen, hvor Ole straks tog efter sine Ejendele, der hang i Ensomhed paa den lange Knagerække. Han slog Taskeremmen over Skuldren og tog Frakken paa Armen, men blev staaende lidt i den aabne Dør.

»Jeg er en fattig Vandringsmand, — maa vanke om i fremmed Land. — Jeg har ej Far, jeg har ej Mor, — ej noget Hjem paa helen Jord«. — Det gamle, sentimentale Vers blev ved at følge ham, han kunde ikke blive det kvit.

Saa gav han Tasken et Skub og forsøgte at smile. Det lykkedes ikke ret. Hastigt rakte han da Haanden frem mod den gamle Pige: — »Farvel, gamle Helle,« — sagde han og skjalv i Mælet.

Saa gik han, — ud af Gaarden, — ud af Byen.

Mon jeg kommer hér mer? — Mon jeg mere faar noget her at gøre? — Saadan stod han og tænkte, da han langt borte vendte sig for at faa endnu et Glimt af den gamle By.

VIII.

HOLGER HAUGE OG HANS GÆST.

DET var ved Femtiden, at Thorstedfolkene saa' Holger Hauge og hans Gæst forlade Harreborg og sætte Kursen østpaa, op imod Lyngheden.

Der løb en Sti opover de sandede Agre, den fulgte de. Det var en smal Sti, to Voksne kunde daarligt gaa ved Siden af hinanden. De tørre, tottede Agre var saamænd heller ikke for gode at træde paa, men naar her nu *var* en Sti, saa faldt det vel ogsaa naturligt at følge den. Iøvrigt var det en kommunalt anlagt Skolesti, saa den blev ikke, som andre tilfældige Stier, pløjet op sammen med Markerne, og i Aarenes Løb havde den derfor faaet som en hel lille Indhegning af Skræpper, Tidsler, Bynke og andet højstammet Ukrudt, en Indhegning, der ligesom gennede de Vandrende til at holde sig paa Stien, naar de først var der.

Den fremmede Kvinde gik forrest. Hun var knapt middel-høj, noget firskaaren af Form og tung paa Foden; af Ansigtstryk alvorlig. Og saa var hun, som Tøsen i Eftermiddag havde berettet, klædt ganske som en af Egnens Bondekoner. Hendes Kjole var af sribet, hjemmevævet Hvergarnstøj, om Hovedet havde hun et Silketørklæde med mørkblomstret Bort, sirligt knyttet i en lille Sløjfe under Hagen, og paa Benene Strømper af hjemmespundet Garn og et Par solide, brednæsedesko. Desuden bar hun paa venstre Arm et sammenfoldet, tykt, uldent Sjal, og i Haanden havde hun, efter Egnens Skik, en lille Laagkurv af en fin lys Straafletning og med to smalle sorte Striber omkring.

Kirstine Thing hed hun og var født *Vendelbo*.

Bag hende kom saa Holger Hauge, høj, smækker og let paa Foden, stram, militær Holdning og, uden at være lapset, klædt ganske som en Kavalier fra Provinsbyen. Han havde lysegraa

Benklæder med Stiklommer og et Par fingerbrede sorte Striber nedad Ydersømmen, mørk Frakke, silkeprikket Vest med en dyb Udskæring. Paa Hovedet bar han en stiv, hvid Straahat med et kulørt Baand om og fastholdt ved en Frakkeknap med en Elastiksnor. Den venstre Haand var stukken ned i Bukselommen, men med Tømmelfingeren livligt spillende udenpaa, og i højre Haand havde han en tynd Spadserestok, som han uafsladeligt gik og svippede med. — Og saa endnu den mørkeblonde, smaltsnoede Knebelsbart, der vel næsten var den, som herude paa Bondelandet faldt stærkest i Øjnene.

Saadan saa' de ud, Holger Hauge og den fremmede Kvinde, hvis Ankomst havde forvoldt de Thorstedfolk saa stor en Uro.

Om en vildfremmed havde mødt dem, vilde det sikkert aldrig være faldet ham ind, at det var et *Par*. Stort syntes de da heller ikke at have at sige hinanden, thi de var allerede naaet langt ud paa Marken, uden at nogen af dem havde aabnet Munden. Heller ingen mødte de, det var sjældent, der færdedes nogen herude om Søndagene, og Beboerne derinde i Byen havde jo desuden i Øjeblikket travlt nok. En Gang imellem kunde et Kobbelt Faar tage og rende rundt i Tøjret, eller en Ko kunde træffe at lette paa sig, idet de gik forbi, ellers var her intet andet at høre end deres egne Skridt og saa Lyden af Kirstine Things Kurv, der hang og smaaknirkede, hver Gang hun flyttede Foden. — Ja, saa var der ogsaa de mange Skræpper og Rølliker og andre Vækster, der maatte neje sig for Hauges hidsigtsvirpende Stok, de gav ogsaa en lille Lyd fra sig, naar de knækkede over og segnede.

Da de naaede hen til et Sted, hvor Stien videde sig ud og blev saa bred, at to kunde følges, gik Hauge frem og kom hen paa Siden af sin Ledsagerske. Men endnu sagde ingen noget, han gik blot og kiggede ovenfra og ned over hende, mens hans Ansigt syntes at udtrykke en Art Forpinthed eller en giftig Irritation.

»Det er svært saa underholdende du har været i Dag,« — fremstødte han omsider.

Hun skjalv, baade hendes Ansigt og Legeme skjalv, men hun sagde ikke noget.

»Hvad er du egentlig kommen herud for, naar du ingen Ting har at sige mig?« —

Hendes Hoved gav et Duk som for et Nakkedrag, men først da de var naaet en Snes Skridt frem, svarede hun ham:

»Det var dig, Holger, der skrev og bad mig om at komme,
— — — og saa kom jeg.« Hendes Stemme bævede.

Hertil tav han, men den smalle Stok fik endnu travlere end
før: Svirp, svirp! Alt maatte neje sig for den.

Et Stykke længere fremme krydsede Stien, de fulgte, den
saakaldte Stationsvej. Her saa' de en Vogn komme kørende, et
topfuldt Læs, Voksne og Børn imellem hverandre. Udensogns-
folk, mente Hauge, øjensynligt en stor Gaardmandsfamilje paa
Søndagsudtur. Det var let at forudse, at de Spadserende maatte
naa Vejen paa samme Tid, som Vognen rullede forbi.

I den Anledning løb Hauges Øjne kritisk ransagende ned-
over Kirstine Thing, der nu atter traskede af, tavs og tung,
foran ham.

»Hvad mon alt det er, du gaar og slæber paa?« — spurgte
han. Tonen var nu næsten rasende.

Hans Ledsagerske saa' ned over sine Ting, rødmede og tav.

»Er den Kurv tung?«

»Nej, nej, ikke Spor. Den er *meget* let.«

»Naa, saa lad mig tage det — det *Sengetæppe*, du gaar og
hiver med.« — Han rev Sjalet til sig og tog det over Armen.

Kirstine lod ham gøre som han vilde og traskede videre.
— Hun tænkte, han maa mene, mit Sjal ligner et Soldater-
Sengetæppe; men det kunde jo blive godt koldt i Aften, naar
hun skulde køre hjem fra Viborg, saa noget maatte hun da
have at tage over sig.

Da de naaede Vejen, standsede de for at lade Vognen pas-
sere, og Hauge tog Hatten af, bøjede sig og hilste udsøgt ka-
valermæssigt.

Med et forundret og muntert Flir saa' Manden paa Vognen
ned paa ham, gav saa, uden at røre Kasketten, et lille Nik og
snurrede forbi.

Kirstine forstod straks det skæve i Hauges Hilsemaade.
Det var paa sin Plads mellem de Viborg-Borgere, men sandelig
ikke herude. Bønderne troede vel nærmest, han vilde gøre Nar
af dem, naar han her stod opstillet med blottet Hoved og krum-
mede Ryg for dem. Hun tænkte paa at sige det til ham, men
kunde ikke faa Munden paa Gled. Der var jo som Mile imel-
lem dem, syntes hun.

Det strejfede ogsaa hendes Tanker, at han kanske havde
gjort sig særlig Umage for at imponere hende og pointere den
store Afstand mellem hendes Bondedragt og hans Fornemhed.
Det kunde jo ikke føre dem nærmere sammen.

Da de var kommen over Vejen, og det fremmede Køretøj var ude af Syne, lod hun falde et Par sky Ord om, at hun gerne selv kunde bære sit Sjal. Den Paraply og den Smule Kurv, hun bar, var da ikke noget, der kunde tyngte hende.

»Nej, det passer sig nok ikke, naar man spadserer med en »Dame«,« haanede han og holdt fast paa det laadne Sjal.

Hun rødmede atter, lod ham beholde Sjalet, tav og gik, hendes Øjne fulgte den sandede Hedesti, og hun saa' ikke andet, men hun havde en sikker Fornemmelse af, at Manden bag hende uafsladeligt saa' paa hende og ventede opgivet paa, at han vilde sende hende et nyt Spark.

Det kom snart.

»Jeg synes, du halter paa det venstre Ben, du er vel ikke bleven bovlam?«

Naa, saa havde han altsaa ogsaa opdaget det. Det var rigtig nok, der var noget om det. Lægen havde sagt, at det var noget nervøst, det kom, naar hun var udsat for stærke Sindsbevægelser; som et Hold et Steds over Lænderne føltes det, hun kunde knap forklare, hvor det sad; men til Tider besværliggjorde det hendes Gang, og til Tider kunde det ogsaa være ret smertefuldt. Dog alt det holdt hun for sig selv. Men hun gik og følte hans dybe Misfornøjelse med hende, og den fandt hun ikke uberettiget. Hun forstod, at straks han saa' hende i Dag, var han bleven dybt skuffet: Hun var ikke, som han huskede hende fra Viborg, han kendtes ikke ved hende, og i sin Skuffelse gik han saa og blev helt raa. — Der kom nok mere endnu.

Det slog til.

Ved et Sted, hvor Stien drejede, kom hun til at vende Ansigtet halvt imod ham. Da saa' han, at hendes Kulør ikke var saa frisk som ifjor, da de havde mødt hinanden deroppe i Viborg. Nej, hun havde skæmmet sig, det var tydeligt.

»Du er jo helt gul i Ansigtet, hvad er du blevet det af? — Gider du ikke gaa ud i frisk Luft?«

Næppe havde han sagt det, før der kom Kulør nok paa hendes Kinder. Hun rødmede fortvivlet og drejede hastigt Ansigtet bort.

Der var ingen Tvivl om, at han havde Ret ogsaa nu; saadan forfærdelig Uro og Spænding hans Brev havde sat hende i, var det ikke mærkeligt, om det havde taget paa hende. Hun havde jo næsten ingen Søvn faaet i de fire, fem forløbne Nætter, og den Slags kunde man nok komme til at se gul og gusten ud af. Men nu saa' hun dog helst, at han snart var færdig med

de hidsige Udgydelser, ellers gik hun vist helt istaa. Det nervøse Hold deromme over Lænderne tiltog, fornam hun.

Som hun tænkte saadan, blev hun standset paa anden Vis. De var nu naaet op i Heden og var kommen ind i Lyngen, her hændte det, at en Lyngrast tog fat i hendes Kjole, og hun maatte bøje sig ned for at faa den løsnet. Det gik ikke saa let, Rasten havde filtret sig godt ind i Kjolens Luv.

Hauge vilde hjælpe hende, men hun lod til helst at ville klare sig selv; saa nøjedes han med at se til.

»Havde du virkelig ikke en pænere Kjole, du kunde have taget paa?« — sagde han lidt efter.

»Jo—oh,« — svarede hun, men uden at se op fra sit Pillearbejde.

»Hvorfor mon det da netop skulde være saadan en struttede, stivbenet Bondekjole?«

Hun slap det ophæftede Kjoleskørt og begyndte at gaa igen.

»Aa, det var jo saa skrækkelig længe siden, vi havde set hinanden,« — kom det omsider.

»»Længe siden, vi havde set hinanden«, — — naa, og hvad saa?«

»Ja hvad, — hvis nu du ikke mere brød dig om mig, saa — —«

Mere fik hun ikke sagt, og det var tydeligt nok, at det voldte hende stort Besvær at faa *saa* meget frem.

Ha! Sikken et Svar. Hvem Fanden kunde nu forstaa, hvad *det* skulde sige. — Hvis han ikke brød sig om hende, var Kjolen her saa pæn nok? — Men hvis han holdt meget af hende — *endnu* altsaa — vilde hun saa have pyntet sig noget bedre? — Eller mente hun kanske, at hvis han virkelig brød sig om hende, saa var hendes Kjole nok ogsaa god nok? — Ha, sikke Gaader! — Hvem kunde tyde dem?

Stokken gik Bask i Bask mod de sagesløse Lyngtoppe.

— — »Det var jo heller ingen Viborgløjtnant, jeg skulde besøge,« — tilføjede hun noget efter, — »det var en Gaardejer ude paa Bondelandet.«

»Mener du, man saadan lige paa en Studs kommer til at rangere med de andre Bønder og Bæster, fordi man flytter et Par Mil udenfor Købstaden? — Haa!« — Han lo.

— — »Er Bønderkonerne herude ikke nok klædt omtrent som jeg er?« — fortsatte hun uden at svare paa hans Tale.

Hendes tilsyneladende Ro gjorde ham helt rasende, og i det samme saa' han tydeligt, at hun haltede. — Naa, det var altsaa

rigtigt, at hun var springhjalte! Ha! Idetheletaget en nydelig Fremtoning! En bredbaget Bondeklods, ja! — Og saa gik hun ovenikøbet her og mulede og tværede og var knapt til at hive et Tostavelses-Svar ud af.

Svirp! Svirp! Svirp! Stokken formelig rasede dér bag hende.

— Noget efter naaede de frem til et Højdedrag deroppe i Heden, og just som de kom op paa Kammen, var det, Eftermiddagssolen brød frem i al sin straalende Majdagssælde. Festlig og forgyldende kastede den sin Glans over den magre Egn og over den mørke Hede, hvor dens Guld mødtes med de Hundreder af nyudsprungne Gyveltoppe.

— De var begge gaaet istaa og havde vendt sig for at se sig tilbage.

Da hændte det, at de begge paa een Gang siger akkurat de samme tre Ord:

»Det er svært — «

»Det er svært — «

Hans faldt arrige og ophidsede som hans andre Bemærkninger, hendes faldt varme, næsten henførte, som havde hun fuldstændig glemt baade ham og hans Uvornheder. Ingen af dem fik sagt mere.

»Hvad vilde du have sagt, Holger?« — spurgte hun mildt.

»Nej,« — vrissede han og slog ud med Haanden: »*Damen*« havde Ordet, selvfølgelig.

Aa, det var ikke noget videre, det hun havde haft paa Munden, forsikrede hun forlegent; ingen Ting.

»»Det er svært« — sagde du.« — —

»Ja, jeg mente jo bare, at det var svært, hvor Solskinnet kunde forandre en Egns Udseende. Se en Gang, rundt om, man skulde da næsten ikke tro, at det er den samme Egn, som vi i Formiddags kørte igennem.« Hun saa sig rundt i undrende Glæde.

Hauge glemte helt, hvad det var, han selv vilde have sagt, han vidste bare, at det var en eller anden ny Ondskab, han havde haft paa Tungen; men Herregud saa troskyldig hendes Tale lød, og saa mildt hun havde smilet mod den Smule Solskin. Han saa' lidt skamfuldt til Siden og var veltilfreds med, at han ikke havde faaet sin Sætning fuldført.

Men det er jo saadan, at naar Gift og Galde i længere Tid har svømmet ovenpaa, saa lykkes det sjældent lige paa en Studs at faa de milde Toner til at trænge herskende frem. Nu faldt

det ham ind, at naar nogen forsøgte at prise Egnen her, var det Tid for ham at gribe ind og stoppe for Galskaben.

»Her til Egn kan det nok være lige fedt, hvad Slags Vejr, vi har; Lyng er Lyng, og Sand er Sand, og det bliver s'gu ikke andet, hvadenten vi saa har Sol eller Regn eller Blæst.«

Ja, efter alt det, han havde fortalt hende om sine Forhold, da de i Eftermiddags gik nede i hans Have, saa forstod hun jo let, at han hverken kunde være glad for sin Stilling som Landmand eller mildt stemt mod Egnens Befolkning; men hvad skulde hun sige til det? — Saa oprevet og irritabel han syntes at være, var han jo ikke til at tale med. — Og naar hun saa intet vidste om, hvordan deres indbyrdes Forhold egentlig var — eller hvordan han tænkte sig, det skulde være? — Ja, her stod de nu midt i Thorsteds sorte Hede, to Unge, som Tilfældet, eller hvad nu det var, ifjor havde ført sammen deroppe i Viborg for atter ligesaa brat at rive dem fra hinanden; — og nu igen — ja, nu var de jo i hinandens Nærhed, men, som det syntes, med saa afgrundsdybe Svælg imellem sig, at det var umuligt, de kunde finde sammen over dem. Kirstine saa stille fortvivlet ned i de brune Lyngtoppe.

»Det er jo let at forstaa, Holger, at du har det meget vanskeligt her,« — sagde hun omsider.

»Nej, tænk, det kan du dog fatte. — Jeg troede knapt, du havde hørt, hvad jeg har sagt.«

»Jojo, jeg har hørt udmærket efter, jeg har hørt *alt*, hvad du har sagt.«

»Men noget at svare mig, det havde du ikke.«

Svare? — Hun saa atter ned i Lyngen. Det var jo ikke *Spørgsmaal*, han havde gjort hende. Han havde i ophidsede Ord sat hende ind i alle sine fortvivlede Forhold, ja, det havde han, han havde været aaben nok og sikkert fuldkommen ærlig, men — men — *hvad* var det, han ventede sig af hende?

Hun flyttede Sjalet engang, flyttede ogsaa Paraplyen, og den lille Laagkurv knirkede og knirkede, og hun følte sig bare mere og mere afmægtig.

»Der er jo længe endnu til Toget gaar, kan vi ikke sætte os lidt her i Lyngen?« — foreslog hun frygtsoomt.

Han svarede ikke.

»Jeg er saa forfærdelig træt,« — sagde hun og gik i det samme lidt ned paa Siden af Brinken.

Som halvt i Tanker fulgte han efter.

Et Stykke nede var der indved nogle store Gyvelbuske som

en Antydning af lidt Grønsvær, der bredte hun sit tykke Sjal ud og satte sig paa et Hjørne af det.

Hauge lagde sig i Lyngen med Overkroppen ind paa Sjalet og Ansigtet ned i sine fremrakte Arme. Han saa' ogsaa ud til at trænge til Hvile.

»Kan du ikke prøve, lille Holger, at blive nok saa rolig?« Hun berørte svagt hans Ærme med Bagen af sin Haand. »Naar du har sendt Bud efter mig, saa — saa — ja, det kan da ikke ha' været for at faa Lejlighed til at skælde mig ud.« — Hun forsøgte sig med Antydningen af et Smil.

»Nej! Det var for at sige dig, at det er *dig*, jeg har at takke for, at jeg er kommen ind i Suppedasen her!«

»Mig?«

»Dig, ja!«

»Er jeg Skyld i, — — er det min Skyld, at du — — at du — —?«

Hun saa aldeles forfærdet paa ham og fuldkommen uforstaaende.

»Ja, det er det. Gik du maaske ikke ifjor baade tidligt og sent og sang Bondelivets Pris? Alting var herligt paa Bondelandet. — At vaagne op til Solskin og Dug i Græsset og landligt Arbejde, det var en ren Vidunderlighed, man blev et bedre Menneske, vistnok en ren Guds Engel, af at høre Lærker synge og Stære fløjte osv. Hvad Virkning det havde at høre en Ko brøle, en So grynte og en Hane sige Kykkeliky, husker jeg ikke, men det fik vel En til helt at himle, tænker jeg.«

Han smilte skævt midt i den arrige Stemning.

»Ja, hvad, naar nu jeg gik og længtes saa meget efter Landet, saa — —«

Med et hastigt Sæt rejste han sig op fra den hvilende Stilling, han hidtil havde indtaget, og satte sig paa Tæppet i Nærheden af hende.

»Kan du ikke huske, at du en Aften sagde, du kunde ikke tænke dig noget større end at være *Bonde*?«

Hun saa sig grundende om: Nej, det huskede hun ikke; men hun kunde da saa godt tænke sig, at hun havde sagt det.

»Jo, du syntes, det var saa stort at dyrke Jorden, at forbedre den og stadig faa den til at yde os mere og mere.«

»Ja, saadan synes vel alle?«

— — — »Du snakkede ogsaa om det at »sidde for Bordenden som Mand i Huset og have en stor Husstand under sig«, det syntes du maatte være herligt.«

»Har jeg sagt det, saa har jeg nok ogsaa sagt, at jeg syntes, det var meget større at dyrke Jorden end at være Officer.«

»Jo, det sagde du ogsaa.«

»Ja, det kan jeg tænke mig, for det har jeg da ogsaa altid syntes var saadan en snavs Profession.«

»En snavs Profession,« haha. »En snavs Profession!« Hvor det lød. Han blev helt munter ved at høre det og kluklo, men sagde ikke hvoraf.

»Især syntes jeg jo, at *du* var saa meget for god til det.«

Nu skubbede han Hatten op i Panden og smed Stokken fra sig.

Aa, dér hørte han det igen: Hun saa' noget i ham, som ingen andre kunde faa Øje paa. *Hun* troede paa Kræfter i ham, som — ja, som han maaske knapt nok selv troede paa, men alligevel, naar *hun* sagde det, saa — — Ja, gid hun vilde sige noget mere om dette, — bare hun vilde *det*.

Han saa' over til hende. Nej, nu sad hun igen og kiggede med bortvendt Ansigt og saa' ud, som hendes Tanker var langt borte.

»Du tror naturligvis ikke, jeg holder af dig, Kirstine?« — sagde han noget efter. Stemmen var ikke mild, det ophidsede og irritable laa stadig bag Ordene.

»Ja, det kan jeg jo ikke vide,« svarede hun stille.

Hun rørte sig ikke, hun sad i samme Stilling og saa' ud i det Fjerne.

»Naa, du ved det ikke; haa!«

— — — »Og i Grunden skulde det vel ogsaa kunne være mig det samme,« kom det omsider.

»Hva' — Haa!« — Han drejede sig hastigt mod hende og saa' mod hendes Ansigt i spændt Forbavselse.

— — »Naar jeg ved, at jeg holder af dig, saa har jeg jo noget at holde mig til, — noget, der er *fast*.«

Hun rørte sig fremdeles ikke, men han kastede sig ned mod Tæppet og begravede lykkeligt smilende Ansigtet i sine Ærmer.

Hun holdt af ham, hun holdt altsaa virkelig af ham, *det* var »fast«. — Hun sagde det selv, og saa *var det fast*. Men hvor hun sagde det mærkeligt. Ja, nu huskede han hende først rigtigt, det var saadan, hun var: Man blev altid overrasket af hende. Altid saa sagde hun noget, som man ikke havde ventet, som man slet ikke kunde tænke sig, men som det tit kunde være af Betydning for En at høre. — Det var bare Pok-

kers, at det var saa svært at faa hende i Gang, saa svært at faa det hevet op, det hun havde at sige.

Han tog om hendes Haand og forsøgte at drage hende over mod sig.

»Hvorfor kunde du nu ikke, som jeg skrev, ha' blevet her til i Morgen, saa havde der da været mere Tid til at tale sammen.«

Hun blev straks skoldende rød, og han fornåm, hvor hun kom til at skælte, saa' ogsaa, hvor det sitrede i Trækkene om hendes Mund.

»Nej,« sagde hun.

»Nej! — Jamen, hvorfor?«

»For det er nok det sikreste for os begge to,« — svarede hun og slog Øjnene ned.

Haa; naaja, han huskede det jo nok, den Gang ifjor deroppe i Viborg, — han fulgte efter hende ind paa hendes Kammer, han havde været temmelig vild, javist, maaske ogsaa noget voldsom. Men hvad Pokker, naar de nu her et helt Fjerdingsaar havde gaaet og interesseret sig saa vældig for hinanden og sværmet og sværmet begge to, og saa en hel lang, skøn, solhed Majsøndag havde gaaet og *gnedet* sig op ad hinanden, — jo, Gu', saadan kunde man godt sige, — var der vel saa egentlig noget mærkeligt i, at det ved Aftentide kunde ende med lidt, javist, lidt *Galskab*?

En forunderlig Søndag havde det nu været, helt igennem, han huskede det godt endnu, ja, næsten i alle Enkeltheder. Det begyndte straks om Morgen, da Fru Thing, som hun jo hed deroppe i Viborg, kom ind med Morgenkaffen i Gæstgiver Vendelbos »den blaa Stue«, hvor Hauge og de fire andre unge Løjtnanter, de havde paa Kost, altid spiste. Hun havde en nydelig lyserød Kjole paa med korte Ærmer og noget let hvidt i Halsen, der klædte hende saa godt. En lille fiks hvid Kappe, saadan som de Viborgdamer brugte dem om Formiddagen, sad højt til Vejrs i det blanke, mørkeblonde Haar og gav hende et Anstrøg af Kækhed, der var usædvanligt. Han huskede ogsaa, at hun kom til at le saa hjerteligt, næsten overgivent, det var vist af noget, hendes Onkel, den tykke, lune Vendelbo diskede op med. Det var heller ikke almindeligt at høre hende le saadan fuldt og helt. Da hun var gaaet ud, var der en af de andre Officerer, der sagde, at hun var *nydelig*; men Prior, der var langt den fineste og bedste af Kammeraterne, han sagde,

hun var meget mere end *nydelig*, — hun var *yndig*, sagde han, *yndig*.

Naa, længere opad Dagen huskede han, at de sammen med Gæstgiver Vendelbo og Prior og vistnok en til af Kammeraterne var paa »Borgvold« for at høre Militærkoncerten, og da kom hun og Hauge i Folketrængslen til at staa meget tæt opad hinanden. De kunde uset staa og holde hinanden i Haanden, og han huskede ogsaa, at han havde et Par Blomster, som han havde ført op til sin Mund for bagefter at putte dem i hendes Haand og lukke den over dem. Efter Aftensmaden ved Syv-Ottetiden fulgte han efter hende ud i Køkkenet. Han skulde have sine Støvler støvet af, sagde han. Det var bare et Paaskud for stadig at være i hendes Nærhed. — Siden lokkede han hende med paa en Rotur ude paa Nørresøen; hvor lang den Rotur var, huskede han ikke, men det var da mørk Aften, da de kom hjem, det mindedes han tydeligt. Vendelbo, der ikke — udover Markedsdage og andre store Dage — brød sig om at holde »Nattesæde« for sine Gæster, havde lukket og slukket i Restauranten og var vist allerede gaaet til Sengs. — Ja, saa var det han fulgte efter hende op paa hendes Kammer. Hun havde været saa letsindig at sige, at hun havde tabt sin Urnøgle, og saa vilde han partout med op for at prøve, om hans kunde passe. — Og saa — — og saa — — Jovist, der var jo Piger, deroppe i Viborg, baade »Soldaterpiger« og »Officerspiger«, som de kaldte dem, og Hauge vidste ogsaa Vejen om i deres Smøge, skønt han turde nok sige, at han langtfra var en af deres flittigste Kunder, ikkeheller en af deres mest be-
gejstrede. — Men altsaa — ja, naar han nu her en fin, lun Maj-aften pludselig stod i en Kvindes Sovekammer, og han hele den udslagne Dag havde gaaet og været saa forliebt i samme Fruentimmer som en Rotte i en Ost, saa var det vel ikke helt uforstaaeligt, at der kom noget Mandfolkevildskab op i ham, da han stod der klods opad hendes hvidtæppede Seng og trak Klokken op? — Ja, joh, — noget voldsom var han jo vistnok ogsaa; men — for Pokker! — hvor jomfrunalsk nu end Kvindemennesket til Tider kunde stille sig an, nogen uberørt Mø var hun da for Fanden ikke. Hun havde ganske vist aldrig med en Stavelse nævnt noget om sine Familjeforhold, men da hun jo nævntes *Fru Thing*, var det dog ingen Hemmelighed, at hun havde været gift. — Naa, at det ikke var hans Skyld, naar der den Aften ikke skete mere, end der gjorde, det var han godt nok klar over, men havde han været ene om Vildskaben?

— Ja, det var han bagefter stærkt i Tvivl om, for ogsaa ved denne Lejlighed huskede han, at hun havde overrasket ham, stærkt endda. Og ganske tydeligt mindedes han, da han — ud paa *Natten* var det vist — gik ned til sit eget Kammer, da havde han glædet sig svært til, hvad de kommende Dage — og Aftener — skulde bringe.

Stor havde derfor hans Skuffelse været, da det næste Morgen var en af Pigerne, der vartede op i »Officersmessen«, som Vendelbo kaldte deres Spisestue, og Fru Thing heller ikke ved Middagsbordet lod sig se. Om Aftenen havde Løjtnant Prior spurgt efter hende: »Hvor er dog Fru Thing bleven af?«

»Jeg ved saamænd ikke, hvad det er min Brordatter har saa travlt med,« — svarede Vendelbo. Han vidste ingen Besked.

Og næste Dag var hun rejst.

Hauge huskede godt, at da han om Morgenen kom ned til Kaffen, saa' han fra Vinduerne i »den blaa Stue«, at hun gik nede i Haven og skar Blomster af, — det var jo vist af dem, han siden fandt en Buket i en Vase inde paa sit Værelse — og da han kort efter var gaaet ud til Tjeneste paa Excercerpladsen, saa' han hende pludselig skraa over Mathisgade sammen med Vendelbos Karl, der bar en Haandkuffert. Hun gik nedad Banegaarden til.

I de nærmestfølgende Dage havde baade Hauge og de andre spurgt efter hende: — Hvor var Fru Thing? — Hvorfor var hun rejst? — Hvornaar kom hun igen?

»Aa, hun er bare taget en Tur hjem at se til dem,« — svarede Vendelbo. Han mente, hun kom nok snart igen.

»Hjem at se til dem.« — Ja, for de andre var det vel Besked nok, men for ham ikke.

I de Maaneder hun havde styret Huset for sin Onkel, havde han aldrig hørt hende fortælle noget om, at hun havde et *Hjem*, — eller hvem der boede dér, som hun kunde ha' at »se til«. — Jo, en Gang ved et Tilfælde fik han dog noget at vide: — Det var en Eftermiddag hun gik nede i Haven og havde travlt med at overbruse nogle store, grønne Potteplanter, og Hauge gik som saa ofte og vimsede om hende og var underholdende. Saa kom Postbudet til Havelaagen med et Brev til hende. Da hun stod med begge Hænder fulde, tog Hauge imod det. Der var et Fotografi i, og som et Led i Kurmageriet truede han naturligvis med at ville aabne Brevet for at se, hvordan »han« saa' ud.

»Det er ingen »han«, det er bare et Billede af min lille

Pige,« sagde hun. Hvis han brød sig om at se det, saa skulde hun gerne vise ham det?

Da hun roligt gik videre med sin Brusekande, og da Haandskriften saa' ud, som det kunde være et gammelt Almuemenne-skes, var Brodden jo hurtigt taget af hans Nysgerrighed. Saa snart hendes Vandkande var tømt, havde han givet hende Brevet, som hun, uden at aabne det, straks havde puttet ned i sin Forklædelomme, og der blev ikke talt mere om det.

Skønt det havde virket meget overraskende paa ham at høre, at hun havde »en lille Pige«, havde han dog siden som rent glemmt det. Det var først ved at spekulere over Vendelbos Bemærkning, at »den lille Pige« atter var dukket op i hans Erindring: Fru Thing, Kirstine, hans Sværmeri, det var En med »en lille Pige«, — det var en Enke, der nu var »taget hjem for at se til dem«, — men var en saadan En nu egentlig noget for en rask ung Løjtnant at sukke for, — at gaa og savne og længes efter?

Nej, det var da vist ligefrem komisk.

— En halv Snes Dage efter Fru Things Bortrejse havde en Borgerdatter oppe fra Viborg indtaget hendes Plads som Vendelbos Husbestyrerinde, og saa gik Dagligdagen jo nogenlunde i sin vante Skure, og han mente, han havde glemmt hende, lod ihvertfald altid saadan overfor Kammeraterne. Ved Lejlighed spillede han lystigt op og slog sig rigtig løs i Laget, han vilde paa ingen Maade mistænkes for at være hjerteramt.

Haa! Elleskudt i en Enke ude fra Bølandet, — i En, der havde faaet et Barn med en anden Mand! — Aa, gaa væk, det var s'gu da komisk, — ja, hujende *komisk*.

Men Løgn var det nu alligevel, at han ikke tænkte paa hende. Ja, det var det.

Alle de Stunder de havde haft sammen dernede i Vendelbos store Have, hvor det altid traf sig saa svinheldigt, at de mødte hinanden, det havde været nogle mærkelige Stunder, ja, netop *mærkelige*. — At slette dem ud og lade, som de ikke havde været, gik ikke saa let.

Og der havde jo ogsaa mangan Gang været megen Sødme over deres Sammenkomster, hvorfor nægte. Han saa' hende tydeligt for sig, naar hun for næsten ingen Ting blev blussende rød som en sekstenaars Tøs, hvor overraskende sødt kunde det ikke klæde hende, — hun, som ellers var lidt bleg af Hud. — En Aften han hjalp hende med at tage Vasketøj ned af Snorene, og han, mens hun stod med Favnen fuld af Dække-

tøj og ikke kunde værgе for sig, stjal sig til at kysse hende, — for første Gang. — Aaja, saadan en lille Ting blot, og alligevel —. Hvor hun var sød med sine nedslagne Øjne og sine røde Kinder.

En anden Gang i en anden Situation, hvor han nok havde været lovlig heftig, og hun pludselig ulykkelig skjulte Ansigtet for ham og skubbede ham fra sig: »Saadan maa du ikke være, Holger.«

»Naa, ikke det. Hvorfor mon?«

»For det — det — det er maaske ikke sikkert, jeg er saa stærk, som du tror.«

Nej, det kunde hun nok have Ret i, naar man var forelsket til op over begge Øren, saa kunde det have sine Vanskeligheder med »Sikkerheden«, haa, ja.

Endnu i denne Stund kunde han høre hendes bævende, bønne-lige Tonefald.

Naa, det var jo ogsaa bleven saadan imellem dem, at de sagde *du* til hinanden, naar de var ene, og *De*, naar de var sammen med andre, hvormange søde Stunder gav ikke den lille Hemmelighed Anledning til. Jovist, smaatosset det *var* man jo, naar man gik og var forelsket og ikke var kommen til nogen Afgørelse.

— Nej, han glemte hende ikke.

Heller ikke da han nu for en Uges Tid siden fandt paa at skrive til hende for at bede hende komme og besøge sig, havde han glemt de mange smaa søde Stunder, de i Hemmelighed havde stjaalet sig til deroppe i Viborg.

Det var nok en desperat Forestilling om, at *hun* kunde hjælpe ham ud af den snærende, fortvivlede Stilling, han ved sit Gaardkøb og alle de derhen hørende Forhold var kommen ud i, der havde drevet ham til at skrive efter hende: Det stod for ham, som netop *hun* kunde finde paa Raad og Udveje for ham, — og *vilde* det; men det var noget andet, og da især Mindet om den mærkelige Søndag Aften ifjor i Maj, der havde dikteret Tilføjelsen om, at han haabede, hun *blev Natten over*.

Jovist, saadan var det.

Grebet af Minderne løftede han smilende Ansigtet op fra Armene: — Hun var jo *her*, — *her hos ham*.

— Haa! — Hun dér?! — Smilet stivnede brat. — Var det Kvindemenneske dér, med Bondetørklædet klappet fast om Ørerne, Munden saa fastlukket, som var den *loddet* sammen,

og Øjnene — ja, Gud ved hvorhenne? — Var det hende, han havde drømt om, der skulde komme?

Han blev saa skuffet, saa han formelig skurede Tænder i Raseri. — Som hun dér sad, lignede hun — ja, hvad og hvem lignede hun? — Jo, Røgterens Kone ovre paa Virumgaard. Han mindedes tydeligt, at han en Dag, da han var Forvalter dér, havde set Røgtermadammen sidde ude paa sit Kaalgaardsdige i en lignende Stilling som hun her.

Han snappede Kæppen, der laa lidt fra ham, og fik travlt med at hugge hidsigt efter en kraftig Gyveltop. — Paa hendes Rygstykker gik det vel desværre ikke an at lade den danse.

Hun syntes — underligt nok — ikke at ænse hverken ham, eller hvad han foretog sig. Hun blev siddende urokket, med Haanden under Kinden, og Blik og Tanker som langt borte.

»Sidder du og kigger Stjerner?« — spurgte han og gav hende et ikke helt blidt Puf med Albuen. — »Eller faar du Øje paa Vorherre i hans syvende Himmel?«

»Jeg sidder og tænker paa, at her er saa tæt med store Gyvel, jeg har altid hørt, at naar Gyvelen var saa kraftig, saa var der »Guld under dens Rod«.«

Hans Hoved faldt slapt ned paa Armene med Ansigtet skjult: — Herregud! — Hun talte jo ganske jævnt og roligt. Var hun da ikke vred paa ham eller ulykkelig over hans Ondskab og Haardhed?

Naa, men det var Gyvelen, hun nævnte, hun mente nok, at Heden skulde dyrkes op og vilde minde ham om det.

»Kunde man endda faa noget ordentligt ud af sin Agerjord og sin Eng, saa maatte man nok være himmelglad,« — svarede han.

»Er her ingen Mergel i Nærheden?«

»Er her ikke Fanden!«

»Jo, jeg saa' da, at vi kom forbi et Teglværk paa Hjemvejen fra Stationen, saa Sand kan det da ikke være altsammen, hvad her er.«

Mullerup Teglværk, — jo, det var rigtigt nok. Naa, det havde hun ogsaa lagt Mærke til. Han smilte interesseret og forbauset, thi her rørte hun jo netop ved et af hans forpinte Punkter, et af dem, der havde huseret i ham i Aftes, da han turede rundt heroppe i Heden: Hvordan i al Verden skulde det lade sig gøre at faa skaffet Mergel til hans mergeltrængende Agre?

»Jamen, hvad skulde det kunne hjælpe os, at der er Ler i

Mullerup, naar det er over en halv Mil borte, — og man ovenikøbet ingen Heste har at hente det med?»

»Ja, solid Trækkraft skal der til, det er rigtigt nok.«

»Ja. Og selv om jeg sælger min store Toaarsplag, har jeg endda kun halvt nok til Renter og Skatter.«

»Og jeg sad endda og tænkte paa, om du ikke kunde lave dig en lille privat Tipvognsbane til at hente Mergelen med,« sagde hun og forsøgte et lille Smil.

Han kastede sig rasende om paa Siden, men hun blev upaa-virket ved i samme Skure: — »Saadan har jeg set dem gøre nede paa Tjele, og det maa jeg sige, at saa gaar det skam rask at faa hentet Mergel.«

»Naa, du synes altsaa, min Stilling egner sig til at drive Løjer med?«

»Nej, nej, Holger, — nej!« — Hun strøg ham over Skuldren, der vendte mod hende. Saa bøjede hun fortvivlet Hovedet og gav sig til at pille ved Hanken af den lille, knirkende Kurv.

»Hvad er det i dine Beregninger, Holger, der har slaaet fejl for dig?« — spurgte hun omsider.

»Hvordan mener du?«

»Ja, hvordan havde du tænkt dig at faa Udgifterne ud af det?«

Nu kom han med et Sæt op at sidde: Naa, *hun* troede da altsaa ikke, at han saadan rent i Vildelse var gaaet hen at købe Gaard. Det var vist endnu det første Menneske, han havde hørt forudsætte, at han havde handlet efter en vis fornuftig, forudlagt Plan. Hvor det gjorde godt at høre, og lettet begyndte han straks fortroligt at forklare hende Sagen.

»Jo, ser du, der var 10 Køer paa Gaarden, da jeg købte, og det var ret ordentlige Malkekøer, ikke som Herregaardskøer naturligvis, men som jeg siger ret ordentlige. Saa mente jeg, at naar vi nu behandlede vor Mælk noget bedre, end Bønderne forstaar det og kernede noget oftere, f. Eks. til at begynde med hveranden Dag, saa skulde vi have kunnet sælge 15 — 20 — 25 Pund Smør om Ugen og faaet en Krones Penge for Pundet.«

»Ja, det passer da godt nok, det skulde der da nemt kunne komme ud af det.«

»Naa, siger *du* ogsaa det. — Det tænkte jeg nok, at min Beregning var rigtig; men — men —«

Han rev en stor Gyvelgren op og smed den langt bort. Hele

hans fortvivlede Situation stod atter lyslevende for ham, alt var gaaet skævt, pinende skævt, han kunde ikke sige mere om det, *gad* ikke.

»Jamen, Pigen bærer sig forkert ad, hun forstaar ikke at behandle Fløden, og Kølerne var heller ikke gjort forsvarligt rene.«

»Aa, den Jokke! — Det tænkte jeg s'gu nok! — Vi kan nemlig ikke faa Smørret højere op i Pris end Bønderne, saa det gaar ad Helvede til med den Forretning. Jeg har jo aldrig lært Mejeri eller haft med Smør at gøre, saa jeg kan jo ikke saadan akkurat sige hende, hvordan hun skal bære sig ad, og jeg har jo ogsaa andet at gøre end at passe paa hende; men Bekostningen paa Indlægget af Kummerne og Indkøb af Kølerne, den har jeg haft, og saadan som jeg sidder i det, saa føles den Slags, naar ikke det giver det ventede Resultat.«

Det var maaske ikke saa pænt af hende at sidde her og bagtale den hende ukendte Husholderske, men hun fandt det alligevel i sin Orden, at hun gjorde ham opmærksom paa, hvor Fejlen laa. Det var jo *Kvindens* Arbejde at behandle Mælk og Smør, den Slags burde *Mænd* ikke have noget at gøre med. Og hun var helt hjertesyg ved Tanken om, at hans Ting ikke blev behandlet ordentligt. — Hendes Tanker foer ogsaa ud til Engen, som Kræn Højgaard havde sat under Vand. Saa magre Markerne var her til Egns, forstod hun nok, at det var Engene, der efter Høslet skulde have givet den bedste Græsning til hans Kreaturer, og saadan som de flød i det, saa' det jo ud, som det blev tvivlsomt, han kunde faa Høet fisket i Land, end-sige de skulde blive tjenlige til at tøjre Køer paa. Hun fyldtes af stor Pine ved hans fortvivlede Stilling, og hendes Tanker begyndte nu for Alvor at arbejde med, hvordan hun skulde kunne komme ham til Hjælp.

Som hun sad og grundede herover, blev hun afbrudt af et Spørgsmaal:

»Hvordan fandt du paa at tage ud og lære Mejeri?«

Hun blev meget forlegen. Det Spørgsmaal hang jo sammen med hendes Flugt fra Viborg, — der ogsaa var en Flugt fra ham.

»Ja hvad, jeg maatte jo se at finde mig en Stilling.«

»En Stilling?« — Det havde du jo hos din Onkel.«

»Aaja, men jeg havde jo ogsaa mine Børn at tænke paa.«

»Børn!« — busede han ud. »Har du mere end et Barn?«

Han gjorde ikke meget for at dølge, at Oplysningen berørte ham mindre behageligt.

»Jeg har to Børn,« svarede hun, »en Dreng og en Pige.« — Hun talte roligt, men fast.

»Du har kanske ogsaa en Mand?«

»Min Mand er jo død.«

»Drak han sig ihjel?« — Hauge mente en Gang oppe i Viborg at have hørt nogen sige saadan.

»Min Mand døde ved et Ulykkestilfælde,« — sagde hun stille. Og saa var der ingen af dem, der sagde mere om den Ting.

— »Hvis jeg kan blive virkelig dygtig som Mejerske,« sagde hun noget efter, — »saa faar jeg Stillingen som Overmejerske paa Tjele.«

»Er den godt lønnet?«

»Aaja saamænd. Og der hører en hel lille Bolig til, saa jeg kan have mine Børn hos mig.«

»Savnede du dem stærkt, da du var i Viborg?«

»Jo—oh, — imellem,« — svarede hun, — dybt rødmende.

Sandheden her var jo, at hendes Forelskelse og hendes Længsel efter Børnene havde været som to Følelser, der ikke helt kunde forliges. — Og den sidste Søndag Aften, da han var gaaet fra hende, ja, da var det, at det med stor Voldsomhed var kommen over hende, at hun vilde hjem til sine Børn, — hun *skulde* det, *nu*, saa hurtigt hun kunde gøre sig fri af sin Plads, skulde det være.

Men det voldte hende altfor stor Uro at tænke paa alt dette, og for hastigt at komme væk fra Emnet gav hun sig atter til at tale om *hans* Forhold. — Naar man rigtig kom til Bunds i Sagerne, maatte der dog vel findes en Udvej for ham. Født og opvokset i et Bondehjem som hun var, havde hun — skønt Kvinde — saa megen Indsigt i Landvæsen, at hun syntes, hun kunde skønne Prisen, han havde givet for Harreborg, var ikke for høj. Hun mente ogsaa af flere Ting at kunne forstaa, at han ikke var bange for selv at tage et Tag i Arbejdet, — hun havde bl. a. lagt Mærke til, at han i den forløbne Tid havde faaet haard Hud i Hænderne — under disse Forhold gjaldt det vel bare om at komme over de første, svære Vanskeligheder og komme ordentlig i Gang. Hvor sørgeligt det end kunde se ud for ham i Øjeblikket, haabløst var det dog sikkert ikke.

»Vi kom jo forbi et Par Mosehuller derhenne i Heden, laa de ikke paa din Jord?»

»Jo.«

»Kunde der ikke laves Tørv dér, — Tørv til at sælge, alt-saa?»

Atter saa' han overrasket op paa hende: — Ogsaa Mosehullerne havde hun lagt Mærke til, og, som han selv, gjort sig sine Tanker med dem. Det stemte ham venlig at mærke hendes indgaaende Interesse, men Sagen i sig selv syntes ham haabløs.

»Det er en lang Kørsel til Stationen,« — svarede han, — »og hvis jeg skal sælge Plagen, har jeg kun *et* ordentligt Spand at køre med og saa et Føløg. — Det er saagu' kun halvt nok til det daglige Markarbejde, endsige de skulde kunne køre Ekstrakørsel. — Men du mener kanske, jeg skal ta' og spørnde Studene for, — ligesom Kartoffeltyskerne?»

Nej, *det* gik for langsomt, svarede hun straks, og det var vel ogsaa Mening, at Studene skulde staa og blive fede og gaa væk som Slagtedyr, og da gik det nok ikke at bruge dem til Trækkraft.

»Ja, der ser du; — og hvad saa?» —

Ja, hvad saa? — Jo, der var ihvertfald noget, hun let forstod: Helt uden Kapital var det umuligt for ham at komme videre.

Som hun sad og tænkte over dette, faldt det hende ind: Mon ikke Farbror Vendelbo kunde hjælpe her? Saavidt hun havde kunnet skønne, da hun styrede Hus for Farbroderen, havde han haft en Del tilovers for Hauge. — Han regnede ham vel nok i flere Henseender for en løbsk Knægt, men han respekterede »Knægten« som en god Økonom. Skønt det jo var klart, at den Smule Løjtnantsgage ikke var til at leve Herreliv paa, havde han altid haft Orden i Pengesagerne. Betaling for Kost og Logi faldt paa Klokkeslet, det var langtfra altid Tilfældet med de andre unge Officerer. Det var ogsaa tydeligt, at han kun brød sig lidt om Drikkevarer. — »De er en daarlig Kunde for min Forretning, Løjtnant Hauge,« — havde hun en Søndag hørt Onklen sige til ham, »og det kan jeg godt lide Dem for,« — havde han tilføjet, mens han anerkendende klappede den Unge paa Skulderen.

Hvis nu Hauge kom og satte den Gamle ind i Sagerne, — og hun saa ogsaa kunde overvinde sig til at skrive til Farbroderen og lægge en lille Forbøn til, troede hun ikke, det var

helt umuligt, at han sagde ja. Hun var ikke uvidende om, hvilken høj Stjerne, *hun* havde hos Farbroderen, eller om hvor stor en Skuffelse, det havde været ham, at hun ikke vilde blive.

»Har du aldrig tænkt paa at bede Farbror Vendelbo om at hjælpe dig?«

»Vendelbo! — Gæstgiver Vendelbo?! — Hvad skulde dog det nytte?«

Han trak opgivende paa Skuldrene, men hendes Ord vakte dog straks hans Opmærksomhed. Han tænkte, at det var jo hos Slægtninge eller nære Venner, Folk bad om den Slags Støtte, men hvad vedkom han vel Gæstgiver Vendelbo?

»Jeg tør naturligvis ikke love for noget, Holger, jeg ved saamænd heller ikke fuld Besked om, hvor velhavende min Farbror egentlig er, — eller *ikke* er, men du skulde alligevel prøve at spørge ham.«

Han rystede atter tvivlende paa Hovedet, men havde dog faaet et vaagent og oplivet Drag over Ansigtstrækkene.

»Saavidt jeg kan forstaa, vilde nogle Hundrede Kroner være dig en god Hjælp?«

Joh, det var rigtigt nok. Lidt havde han da faaet skrabet fra til Renterne, saa fik han 5—600 Kr., saa kom han over Terminen og Skatten med.

»Uden at sælge Plagen?«

»Ja, netop, saa kunde han fremdeles have de to Spand Køreheste.«

Ja, det syntes hun maatte være vigtigt?

»Uhyre vigtigt,« — nikkede han.

Hun vilde gerne igen have mindet ham om Mosen og om Tørvene, om der dog alligevel ikke her var en Udvej til at tjene en lille Ekstraskilling, men hun fik det ikke sagt. Hun vilde da ikke plage med det. — Men saa, som han netop gættede hendes Tanker, nævnte han det selv.

»Ja, der er en af mine Karle, der er dygtig til at grave Tørv, saa hvis vi for en Tid lagde det andet Arbejde tilside og lejede En til at hjælpe i Mosen, kunde der nok i Løbet af en Uge eller to laves nogle Vognladninger Tørv.«

»Vognladninger? — Naa, du mener, de skulde med Banen. Jamen, kunde du ikke sælge dem her paa Egnen?«

»Til hvem? — Her paa Egnen har alle selv Tørveskær, endda i Rigelighed.«

»Hvis du nu kunde akkordere med detteher Teglværk, vi kom forbi, og handle med det?«

Nu smilte han helt opmuntret.

»Ja, du siger noget; kunde man gøre Akkord med Teglværket, saa havde man da lidt at holde sig til og skulde ikke gøre sit Arbejde helt ud i det Blaa. Derfor kunde der jo godt laves nogle Tusind til Afsætning oppe i Viborg.« — Det var hans oprindelige Tanke, endnu brugte Borgerne dér gennemgaaende ikke andet Brændsel end Tørv.

»Fik du først Leverancen af Tørv til Teglværket, saa fik du jo ogsaa Ærinde over til Mergelen.«

»Til Mergelen? — Jeg kunde tage Mergelen med hjem paa de tomte Vogne.« — —

Han lod Stokken tromme paa sine Støvlenæser. — »Det er s'gu en Idé!« — udbrød han.

Her havde han nu i Maaneder gaaet og brudt Hovedet med, hvordan han skulde faa fat i Mergelen, nu syntes han pludselig, han øjnede en Udvej.

»Det skal være nogle ganske udmærkede Tørv, der er her i Hedemoserne, lad os komme op og faa set paa dem,« — sagde han.

Og straks var han paa Benene for at række Kirstine en hjælpende Haand.

Hauge havde ikke selv Tørv heroppe i Heden, fortalte han. Der var ogsaa Tørveskær derhjemme ved Gaarden, det var nærmere, saa der havde de lavet Tørvene til eget Husbrug; men der var Tørveskruer rundtom heroppe, saa de kunde jo passende gaa hen og kigge paa Varerne.

Saa fulgtes de ad der henover den brune Lyng og drev over mod en Klynge Tørveskruer, som Hauge fortalte tilhørte en Gaardejer, der hed Lucas.

Kirstine gik og saa' sig om, dels over de store Hedearealer, hvor de gule Gyvelris trindt om stod i frodig Blomstring, — dels ogsaa nedover de lange, lange Agre, der strakte sig indad Byen til, og jo ogsaa over til Harreborg, Holger Hauges forrevne Gaard. — Hun syntes, det var nogle mægtige Arealer, han havde faaet sig underlagt, og ved at tænke herpaa, dukkede mange forskellige Ting op i hendes Hoved, dels Oplevelser deroppe i Viborg, dels Ting, der angik Hauges Oprindelse og Fortid og ogsaa et og andet, der havde været bestemmende for visse egne Standpunkter. Minder og Tanker, der kom og gik uden Rækkefølge, men som alligevel efterhaanden samlede sig gruppevis til en vis Ordning.

Som Løjtnant havde Hauge haft en Oppasser, 67 hed han blandt de militære, men Kirstine og Vendelbos Piger fik jo snart ud af ham, at han hed Anders — *Anders Vejlgaard*, som han sagde med Selvfølelse. Han kom og pudsede Sko og bankede Løjtnantsuniformen, og for en Kop Kaffe gav han gerne ekstra en Haandsrækning ude i Køkkenet, hvor der ved Lejlighed kunde herske stor Travlhed.

Rent instinktivt havde Kirstine hurtig mærket, at hun og Anders Vejlgaard var opvokset nogenlunde under samme Kaar: I et velhavende Bondehjem. Da hun under sit Viborgophold havde længtes ikke saa lidt efter Landet og Foraarslivet derude, fik hun sig ofte en Snak med Oppasseren. Især naar han havde været hjemme paa Besøg, var hun ivrig for at spørge ham ud om, hvordan der nu saa' ud, ude paa Bondelandet, hvor vidt Agre og Eng var kommen, hvor langt man var fremme med Foraarsarbejdet osv. Lejlighedsvis hændte det, at Vendelbo kom til at høre disse Samtaler, og ved at lytte til Kirstines interesserede Spørgen vaagnede ogsaa den gamle Bonde op i ham. Efterhaanden blev de saa godt kendte med Anders, at Vendelbo inviterede ham med ind i Privatlejligheden et Par Gange til Frokostspisning og senere, da Vejret blev dertil, ud i Haven til Eftermiddagskaffe. — Her var det saa, at Løjtnant Hauge flere Gange kom til at støde sammen med sin Oppasser. — Naa, »Sammenstødet« forløb ublodigt, men ikke uden en Del Forlegenhed paa begge Sider. — Rangsforordningerne kunde dog ikke saadan uden videre negligeres, vist ikke.

Ved disse Sammenkomster var det vel, at Begrebet om en *Løjtnants Overhøjhed over en Bonde* skulde have klaret sig for Kirstine; men det gik ikke. Resultatet, hun kom til, blev det modsatte: En Bondes Stilling var attraaværdig og betydningsfuld, medens det at være Officer egentlig var, som hun for lidt siden havde udtrykt det: *En snavs Profession*. — Ved sin Begejstring for Bondelivet og ved den Varme, hvormed hun ved given Lejlighed havde kunnet give Træk fra det daglige Liv mellem Dyr og Fugle, Morgendug og Aftensol og Jordens spirende og groende Vækster, var det vel saa, at hun, uden at hun selv vidste noget derom eller tænkte over det, havde faaet Landmennesket og Jordbrugeren op i Hauge. Der-til kom, at det ved en vis Lejlighed gik op for hende, at Hauge hverken var Degnesøn eller Provinsbyboer, som hun fra først

af havde takseret ham, men født af en Bondes Hustru og run-
den af virkelig Bonderod.

En Aftenstund da de havde gaaet og snakket sammen dernede i Haven, havde han fortalt hende om den mærkelige Skæbne, der hvilede over hans Fødsel: Hans Far var Søn af en Boelsmand et Sted i Vesterhavets Nærhed. Han overtog siden det lille Hjem, men havde, som næsten alle paa Egnen, ogsaa drevet Fiskeri. Hans Mor derimod var Datter af en rig Storbonde, som med stort Mishag havde set paa Forbindelsen med den fattige Fisker og Boelsmandssøn, og de to Unge havde udstaaet en lang og haard Kamp for at faa Lov at gifte sig med hinanden og flytte sammen i hans beskedne Boelssted.

Knap et Aar var de gift, saa tog en vild Vesterhavsstorm en sort Efteraarsnat baade Hauges Far og hans Kammerater. Fire Mand var de, som i samme Nat maatte stride deres sidste Kamp for siden at blive skyllet op paa Stranden som Lig.

Hauges Mor gik »paa faldende Fod« den Gang og ventede, han skulde komme til Verden, og i sin Fortvivlelse eller Forvildelse, ingen vidste ret Besked derom, var hun Natten efter hans Fars Begravelse staaet op af Sengen og gaaet bort fra Hjemmet. Paa en eller anden Maade var hun kommen til at huske paa en Strandfogeddatter, der havde været hendes Ungdoms kæreste og intimeste Veninde, men nu boede 4—5 Mil borte fra deres fælles Fødesogn, for mod hendes Hjem var det, hun i den ulykkelige Nat havde styret sine Fjed. Strandfogeddatteren var bleven gift med en Skolelærer ovre i Nærheden af Lemvig, og til dette Lærerhjem naaede hans Mor den næste Morgen, just da Lærerparret var ved at staa op og klæde sig paa. Det vakte naturligvis stor Forbavselse hos Skolelærerens at se den højtfrugtsommelige, forblæste og gennemblødte Kvinde dukke op paa denne Tid af Døgnet, og end mere rystet blev Lærerfamilien, da de fik at høre om Mandens ulykkelige Død og den tragiske Begravelse Dagen forud for ham og hans druknede Kammerater. — Men da det saa en Times Tid efter hans Mors Ankomst viste sig nødvendigt at skikke Bud efter Jordemoderen, var Forstyrrelsen i det ellers saa stilfærdige Lærerhjem jo fuldkommen. — Den næste Nat kom saa den lille Dreng til Verden, der siden kom til at hedde Holger Hauge, men hans Mor fik ham aldrig at se, og han aldrig hende; — hun døde et Par Timer efter, at hun havde født ham til Verden.

Lærerfamilien havde ingen Børn, og saa adopterede de den forældreløse Dreng, og her i dette Hjem var han vokset op.

Som en Knægt paa en halv Snes Aar var han kommen til at gaa i Skole inde i Købstaden. Det var en Ordning hans Plejemor havde gennemført, for Omkvædet paa al hendes Tale havde nemlig altid været, at det var »Folks Pligt at stræbe efter at komme til Vejrs«, og fremfor alt skulde Drengen undgaa at »mænge sig med *Møgbønderne*«.

Der hørte ellers en forholdsvis stor Jordlod til Skolen, og som det var Plejefaderens Opfattelse, at *hans* Undervisning kunde have været tilstrækkelig for Drengen, havde han heller ikke haft noget imod, at den lange Knægt kunde have givet ham lidt Hjælp ved hans Landbrugsbedrift. Det forstod han nok, der ikke blev megen Tid til, naar Knægten skulde til at søge Købstadsskolen, hvor der vilde blive adskilligt flere Lektier at lære og en lang Skolevej at fare ad Morgen og Aften. Men Plejemoderen var den stærkeste, hun haanede og foragtede Bondearbejdet og satte sin Vilje igennem. Han *skulde* gaa i Skole i Købstaden.

Egentlig var hendes dulgte Planer nok, at han skulde have studeret, men den Tanke havde dog Plejefaderen Kræfter nok til at kvæle: Det lille, tørre Degnekald, de sad ved, hævdede han aldeles bestemt ikke kunde svare til en saadan Udgift, — ikke en Gang om Plejemoderen saa tilbød at lægge Kaffen af og malke og muge, saa de kunde spare Lillepigens, kunde der blive Raad, havde Plejefaderens Ord lydt. — Ingen af de nævnte Ting vilde Plejemoderen gaa ind paa, og saa blev Studieplanerne stillet i Bero.

Kort efter Holger Hauges Konfirmation var Plejemoderen, med den altidaarvaagne Angst for, at Drengen skulde »synke tilbage i Bondestanden«, død, og da Plejefaderen altid havde holdt paa, at han havde et godt Haandelag for Markarbejde, begyndte han snart at tale for, at han skulde til Landbruget. En lille Præliminæreksamen fik han dog gennemført, det skete nærmest for ikke helt at negligere den afdøde Plejemors Lov: Man skulde »stræbe til Vejrs«, og naar det blev Resultatet af Plejefaderens og Drengens fælles Overvejelser, at han skulde sendes ud paa en *Herregaard* — og ikke en *Bondegaard* — for at lære Landbrug, var det ogsaa Tanken paa Plejemoderens Skræk for at »synke ned i Bondestanden«, der ledte ham. — »Hvem ved,« sagde Degnen, »om der saa ikke nok med Tiden

kan blive en *Forvalter* af dig, og kanske kan du en Gang naa at blive Forpagter af vor Præstegaard.»

Dermed vilde hans Ærgerrighed være tilfredsstillet, og dermed mente han ogsaa, at den Afdødes Lov var sket Fyldest.

Holger Hauge havde ikke paa dette Tidspunkt særlige Ønsker for Fremtiden. Nok havde Plejemoderens aldrig trættede Opfordring til at »stræbe til Vejs« bibragt ham en Forestilling om, at han maatte se at blive en *stor* Mand, men paa hvad Maade det skulde ske, gjorde han sig ingen bestemte Tanker om. At gaa Studeringernes Vej var der altsaa ifølge Degnens Udtalelser aldeles ingen Udsigt til, og Skolelivet i Købstaden var heller ikke faldet tillokkende ud, især havde Forholdet til Kammeraterne ikke nær altid formet sig venskabeligt, saa han kunde godt uden Sorg sige Farvel dér. Saa kort hans Forældre havde været gifte og haft eget Hjem, saa brat en Død de begge havde faaet, var der ikke bleven Tid til anden Ordning end ganske hovedkulds at holde Auktion over baade Boelsstedet og Indboet og lade Fremmede overtage det. Da Gælden var dækket, blev nogle Hundrede Kroner tilbage, det var alt.

Han blev altsaa Landvæsenselev paa en Herregaard og naaede ogsaa i en forholdsvis ung Alder at blive det, Plejefaderen havde stillet som Maal: *Herregaardsforvalter*.

Virumgaard kom han til. Det var ikke af de store Godser, vist ikke, men han fik da en halv Snes Mandfolk at kommandere med, det var dog altid en lille Kolonne, naar de var samlede paa *et* Brædt; men det var gaaet her som med Skolegangen i Købstaden: Fornøjelsen var meget blandet. Det var nemlig ikke nær altid let at faa de store, haandfaste Karlfolk til at lystre, — og det var jo dog det, det kom an paa; thi overfor *den* Flok var det ham, der var *Herre*, selvfølgelig. At der saa ogsaa var en, der var *Herre* over ham igen, var vel ogsaa *selvfølgelig*, — men langtfra *behageligt*. Imellem havde han følt det, som det Bindeled mellem Herren og Tjenestefolkene, han skulde repræsentere, mest af alt lignede en *Bindehunds* Stilling. Halvandet Aar sled han sig igennem som *Virumgaards Forvalter*, saa fik det en Ende: Han blev paa Sessionen udskreven til at aftjene sin Værnepligt ved Infanteriet.

Under Soldatertjenesten var det saa den Tanke dukkede op i ham, at han skulde forsøge Militærvejen. Her var der Lejlighed til at bruge Kommandostemme og her nyttede det

s'gutte noget, at de Undergivne forsøgte at mukke. Haa, jo her fornåm han en kriblende Lyst til at komme med.

En ekstra Tilskyndelse fik han ogsaa derved, at han i sin Forvaltertid havde rivaliseret med en Løjtnant om en ung stedlig Skønhed, en Skovriderdatter.

Alt dette havde han med den mest tillidsfulde Aabenhjerlighed gaaet og fortalt Kirstine, ja, endogsaa det, at han til sin egen smilende Forundring en skønne Dag havde opdaget, at han »saagu' egentlig var smadrende ligeglad med den lille krushaarede Frøken«, der havde voldt ham saa mange Kvaler og saa megen Ulejlighed. Naar han nu tænkte tilbage paa Af-færen, stod det for ham, som det vist bare havde været det, at han ikke kunde taale, Løjtnanten skulde løbe af med hende. — Ihvertfald, da han først havde faaet dem paa Afstand, var det hurtigt gaaet op for ham, at han var ligeglad med dem begge to.

»Hun var jo ikke andet end en dum Tøs med et stærktkruset Pandehaar og et Par runde Æblekinder. Der er i Snesevis af samme Slags,« havde han muntert fortalt.

— Det havde dog ikke alene været Lysten til at *kommandere*, der havde lokket ham til at fortsætte Soldatertjenesten med et Ophold paa Officersskolen; i sin Forvaltertid havde han ogsaa ofte haft en Følelse af, at han trængte til flere Kundskaber, det var maaske ikke just den *rette* Skole, han her søgte til, men noget af det, han havde manglet, mærkede han dog hurtigt, at han kunde finde ogsaa der, og da nu ogsaa den rent legemlige Side af Militærlivet smagte ham udmærket, og da Uniformen klædte ham, ja, hvorfor skulde han vel saa ikke blive Officer. — Her var jo da ogsaa Chance for stadig at stige i Graderne, saa det maatte da i Sandhed kunne kaldes »at stræbe til Vejrs«, smilte han, ihukommende Plejemoderens Lov.

Saadan havde han kunnet gaa og aabne sit Hjerte for Kirstine, naar de om Aftenen gik frem og tilbage under de store Kastanier, der stod nederst i Vendelbos langstrakte Have. Eller naar det hændte, at hun om Eftermiddagen satte sig ind i »den blaa Stue« med noget husligt Haandarbejde, og han kom hjem fra Rekrutterne og satte sig ind og underholdt hende.

Gennem disse Betroelser var der især een Ting, der bed sig fast i Kirstines Tanker: Hauge var ikke født Købstadsmenneske, han var ikke en Gang Søn af en Degnefamilje, han var

en *Bondeson*, født af virkelige vestjydske *Bønder*. Og efter den Tid saa' hun altid paa Uniformen som saadan noget tilfældigt, der var hængt paa ham, det var *Bonden*, der skjulte sig bag den, hun interesserede sig for og spejdede efter. Dertil kom saa ogsaa, at hun af hans Udtalelser om alt, hvad der vedrørte Landbrug, fik stor Respekt for hans Indsigt her og Tro paa hans Dygtighed. — Det var i Reglen Udtalelser, som Oppasseren, den træge Anders Vejlgaard, lokkede frem, naar han vovede sig til at kramme ud af sine stærkt forældede Anskuelser om Landvæsen.

Ikke saadan at forstaa, at Kirstine Thing ansaa sig selv for at have nogen Forstand paa Landvæsen, aldrig i sin vildeste Fantasi havde hun tænkt sig, at hun skulde beskæftige sig med andet, end hvad der hørte Husvæsnet til, men paa Grund af den ikke ringe Standsfølelse, hun sad inde med, var hun altid lydhør, naar hun hørte nogen fortælle om nye Ting paa Landbrugets Omraader, Ting, som hun kunde tænke sig kunde hjælpe med til at forbedre Jorden og Afgrøden eller Kvægavlen og dermed Bondens Kaar. — Ja, ogsaa hun nærrede i Virkeligheden heftige Ønsker om at »stræbe til Vejrs«, — ikke for sig selv, aknej! men for sin *Stand*.

Hun bar her paa nogle Minder, der havde haft stor Betydning for hende, men disse fortalte hun ikke noget om, dem gemte hun i et aflaaet Skjul, som aldrig nogen havde faaet Lov at kigge i: — Hun havde selv haft en gammel Bedstefar, der havde oplevet Hoveriets Dage og den Gang som en ung Knægt for en uhyre ringe Ting havde maattet ride Træhesten. Ved den Lejlighed fik han en Legemsskade, som han aldrig forvandt. Denne gamle, elskede Bedstefars Skildringer fra Bondens Fornedrelsestid og hans haabefulde Fortrøstning til, at det nu gik fremad for Bondestanden, havde brændt sig ind i Datterdatteren med en uudslættelig Skrift: — Bonden havde en Gang ikke haft Hunds Ret i Landet, men bare været en ussel, forhaanet og bespyttet Træl for »de store«, men Bonden var den, der dyrkede Jorden, d. v. s. *Danmarks Land*, altsaa var det hans Ret som hans Pligt at forbedre sin Jord og stadig stige i Dygtighed og Anseelse, ja, »stræbe til Vejrs«, som ogsaa Hauges Plejemor vilde det, men alligevel modsat hende: ikke *ud af* Bondestanden, men *indenfor den*, just som *Bonde*.

Saadan noget var det, der laa og gærede i hendes skjulte

Tanker, til daglig tilbagetrængt og vel ogsaa kun halvbevidst, men alligevel som en evig ulmende og uudslukelig Brand.

*

*

*

Nu fulgtes de to ad igennem Lyngen. De skulde hen og kigge paa Lucas Pedersens Tørveskruer og mulig ogsaa paa et Par andre Mænds.

Kirstine gik altsaa og saa' sig om over de store Hedeflader og ogsaa nedad de lange, tørre Agre, som fra Heden naaede helt ned til Hauges Gaard.

Hun havde jo ingen Forstand paa, hvordan saadan en Gaard skulde drives, snakkede hun, og da navnlig slet ingen Kendskab til saadan skarp Mark, som her var, men at det var en farlig Masse Jord, han var bleven Ejer af, det kunde hun jo se sig tilrette med. — »Sikke nogle *vældige Arealer*,« — sagde hun og slog i sin Betagelse vidt ud med Armene.

»Aa, — naa, — »Ejer af«,« — svarede Hauge og trak ironisk paa Munden, det var nok saa som saa med det Ejer-skab.

»Har du haft Lyst til at komme ind i saadan Bedrift, Holger, saa er du sikkert ogsaa Mand for at kunne faa ud af den, hvad du ønsker dig,« sagde hun.

»Det tror du, Kirstine?«

Jaja, naturligvis, det *troede* hun.

Det gjorde ham godt at høre, saa fast og afgjort hendes Svar lød, han tog hendes Haand og saa paa hende med et lille, taknemligt Smil.

Nu var ogsaa det kedelige Tørklæde, der havde gjort hende saa ukendelig for ham, gledet hende bagad Hovedet og ned i Nakken, nu saa' han igen hendes lille, fintformede Hoved med det blanke, mørkeblonde Haar i glat Fald ned fra den kridhvide Skilning, hendes klare Pande, hendes vemodige, udtryksfulde Mund og de store, mørkegraa Øjne, der just nu var vendt mod ham med rolig Varme.

Han gjorde sig vel ikke i Øjeblikket klart, hvad det var i dette Ansigt, der tiltrak ham, men saadan som hun nu saa' ud, saadan kendtes han ved hende igen, og den gamle Trang til Fortrolighed vaagnede hos ham.

— De blev ved at gaa derhen ad Tørvene til, Hauges Tanker begyndte at lette paa sig, det gjorde ham svært godt

endelig at have fundet En, der var fuldt interesseret i hans Foretagender, og egentlig var det jo helt forbløffende, saa godt det lille Kvindemenneske syntes at forstaa, hvad han var for en Pokkers Ka'l. — Og hvis der nu virkelig var en Mulighed for, at han kunde faa det Laan, — den elendige Smule Sum, som han nu her i langsommelige Tider havde gaaet og pint sig med og brudt sit Hoved halvt fordærvet over, — saa skulde de s'gu bare se Løjer, alle de tykhovedede Fjølser derinde i Thorsted, der skulde snart komme Gang i Sagerne, og det en Gangart som de ikke før havde set Mage til. — Og hvis han saa ogsaa fik den Akkord med Teglværket derovre i Mullerup, en fast Leverance af Tørv, saa blev der ogsaa en Mulighed for, ikke blot at han ikke behøvede at sælge den unge Toaaring, men kanske endogsaa kunde vove sig til at bytte den bort for et stærkere Trækdyr? Det ene Spand, han havde, var godt, d. v. s. ikke som Handelsdyr, men det var et Par knusende kvikke og kraftige Arbejdsheste. Saa havde han et Føløg, der var godt baade som Tillægsdyr og Trækdyr, en Makker til det, var det, han skulde have sig tiltusket for den unge Plag, der var ham for spinkel til det, han skulde bruge den til. Saa' man bort fra Skønhedsfordringerne og ene heftede sig ved det, at det, det gjaldt om, var at faa et dygtigt Arbejdsdyr, skulde man ikke mene, han behøvede at lægge synderlig til paa Prisen. — Og *sæt* saa, han ogsaa kunde redde sig nogle Hundred Kroner paa Tørvesalget og endda samtidig fik sig samlet en Dyrge Mergel heroppe ved Hede-grænsen, saa var han naaet frem til den Tid, hvor et Par Goldkøer, der stod paa Græs i Kærene, fik Huld nok, saa de kunde være tjenlige til at sende til England, og ved Mikelsdagstide havde han 6 Ungstude, der skulde kunne gaa af. — Nogle Svin havde han ogsaa faaet anskaffet sig, netop af den lange Yorkshire-Race, som Handelskarlene nu begyndte at annoncere efter. Alt det skulde jo saadan Tid efter anden blive til Indtægter, — men bare ikke *nu*, — nej, ikke *nu*.

Saadan gik han og tumlede med sine Sager, mens Kirstine stille traskede af ved Siden af ham. Fremtiden laa vel ikke saadan lige ud i en Lyslinje, aanej, han mindedes nok det forbandede Afbæk i hans Sommerplaner, som Engen, der stod under Vand, gav; det var en slem Sag og en djævelsk Sag, at man ikke uden videre kunde tage og tugte den infame Kanalje, Kræn Højgaard, der havde forvoldt Ødelæggelsen. — Ligesaa var det jo ogsaa hans Tanke hurtigst muligt at er-

statte Studeholdet med Køer, men ogsaa den Sag havde sin drilagtige Side: Den Torsk af et Fruentimmer derhjemme forstod jo ikke, hvordan Mælken skulde behandles, naar der skulde blive fint Smør ud af den, og hvad nyttede det saa med stort Kohold. — Hah, ja, Bryderier og Ærgrelser var der fuldt op af, men alligevel — — alligevel — —

Hvordan var det, Kirstines Ord før faldt: »Naar du har haft Lyst til at komme ind i en saadan Bedrift, saa er du sikkert ogsaa Mand for at faa ud af den, hvad du ønsker dig.« — Det lød smukt, ja, det gjorde, og saa underlig fast hun sagde det, *urokkeligt* næsten. Ja, det gjorde godt at høre saadant et Ord, man blev varm om Hjertet af den Slags og saa Lysning om sig.

I Hemmelighed saa' han atter ned over hende og smilte. *Hun* tror paa mig, — jo, den lille Kvinde dér, *hun* troede, at han var Mand for at faa noget ud af den store forarmede og forgældede Gaard.

Men nu Laanet, — Laanet, der var Hovedbetingelsen for hans Bestaaen, for alle hans Fremtidsmuligheder, hvad det? — Hvis han nu rettede det Spørgsmaal til hende: Tror du virkelig for fuldt Alvor, din Onkel vil hjælpe mig? Mon hendes Svar da vilde falde ligesaa fast, — mon hun ogsaa hertil turde sige Ja i samme urokkelige Tonart?

Naa, nu naaede de frem til Tørvene, de skulde se paa, og Kirstine var allerede i Gang med Undersøgelsen. Tre forskellige Hold var her, de to var Gravetørv, det tredje Æltetørv, og hun mente, at de alle var af udmærket Bonitet, ikke hverken »fustede« eller »svovlede« — han havde aldrig hørt de Betegnelser før, men forstod hende straks — men netop rigtige, faste Bondetørv. Hun mente dog, at Æltetørvene var de bedste, de var kanske knap saa lette at faa Ild i som de andre, men havde man først Ild, kunde de give mageløs Varme fra sig, ja, næsten gløde og lue som Kul.

Han stod med Tørveprøverne i Hænderne, knækkede og brækkede, saa paa Varerne og hørte meget opmærksomt paa alt, hvad hun forklarede. — Altsaa, det skulde være Æltetørv, her skulde laves, men det var en Del besværligere end at grave dem frem, saa det blev nok først til næste Aar, han fik Æltningen i Gang. Det var jo ogsaa ved at være for sent med at lave Tørv, det skulde de haft fat paa for en hel Maaned siden, saa skulde der komme noget ud af det i Aar,

maatte de kaste sig over det straks og i den Form, der laa lettest for.

Hertil nikkede Kirstine bifaldende: For i Aar gjaldt det først og fremmest om at tage hurtigt fat.

»Naa, saa var vi altsaa ogsaa enige her,« smilte Hauge og kastede de sidste Tørvebillinger fra sig.

De stod tæt ved hinanden ved Siden af Lucas Pedersens Tørveskruer, og nu vendte han sig imod hende og gav hende det Spørgsmaal, der stadig brændte i ham:

»Tror du for ramme Alvor, Kirstine, at din Onkel vil laane mig 5—600 Kr.?«

Hun stod lidt og saa' ned. Hun tænkte over, hvad hun vel skulde skrive til Onklen, hvilke Streng, hun bedst skulde slaa paa for at stemme ham gunstigt for Sagen, og efter som hun kom til Bunds i sine Overvejelser, følte hun sig sikker paa, at han vilde opfylde hendes Bøn.

Saa saa' hun op.

»Ja, det tror jeg,« — svarede hun.

»Virkelig. — Men hvordan kan du tro det?«

»Hvorfor skulde han dog ikke hjælpe en dygtig ung Mand, som bare har det lidt vanskelig for at komme i Gang?«

»Hm — njah —«

»Det er dog ikke *Gaver*, du ber om, men bare et *Laan*.«

»Et *Laan*, ja netop; men hvis han nu ingen Penge har liggende?«

»Saa tror jeg, han kautionerer for dig i Banken.«

Nej, hun vaklede ikke, — hun *vaklede* ikke! — Og hun *vidste*, hvad hun svarede paa, baade Ord og Tone sagde det.

»Aa, lille Kirstine,« — sagde han, drog hende ind til sig og bøjede sin Kind ned mod hendes Haar. »Hvor det var godt, du kom, hvor det var godt!«

Og hun, hvad gjorde hun? — Hun stod og skjalv fra Isse til Fod og var saa spændt, saa overfølsom, at hun syntes, skete der nu mere, da vilde noget briste i hende.

Hun listede sig lempeligt ud af hans Omarmning, tog hans Haand og begyndte at gaa. Henimod Stedet hvor de før sad, og hvor hendes Tøj stadig laa, gik hun.

— Det sære, Uvishedens Aar, der laa bag hende, havde fyldt hende med en angstfuld, ja, til Tider fortvivlet Længsel, som det havde kostet næsten umenneskelige Kræfter at skjule og neddæmpe. Den sidste Aften, de havde været sammen deroppe i Viborg, den underlige Majnat, der havde været

som en halvtosset Drøm, men ikke *var* nogen Drøm. De Dage efter hendes Bortrejse, da hun gik og ventede og ventede. — Aa! hun vidste egentlig slet ikke *paa hvad*, — men det var vel paa, at han skulde komme, — at han skulde skrive — et eller andet ihvertfald, — og der skete intet, — ingen Ting. — Hele den lange Sommer med Sol og Varme og Skønhed, — ja, og Længsel og Pine og evig Uro, — Ohja. Og da hun saa hørte, at han havde købt Gaard, og der alligevel aldrig kom Bud — —

— — Saa var det, hun tog Pladsen, der blev hende tilbuddt, og saa — ja, saa kom den sorte Tid, Slud og Vinter og haardt Slid med nyt og ukendt Arbejde og i Fritiden to smaa Børn om sig, der fordrede Pleje og Hjælp, tumlede rundt i Iver og Leg og hvert Øjeblik kaldte paa Mor. Da begyndte hendes Tanker at samle sig om, at det Par Foraarsmaaneder, hun havde oplevet, de var en *Drøm, de skulde være en Drøm*, intet andet. Selv om det en Tid følte som det var hendes Vækst, hendes Blomstring, hendes levende Liv, det gjaldt, det kunde vel overvindes, det *skulde* overvindes, — ja, selv om det var, som det aldrig blev Sol eller Sommer mere.

— Og saa, nu for en Uge siden, kom hans Brev, — det sære Brev. — »Kære Kirstine!« — skrev han. — »Jeg har, hvad du maaske ved, købt mig en Gaard, Harreborg i Thorsted pr. Feldingbro. Det gaar ikke godt for mig, eller rettere, det gaar vist altsammen ad Helved til, jeg selv med!

Vil du ikke komme til mig, f. Eks. paa Søndag? — Jeg maa tale med dig, — jeg maa tale med *dig!* — Jeg venter dig med Morgentoget og henter dig paa Stationen.

Hilsen

Holger Hauge.

P. S. Jeg haaber, du bliver til Mandag.

Hvor overvældede det hende ikke, dette Brev, og fyldte hende med Uro, ja, med Angst. Men at hun skulde opfylde hans Ønske, tage til ham næste Søndag, det tog hun som selvfølgeligt.

Og hvor underligt havde deres Samvær i Dag saa ikke formet sig, næsten som lutter Pine og Fortrød. Men derfor virkede hans Forsøg paa lidt Ømhed saa stærkt paa hende, ogsaa fordi det kom saa ægte og uvilkaarligt; — hendes Sind kunde ikke bære denne bratte Svingning, ikke *nu*. — Slud og Graavejr

var hun indstillet paa; brød nu pludselig et straalende Solskin frem, vilde det helt overvælde hende.

Søgende saa' hun sig rundt: Bare hun kunde finde noget at tale om, noget, der laa langt udenfor det, der bølgede i hende. —

Og saa faldt hendes Øjne tilfældigvis paa Thors Sø, der laa og blinkede derovre mellem Bakkerne i Nordvest.

»Hvad er det for et Vand derovre,« — spurgte hun, »hører den Sø ogsaa ind under dit Herredømme?«

»Mit Herredømme! Haha. Nej, det gør den nu ikke, men min Jord grænser da ind til dens Bredder, endda ogsaa mere end Halvvejen rundt.«

Midt i hendes Søgen efter at finde noget, der kunde fri hende for den spændte Uro, der huserede i hende, foer der pludseligt et lyst Glimt igennem hendes Hoved:

»Du skulde saamænd give dig til at tørre den Sø ud.«

Naada, hvad var nu det for noget Sludder. Han saa halv vred ned paa hende. Men da saa' han, at baade hendes Øjenkrøge og Smilet om hendes Mund var fyldt af Vid og Lune. Han blev smittet deraf: Aa, hun spøgte; men det klædte hende jo.

»Du mener, jeg skulde lægge mig paa Maven og drikke den ud?«

Naah, det var nu vist ikke den rette Fremgangsmaade, men der kunde da blive et nydeligt Stykke Eng til ham, mente hun. Om han havde den, saa kunde han da sandelig blæse Kræn Højgaard en lang March og lade ham muntre sig saa galt, han vilde, dernede ved Bækken.

Tanken var saa ovenud, at Hauge skoggerlo og gav Kirstine et Nap i Øret. Humøret friskedes, og Snakken mellem dem faldt nu friere og jævner, som hun ønskede det, om almindelige og dagligdags Ting. Og saadan gik det til, at hun et Stykke længere fremme paa Hedestien kom til at spørge, om det nu virkelig ogsaa var helt rigtigt, hvad han havde sagt hende, at der slet ikke fandtes andet end »Torsk og Fæhoveder« i hele Thorsted.

Men her taalte han nok ingen Tvivl, thi hans Svar lød ret stramt:

»Naar han, der har sat min Eng under Vand, er Sognets baade Profet og Konge, hvor kloge mener du vel saa, de andre er?«

Ja det var naturligvis en ond og raa Streg, men hun mente

ikke, at Kræn Højgaard derfor behøvede at være umulig som Landmand.

Umulig, — ja, hvad var umulig? — Han var 10—20 Aar bagefter Tiden; men naar han havde Hundred Tusind eller maaske mere paa Rente, saa kunde han jo være knusende ligeglad med alt, hvad der hed Landbrugsudvikling.

»Ja, naturligvis. Men sig mig en Gang, er her da ikke en eneste, der har været paa Højskole?«

»Paa Højskole!« — udbrød han foragteligt. — »Mener du, vi skulde have sunget en Vise for Køerne og have læst Bordbøn og Bragesnak for vort Avlsbrug!« — Han lo højt og haanligt.

Jah, hun vilde dog sige ham, at de lærte ogsaa andet paa Højskolerne end at bede Bordbøn og synge Viser.

»Hvad da? Gødningslære og Roeavl vel?« — smilte han.

Nej, det troede hun ikke, de lærte noget om, — »men de, der kom paa Højskole kom da ud af Døren og fik set sig om blandt Fremmede de fik da ogsaa deres Skolekundskaber frisket op, og den Slags kunde godt imellem friske hele Mennesket op. Ikkesandt? — Du mener jo selv, at det er godt, at Folk lærer noget.«

»Har du da været paa Højskole?«

»Ja,« svarede hun, men rødmede, for hun kunde jo nok mærke, at han ikke havde stor Estime for de Anstalter.

Ja, der var da ogsaa et Par Fyre her i Thorsted, om hvem han havde hørt, at de havde været paa en saadan Skole, men de saa' da nærmest ud til at være endnu større Kludrehoveder end de andre.

»Er det Mænd der har Hus og Hjem?«

»Den ene blev gift i Vinter og har et Boelssted inde i Byen, den anden styrer en lille Gaard for sin Mor, der er Enke.«

»Du skulde alligevel prøve at snakke til dem, de to »Kludrehoveder.« — Nu var det hende, der smilte.

Han saa' fuldkommen uforstaaende paa hende.

»Ja, det er da ikke nemt for dig saadan ved alle Lejligheder at staa helt alene. Hvis I bare var tre Mand, der paa en Gang tog fat paa det Nye, I skal have frem, det vilde da straks gøre det lettere — ja, saadan baade paa den ene og den anden Maade.«

Skønt han syntes, det lød ret løjerligt, hvad hun her sagde, lyttede han dog til hendes Ord med Opmærksomhed.

»Aa, det er jo bare et Par Smaakaarsmænd,« sagde han efter nogen Overvejelse og trak paa Skuldrene.

Hun forstod nok, han mente, at saadan et Par »Smaakaarsmænd« kunde ikke give megen Støtte, og det kunde jo kanske være rigtigt, men alligevel —

»Det er da et Par af Byens *egne*, og det siger saa meget mellem Bønder,« — svarede hun.

Jo, det kunde vist være rigtigt nok, at det paa flere Maader vilde lette, om han havde nogen at holde sammen med, tænkte han. Det havde f. Eks. været i hans Tanker at han vilde saa knusende gerne have sig en Rivemaskine, de vældige lange, magre Agre, de skulde over her til Engs, det fik jo aldrig Ende med Haandriver, men ved egne Kræfter fik han absolut ikke Raad foreløbig til en saadan Udgift. Hvis derimod de kunde blive to, kanske tre Mand om den, saa lod det sig høre. Det var det samme med en moderne Slags Tromle, som han ogsaa havde faaet Kig paa, — og mere endnu. Skønt det forekom ham næsten ovenud komisk, at det fornemmelig skulde være Folk fra disseher berygtede Højskoler, han skulde søge Selskab med, var der dog, som han nu gik og tænkte sig om, et Par Ting, der slog ham: Han var netop en Dag nu i Foraaret kommen forbi det lille Boelssted, hvor Gudik Gudiksen — saadan hed den gifte Højskolemand — boede, og da havde han til sin Forundring set, at der i en Indhegning løb fire Svin af den langagtige, halvmagre Yorkshire-Race, som Englænderne brugte, og som han ogsaa selv lagde an paa, og ikke, som ellers andre Steder i Byen, af de overfedede Grisesøer, Mændene her stod til Torvs med. Ligesaa havde han ude i Hulsig, hvor Enken med Sønnen Simon Godsk boede, sidste Efteraar set et Par smalle Agre med Turnips i, det var de eneste Rodfrugtagre i hele Sognet. Det kunde da altsaa synes, som Kirstine kunde have nogen Ret i, at denneher begrinte »Bragesnak« — han vidste forresten ikke, hvad der mentes med det Ord, — og den overdrevne Syngen godt kunde træffe at lade sig omsætte, saa der kom en ikke hel ufornuftig Afgrøde ud af det. Indvendig gik han og smaalo af det og kunde ikke faa det til at være andet end Pjank og Løjerligheder, men samtidig foresatte han sig dog, at han ved Lejlighed vilde prøve at faa Ord med Gudik og Simon.

Ogsaa et andet Raad gav hun ham: Naar de nu fik Ulden af de mange Faar, de havde, skulde han se at faa vævet sig et Sæt godt, solidt Vadmelsestøj.

Hvordan skulde han bære sig ad med det?

»Aa, er her ikke nok en af Gaardmandskonerne, som du synes, ser saa tillidvækkende ud, at du kan gaa til hende og faa hende til at lave et Stykke Vadmél til dig?«

»Ha! Nej, det tror jeg s'gutte her er.«

Ja, saalænge han ikke havde prøvet at spørge sig for, kunde han da ikke vide det, mente hun. Hvis han nu kom pænt venlig og snakkede om det, saadan og saadan — han var bleven klar over, at et Sæt Vadmélstøj var noget, der vilde være bedre Hold i end det tynde Stads, man købte hos Kræmmeren, og ogsaa, at det passede sig bedre for en Bonde at bruge, saa hvis nu det var, at hun stod for at skulle have lavet et Væv til eget Brug, — det skulde man nemlig hvert Aar i enhver Bondegård, forklarede Kirstine — saa vilde Konen gøre ham en stor Tjeneste med at lave saa meget, saa der kunde blive et Sæt Tøj til ham med. — Hun kunde jo bare sige til, hvor megen Uld hun mente, der vilde gaa med, den havde han jo nok af, og saa, forstaar sig, skulde han jo iøvrigt godtgøre hende, hvad hun ellers skulde have for Udlæg og Ulejlighed.

»Og det tror du, der gik? Nej, du kender ikke Folkene her.«

Ih, hun vilde vædde, at han saamæn bare behøvede at gaa til sin nærmeste Nabokone derom, og hun sagde straks Ja, — at sige, hvis bare han kom paa den »rette Maade«.

»Den rette Maade,« ja, hvordan var saa den?

»Ja, du skulde saamæn se, at hun ligefrem vilde føle sig saa *beæret*, at Væven vilde komme i Gang ved St. Hansdagstide, endskønt det jo ellers først var ved Mikkelsdag, man begyndte at tænke paa sligt.«

Skønt det for hans Øren lød fuldkommen utroligt, at han skulde kunne opnaa nogen Slags Tjeneste af nogen her, virkede det dog sært oplivende paa ham, at *hun* troede, det lod sig gøre, og saa jævnt og ligetil, ja, *muntert*, hun gik her og lagde det ud for ham, hvordan han skulde bære sig ad, og hvor gode Frugter, der vilde komme ud deraf. Han følte det, som der blev lyst og varmt om ham, og det var evige, evige Tider siden, han havde mærket noget til Menneskevarme.

Hans Plejemor, ja, hun havde jo vistnok været god imod ham, ihvertfald paa sin Maade, men egentlig varmt og fortrøligt havde han aldrig haft det med hende. Saa havde han og den gamle Degn haft det bedre sammen, ja, saadan om Aftnerne, naar de havde fulgtes hjem fra Arbejde paa Degne-

lodden, der laa temmelig langt borte fra Skolen, eller naar de havde gaaet sammen ude i det lille Udhus og haft travlt med at fodre Kreaturerne og Fjerkræet, og samtidig gaaet og snakket sammen om mange forskellige Ting. — Ellers havde han ikke kendt noget til saadan at snakke fortroligt med nogen, ikke før ifjor deroppe i Viborg, da Kirstine kom til Vendelbos.

De drev videre ad Stien hen forbi Moserne og opad en Lyngbakkeside, stadig under jævn og fortrolig Samtale om ganske hverdagsagtige Spørgsmaal, men bagved gik dog hver især og rugede over egne Tanker. — Hun tænkte: Ja, nu gaar vi vist og kommer hinanden nærmere og nærmere, men der maa ingen Ting ske imellem os. — Aanej, ikke i Dag, — ikke i Dag! — — Ogsaa fordi han saamæn slet ikke ved endnu, om han holder af mig eller ej. — Nej, han ved det ikke, — ikke endnu. — Hun var saa bevæget og saa ængstelig.

Ja, da de omsider gik istaa derhenne ved den Skrænt, hvor hendes Sjal og Paraply og den lille Kurv var, da tog han hende om Hovedet og skjulte sit Ansigt ind ved hendes Kind:

»Hvad har du dog tænkt om mig, saa ond og taabelig jeg har været imod dig, næsten hele Dagen?«

»Det skal jeg saamæn sige dig, Holger,« svarede hun i en frejdig og ligeud Tone, »at du vist har sovet daarligt i Nat.«

»Sovet daarligt,« gentog han, og han tænkte straks med Gysen paa sidste Nats fortvivlede Vandring heroppe i Heden.

»Javist; enten kommen altfor sent i Seng i Aftes eller altfor tidligt op i Morges,« — snakkede hun, og hendes nøgterne Ord og muntre Tone syntes ham pludseligt at ordne det hele paa saa simpel en Maade, at ogsaa han maatte smile: Haa, ja, naar Barnet ikke havde faaet ordentlig udsovet, saa blev det pirreligt og uvorent, den Slags var saa selvfølgeligt, saa det knap var Umagen værd at snakke om det.

»Er det ikke rigtigt, hvad jeg siger?« spurgte hun.

»Jo, Kirstine, du har gættet fuldkommen rigtigt.«

Det tænkte hun nok, men saa skulde han saamæn tage og lægge sig ned og faa et Blund. Nu var Vejret jo saa mildt og saa stille, ingen kunde ønske sig det finere, og der var over to Timer, til Toget skulde gaa, sagde hun og saa' paa sit Lommeur; og for yderligere at paavirke ham til at følge hendes Opfordring, satte hun sig ned paa Skrænten. — At hun selv var segnefærdig af Træthed, tav hun med.

Han stod og saa' paa, at hun bredte det store, uldne Sjal

ud over Lyngen. En Flig af det sad hun selv paa, men der var meget rigelig Plads til ham ved Siden af. Saa gjorde han, som hun bad ham: Lagde sig ned, — men med Hovedet i hendes Skød.

Han tog om hendes ene Haand, trykkede den først mod sin Mund, og bagefter lagde han den over sine Øjne, vel som et Skærm mod Lyset.

Lidt efter sov han, trygt og fast.

*

*

*

Var dette ogsaa en Drøm?

Saalænge, et helt Aar næsten, havde hun nu stridt for at faa ham og alt hans til ikke at fylde mere end en *Drøm*, en *smuk Drøm*, saa at det til Tider næsten helt havde udslidt hende, og nu sad hun her, med hans Hoved i sit Skød, med hans Ansigt lige for sig, med hans Haand om hendes Haand, — men var *det* nu ikke ogsaa en *Drøm*? — Ja, var det i Grunden andet?

Drømmen om ham havde hun aldrig gjort noget for at skubbe ud af sine Tanker. Den havde hun villet gemme hos sig, holde i Live saa længe som muligt, maaske alle sine Dage, for den gjorde hende jo ikke noget ondt, af den blev hun ikke fattigere, — tværtimod; men Længslen efter, at Drømmen nogensinde skulde kunne blive til *Virkelighed*, den var det, hun havde strittet imod.

Som Vaaben herimod var det, hun havde samlet sig til at tage til Tjele for at lære Mejeri, saa hun kunde faa en Stilling, der kunde give hende et ordentligt Levebrød og et Hjem i Fællesskab med Børnene. Og det var jo lykkedes, endda bedre end hun havde turdet haabe. Skønt hun først til næste Aar skulde være fuldt uddannet til at gaa ind i den selvstændige Mejerskestilling, hvortil Retten til den gode Bolig var knyttet, havde man allerede efter et Par Maaneders Forløb maget det saadan, at hun fik to Stuer til Raadighed og Til-ladelse til at tage sine Børn til sig.

I dagligt Arbejde for Brødet, med de to Børn om sig i Hvilestunderne og ind over hele Døgnet Glansen af den søre, søde Drøm fra Vaarens udtalte Forelskelse, saadan havde Livet formet sig for hende i det svundne Aar, og indenfor den-

ne Ramme havde hun stræbt efter at faa Tilværelsen til at hvile, at faa Sindet i Ro.

Hvordan vilde det nu gaa for hende efter denne Dag?

Saa mange Ting han havde om Ørerne her, al den Surl han var inde i; naar hun snart var ham ude af Øje, var hun ham vel ogsaa ude af Sind. — Aaja, han glemte hende vel snart igen, det kunde nok godt ligne ham, saa uberegnelig han vistnok var?

Hun saa' ned paa ham; paa det mørkeblonde, kortklippede Aar, der stod stridt og tæt over Hovedbunden, paa hans sunde, solbrændte Ansigtsskylør, paa hans firkantede, stærke Hage, der havde en lille Kløft midt i, det var altsammen saa kønt, syntes hun, og virkede saa sundt og frisk. Den lille Knebelsbart vidste hun ikke ret, om hun syntes om, den troede hun nok virkede temmelig næsvist, men til Gengæld var der noget, hun syntes ganske forfærdelig godt om: Hans høje, stærke, snehvide Pande.

Engang oppe i Viborg havde hun under Middagen hørt Premierløjtnant Prior sige: — »Ja, noget ekstra sidder der s'gu nok i den høje Pande, hvad saa det er?« — Det var Hauges Pande, han pegede paa, men hvad der var bleven talt om, havde hun ikke hørt.

Heller ikke var hun istand til at forklare sig, hvad *hun* mente, der boede i den Pande, eller hvad hun egentlig fandt i hans Ansigt, — ikke anderledes, end at hun syntes om det, eller som hun sad og hviskede frem for sig: — Aa, hvor er han køn! — Aa, hvor er han køn! — Og saa smilte hun stille og bevæget, mens noget vaadt gled hende nedad Kinden, og Kjolelivet følte som altfor stramt.

Hun holdt den frie Haand skyggende bag hans Hoved, Solen flammede saa voldsomt nu i sin Dalen, bare den ikke forstyrrede ham med sine nærgaaende Straaler.

Og saa saa' hun atter paa ham, hvor kraftig og spændstig han dog saa' ud, hvor sundt og dybt han aandede, og naar hun bøjede Ansigtet frem over ham, mærkede hun tydeligt, hvor ren hans Aande var. — Ikke fjerneste Mindelse om nogen Slags Spiritus, ikke en Gang af Tobak! — Ohja!

— — Ja, hun svarede jo nok før, at hendes Mand ikke havde drukket sig ihjel, men var død ved et Ulykkestilfælde. — Det var der heller ingen Usandhed i, men, alligevel, det var da i Fuldskab han havde kørt som en gal, baade *ad* Vejene og *ved Siden af dem*. I hans sidste Leveaar var saadan Vild-

kørsel jo næsten bleven hverdagslig, — og den sidste Aften — — ja, da tog han saa fejl af Broen dernede ved Holebyvad — og fik sin Bekomst.

Den Nat de kom bærende med ham — den forfærdelige Nat! — Hans Hoved var flækket, Hjernen flød ud over det ene Øje, — grueligt, rystende saa' det ud. Aah! — Men hans Tøj var overspyet, Bøfklunser, halve Skiver Rullepølse og andre Ting, — — og saa den forfærdelige Stank af alle Slags Spiritus!

Uvilkaarlig slog hun Haanden op for Mund og Næse, som var Kvalmen pludselig baade *om* og *i* hende, saa stærk og levende blev Erindringen om hendes Mands Død.

*

*

*

Hun var en purung Pige, da hun lærte Thomas Thing at kende. Kirstines Faster var gift med hans Morbror, i det Ægteskab var der kun to Døtre, ingen Sønner. Døtrene var bleven gift med Mænd udenfor Landbruget, og saa sad de to Gamle dér med deres Gaard og vidste ikke ret, hvad de skulde gøre med den. De var ved at være for gamle til at holde Driften i Stil og kunde dog ikke nænne at lade den gaa over til Fremmede. Hvor godt vilde det da ikke passe, om deres to unge Slægtninge, Thomas Thing og Kirstine Vendelbo kunde faa i Sinde at gifte sig med hinanden og saa overtage Gaarden?

Kirstine huskede tydeligt den Dag, Fasteren kom kørende hjem til *Stavnsholt*, hendes Fødeggaard, for at snakke med hende om det; Fasteren og Kirstines Forældre havde først en lang Snak ved Kaffebordet inde i »den pæne Stue«, og bagefter blev Kirstine kaldt ind, og Forældrene gik deres Vej.

»Hvad synes du om Thomas Thing?« — spurgte Fasteren.

»Jah — hvad, det er da en ret pæn Karl.«

»Har du noget imod ham?«

Ih, bevares! Hvad skulde hun have imod ham.

»Jamen, kan du lide ham?«

»Lide ham? — Hvordan? — Jo, han danser da Sørensen godt, det er helt sikkert.«

Egentlig var hun allerede lidt forberedt paa, hvad Fasteren vilde, og forstod nogenlunde, hvad det var, hun fiskede efter, men hvad skulde hun svare til den Slags?

Det laa saadan, at der var ingen andre, som hun særlig

interesserede sig for, og da detteher nu syntes at falde saa nemt og ligetil, hvorfor skulde hun saa gøre sin kære Familie imod og svare Nej? Hun blev ogsaa nysgerrig for at prøve, hvordan det var at være *forlovet* og prale med Guldring paa for Veninderne og komme til at sidde og sy paa Brudestads og fint Udstyr. Ja, og saa faa et Bryllupskalas saa stort og flot, at der gik Ry og Misundelse af det. — Herregud, hvor megen Forstand havde man vel om de Dele, naar man var 17—18 Aar og gik velbeskyttet hjemme hos sin Far og Mor?

Hun havde nok set, at Thomas ved Gilderne og paa Markedsdagene kunde træffe at blive noget svirende, men det var der ogsaa andre Vendelbokarle, der blev. Saa raabte de op, sang og blev overlystige; det havde aldrig moret hende, som det syntes at more andre Piger, at komme i Nærheden af disse lystige, ophedede Galfranser eller at blive budt op til Dans af dem. Hun syntes nærmest, de saa' fjollede ud i den Tilstand, og hvad der var det allerværste, — hun kunde ikke døje den Dunst af Spiritus, der stod dem ud af Halsen. — Ja, allerede den Gang havde hun det saadan. Hun væmmedes, hun fik Kvalme, *blev syg* bogstavelig talt. Men i en Dansestue, ved et Marked eller en Skovfest kunde man jo nok passe paa at snakke sig fra en saadan Karl eller snige sig bort. Noget helt andet var det, naar et halv- eller helfuld Mandfolk, ens Kæreste, mente at have Ret til at oversavle En med Kys og Kærtegn, — for ikke at tale om, naar det var en Ægtemand, der kom og vilde gøre sine Rettigheder gældende.

Aa! Der gik et Gys saa heftigt gennem hende, at hun skjalv i hele Kroppen.

Ja, her havde hendes Martyrium ligget, — men ogsaa Grunden til den Fortvivlelse og Anger, hun havde gennemlidt efter Thomas Things Død.

— De blev jo forlovede, Thomas og hun, fik Ring paa og kørte rundt til Familien og blev lykønsket. De blev gift og fik et dundrende festligt Bryllup, som hun havde ønsket sig det. Fasterens Mand var død dengang, og den gamle, godhjertede Kone var saa glad for, at det var hendes egne nære Frænder, hun skulde have ind til sig, og ikke Fremmede, at hun næsten forærede dem sin gode Gaard; saa' alting da ikke lyst og straalende ud for de to Unge?

Og saa kom dette Ægteskab desuagtet til at gaa saa forfærdelig sorgeligt. — — Men hun *kunde* nu ikke udholde

Thomas, naar han havde drukket, — ikke engang naar han var halvfuld, endsige naar han var helfuld.

I Førstningen blev hun tvær og bitter, naar han kom og var overlystig og lugtede ilde, — siden blev hun tavs og bar sin Fortvivlelse i Stilhed. Men en Nat under hendes sidste Svangerskab kom han hjem og var helt drukken. Da vilde hun flygte for ham, løb ind i et tilstødende Kammer og laasede efter sig. Det gjorde ham fuldstændig rasende, han brød Døren op og brugte Vold imod hende.

Efter det blev hun syg og blev bragt paa Sygehuset. Her tiggede og tryglede hun dem om at beholde hende, til Barnet var født; men da hendes Sygdom var overstaaet, kunde det ikke lade sig gøre. Der var jo andre Syge, der skulde tages Hensyn til. — Hun kom da hjem igen. — Men i Sovekammeret vilde hun aldrig mere sove, hun tog et Kammer ved Siden af Pigernes, helt nede paa den anden Side baade Køkken og Bryggers, og en tyk Jernstang havde hun til at stænge Døren med.

Da var Thomas hver Dag fuld, var næsten aldrig hjemme, drak og spillede og handlede og satte alting overstyr. Hun var ikke sikker paa, at hun ikke en Gang havde bedt til, at det maatte gaa, som det gik. — Aahja, hvor det gik dem ilde — ilde!

Men var Skylden hans, — eller var den hendes?

Ak, hvor hun kom til at lide ved det Spørgsmaal, da han var død.

Hun saa' jo, hvordan saa mange andre Mænd tog sig en Taar over Tørsten, og Konerne syntes ikke at tage sig den Sag saa nær. Nogle Koner brugte at følge med de *svage* Ægtemænd ud paa deres Ture, hænge sig fast ved dem som Burrer, for paa den Maade at forhindre Udskejelserne. Om andre vidste hun, at de ved kærlige Ord og Bønner havde overvundet Mændenes usalige Tilbøjelighed. — Intet af det havde hun gjort. — Nej.

Og det var vel det forfærdeligste ved det, at selv om Thomas kunde staa op af Graven og vende tilbage, hun vilde ikke tiltrods for alt, hvad hun havde angret og lidt, kunnet være anderledes, end hun havde været, ikke gøre noget af det, de andre Koner gjorde, — altsaa maatte hun jo være et usselt og slet Menneske.

I saadanne Tankers Malstrøm var hun bleven kværnet rundt i halvandet Aar efter Thomas Død. Imens var hendes

forsømte og aftraktede Gaard bleven solgt til fremmede, og der blev næsten intet tilovers udover en forsvarlig Aftægt til den gamle, rare Faster.

Saa kom Tilbudet om Husbestyrerindepladsen hos Onklen i Viborg. Den ønskede hendes Familie saa stærkt, hun skulde tage imod, og hendes gifte Søster tilbød at tage sig af Børnene imens. De forstod, at hun trængte til at komme væk fra Egnen og ind i nye Forhold, om ikke hun derved kunde overvinde sin Fortvivlelse eller da i det mindste faa Jamren lidt paa Afstand.

Saadan kom hun til Viborg.

Og dér — og dér — —

Hun saa ned paa Hovedet i sit Skød, strøg umærkeligt ned over Hauges ene Skulder og smilte stille, — fik nok ogsaa lidt vaadt paa Øjeranden.

— — Langt borte kunde hun høre en Vogterdreng gaa og synge. Det lød saa kønt her i den ensomme Hede og den blikstille Aftenstund. — Lidt til Siden sad en lille Fugl og vippede i Toppen af en Gyvel. Den kvidrede lidt imellem og tittede nysgerrigt hen til hende. Hvor fint og sødt det virkede! — Henne ved en Brink i Heden kunde hun se en Flok Lam lege og tumle og hoppe rundt. — Aa, de smaa, vævre Væsner, hvor saa' de kære og barnagtige ud! — Og saa Solen, der endelig langt ud paa Eftermiddagen fik i Sinde at skinne og nu gjorde sig til, som den vilde lave alting om til Guld. Hvor pragtfuld den tog sig ud derovre i Vest, som den sad der og tronedede over et mægtigt, rødgyldent Skyslot!

Ja, hvad var alt det? — Ikke andet end lige ud ad Landevejen, Ting, man kunde møde og se saa mangen Dagligdag. Og alligevel kunde man synes, at det ligesom var saa meget, — noget, der gjorde En saa glad og saa lykkelig.

Saadan var det vist ogsaa, hun syntes, da hun mødte Holger Hauge. — Det var ogsaa som saa ufattelig meget, — og alligevel saa ligefrem ad Landevejen. — Ja, især da hun begyndte at mærke, at hun havde overvundet Fortvivlelsen over Thomas, — eller næsten da, — og forstod det var fordi, der var kommet noget nyt i hendes Tanker. — Noget, der fyldte saa meget og gjorde En saa glad og lykkelig, — ligesom Fuglen og Solskinnets og Lammets Leg. — Aah, meget skønnere endnu!

Og saa havde det dog slet ikke været saadan, at hun ingen Fejl kunde se ved Holger. — Nej. — Hun syntes tit, at han

kunde være temmelig fjollet, eller hvad skulde man kalde det: Vild og drengagtig og kanske ogsaa noget vigtig. — Og hun havde da ogsaa hørt Ting fortælle om ham, som hun fandt fuldkommen forkastelige. — Men alligevel, det forandrede ikke noget i hendes Følelser for ham, forstyrrede intet i det, som hun kaldte sin *Drøm*.

Men naar hun nu havde haft saa vanskeligt ved at tilgive Thomas *hans* Fejl, hvordan kunde det saa være, at hun her var helt anderledes?

Hun forstod det ikke, men det var heller slet ikke noget, som hun brød sig om at forstaa. — Det *var* saadan, og saa var det jo nok.

— Hauge drejede lidt paa sig, men uden at vaagne. Der kom et Par dybe, vrede Panderynker frem i det samme, de strakte sig helt fra Næseroden og op i Haaret, ogsaa ved Munden kom der en vred, bidsk Trækning frem.

Naa, nu drømmer han nok, at alle Thorstedboerne har sluttet sig sammen imod ham, eller at de kommer og skal pante ham for Skatterne. — Bare nu Farbror Vendelbo vil hjælpe ham, — tænkte hun, og saa' ned i det vrede Aasyn. — Vist gør han det, den rare Mand. Han er da helt ene og har ingen andre end sig selv at sørge for, hvorfor skulde han saa ikke gøre det? — Nej, naar nu hun skrev og bad ham pænt derom, saa gik det nok.

Men hvor hun vilde faa det svært herefter, især nu den første Tid, hvis, ja, hvis Holger ikke lod høre fra sig. Nu hun havde set hans Gaard og hans Kampplads og var kommen ind i, hvor svært han havde det, og hvor haardt han trængte til Hjælp, blev det nok ikke let at sidde langt borte og ingenting kunne gøre, — — kanske slet ikke faa noget at vide om, hvordan det videre gik ham? — Kanske aldrig mere høre fra ham?

— Hun fornam, at hendes ene Ben sov, det gjorde meget ondt. Den spændte Stilling, hun indtog, gjorde ogsaa, at det svage Punkt deromme over Lænderne værkede slemt, men hun rørte sig alligevel ikke. Hun saa' ned i Ansigtet foran sig og sad og hviskede hans Navn frem for sig, hviskede det med mange ømme Tilføjelser.

Nede i Mosen havde et Par Storke længe gaaet og spanket rundt for at finde til Aftensmaden. Nu havde de nok forsynet sig, for hun saa' dem lette og kaste sig ud i fornem Glideflugt; men efter at have kredset rundt om Mosehullerne et Par Om-

gange dalede de ned lige i Nærheden af, hvor hun sad. Og pludselig kastede den ene Nakken tilbage og slog et Knebbet op saa højt, saa det lød, som En havde svunget en hidsig Skralde.

Spektaklet naaede ogsaa ind til Hauges Bevidsthed og forstyrrede hans ellers saa trygge Søvn. Hans Ansigt fortrak sig i Vrede og Skræk, han slog Øjnene brat op og stirrede forvildet om.

Da saa' han Kirstines Ansigt bøjet over sig, hun smilede paa sin egen stille og varme Maade, og hendes Øjne saa' milde og klare ned i hans.

»Aa, er det dig, Kirstine? — Sidder *du* her?« — udbrød han, endnu kun halvvaagen.

Saa begyndte det nok at gaa op for ham, hvor han var.

»Nej, hvor blev jeg dog forbavset,« — sagde han — »og glad, — aa, saa glad.«

Hans Ansigt fyldtes af et varmt og lykkeligt Smil, og han lod Hovedet, som han i sin Forbavselse havde hævet, falde tilbage i hendes Skød.

Da han havde ligget saadan lidt og set op paa hende, tog han hendes Hænder og dækkede sit Ansigt med dem.

»Du — *du* vil mig jo ikke andet end godt, — aldrig andet,« — sagde han.

Og hans Stemme lød meget bevæget.

IX.

PAA STATIONEN.

THORSTEDFOLKENE havde fuldendt deres muntre Køretur og var naaet hen til Stationen. Der var da kun et lille Kvarter til Toget kunde ventes, og for disse lidet rejsevante Mennesker, — mange af dem havde overhovedet aldrig prøvet at køre med Toget — stod det, som om det var paa *høje Tid*, de var naaet frem.

Ved Samtale fra Vogn til Vogn blev de enige om at køre ned paa den aabne Plads foran Stationen og der ordne Køretøjerne i et Par tætte Rækker, ligesom de ved Bryllupper og

andre store kirkelige Fester plejede at ordne sig paa Grønningen foran Kirkestenten.

Egentlig var det jo Meningen hjemme fra, at de Unge skulde staa ud af Vognene og blive derhenne i den lille Stationsby, for paa den Maade at gøre sig en fælles Søndagsfornøjelse. Maaske kunde det blive til en Dans i Krosalen, maaske bare til en Kop Kaffe eller en »Brusvand« i Krohaven, men ihvertfald til en Spadseretur hjem til Thorsted. I den smukke Majaften kunde det jo blive dejligt, at sige naar først man fik sig ordnet, som man holdt af hinanden til.

Men saa opildnet Stemningen ved Udkørslen fra Thorsted havde været, saa heftigt det ved mange muntre Udtalelser var brændt fast i Sindene, at Turen foretoges for at faa Hauges Gæst at se, hans formentlige Forlovede, var det nu, som Skuffelsen over slet ikke at se noget til det stærkt omtalte Par helt tog Humøret fra den muntre Skare.

Endskønt det dog var mest nærliggende at tænke sig, at baade den, der skulde rejse, og den, der fulgte til Tog, paa nærværende Tidspunkt opholdt sig enten i Ventesalen eller ude paa Perronen, var det nok i Virkeligheden saadan, at man havde ventet sig Parret staa opstillet her foran Stationsdøren, om ikke just for at tage imod den nysgerrige Skare, saa — ja, saa dog stillet frem, saa alle fuldt og frit kunde have taget det i Øjesyn og straks faaet den værste Del af Spændingen udløst.

Men her var jo ingen at se, ikke Spor af Folk.

Den Skuffelse lammede dem, og i Stedet for den løndomsfulde, fnisende Fornøjelse, der under den raske Køretur havde præget næsten alle Ansigter, var de nu med et kommen til at se temmelig dumme og flove ud. Hvor Pokker var Synderne henne? — Skulde Byttet da virkelig være undsluppet dem? — Blikket gik skulende spørgende fra Vogn til Vogn.

Naa, men dér kunde de ikke blive siddende, og omsider kom de da saa ogsaa i Tanker om, hvad deres officielle Ærinde var: De var mødt for at modtage Skolebørnene og Kapellanen, der havde været i Købstaden for at se vilde Dyr. — Kuskene blev siddende paa deres Pladser, det var de jo nødt til, men Resten stod ned. Kommen ud af Vognene stod de saa atter paa Bondemanér og vendte og drejede sig og skulede henimod Indgangsdøren.

»Ventesal« stod der. Ja, det var vel saa der, man skulde hen, men hvem vilde gaa først?

Det fik de nu hurtigt at se, — det blev Gjertrud.

Med faste Skridt og den velkendte Nakkekejsning tren hun mod Døren og gik ind, og lidt efter lidt fulgte saa Resten tøvende i Kølvandet; — ogsaa Kræn Højgaard var med. Han havde bedt en Knøs holde ved sine Heste, og et Ord fra Kræn var jo for en Thorstedboer det samme som en Befaling, den unge Mand tog Tømmen, og saa blandede Kræn sig blandt de øvrige nysgerrige.

Men man kom ind i Ventesalen, gennem den og ud paa Perronen, og der var fremdeles ikke et Menneske at opdage. Jo, henne ved det lille frønnede Godsskur gik en blankknappet Portør og spankede om, dampende paa sin Pibe. Han saa' nærmest ud, som det var svært for ham at faa Tiden til at gaa.

Og alligevel, — Uhret paa Ventesalens Væg forkyndte tydeligt, at om nogle Minutter skulde Toget være her, hvor Pokker blev da Hauge og detteher interessante Kvindemenneske af?

De kiggede til hverandre, skulede og gloede: Var det da en ren vild Køretur, de var kommen ud paa? Skulde de fuldkommen tages ved Næsen og ikke have en eneste Bit for al deres Ulejlighed?

Nogle forsøgte sig med smaa Morsomheder: »En skal vel faa at se, at de er gaaet i Bløde ude i Mosen,« fniste en.

»Ja, eller er gaaet neden om og hjem,« lo en anden.

»Naaja, den Vej skulde Hauge jo alligevel, saa hva' —«

Det trak nok lidt ved Mundkrogene paa dem, men egentlig Munterhed blev det ikke til. Der var mere Ærgrelse og Flovhed at spore i Trækkene.

Som de saadan staar og maaber og drejer sig, er der pludselig en, der siger:

»Jamen dér staar jo Hauge! — Dér!«

Det var en ung Karl, Ordene kom fra, og han pegede idetsamme ivrigt op mod Toppen af den høje Bakke, der laa næsten lige ind mod Stationen.

Alles Øjne fulgte Pegepinden: — Jo, det var rigtigt, dér stod han, og den fremmede Kvinde tæt ved ham.

Bakken laa Vest for Banelinjen og var tre, fire Gange saa høj som den lille, lave Stationsbygning, og paa den Side, der vendte herimod, meget stejl. Solen var nu gaaet ned, men Aftenhimlen var helt rødgylden efter dens Henfart, og mod denne glødende, glansfulde Baggrund tegnede de to ejendom-

melige Skikkelser sig, højt hævet over den store Flok dernede paa Perronen.

De stod og saa' sig om, tog Indtryk af Egnen og Udsigten, forstod man. Hauge pegede ivrigt ud, snart i een Retning, snart i en anden, Kvinden drejede Hovedet efter hans Anvisninger og nikkede nu og da.

»Jov, han ser s'gu kry nok ud!« — lo en, — »han fortæller hende naturligvis, at det er hans alt det, hun ser.«

»At alle Verdens Riger og Herligheder tilhører ham, Haa-haa!« klukkede Claus Kjærgaard muntert.

»Ja, mine Smule 100 Td. Hede løber jo nok med i hans Beregninger,« lød Lucas Pedersens Fistelstemme.

»Jamen, din bitte Lod, Kræn, lader han jo nok alligevel ligge,« — fniste Jens Isak og puffede Kræn Højgaard i Siden.

Kræns Hedelod var paa 400 Td. Land.

— Men nu kunde Selskabet da faa Nysgerrigheden tilfredsstillet. Her havde de den fremmede Kvinde lige for Synet, hvad syntes de saa?

Som et Par mørke Silhuetter stod de tegnede deroppe mod den straalende Aftenhimmel, han lang og tynd og smidig, hun temmelig lav, tung i Bevægelserne og med den struttende Hvergarnskjole om sig, lidt firkantet af Façon. Saadan var Billedet.

Men nu var det noget siden, Toget meldte, man kunde i den stille Aftenstund allerede høre dets Duren ude fra Heden, og Parret paa Bakketoppen begyndte Nedstigningen. Hauge var allerede med nogle lette Spring kommet et Stykke ned, da han opdagede at Kirstine ikke fulgte med. Hun havde aabenbart stort Besvær med at gaa ned ad den meget stejle Bakkeseide, ja, for Forsamlingen kunde det tage sig ud, som hun haltedede lidt.

Det Syn var jo som »Vand paa Møllen« for Forsamlingen dernede paa Perronen. Hun var halt! Ha! Det var da som en aaben Bekræftelse paa det Huj, hvorunder de var kørt ud: De skulde hen og se den gamle, giftesyge Enke, hvis *Penge* Hauge attraaede at formåle sig med for at redde sig ud af sin Elendighed. Og nu begyndte Truppens Munterhed at faa Luft: — Haa! Hun var »springhjalte«, kanske »bovlam«, — jojo, der maatte s'gu være en ordentlig Slump i Sækken, det var da tydeligt nok.

»Hører du det, Kræn, de tror, der er en ren urimelig stor Slump i Sækken;« — det var den drilleverne Claus Kjær-

gaard, der var paa Spil. — »Sæt nu, Kræn, at du herefter ikke kan blive ved at holde Monnet som Sognets Pengekonge, hvad saa?«

Der lød Smaafnisen baade her og der, og Øjnene skævede til Kræn; men han stod tavs og tvær og stind som en Egebul. Een Gang i Dag havde han forløbet sig og vist mere af sit Sindelag end ønskeligt: — Da han brækkede Grebskaftet; — men *anden* Gang skulde de dog ikke faa den Fornøjelse at se udenpaa ham, hvad Tanker der huserede indvendig.

Flere og flere skævede hen til Gjertrud: — Var de mon ikke kommen derhen for at more sig over denneher mærkelige »Hauges Tilkommende«, og var det ikke sket ifølge Gjertruds ildnende Opmuntringer? Nu havde man jo allerede faaet konstateret, hvad man havde ønsket sig, hvorfor opløstes da ikke Stemningen i en stor, forløsende Fællesfornøjelse? — Hvorfor stod Gjertrud dér med lukket Ansigt og bare stirrede op ad Bakkensiden?

— Da Hauge havde opdaget, at Kirstine ikke fulgte ham, var han straks ilet tilbage for at hjælpe hende. Han havde givet hende Haanden og gik nu langsomt sidelæns ned, støttende hendes angstelige Færd paa bedste Vis. Parret var nu efterhaanden kommet saa langt ned paa den bratte Bakke, at Flokken nedenfor helt tydeligt kunde iagttage det; ikke blot deres Former og Klædedragt var tydelig, men ogsaa selve Ansigtsudtrykkene. Og saameget lettere kunde man gøre sine Iagttagelser, som de to Nedstigende aabenbart ikke havde ringeste Anelse om Nærværelsen af den store, usædvanlige Forsamling dernede paa Perronen.

Igen begyndte nogle at rive Vittigheder af sig, det var om Kvindfolks svare Længsel efter at komme i Brudeseng, — denne Længsels heftige Tiltagen eftersom Kvinden skred frem i Alderen. — En udtalte sin Undren over, hvordan mon Brudevælsen med en »bovlam« Brud vilde komme til at tage sig ud, hvad den brunøjede, skælmske Andrea straks gav Prøve paa ved pudsigt hinkende at gøre et Par Omdrejninger i Valse-takt.

Men da drejede Gjertrud sig brat om imod hende og mod dem allesammen, og i en skarp Tone slængte hun en Bemærkning ud imod dem:

»Hvis I ikke kan se, det Kvindemenneske deroppe er En, der er værd at estimere, saa er I dummere, end I har Lov til at være.«

Man fik lige set et Glimt af en heftig Rødme og en egen Sitren over Gjertruds solbrændte Ansigt, saa havde hun vendt sig fra dem og forsvandt straks ind i Ventesalen.

Man saa' hen mod den lukkede Dør, hvis Ruder havde klirret, da den gik i, man saa' fra den ene til den anden, ogsaa opad Bakkesiden, men Lattermildheden var forsvunden og Vit-tighederne ganske forstummede.

Hestehandleren, Christian Mouritsen, var ogsaa kommen med paa Udflugten og stod nu og lænede sig opad Væggen ved Siden af Stationsklokken. Nu lod han et Par Ord falde: »Gjertrud har Ret,« — sagde han.

Man saa' nysgerrigt paa ham. Han saa' saa underlig bleg og hentaget ud, syntes man.

»Kender du da den Fremmede?« — blev der spurgt.

»Ja,« — svarede han kort og fik saa meget travlt med at tænde sin Pibe. Han bakkede heftigt paa den.

»Ja, mig kommer det nu ogsaa for, som denher Fremmed-kone slet ikke ser saa ilde ud,« siger saa Peter Clemmensens Oline, »tho kan En ikke snarest tørkke, at hun ser ud, som hun kunde være En af vore egne?«

Der lød en Mumlen rundt i Massen, hvis Indhold der ikke blev Tid at tyde, for man saa' nemlig idetsamme en grim Grimace drive over Krøn Højgaards Ansigt, ogsaa at han gav et arrigt Vrik med sine svære Skuldre, og saa foer han brat henad Perronen, ind gennem Ventesalen og ud paa den anden Side Stationen, hvor man et Øjeblik efter saa' ham snappe Tømmen fra Knøsen, der holdt hans Heste, og i et Spring sætte sig op paa Vognen. Her satte han sig stiv som en Ledstolpe og med PIsken i Haanden. Hele Holdningen syntes at sige: Rør mig nu ikke, for saa vanker der s'gu.

Krøns hastige Flugt havde til Følge, at ogsaa de andre fik en Slags Trang til at humme sig. Næsten hele Flokken drev nedad Perronen og luskede i Læ omme bagved Stationsbygningens Gavl. — Da Hauge og hans Gæst naaede ned, var der kun nogle enkelte af de unge Karle, der havde holdt Stand, ellers var Perronen som fejlet. Stationsforstanderen kom nu frem, han gik hen og raabte ind i Ventesalen, at nu var Toget her, og at det kun holdt i ti Minutter, og straks efter bruste saa ogsaa den prustende og dampende Jernhest frem foran et usædvanlig langt Søndagstog.

Det viste sig, at de mange Skolebørn, der havde været paa Udflugt, var i et Par Vogne helt fremme ved Lokomotivet,

som først havde gjort Holdt langt forbi Stationen. Her saa' Thorstedfolkene, der stod bag ved Gavlen, Ungerne myldre ud, og kom saa frem for med høje Velkomsthilsener at modtage dem.

Hauge og hans Gæst naaede først ned til Stationen, efter at Toget var kommen ind. De fulgtes nu nedad Perronen ivrigt optagne af at finde en Plads til Kirstine, der havde Returbillet og altsaa nu ikke andet at foretage sig end at søge sig et Sæde. Først henne udfor Ventesalens Vinduer fandt de en Kupé med en tom Siddeplads, som Kirstine straks satte sig ind paa. Hauge hjalp hende at slaa Vinduet ned og blev staaende foran Kupéen, mens hun kom frem, lænende sig lidt ud af Karmen.

Først da blev de opmærksomme paa de mange Mennesker, der dukkede op dér forude, og Spektaklet, alle de glade Børn forvoldte. De blev meget overraskede, og ingen af dem begreb, hvad det skulde betyde. — Som i Eftermiddag, da Hauge og Kirstine havde mødt det bykørende Læs deroppe paa Vejen, kastede han ogsaa nu et Par kritisk mønstrende Øjekast op paa hende: Jo, der stod hun i Vinduesaabningen med Tørklædet om Hovedet, Sjalet paa Armen og Kurven i Haanden, og et Øjeblik gled en Skygge over hans Ansigt. Det havde ellers hidtil spejlet en lykkelig Følelse af at være i trygt Venneselskab, være omsluttet af Kvindevarme og Hengivenhed. Men da det jo ikke saa' ud, som Flokken i Øjeblikket interesserede sig for andet end de glade Børn, der pludrede løs om alle de forunderlige Oplevelser, Dagen havde bragt dem, kunde de to kun have en Følelse af, at ingen interesserede sig for dem, og at de var helt for sig selv.

Det var dog en stor Misforstaaelse.

Baade inde bag Ventesalens Vinduer og i Skaren henne til højre var der Øjne, som skarpt iagttog baade Hauge og den fremmede Kvinde, ligesom der var nogle, der trods Børnenes summende Hurlumhej lagde Mærke til den hjertelige Varme, hvormed Hauge takkede den Bortdragende for Dagens Besøg. Men ellers skete der jo ikke andet, end at de to gav hinanden Haanden til Farvel, og at den Fremmede til allersidst omsorgsfuldt gjorde Hauge opmærksom paa, at han burde passe paa ikke at forkøle sig, og at det var forkert, han ingen Overfrakke havde taget med.

Og saa dampede Toget bort. Han løftede let paa Hatten, hun gav et lille Nik bag Ruden. Færdig.

Afskedslys, Haandtryk, der ingen Ende vilde tage, Løfter om snarligt Gensyn, Aftale om *hvor* og *hvornaa* man atter skulde mødes eller om ekspedit Brevskrivning, — Nej, den Slags var der ingen, der hørte noget om.

Toget buldrede bort over Aabroen og gled ind i den dybe Udgravning paa den anden Side Engene, en lang Slørhale af Røg laa en Tid og viftede ovre paa Brinkerne, og saa — saa var der ikke mere.

Jo, en vild Vrøvlen af de hjemvendte Børn: — Mor, der var en Zebra, — en *Zebra*, Mor! Og den var sribet saadan fra Ryggen og nedad. — Og der var en Isbjørn og den aad Fisk, *bele* Fisk. — Og saa Elefanten! Aah! Den var saa stor, saa stor, større end et helt Hus, og Snablen var saa lang som hen til Døren. — Og Løven, den havde en Dusk paa Halen, og saa brølede den — Buhh! — Ja meget, meget vildere. — Claus Kjærgaards lille Peter blev saa forskrækket for den, at han var nærved at græde. — Ja, kanske havde han grædt — rentud.

»Aa, lad nu være at sladre,« — skændte En.

»Jah — jah, — men *lidt* græd han nu, — alligevel.«

Hauge saa' sig rundt i Sværmen, der nu trængte sig frem imod ham for at naa hen til Ventesalen, og lidt efter lidt gik det op for ham, at det var en hel Skare Thorstedboer, der omgav ham.

Børnene havde ved deres Sludren og Tumlen til en Begyndelse helt domineret, og dem kendte han ingen af; men efterhaanden som Flokken kom nærmere, saa' han, hvem det var, han havde for sig: — En hel Forsamling af lutter bitre Fjender. — Ja, *Fjender*. Ikke et eneste venligsindet Ansigt mente han, der var at se.

Saa faldt hans Øjne paa Kræn Højgaard. Tværs igennem Ventesalens Ruder kunde han se Kræn trone paa Bukken af sin fornemme Charabanc.

»Mine bitre Forhaanere og Forfølgere,« — føjede han da i Tankerne til.

Opdagelsen af, hvem der omgav ham, virkede som en iskold Skylle, især nu ovenpaa den Sindsstemning, der i Løbet af de sidste Timer havde behersket ham, og straks pansrede han sig i Had og Bitterhed, spændte uvilkaarligt Musklerne og gjorde sig stind i Nakken.

En Ubetydelighed løftede han paa Hatten og bøjede Hovedet, men vilde saa straks vende sig og gaa.

Da var der en af Thorstedkonerne, der traadte i Vejen for ham: Peter Clemmensens Oline. Der havde været noget i den Kvindes Ansigt og Væsen, Hauge nylig tog Afsked med, der havde tiltalt hende, ja, vakt en Slags Varme hos hende, som hun nu rent uvilkaarligt følte Trang til at overføre til ham, den Fremmede havde besøgt.

»Kunde Hauge ikke have Lyst at komme op og køre hjem?« — spurgte hun. — »Der kunde godt blive en Plads paa vor Vogn.«

Hauge stejlede. Var det en af hans nye Bysbørn, der talte til ham? Stemmen lød jo helt menneskelig, ja, man kunde vel næsten sige helt *venlig*. Meget forbløffet saa' han ned paa den lille, føre Kone.

Men han vilde nu ikke op at køre, slet ikke. Dertil var hans Tanker i Øjeblikket altfor optagne og hans Sind altfor spændt.

»Tak for Tilbudet,« — svarede han. Men han havde nu tænkt at lægge Vejen omad Jens Tørvegravers. Han havde noget, han skulde have snakket med Jens om, undskyldte han sig.

Han var lige ved at række Haanden ud og give den rare Kone et ordentligt Haandtryk; men lige i det samme faldt hans Øjne mod Ruderne, gennem hvilke han atter saa' Kræns haarde og spodske Ansigt, og straks forsvandt al hans Tro paa Velvilje og Venlighed.

Aa, Fjols, som han var! Han skulde naturligvis paany være til Nar for dem, drilles og spottes og skades. — Han skurede Tænder i skjult Raseri. — Huh! De Sataner! Hvor de skulde ha'! — foer det gennem ham.

Og saa fik han sig drejet i en Snarhed og foer afsted uden Farvel.

Et Øjeblik efter saa' man ham i hastig Opstigning omme paa den stejle Bakkeside, hvor man for lidt siden havde set ham komme ned.

FREMTIDSSYNER.

DING-DANG, Ding-Dang. — En Aftenklokkes fredelige Toner klang helt herop i den stille, ensomme Hede. — Hvor kom de fra?

Holger Hauge gik istaa og stod og lyttede.

Før, dernede ved Stationen, var han bleven som stukket af en giftig Brems, da han saa' Kræns haanske, hoverende Fjæs stirre paa sig, og havde siden faret rundt heroppe med sit vante koleriske Sind i Dampkog: — Nu fik han jo de Penge og fik klaret de gnavende Renter og Skatter, hvad havde det Pak dernede i Landsbyen vel saa at hovre over?

— Nej, nu skulde der s'gu snart komme en anden Gang i Tingene, og de skulde faa at se, hvordan en Gaard skulde drives, de Smølehoveder, som endnu gik og jøkkede i Skikke fra Syttenhundred og Hvidkaal. — Der skulde komme Mergel paa Agrene, der skulde rigtigt Malkekvg i Baasene, der skulde komme Racesvin i Svinestierne, — der skulde komme — ja, Fandenta'mig! — det skulde ogsaa blive sat igennem, at de fik en ordentlig, daglig Postgang til Sognet, ogsaa s'gu om de stod paa Bagbenene fra den ene Ende og til den anden og gøede og gav af en gal Hals; — Kræn selvfølgelig højest og værst.

— Ding-Dang, Ding-Dang. — Ja, saa var det Klokkeklangens Toner naaede ham, og han gik istaa. Rørt over de smukke Toner Klang i Aftenstilheden blev han egentlig ikke, ihvertfald ikke saa det naaede frem til hans Bevidsthed. Han tænkte blot, hvor mon det er, de er bleven en halv Time bag-efter med at ringe Solen ned? Fra Thorstedsiden kom Lyden ikke. Saa saa' han sig om for at finde den Kirke, der laa ham nærmest. Det maatte være dernede fra Feldingbro, Tonerne kom, og han stod stille og lyttede, til Klokken tav.

I det samme saa' han en lille Tøs komme trækkende ad Hedestien med en broget Ko. Naa, hun havde vel været henne ved et af Mosehullerne for at vande den, tænkte han. Hun gik og sang, saa hun havde nok ikke set ham. Bag hende saa' han Lucas Pedersens mange Tørveskruer og kom derved i Tanke om, at han jo selv skulde til at lave Tørv og egentlig gik efter at faa Snak med Jens Tørvegraver. Kanske var det Tørvegraverens Tøs, der trak med Koen, Retningen, hun tog

gennem Heden, kunde godt tyde paa, at hun stiledede efter Jenses Hus.

Han skød en Genvej og naaede hende, før hun kom ud af Heden. Saa spurgte han efter, om hendes Far var hjemme.

Det var han.

Om hun troede, han havde Arbejde i den Uge, de kom ind i?

Nej, desværre, det havde han ikke.

Saa bad Hauge hende hilse Faderen og sige, at han gerne vilde have gravet en Del Tørv; han havde Arbejde nok til ham for mindst fjorten Dage, og han saa' gerne, at han stillede i Morgen tidlig paa Harreborg.

Pigen smilede glad til ham. — Ja-ja, det skulde hun helsen nok huske at sige.

Saa gennede hun løs paa Koen, der stod og dryssede over en grøn Tot, den havde opsnuset. Nu gjaldt det om at komme rask hjem og faa fortalt den gode Nyhed.

Hauge drev videre ind i Heden. Hans Øjne var falden paa den Skrænt, hvor han og Kirstine før havde siddet. Det var ikke just *hende*, han derved kom til at tænke paa, men noget af den Varme og Beroligelse, hun før havde udgydt over ham, naaede ham nu atter, og derved blev hans Tanker som drevet til at tage fat paa de Ting, der laa for, paa en anden Maade; — fra *den rette Ende* smilte han til sig selv. — Jo, nok skulde han naa til at imponere sin Omegn og herske, ja, *herske* over alle de Drønnerter af Bønder, der var, baade langt og nær, men nu blev de Ting skubbet lidt ud i Fremtiden. Det, der laa lige for, var altsaa, at han imorgen skulde ilav med denneher ekstra Tørvegravning. Naar saa det var i Gang, skulde han en af de første Dage op til Viborg og have en Snak med Gæstgiver Vendelbo. Paa Vejen hjem skulde han omad Mullerup Teglværk for at høre, om han kunde slaa en Handel af med Teglfabrikanten om Tørvene. Han vilde jo ogsaa gerne høre lidt om, hvad Kvalitet den Mergel var af, de havde til Salg. Mergel og Mergel kunde jo være baade Dit og Dat. Det var ikke nær lige værdifuldt altsammen.

Tørvene fik han nu nok solgt, for i Formiddags, da han kørte fra Stationen og fulgte Vejen om forbi Teglværket, havde han netop set et Brædt slaaet op dernede ved en af Ovnene, hvorpaa der stod: Halvtreds Tusind gode Tørv ønskes til Købs. — Naar saa han kom saa vidt, at han kunde begynde at mergele, saa kunde dog vel ogsaa de tørre Agre

drives til at give en menneskelig Afgrøde eller da ihvertfald en bedre end de Rødknæ og Stedmoderblomster, de nu stod og prangede med.

Nu naaede han frem til sin egen Hedelod. 200 Td. Land, akja! — Det var en ordentlig Flænge, og det var dog vist egentlig *hans* Hede, der var frodigst med Gyvelris. — Joh, naar først han kom saa vidt, at han fik Hul paa Heden. Tyve Tønder Land om Aaret, det kunde da blive et godt Stykke at føje til sin Gaard. — Tyve Td. Land om Aaret? — Nej, det vilde vare for længe, det fik han aldrig Taalmodighed til at vente paa. Nej, 30—40 Td. Land Hede maatte han tage ind aarlig, saa vilde det jo endda vare det meste af en halv Snes Aar, for han var igennem Skiftet. Men til den Tid vilde han jo saa ogsaa have fordoblet sit Markareal — — ja, og sandsynligvis *firedoblet* sin Afgrøde.

Oh saa var der de mange Tørvehuller heroppe i Heden, hvem kunde nu vide, hvad der kunde komme ud af dem, — hvorfor skulde der ikke kunne blive en hel Fabrik her? — Naa, ja, nu skulde man jo se i Morgen, hvor dybt Tørvelaget var, saa kunde de siden undersøge, hvor vidt det bredte sig. — — En Tipvognsbane mellem Mosen og Teglværket, — mellem Tørvefabriken og Teglstensfabriken — Hahah! Ja, det vilde unægtelig lette Transporten, men — men — Ja, hvem Pokker kunde vide, hvad der kunde komme ud af det, — — forstaar sig, saadan med Tiden.

Hauge gik og gik, Tanker og Planer groede lystigt op i ham, ynglede og ynglede, og han følte sig i en saa lykkelig og frodig Stemning, at han saa' Muligheder allevegne. Hans Fingre var i en evig Uro, for det var ham, som alt, hvad han tænkte paa, var saa nær, som han lige akkurat havde det imellem sine magre, stærke Hænder.

Han kunde godt imellem smile lidt af sig selv, huskende paa, at det ikke var i *Dag*, han kunde naa Mulighederne, men, ligemeget, et Øjeblik efter var han dog atter inde i den samme frodige Gæring og Fremtidsbrygning.

Omsider havde han i denne Stemning næsten travet hele sin store Hedelod rundt og var saa naaet ud paa Agrene. Her besluttede han sig til at slaa et Sving over mod Thors Sø. Der stod nogle Kalve paa Græs her, han gad nok vidst, om Drenge havde husket at flytte dem?

Men ogsaa her holdt de groende og ynglende Fremtids-syner trofast Mon med hans rappe Fodslag, og, hans Fingre

bevægede sig efterhaanden næsten helt foruroligende, — som holdt de det ikke ud for den Længsel, de led, efter at faa fat.

— Naar nu Heden begyndte at give, og han fik en stor Avl, saa blev Laden jo straks for lille. — Pyt med det, man kunde jo altid sætte sin Sæd i Stak. Naturligvis tabtes der noget ved ikke at faa den under Tag, men det gjaldt dog først og fremmest at faa bygget en ordentlig Kostald. Gennem Køerne var det s'gu, de skulde, med deres Afgrøder. Hauge skulde de ikke tro, de kunde imponere med at fortælle, at Kræn Højgaard havde solgt 100 Td. Rug og paa et Brædt taget 1600 Kr. ind derfor. 1600 Kr. var en nydelig Sum, javel, men selvfølgelig skulde den hovne Fæpande have fodret sin Avl op, saa havde han haft dobbelt saa stor en Mødding som nu, og de magre Jorder her kunde nok trænge til al den Gødning, de kunde faa. Nej, man skulde kaste sig over at faa sin Kobesætning i Orden og komme i Gang med Smørsalget, for *Alvor* altsaa, et Halvhundred Pund om Ugen helst, *der* var Vejen. — — Al den skummet Mælk, der saa kunde blive, det var lige til Pas til Svinene, for selvfølgelig skulde Svineavlens følge i Køernes Kølvand. — — Derfor skulde det næste Hus, han skulde have op efter Kostalden, være en Svinesti, — nej, en *Svinestald*, rettede han smilende sig selv. Saadan kaldte de det paa Herregaardene, — — paa de *andre Herregaarde*. Hahahah! han lo højt og kaadt.

Han naaede frem til Kalvene. Jo, et Par Flytninger saa' det dog ud til, de havde faaet, og de laa ned, saa trængte de vel heller ikke til mere i Aften.

Bagved Kalvene laa Søen og blinkede i den smukke lyse Aften. Et Lysskær, der kom oppe fra et af Smaahusene her ved Søbredden, kastede en lang, sitrende Guldstribe henover det stille, blanke Vand. — Jaja, der kunde blive et ordentlig Stykke Eng dér, om den Sø blev tørret ud. — Han vendte sig og begyndte at gaa mod Hjemmet, — men vendte sig igen og saa sig tilbage. Da saa' han Søen som en stor, saftig grøn Eng. Ja, sikken en Flænge Græs! — Gad vist, hvormange Hundrede Læs Hø, dér kunde avles?

Naa, det *var* ingen Eng, det var *Thors Sø*, og kanske egne- de den sig slet ikke for Udtørring; men lade den undersøge, det kunde man da. — Aa, Sludder, han var jo ikke ene om Søen, alle Beboerne i hele Sognet havde jo Part i den, saa den blev nok liggende, hvor den laa. — — Jamen — alligevel —

lade den undersøge, det kunde man s'gu da, for egen Regning.

Under disse frodige Syner var han naaet hjem til sin Gaard. Han plejede ellers aldrig at kunne se sine forfaldne Huse, uden at det gik ham som et Stik gennem Hjertet og et Duk i Nakken. I Aften mærkede han ikke noget. Heller ikke hverken Søvnighed eller Træthed mærkede han noget til, han blev staaende derude ved Stuehusgavlen, hvorfra han kunde overse det meste af sin Ejendom, ogsaa Søen, og hans Tanker blev ved at ulme om, ja, boltre sig, ude i Fremtidens Land: — Mose — Mergel — Mejeribrug — Svineavl, — store nye Huse, Tørvefabrik, Tipvognsbane — alt blev ved at gro inde bag hans store, lyse Pande.

Først langt om længe var der noget, der mindede ham om, at det var sent: Han mærkede, at han var meget sulten. Saa gik han ind for at finde Husholdersken. Men der var ingen Pige at opdage og heller ingen Mad sat frem til ham.

Det gjorde ham ikke rasende. — Nej, underlig nok. — Det kunde det dog vist ellers let have gjort? Han smilte igen. Nu fandt han paa, om han for en Gangs Skyld ikke selv skulde kunne finde noget at spise. Det lykkedes godtnok, og mæt og veltilpas laa han lidt efter i sin Seng.

Han var allerede ved at slumre ind, da en Lyd forstyrrede ham. Den kom fra Vinduet. Han havde ved Hjælp af en Snor og en Tændstikæske sat det ene Vindue lidt paa Klem, nu fik en Smule Vind det til at knirke lidt, ganske svagt, men ret vedholdende: Knirk, knirk, knirk!

Hvad var det, den Lyd mindede ham om? — Kirstines lille, evindeligt knirkende Kurv. — En Grimace af Ubefindelighed over hans Ansigt: Javist *den*.

Lige siden han saa' hendes Tog forsvinde i Udgravningen derhenne ved Feldingbro, havde hun ikke været i hans Tanker, ihvertfald ikke saa hun naaede helt op til hans Bevidsthed. Nu saa' han hende for sig, men det var som hun tog sig ud i Formiddags, da hun kom; og da han saa' hende stige ud paa Perronen, tung og firkantet i den stærktlæggede, stive Hvergarnskjole med Tørklædet fastbundet om Hovedet, det tykke, laadne Sjal over Armen og i Haanden den lille, evindeligt knirkende Kurv. Hans Mund fortrak sig lidt irriteret, og han gav et bortblæsende Pust fra sig.

— Naah — men var der ikke ogsaa noget andet Kirstine vedrørende at huske paa? — Det foresvævede ham, men nu

var han for søvnig og træt til, at han klart kunde faa det frem.

Han dumsede væk, men halvt i Søvn hørte han endnu en Gang Vinduets Smaaknirken, og atter mindedes han den lille Kurv, der ogsaa stadigt smaaknirkede.

Monstro det skulde vare ved hele Natten med den Knirken? Det var da en nederdrægtig ubehagelig Lyd at have i Øret.

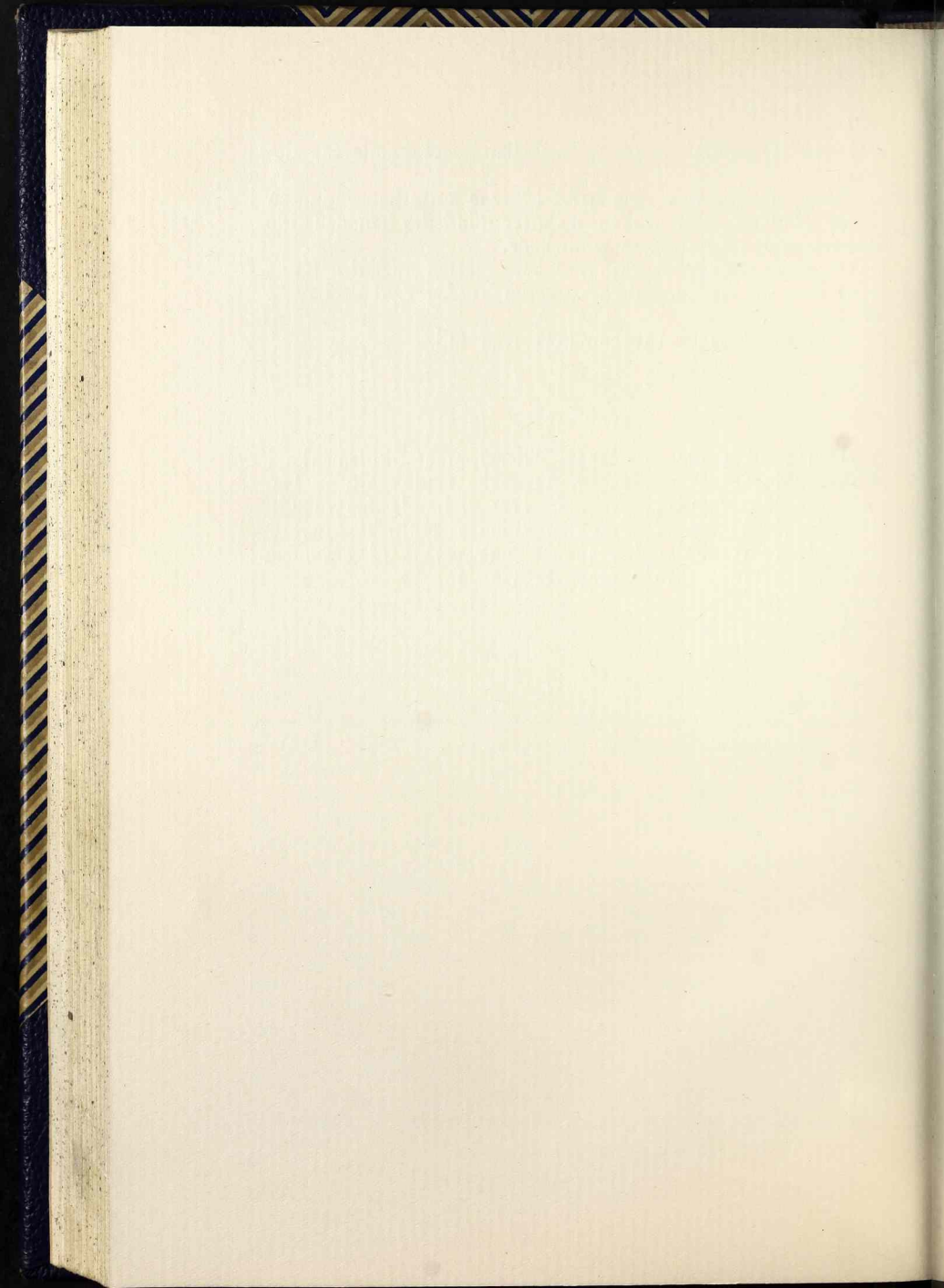
I denne Ærgrelse sov han kort efter ind.

*

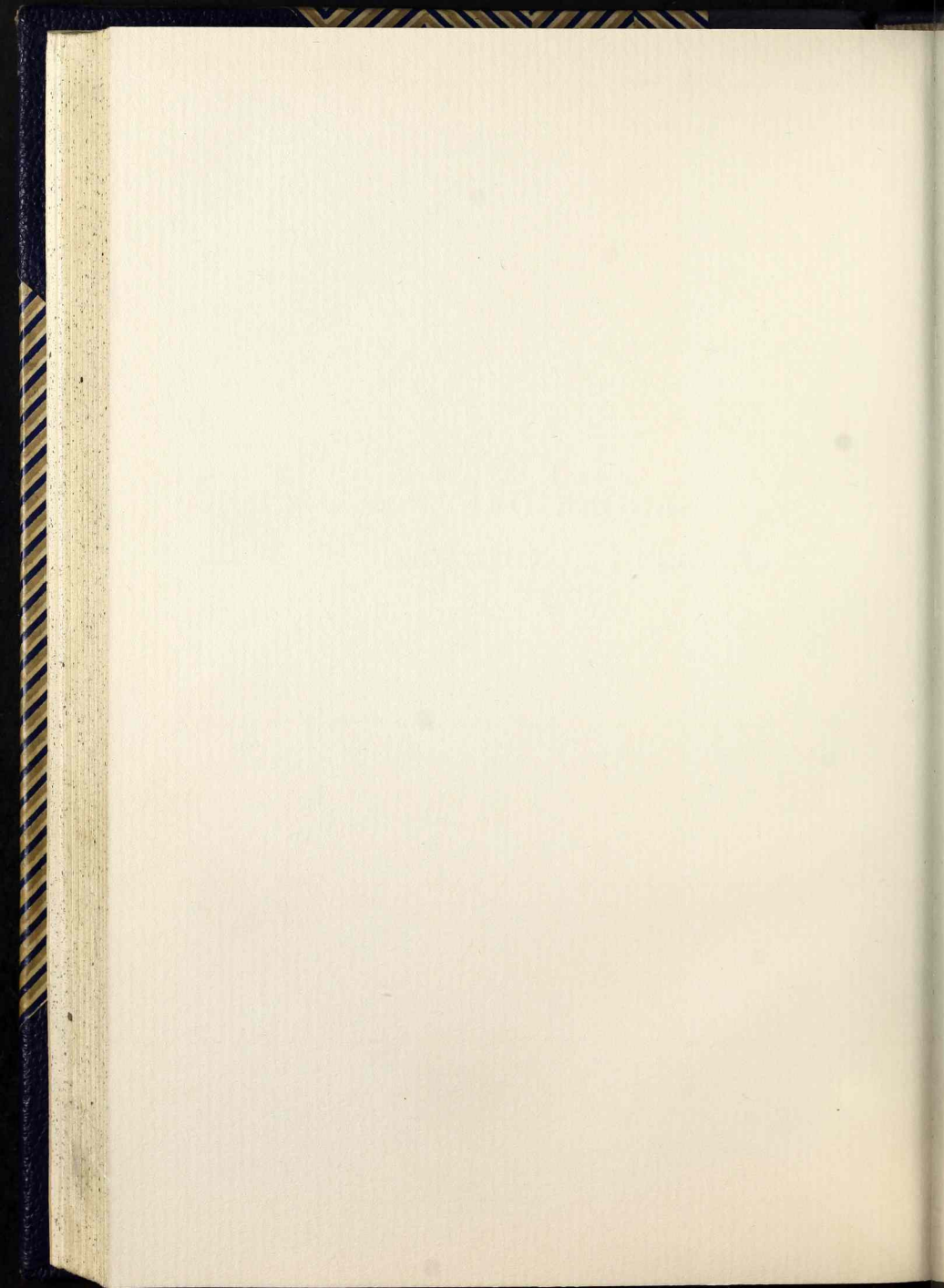
*

*

Den Søndag blev for lange Tider som et Skillemærke i Thorstedboernes Tilværelse. En Aarrække sagde man: — Det var den sidste Søndag i Maj, det Aar vi havde den russisk-tyrkiske Krig; men siden, da Befolkningens politiske Interesse var bleven vakt, da sagde man: — Det var den sidste Søndag i Maj, det Aar vi fik det første Provisorium.

ANDEN DEL
ET DØGN I HUNDEDAGENE
1883

I.

URO I LANDET.

»P^{UH}, sikken Daanhede!«
 »Ja — Gu', det er varmt i gamle Danmark for Tiden.«
 »Det er et Held, man ikke er af Smør.«
 »Hø, — jou — vistsaa — — —«
 — — —

Det var den 31. Juli 1883, at et Par tunge, vadmelsklædte Bønder saadan pratende kom trampende ind paa Viborg Bane-gaard.

Pustende lagde de deres Pakkenelliker fra sig paa en af Ventesalens Bænke, strøg Luerne af og tørrede de svedige Pander: Saa naaede de *saa* langt. Men kunde det nu ikke være godt at styrke sig ved et Glas Øl derhenne ved Disken, før de skulde ud paa Rejsen? — Jo. De var ved at enes om det, men fik saa i det samme Øje paa et støvet og oliet Tog, der holdt foran Døren.

Stor Bestyrtelse. Hva', var Toget allerede inde? — Naada, det var en anden Snak. Ja, det maatte jo være det Tog, de skulde med, saa herud da. — I en Fart fik de deres Sager samlede til sig og foer ud.

Her trampede de i nogen Tid raadville frem og tilbage paa den møre, knirkende Træperron, indtil de omsider kom frem til en Kupé, hvortil Døren stod opslaaet. De forvissede sig om, at der var god Plads, og entrede saa med stivbenet Besvær op, fik deres Habengut anbragt og lod sig dumpe ned paa en af de stive Bænke: — »Aa, det var godt at komme til Sæde,« nikkede de til hinanden og pustede ud.

»Jou, det er varmt at trave om, især da naar man har en Del at bære paa.« — Det var en tyk Mand med et stort Skæg — »Grundtvigianerskæg« kaldte man det her paa Egnen — der snakkede til dem. Han sad midt for paa den anden Bænk

og hvilte Hagen mod en knortet Stoks krumme Haandtag. »Men det er nok ogsaa ved at trække op til Torden,« fortsatte han.

De to vadmelsklædte skævede lidt til ham, før de svarede. Hans sidste Ord lød lidt lumske, og han havde ogsaa et dobbeltbundet Flir i Mundvigene. — Det var ikke vist, at det just var *Vejret*, han tænkte paa.

»Vi er i Hundedagene nu, saa helt fri for Torden ved vi jo, at vi ikke bliver,« — svarede den ene.

Den anden tav og tog sig en Skraa.

»Hele Landet staar i Brand, siger s'gu jeg!«

Det var et langt, smalt Udraabstegn af et Karlfolk, der havde staaet og kigget ud af det aabne Vindue til den anden Side og nu brat vendte sig.

Hu — um — Naah — — De andre i Kupeen trak lidt paa Smilebaandet, skævende op til den lange Fremmedkarl, der efter Sproget at dømme var en *Østerbo*.

»Det er, som jeg siger: *Hele Landet staar i Brand!*«

Høh —. Naah —. Svært da, saa højt den Fyr snakkede op, og saa kraftigt han slog ud med Armene. Det var nok en ilter Ka'l, og de syntes ogsaa, han saa' lidt ungdommelig ud. — Hvad mente han egentlig?

»Hvem er denher Mand, med Forlov?« — spurgte den ene af de vadmelsklædte, og i samme Stund sagde den anden: »Med Forlov, hvor kommer denher Mand fra?«

»Jeg kommer direkte fra Landmandsforsamlingen i Aalborg,« svarede han rapt. Og atter slog han ud med Armene paa en egen betydningsfuld Maade — omtrent som han vilde sige: »Vær'sgo', der har I den, saa forstaar I vel, at jeg har været med — just midt i Ildebranden har jeg været med.«

»Hm! — Hvadfornoget! — Har du været med ved Landmandsforsamlingen? — Nej se, — ja saa —«

De andre kiggede nu halvt befippede til den Fremmede og saa' nysgerrige og spændte ud. — Hvad var det, der var sket deroppe i Aalborg? — Aviserne her havde endnu ikke haft andet end et Par Telegrammer derfra, som ikke sagde stort: »Der havde været stor Kongemiddag deroppe,« — selvfølgelig — »Dronningen var i lyserødt, Kronprinsessen i hvidt.« — Saadan noget Pjat, det var ogsaa noget at telegrafere om! — Men en anden Dag havde der jo staaet, at *Estrup* havde været i Kongens Følge — *Estrup* og *Indenrigsministeren*, og det havde selvsagt interesseret mere. — Hm, de vilde godt høre

noget deroppe fra Aalborg, rentud sagt, de var spruttende nysgerrige for at faa Besked om, hvordan det var spændt af — ja, altsaa naar *Estrup* havde været med; men *Politik* — det var ikke altid heldigt at snakke højt om, hvad man her mente, — nejh.

»Jeg var forresten ogsaa med ved *Skanderborgmødet*,« snakkede den lange videre. Han talte stadig lige højt og uforknytt.

De to vadmelsklædte kiggede over til den skæggede Tyksak paa Bænken ligefor. Han sad fremdeles med Hovedet i Hvil mod den krogede Stok, sad og smaaflirede. Alligevel, han saa' ret fredelig ud, man havde uvilkaarligt paa Fornemmelsen, at han var en Meningsfælle. En *Bonde* var han ihvertfald saavel som den lange, og det gjorde det straks lettere, at han var en af deres egne. — Men ovre i Krogen, halvt skjult af den iltre »Langemand«, sad endnu en Rejsende, og det var en *fin* Mand. — Han sagde ingenting, men han *sov* heller ikke; — hvad mon han var for en?

Naa, om *Vejret* kunde de da altid snakke, det var et neutralt Emne, og det var virkelig saadan i Dag, at skønt Klokken nu var over syv, og man rettelig kunde have ventet en Smule Aftensvale, var det fremdeles saa kvælende hedt, at man kunde sidde bomstille og styrtssvede; de to vadmelsklædte f. Eks. havde deres Døje.

Og se, ude paa Grønagrene kunde man paa begge Sider se Køer, der rendte bissegale rundt i Tøjrslaget, og Kalve og Ungkvæg, der med Halen lige i Vejret og en sprængt Tøjrstump ved Klaptræerne stak af for fuld Fart, ud i den vide Verden — eller rettere hen i Naboens Havremark!

Og ude i Vest, der sejlede Solkuglen fremdeles luende og glødende om, paa Baggrund af en skyløs Himmel.

— Jo, naturligvis, Bønder kunde godt snakke om Vejret, hvornaar vel *de* ikke interesserede i det — endside da, naar man skrev den 31. Juli og Høsten stod lige for Døren. Man kunde ogsaa let faa en Sludder i Gang om Høstudsigterne og om, hvilke Priser man kunde vente sig at faa hjem for de Kvier og Køer, man havde sat ud til Græsfedning, og som nu var ved at være tjenlige til Englandsforsendelse; — men — i Øjeblikket — nej, der var nu noget, der ligesom brændte mere.

De skævede atter hen i Krogen, hvor den *fine* Mand sad. Ikke for det, Manden saa' forresten ret tiltalende ud; men

alligevel, skulde man for Alvor til at drøfte Politik, saa var det bedst, at man ikke var helt uvidende om, hvem man var i Kupé med. Og han dér, hvad var han for en? Tavs som en Mur sad han og saa' paa ingen.

Konduktøren kom og stak Hovedet ind: — »Maa jeg se de Rejsendes Billetter?« — Han hang med hele Overkroppen indad Vinduet.

Jaja, selvfølgelig. Man rakte ham Lapperne, den ene efter den anden.

Den tavse Mand rakte ogsaa sin, og det undgik ingen af de andres Øjne, at hans var til *II. Klasse*.

»Men, bitte Mand dog, De er kommen i en fejl Kupé,« sagde en af de vadmelsklædte, fuld af Velvilje og Hjælpsomhed.

Den fremmede nikkede høfligt: — »Aa, der er saa støvet og lummert i de Plysvogne, saa der ikke er til at være, i saadan Varme,« — svarede han og trak træt paa Skuldrene.

»Naah, nejse, kunde det siges? — Ja, en Anden troede jo det var den bare Behagelighed at sidde paa Plyshynder,« — svarede Bonden.

— — »Og her er jo god Plads,« fortsatte den fine Mand. Han gjorde atter en Bøjning med Hovedet — som for at undskylde sin Tilstedeværelse.

»Jøsses, ja, det forstaar sig. Her skulde jo kunne rummes ti, og de var kun fem, saa Plads var her nok af, selvfølgelig.«

Konduktøren sagde ingenting, han gav Lapperne tilbage og lempede Overkroppen ud af Lemmen igen, og Toget jollede videre.

Manden med *II. Klasses-Billetten* lagde sig tilrette op i Krogen og lukkede Øjnene.

»Men, hvordan var saa *Udstillingen* deroppe i Aalborg? — Du, der kommer lige derfra, maa jo kunne fortælle os om det,« henvendte han med Grundtvigianerskægget sig til den lange. »Vi er jo meget nysgerrige, forstaar du nok.«

Hans skæggede Hoved hvilede endnu paa det krumme Stokkehaandtag, han drejede det blot spørgende om mod den anden.

»Aah, der var jo saa meget, saa meget at se paa — af alle Slags — ja, s'gu ogsaa som jeg siger: Af alle Slags. Saa kan du jo nok forstaa, alt det kan man ikke saadan gøre Rede for lige paa en Studs.«

Den langbenede stod fremdeles op, eller rettere, han havde

stukket Enden ud af det aabne Vindue og stoppede derved for den haardt tiltrængte Luftstrøm.

»Jamen, nu f. Eks. med Kreaturerne — var der mange Kreaturer udstillede, og hvordan var de?» spurgte den ene af de vadmelsklædte.

Ja, med Kreaturafdelingerne havde det staaet skønt til, der var en righoldig Udstilling, især af Tyre; der var ogsaa faldet en Masse fine Præmier, forklarede der.

Ja, det hed sig, sagde en af de vadmelsklædte, at en Mand her fra Egnen havde haft voldsomt Held med sig; men heller ikke herom havde Aviserne endnu haft noget.

»Kaastrup — ja, Laust Kaastrup, det passer. Han tog mindst en halv Snes Præmier, og saa endda oven i Købet en *Kongepremie*, — det var for en Tyr, en fin graabroget Tyr.«

Sese, det lod jo voldsomt. De vadmelsklædte nikkede og var fyldte af Opmærksomhed og Interesse.

Det viste sig, at det just var Kaastrup, den langbenede var paa Jagt efter. Han skulde se at handle med ham om en af hans Tyre, købe den til en Kvægavlsforening.

»Saah. Jamen, er du da klar over, at det er særlig *Kødracen*, Kaastrup dyrker?»

Kødracen? — Ja, det vidste den langbenede ikke ret, hvad der mentes med. »Naar nu det var et skønt Dyr, og det fik en flot Præmie, hvad saa? —«

»Ja, det er jo det, at her er vi ved at se mere efter *Malke-racen*, — om Afkommet kan give noget i Spanden — jou.«

Naah — jah —. Men den anden holdt paa sit; naar det var et smukt Dyr, med en fin Præmie, fra Landets største Udstilling, saa var der vel ikke noget bedre at ønske sig.

»Naah, nej, kanske ikke. — Men hvi købte du da ikke deroppe paa Udstillingen, det havde da været nemmere for dig end at rejse hened.«

Ja, der var man nu igen ved det kildne Punkt. Der var saa myldrende meget at se paa deroppe, jojo, de maatte tro det. Og saa — ja, saa *skete* der jo ogsaa saa meget. Sandt at sige, naar man var interesseret i *Politik* — og det var Manden her — saa var det s'gutte saa lige til at holde Tankerne samlet om en graabroget Tyr. Ha! Han lo, den lange, og slog ud med Armen. Saadan var man jo, selvom man var Landmand, at til Tider var der det, der var ligeved at fængsle én stærkere end Kvæg.

»Ja, du, sig os, hvad blev det til, fik de saa Kongen i

Tale, deher Mænd, der skulde overbringe Resolutionen fra Skanderborg? Du kan vel nok begribe, at vi ogsaa er svært spændte paa at høre om den Ting. — Der var da ogsaa en Mand her fra Egnen i Deputationen, men han var vist ikke kommen tilbage endnu. Ihvertfald, Aviserne har ingen Besked givet fra sig.«

De skævede et Øjeblik til den Stumme i Krogen; men lige-meget, de kunde ikke holde det ud for Spænding, nu Tilfældet havde ført dem sammen med en, der maatte kunne give Svar. Ogsaa den tykke Mand gloede med spændte Øjne mod Fortælleren.

»Deputationen! — Hva'! — Nej, den fik s'gu ingenting for sin Ulejlighed — *ingenting* — selvfølgelig ikke.« — Her slog han to Gange i Træk ud med Armene. — Ikke engang saa meget som de tolv, der i Maj i København havde frembaaret Resolutionen fra *Herthadalsmødet*. De havde da faaet Lov at komme ind i Gemakket og meddele Kongen pr. Papirstale, at de vilde af med *Kong Estrup*, han skulde »abdicere« — ha! — Men i Aalborg, nej, der *afviste* Kongen dem simpelthen, de fik slet ikke Foretræde. — Naturligvis, det skete under høflige Former, Kabinetssekretær Rosenstand havde lavet en skreven Klamamus, den fik de som Svar.« — Den langbenede havde forresten dette Svar hos sig, saa det kunde de godt faa at se. Han trak det op af Lommen og viste det frem, det havde staaet i en Aalborg Avis, værs'go'! — »Kongen fandt ikke Stedet og Tiden passende til Overbringelse af politiske Adresser« — stod der, og iøvrigt henviste han til det Svar, han havde givet Deputationen fra *Herthadalen*, han havde ikke noget andet at svare heller her. — Jovist: Gaa væk, I Kanutter, hvad kommer Jeres Resolutioner mig ved! — Saa-dan var naturligvis Meningen, man kendte jo snart Rumlen. — Alligevel havde et Par af Deputationens Mænd set deres Snit til at veksle et Par Ord med Kongen, hvordan Pokker de nu var kommen afsted med det, men dem havde han bare henvist til *Rigsretten*. — Javel, *Rigsretten*. — »Saa længe ingen havde forlangt Ministeriet *anklaget*, var det uberettiget at komme med Klager over, at nogen var *forurettet*.« — Jou, det var »Hans kgl. Majestæts Ord«.

»Ævl!« fnøs den lange. — »Ævl! — Naar enhver ved paa Forhaand, hvad *Rigsretten* vil svare — ved, at den er i Lommen paa *Estrup*, hvad skulde det vel saa nytte at gaa den Vej? — Intet — s'gu, *intet!*

Ogsaa det, at Kongen ikke fandt »Tiden og Stedet passende til Overbringelse af politiske Adresser«, — hvad var vel det andet end Ævl og Vrøvl. Ifjor, da Kongen var heroppe i Thisted for at indvie den nye Oddesundbane, da var »Tiden og Stedet passende« nok til Adressemænd at komme frem, — men, forstaar sig, da var det jo *Højremænd*, der vilde have Kongen i Tale. — Ha! — Jov, det gjorde jo altsaa en Forandring.

Den lange syntes nu rigtigt at have faaet Munden paa Gled og snakkede løs om alt muligt fra de urolige Dage deroppe i Aalborg. Han fortalte om den underlige dumpe Tavs-
hed, der havde mødt Kongen, da han steg i Land. Der havde staaet i Tusindvis af skuelystne og vel ogsaa mange *kongetro* Vendelboer trindt omkring, men ikke en Lyd kom over deres Læber. — Naa, saa var der jo af Arrangørerne, forstaar sig, puttet Smaaklynger ind hist og her, af Vaabenbrødre, gamle »Medaljemænd«, Medlemmer af de nye »konservative Klubber« osv., og de fik jo hurtigt Paalæg om at raabe Hurra for Majestæten. — Raab! Raab! kunde man høre, der blev sagt til dem, og saa stak de jo ogsaa i at vræle, ha! Ja, s'gu ogsaa saa bestialsk, saa man skulde synes, det maatte være uundgaaeligt for Majestæten at mærke, at det var »bestilt« Feststemning. Der var vel 20—30 Tilskuere, der stod med lukkede Munde, for hver enkelt, der raabte Hurra! — Ja, saadan var det s'gu, saadan var det — og I forstaar, det var jo ikke fordi, at de ikke godt vilde have givet de kongelige en pæn Velkomst — men med *Estrup* i Kølvandet! — Nej Tak, saa kunde de godt holde sig. — De havde jo da ogsaa samlet en hel Bunde Randersdragoner derop, der var saa mange, saa det ligefrem *blaanede* af dem, hvorhen man saa'. Det blev ogsaa sagt, at der var en hel Skibsladning af københavnsk Polit, men dem havde de da været saa fornuftige at trække i civilt Tøj, saa de faldt jo ikke saa irriterende i Øjnene. — Naa, helt overflødige havde disse Foranstaltninger ikke været, for det gik jo da ogsaa saadan, at det blev til Slagsmaal — gu' gjorde det saa — i stor Stil ogsaa, midt paa selve Udstillingspladsen. — Hvad siger I, var det Læredrenge? — Nej, gu' var det ej, det var s'gu *Højre og Venstre*, der røg i Totterne paa hverandre, ja, akkurat! som jeg siger, *Højre og Venstre*. — Det kom sig af, at de første forsøgte sig med et »Estrup leve! — Hs. Excellence Estrup leve!« — Det Raab blev jo øjeblikkelig besvaret med: Fy! Fy! — Og saa skulde I have

hørt en Alarm: »Ned med Estrup! Ned med hele Højreminsteriet! — Grundloven leve! — Grundloven længe leve!« Og vi raabte, saa det gjaldede og rungede over hele Staden. — Men se, det blev jo Højrepartiets Folk for meget, de kunde ikke faa saa meget som et Pip eller et Kuk med — og saa gik det løs, ja, Fanden ta' mig! paa Næverne løs gik det. — Især maatte Landstingsmand Dam fra Aarhus bøde, han fik nogle slemme Knubs og Tøjet ødelagt; men der var mange, mange andre, der fik Rifter, og det s'gu baade i Tøjet og i Skindet.

Hm, sese, — de to vadmelsklædte rystede paa Hovederne, men smaasmilte samtidig. Det saa' ud, som om de paa een Gang baade afviste og bifaldt, hvad de her hørte.

Den tykke med Grundtvigianerskægget fik det store Hoved løftet: — »Det kan aldrig blive godt, saalænge vi har dette Ministerium,« sagde han og gav et Stød i Gulvet med Stokken.

»Nej, det kan vi s'gu let blive enige om, men hvordan kommer vi af med det?« — sagde den ene af de vadmelsklædte.

»Ja, sig os bare det, bitte Far!« — istemte straks den anden. — »Naar Sagen ligger saadan, at Kongen er veltilfreds, — og det var jo det, han grundigt forklarede for Deputationen fra Herthadalen — og naar vi Vælgere kan sætte lige saa mange Venstremænd ind i Folketinget, det skal være, uden at det rører Estrup et Hak, hvad Dælen skal vi saa gøre?«

»Nej, det er lige det,« — den tykke Mand stampede med Stokken. — »Det er lige *det*.«

Den langbenede trak i et hastigt Ryk Bagen ind ad Ruden og rettede sig i sin fulde Højde: — »Jamen, Folkens, har I rigtig bidt Mærke i, hvad Berg sagde paa Skanderborgmødet?«

Naah — jah — han talte saa ophidset, den unge Mand, de andre blev halvt forskrækkede og kom i Tanker om den tavse Mand i Krogen. Han sov da vist ikke, og saa *kunde* han da høre hvert Ord, de sagde. — Det var slet ingen søvnig Ka'l at se paa. — »Berg holdt jo en lang Tale ved den Lejlighed,« sagde den tykke undvigende — »saa det var da ikke een, men mange Ting, han fik sagt dér.«

»Aah, Bergs Ord kunde vel forstaas paa flere Maader,« mente en af de vadmelsklædte — »det var vist tit, Folk lagde

noget helt forkert i dem.« — Hans Ord faldt i en meget forsigtig Tone.

Skønt det ikke blev nævnt, var der ingen af Bønderne, der var i Tvivl om, hvad det var for en Passus i Bergs Tale, der blev sigtet til: — »Er det blot *Ønsker*, denne Forsamling har, eller er det viljestærke Mænd, der *vil* frem?«

Ja, *det* havde han sagt, og det var jo vist, at der var mange, der i Stilhed mente, at disse Ord var en halvdulgt Opfordring til *Revolution*. — Ja, det var der; — om Regeringen fremdeles ikke vilde bøje sig for Folketingsflertallet og gaa sin Vej, saa havde Berg her givet dem et Vink om, hvad de maatte være forberedt paa. — Men andre lo haanligt ad den Tanke: Berg, den Tyksak! — om nogen virkelig var saa taabelige, saa de mente, *han* tænkte paa at lave *Revolution!* — Aa, det var den rene Galimatias!

— Men — alligevel — det var velkendt, at der var dem, der i Stilhed havde købt sig en Riffel, og andre, der tænkte paa at gøre det. Een Gang havde Estrup jo forsøgt sig med en provisorisk Finanslov, og om han nu vovede det een Gang til — ja, saa var det jo, det skulde vise sig, om det blot var »*Ønsker*«, man var fyldt med, eller om man var af de »viljestærke, der *vilde* frem«. — Men den Slags var jo ikke Spørgsmaal, man drøftede med hvem som helst — selvfølgelig ikke.

De fire Bønder, der hidtil havde talt saa ivrigt, og, som det syntes, været saa herligt fællesinteresserede, var pludselig blevet ængstelige; de skævede forsigtigt over i Krogen, hvor den tavse Mand sad, — det var nok bedst at passe lidt paa sin Mund. — *Revolution* — ja — det var nok ikke just et Emne, man kunde drøfte i enhvers Nærvær.

Saa gled Talen over paa de store Møder, der denne Sommer havde været holdt rundt i Landet. Ingen havde nogen-sinde før set, at *Politik* kunde samle saa mange Mennesker. — Som nu *Herthadalsmødet*, der var det første i Rækken; der var jo ingen Tvivl om, at der havde været mindst 16—17000 Mennesker samlede. Højreaviserne havde nok haft travlt for at halvere Tallet, ja, »*Jyllandsposten*« havde villet haft det trykket helt ned til 4—5000; men den tykke Mand vidste *rigtig* Besked her, han havde en Slægtning, der havde været med i Festkomitéen: Der var solgt 14000 Adgangstegn, og Kvinder gik frit ind, saa kunde man jo selv tænke sig til, hvad der var Sandhed.

»Og alligevel kunde vi Jyder slaa dem, flot s'gu endda!«

— snakkede den lange. Tyve Tusind havde der været samlet i Skanderborg — mindst. — Aldrig havde han før set en saadan Hoben af Mennesker paa eet Sted, hujede han op. Hvert Tog, der kom ind til Byen, saa vrimlede det ud af det med Folk, det var at se paa som Bisværme, der tumlede ud af væltede Kuber. Og Vejene i alle Retninger, de var halve Mil ud i Landet kulsorte af kørende og gaende. Aah, det havde været noget saa underligt at se paa, forklarede han, ja, det var et *stort Syn*, det største *han* nogen Tid havde haft for Øje.

»Ja, det synes jo virkelig, som det danske Folk er ved at vaagne,« — lød det pludselig med fremmed Mæle. —

Det var den tavse Mand i Krogen, Ordene kom fra.

Det gav et lille Sæt i de talende, men de fattede sig.

»Folk *er* vaagne, det kan De stole paa, Hr.« — Det var den tykke Mand, der svarede, og som sædvanlig pointerede han Ordene med et Par faste Slag af Stokken.

»Javist, det er som *jeg* siger,« — bruste den lange op, — »hele Landet staar i Brand!«

Han havde ingen Stok, men saa stampede han i Stedet med sine lange Ben: — »Hele Landet staar i Brand!«

Man kørte igennem en dyb Udgravning, og da man kom frem, saa' man ud til venstre et stort Teglværksanlæg. Her fløjtede Toget og sagtnede Farten, saa det var tydeligt, man nærmede sig en Station.

»Hvad er det saa, Landet brænder for?« spurgte den fremmede. Han talte i en egen dæmpet, men indtrængende Tone og saa' alvorligt, næsten strengt op paa den lange, iltre Mand.

»Det skal jeg straks sige Dem, min Herre: *Det danske Folk vil have sin grundlovmæssige Ret!*«

»Ja, det var jo Holstein-Ledreborgs Ord i Herthadalen, og som *Ønske* er det godt — men — men . . . «

Toget holdt i det samme. Feldingbro! — blev der raabt. — Feldingbro!

»Hov! — det er her, jeg skal af.«

Den fremmede sprang op, snappede en Taske og en Frakke ned fra Hylden, en Stok stod paa Sædet bag ham.

»De mener, som en *Fordring* bliver det sværere,« — sagde den tykke.

»Jeg mener, gid De maa faa Deres Ønske opfyldt,« — blev der svaret.

Den fremmede havde faaet Døren op og stod allerede ude

paa Perronen. Her vendte han sig mod sine Rejsefæller, løftede Hatten og hilste til Afsked.

»Det var s'gu da vist en Søn af Præsten i Thorsted?« sagde en af de vadmelsklædte.

»Var det en Præstesøn? — Naa — jah, han saa' da i hvert Fald ud som en pæn Mand, — ikke sandt?« — Den langbenede snoede sig og saa' spørgende til de andre.

»Hans Far, Pastor Rørdam, er ogsaa en »pæn Mand« —« svarede den ene af de vadmelsklædte, — »men han er s'gu da en stiv Konservativ.«

»Ja, gu', en rigtig stejl Estrupper!« — nikkede den anden.

»Ligemeget med det,« — sagde den tykke Mand, »her var ingen, der sagde mere, end han kunde staa ved.«

Nej, var der vel? — De slog sig ogsaa til Ro.

Men hvad blev der af ham, der steg ud? — De kiggede nysgerrigt efter ham.

Det lod ikke til, der var nogen til at tage imod ham, det var da ellers mærkeligt, naar han var Præstens Søn. De saa' ham staa muttersene lidt uden for Stationen, der stod han — og saa' sig stille smilende rundt, syntes det, og svingede lidt tankeløst med Stokken. Solen, der nu var kommet langt ned paa Himlen, slog Blink og Gnister af hans skarpe Brilleglas. — Saa saa' de ham vende sig og gaa, og noget efter saa' de ham slentre op ad Stien, der førte over de vældige, stejle Hedebakker Nordvest for Stationen. Hast syntes han ikke at have.

Knappt var han ude af Syne, før de fire Rejsefællers Opmærksomhed paa anden Vis blev beslaglagt: To Mænd standsede hilsende hinanden paa Perronen lige ud for deres Kupé. Det var to Thorstedbønder: Jens Isak og Gudik Gudiksen.

»Kommer du til Mødet i Morgen?« spurgte Gudik.

»Du mener dette her »Mejerimøde?«

»Ja, naturligvis.«

»Er man ikke nødt til det, kanske?« — Jens Isak trak tvært paa Skuldrene og gjorde en besk Grimace. — »Det er da tydeligt nok, at nu er det Kræns ramme Alvor, nu skal han gruttes — marvgruttes, minsæl, han Herren til Harreborg.«

»Og saa mener du ikke, det gaar an, at Kræns Venner holder sig hjemme?«

»Gud Fader bevares! Nej, nej!«

— — — »Endmindre at tage Parti for Holger Hauge?«

»Er du gal, Mand? — Er du gal?«

»Da kan I da vel begribe, at det er en komplet Taabelig-

hed at bygge to Mejerier med bare en god halv Fjerdingvej imellem, — to Mejerier, med Damp og Maskiner og det hele. — Vi er jo godt tilfredse, vi, der leverer Mælk til Hauge, hvorfor skulde I saa ikke ogsaa blive det?»

»Haah, bitte Mand, lad os ikke snakke mere om det. Du kender nok endnu ikke ret, hvad Magt Kræn har.«

»Hør, ved du hvad, Jens Isak, dette her er pinedød for galt!« — Gudik vovede sig til at lægge Haanden op paa den andens Skulder, og gav ham et lille venskabeligt Rusk. — »Her aser vore politiske Førere Landet over for at mande det danske Folk op til Kamp mod baade Konge og Ministerium, at vi en Gang kunde faa vor sande Ret, og saa vover I ikke, i saadan bitte Lokalsag, at stride imod saadan en hoven Stivstikker af en Sognekonge som Kræn Højgaard for det, der ikke blot er Jeres soleklare Ret, men da ogsaa — som Forholdene ligger — langt det fornuftigste.«

— Ja, Gudik var jo kun for en »Smaaamand« at regne mod Jens Isak og kanske var det alt for dristigt af ham, som han her havde talt; men han syntes jo, at det var en i det daglige svært forstandig Mand, han havde for sig, saa — altsaa — han kunde ikke dy sig, han sagde sin Mening.

Jens Isak rakte Hovedet helt hen til den anden og halv-hviskede: — »Du skylder ikke Kræn Højgaard Penge, bitte Mand, det er Sagen, — ja, det er Sagen. — Farvel, Gudik, — din Mening kan være god nok, men — Naa, ja vi ses jo saa i Morgen.«

Jens Isak snoede sig brat omkring og skyndte sig om til Vognen.

Nu kom *Ekspressen* da ogsaa endelig i Tanker om, at den burde flytte paa sig. Nede fra Pakhuset raabte Portøren: »Færdig!« — og den lille strutmavede Stationsforstander ruskede heftigt i Klokken: »Færdig!«

Saa piftede Toget og jollede af igen.

II.

EN HJEMVENDT.

SAA staar man altsaa atter paa hjemlig Grund. — Ove Rørdam var gaaet i Staa paa Toppen af den stejle Hede-bakke nordvest for Stationen og stod og pustede ud efter Op-

stigningen. Han saa' frem imod Solen, der nu stod lige for som en mægtig, flammende Ballon. En Flis af den var allerede sunket ned bag Jorden, og Nøk for Nøk gled Resten efter.

En bevæget Trækning tegnede sig paa den unge Mands Ansigt: — »Ja, saa staar jeg atter paa mit Fødesogns Jord, — men hvor meget er ikke forandret for mig siden sidst!«

Hans Hoved gav et lille Duk, og han rakte samtidig Haanden op og gav Hatten et Ryk ned i Panden.

Det var jo kun tre Aar siden, han var her sidst, men for ham stod det, som laa der en lille Evighed mellem dengang og nu. — »Ja, er jeg ikke nu en helt anden,« — mumlede han frem for sig.

— Lyden af en Kirkeklokke, der ringede Solen ned, naaede hans Øre: Det maatte da vist være *Thorsted* Kirkeklokke? — Han bøjede lyttende Hovedet. — Jo, Lyden kom fra Vest, saa det passede.

I det samme saa' han for sig en gammel, graahaaret Mand staa med foldede Hænder ude paa sin Veranda og lytte til den kendte Klang: Hans Far.

Ja, saadan stod hans Far hver Aften Aaret rundt og lyttede til Aftenklokken, — hvis da ikke en Syg havde kaldt paa ham, eller han selv var syg.

Ove Rørdam saa' i denne Stund Faderen lyslevende for sig: den nu meget duknakkede Skikkelse, Lemmerne, der fyldte saa lidt i den sorte Klædesdragt, det gammeldags, folderige, hvide Halsbind knyttet op om den stive Fadermorderflip, — og saa Hænderne, de lange, smalle Hænder, der var saa fine i Formen, men nu saa' saa underlig visne ud i deres runke, leverplettede Skind.

»Aah ja, gamle Far, jeg har forvoldt dig saa mange bitre Stunder, det ved jeg. I Realiteten kunde jeg vel ikke have handlet anderledes, end sket er, men jeg kunde nok nu og da have faret nok saa varsomt, og havde jeg for Alvor forstaaet mig selv, kunde jeg muligvis ogsaa have faaet dig til at forstaa, — eller jeg kunde i det mindste have forsøgt derpaa. Men saadan er det jo med Ungdommen, den skræpper højest op, saa længe det bare er *de andres* Ord og Meninger, den slaar om sig med; naar man faar arbejdet sig saa dybt ned, at Anskuelserne virkelig er ens egne, saa føler man ikke saa stor Trang til Højrøstethed. — Nej!

Kære, gamle Far, du har ikke skiftet Mening, det venter jeg ikke — og ønsker det ikke, og jeg staar lige saa lidt nu som

dengang paa Kirkens Grund, — kan vi da mødes? — Som Mennesker? — Ja, kan vi ikke mødes som Mennesker? —

— Jeg har jo aldrig tvivlet om *din* Kærlighed — du har haft Grunde nok til at tvivle om min, saa haardt og drengeagtigt afvisende jeg tit foer frem. Men mon det ikke nu skulde kunne lykkes mig at faa dig til at mærke, at min Sonnekærlighed lever? — Og vil saa ikke alt blive nært og godt imellem os igen?

— Naa, Solen synker og Dagen svinder. — Ove Rørdam saa' frem imod Vest. Skulde han naa hjem, før den Gamle gik til Ro, maatte han ikke staa her og drømme.

Han vilde følge den gammelkendte Sti tværs over Heden, det kortede Afstanden mellem Stationen og Thorsted noget. Om sin Hjemkomst havde han intet meddelt. Han kendte jo Vejen og tvivlede heller ikke om, at han vilde finde Hjemmets Dør aaben, saa kunde hans Bagage jo blive hentet paa Stationen i Morgen.

Just som han vilde sætte sig i Gang, opdagede han, at han havde et vældigt Fald graagul moden Rug næsten lige ind paa sig. — Nej, se dog, var man begyndt at opdyrke den store Hede? Det var noget nyt. Monstro da de helt havde udryddet Lyngen? tænkte han, og ikke uden en vis Bekymring. — Han steg op paa en Brink for at se sig om. Nej, Lyng var der sandelig nok af endnu, smilte han. Baade i Syd og Nord strakte sig som sædvanlig de endeløse sorte Hedestrækninger. — Men et bredt Skifte her langs med Stien var altsaa taget under Plov. — Hvis mon det var? — Nu blev han ogsaa opmærksom paa den blandede, krydrede Duft, der ombølgede ham, den kom ikke alene fra Lyngen, nej, det var Duften fra den modne Rug og fra den blomstrende Kartoffelager hist paa den anden Side Rugen, som blandede sig med den syrligt-ramme Lyngduft og nu ved Aftenduggens Hjælp rigtig fik Udløsning. — Ah! Som en frydefuld Em stod den stærke Duft ham op i Næsen. Med stort Velbehag og saligt smilende ved Nydelsen indsugede han den.

Med det stærke Dugfald var der ogsaa kommet lidt Svale i Luften. Oven paa den daglange Rulletur i det støvede, op-hedede Tog virkede ogsaa dette saa velgørende. — Og hvor her var stille. — Da Aftenklokken omsider tav, var det næsten, som om man kunde høre Stilheden.

— »Fred hviler over Land og By — ej Verden larmer mer — —«

Han siger stille Ordene frem.

Saa løfter han Hovedet og tænker sig forundret om: — Var det mig, der i Aftes i Kristen Bernikovsstræde overfaldt en fornemtklædt, offentligkendt Mand og med Lyst lod min Stok danse paa hans Rygstykker?! — Var det mig, der sammen med den *kendte* Mand og hans molesterede Cylinderhat blev ført til Pilestrædes Politistation, tiltalt for Gadeoptøjer!

Naa, den sarkastisk smilende Politiasistent var dog hurtigt blevet klar over, at der var ingen af Kombattanterne, der lugtede af Spiritus, og da ingen af dem heller vilde opgive, hvad der havde givet Anledning til Sammenstødet, havde han haft Konduite nok til, stadigt smilende, at affærdige dem med en Advarsel. — »Statistiken viser jo dog, at Kvinderne er i overvejende Flertal,« — betroeede han dem. — »Mine Herrer, der er nok af den Vare, hvorfor Pokker da slaas om een?« — havde han snakket og med Skulderklap puffet dem ud ad Døren.

Monstro Københavnerbladene vilde bringe Affæren frem? Ja, helt stille kom det sagtens ikke til at gaa af. — Ove Rørdam var for sin egen Part ligeglad, syntes han, men hans Far — —

Det var Tanken paa Faderen, der havde faaet ham til, saa at sige, at gaa lige fra Politistationen og hjem at pakke Kuffert. Han vilde ikke have, at Faderen først fra anden Side skulde høre om dette Optrin.

Naa, han river sig løs og kommer i Gang, frem ad den faste, hvide Hedesti, der fører mod hans Fødeby, gaar nu hans Kurs.

— Idet han begynder at gaa, kommer han til at huske paa alle de mange Smaaoplevelser, Rejsen idag havde givet ham, bl. a. husker han paa ham, den iltre fra Toget. — »Hele Landet staar i Brand!« — var det ikke saadan, han snakkede? — »Hele Danmark staar i Brand!« — Han prøver at efterligne hans Stemme og Udtale. — Hvorfra mon han havde faaet det Raab? — Det lød saa herligt ungdommeligt overdrevent — og saadan saa' han da ogsaa selv ud, den langbenede Fyr.

Alligevel, nogen hel Dreng var han dog ikke, han var jo udsendt af en Forening for at købe en Præmietyr, han maatte da altsaa have Forstand paa Husdyravl, siden man betroeede ham et saadant Tillidshverv.

Underligt var det for den, der det sidste Par Aar havde

opholdt sig uden for Danmark, at komme hjem og møde den gærende Uro, der mødte En, baade i By og paa Land. For Ove Rørdam, hvis Studieinteresser hidtil fortrinsvis var gaaet i sproglig og litteraturhistorisk Retning, og for hvem f. Eks. saadan noget som af Samvittighedsgrunde at forlade de teologiske Studier, eller det at besøge en Serie Brandes-Forelæsninger havde været af omtrent omvæltende Betydning, var det jo ikke svært at mærke, at naar man kom her ud blandt Landbefolkningen, havde den Slags ikke megen Interesse. Selv de snart forgudede, snart forkætrede *Brødrene Brandes*, hvis Navne evindeligt var paa Tapetet i københavnske Kredse, var herude ikke stort andet end *Navne*. Det eneste, man syntes at vide om dem, var, at de var *Fritænkere*, og havde det ikke været for det Postyr, som *Edsaflæggelsen* ved *Edvard Brandes's* Valg til Folketinget havde skabt, saa havde man kanske knapt heller vidst det. Læst dem syntes ingen at have, og Lærerne i Folkeoplysningens Tjeneste tav vist — klogeligt — om dem, vel vidende, at Advarsler til Ungdommen ofte kunde have Tilbøjelighed til at bevirke det modsatte af det tilsigtede.

Ove Rørdam havde paa sin Rejse idag stadig skiftet Kupé, fra anden Klasse til tredie og omvendt, og for at ryste noget af den foregaaende Aftens aparte Oplevelser af sig havde han anstrengt sig for at bruge sine Øren godt og havde ogsaa imellem blandet sig i Folks Samtale. Det Indtryk, han havde modtaget, var, at hvis det havde noget paa sig, at »hele Landet stod i Brand«, som den unge Hr. Langben havde sagt — saa var det *Politik*, der havde tændt Faklen, og ikke de fremmedartede Jødedoktorer. — Det var *Estrup*, der ved sin stejle Egenraadighed virkede som en Brand under Næsen paa *Folket*, det var *Berg* og *Hørup*, Holstein-Ledreborg og Bojsen m. fl., der rejste Vælgerfolket til Kamp *mod* Estrup, til Kamp *for* deres parlamentariske Rettigheder, herfra var det, den landsomfattende Ildebrand stammede og ikke fra literatur-, teater- og kunstkundige Literater.

— — Men naar man selv leflede lidt med Literaturkyndighed og Forfatterskab — — og naar man havde sine sviende Privatgrunde til at skæve bittert til de fremtrædende Jøder, saa — — —

Ja, og naar Folkeildebrande rasede over Landet, saa var det vel heller ikke let *just midt under Branden* at rede alle deres Aarsagstraade ud?

— — —

Ove Rørdam var en af de unge, der havde kogt af Indignation over, at man forholdt Georg Brandes den æstetiske Professorpost, han havde været med blandt de hidsige Protestanter den Aften, man nægtede ham Adgang til Studenterforeningens Talerstol, og været med til at løbe grassat for at skaffe ham et Lokale, hvor han kunde komme frem med, hvad han havde paa Hjerte. Han havde ogsaa været blandt de hidsigste af Agitatorerne for en ny Studenter sammenslutning, den, der nu under Navnet *Studentersamfundet* var i fuld Virksomhed, og hvor just Georg Brandes var en højtskattet og oftehørt Taler. At han ogsaa havde været en tro Tilhører ved Georg Brandes' Forelæsninger, var jo selvsagt, saavel som at G. B.'s Bøger og Skrifter indtog en Hædersplads i Rørdams Reol. Intet af dette angrede han paa. Saa mange nye Tanker, denne Mand havde ført med sig, saa mærkelig en Kunstner, han var, vilde han aabent indrømme, at ingen af hans Læremestre havde betydet mere for hans Udvikling end Georg Brandes. — Maaske laa det netop i, at han var saa fremmedartet af Væsen, ja, og at der var noget hos ham, der rentud frastødte En.

Længere frem i Tiden havde han, som en lidt løsere Medarbejder ved »Morgenbladet«, lært Broderen at kende, og E. B. havde næsten i endnu højere Grad vakt hans Interesse. Først og fremmest, fordi han virkede mere mandigt. Der stod ikke den Jammer og Forurettelse ud af Halsen paa ham, ikke heller syntes det ham saa magtpaaliggende at komme i Kast med alle og enhver. — Maaske skulde det ses som en Rigdom og Overdaadighed hos den ældre Bror, at han, som det syntes, kunde interessere sig for enhver Grønskolling, der havde et Par hændrende Ord at sige ham, saavel som for ethvert Skørt med en Smule Kulør paa, men paa Rørdam virkede den mere kølige og mindre let tilgængelige Edvard stærkere. — Fine, skarpe Hoveder sad der jo paa dem begge, og det samme var da Tilfældet med næsten alle de unge Jøder, der dukkede op i denne Kreds, hvor ogsaa store musikalske Begavelser, Lægeprofessorer, Jurister, Bankmænd, Vekselerere, Industrimagnater m. fl. var repræsenterede. — Fælles for de fleste var deres Dygtighed til at stræbe i Vejret, gøre sig gældende og skaffe sig gode Indtægter, — og saa, hvad vel til Dels hang sammen med deres østerlandske Afstamning og tidlige Modenhed, mange meget omtalte galante Eventyr. — Hø, ja, og det var ikke alle Godt købskvinder, det gjaldt. Nejnej. — Det kunde rentud synes, som det var disse mørkhudede Fremlinger en ligefrem Sport

at faa fat i de alleruangribeligste Navne. — Her maatte en fornem Godsejerfrue rømme ud af Landet, efterladende baade Anstand og Velstand og syv ukonfirmerede Børn, fordi en af de unge, ildfulde Djævlø havde faaet hende i sine Garn og drevet sit Spil med hende. — Hun havde vel siddet og følt sig ensom og forladt derude paa Godset, — Manden var altid saa travlt optaget af sin Gerning i Udenrigsministeriet, at han kun lidt af Tiden var hjemme, — og da ingen tænkte paa at kalde paa andre Interesser end Moderens og Husmoderens, saa — ja, Legen kom i Gang. — Men hvilken Tragedie var hendes Liv ikke blevet herefter! — Og den begavede finske Forfatterinde, der tog Gift, hvilken Tragedie laa der ikke bagved her? — Og Professorfruen, der skød sig, og den unge Dame fra Legationen i England, der, misbrugt og skuffet, kastede sig ud fra en Kanaldamper, osv. For Tiden kørte en ung Provstedatter rundt paa Strandvejen med en Barnevogn, hvis Indhold den gifte Musikerdoktor havde skænket hende, — vel som Tak for det provstelige Vederlag, han havde modtaget for Spilletimerne. Skandale paa Skandale, men vel at mærke, uden at man saa' noget til, at det trykkede de galante Kavalerer. To Dage efter kunde man se dem flimre rundt med en ny — hvis da det var *en ny* — som om intet var sket.

Javel, der var brodne Kar i alle Lag, og det skete jo ogsaa uden Jødernes Hjælp, at der forefaldt et og andet ureglen-teret, og Kvinderne, det gik ud over, havde deres Del i Spa-sen; men alligevel, det var ikke stemningsopbrusende Lyrikere eller smeltende Trubadurer, her var Tale om, kortsagt ikke Kunstnergøglere, men Mænd, hos hvem en skarp Forstand og en veludviklet Bevidsthedsfølelse netop var særlig fremtræ-dende — skulde man da ikke nok have Lov at pege paa, at der ogsaa var noget, der hed Anstands- og Ansvarsfølelse?

Men naturligvis, naar man fra et Universitetskateder talte om »Kødets Emancipation« og docerede en ny Moral, hvor det gjaldt, at Individet skulde udvikle sig efter »sine egne fine Love« — som det hed, og at »Naturen« uhæmmet skulde nyde sin Ret, hvem kunde vel saa undres over, at man ogsaa fik Eksempler paa, hvordan den fornemme Parole realiseredes. Og naar de, der holdt sig til den jævne Borgerligheds Moral, aabenlyst skulde forhaanes og latterliggøres, regnes for Born, Narre, Hermafroditer, — og Gud ved hvad — saa — — Ja, og naar saa de skævbenede Monsører, for at dokumentere at Ens Udvalgte ikke *blot* var en *Engel*, gjorde En den Ære at

forføre den uskyldige, for bagefter lønligt grinende at kunne pege paa den Pandeprydelse, der var Lønnen for Ens Tilbageholdenhed. — Haa, de sorte Dævl! — —

Rørdam trak Pusten og skubbede Hatten op i Panden. — Javel, nu kogte han atter over; men det *var* jo aabenlyst, at sligt fulgte i Køl vandet af det »Frisind«, Brandes'erne førte med sig, — ja, hvorfor ikke rentud sige »*kæmpede for*«. Men der var vel en Grænse for, i hvor blommet et Negligé man taalte at se sine Aands-Heroer!

Nok var det muligt, at ikke alt indenfor den hellige Ægtestand var lige »helligt«, og at et og andet Hykleri kunde trænge til Udluftning, men selv om saa var. — Nej, Vejledningen her skulde ikke komme fra den mørkhudede Fremmedrace, for de havde alligevel ingen Føling med det inderste i dansk Sind og Natur, — og de havde saagu' heller ikke, naar det kom til Stykket, nogen Følelse for, hvad der baadede det danske Folk bedst. — Tværtimod, kunde man kanske endda sige.

Nu var der en Skare af de unge danske Teologer, der foer ud i Landet og blev Højskolefolk, Nørregaard og Baagø sad paa Testrup Højskole, Begtrup, og Jakob Knudsen var blevet knyttet til Askov, Morten Pontoppidan styrede Hjørlande Højskole, og flere syntes at ville følge i Sporet. De vilde i Grundtvigs Aand og paa Kristendommens og Historiens Grund vække og løfte og lede Folket, og herved mente de at styrke Kristendommen saa vel, at de ikke paa *direkte* Vis behøvede at optræde mod den fritænkerneske Bevægelse. Det var ogsaa godt med Frimodighed og rummeligt Frisind, javel, »Frihed for Loke saavel som for Thor«. — Men mon de gode Mænd alligevel ikke imellem havde en Følelse af, at deres Rummelighed blev misbrugt? — Mon det f. Eks. ikke var ved at gaa op for Berg, at han var blevet »pudset« og havde skaaret Ris til sin egen Bag, da han dernede paa Langeland gik saa bravt i Brechen for den fritænkerneske Dr. E. B.? — Det brede Lag af Vælgerfolket saa' sikkert ikke med Sympati herpaa. Og hvem var det nu, der regerede ved »Morgenbladet«, var det Berg? — Ja, helt køre med ham efter Behag kunde Hørup og Brandes vel ikke; men hvad nu, hvis de to, som det forlød, vilde starte et eget Blad? — At det ikke blev Berg et særlig vennligsindet Organ, var han vel nok klar over, men var han ogsaa klar over, at det var de fine Hoveder og de begavede Penne, der forlod baade ham og »Morgenbladet?« — Og hvis han var, hvor var saa de, der skulde tage Kampen op med det nye

Organ? — At dette ufødte Væsen, om det kom — og det gjorde det sikkert, blandt Jøder var der jo nok af pengestærke Mænd, der kunde ordne denne Side af Sagen — at dette nye Blad vilde faa sin Indflydelse paa Politik, var der ingen Grund til at tvivle om, men at der vilde følge meget andet med —

— Han gjorde et Bueslag med Stokken ud i Luften, — meget af det, som Ungdommen er saa lydhør og modtagelig for, meget af det, som er saa nedbrydende for det, — naaja, for det, vi derude fra de gamle Præstegaarde og Embedsmandshjem fører med os — *holder fast ved*, selvom vi slipper Bibeltroen og lader det gennem Bøn og Paakaldelse tilgængelige Forsyn bag os, meget af dette nedbrydende vilde følge med det nye Blad.

— — —

Igen huggede Minderne fra i Aftes ind paa ham. — Han kom ind paa »Morgenbladet«s Kontor, det snuskede, grimme Rum i Baggaarden dernede i Tordenskjoldsgade. Han havde skrevet nogle Rejsebreve fra sit Ophold i Schweiz og Italien, han havde intet faaet for dem, men *noget* Honorar mente han dog, han skulde have. Og — ihvertfald — han vilde vide, om de brød sig om, hvad han skrev, for ellers var der Afsætning for et Par Artikler, han gik med, andet Steds.

Der paa Kontoret var det saa, han til alt Held — eller Uheld — traf Dr. *Jacob Israel*, Fjenden.

Ja, *Fjenden*, Drivfjederen i Ove Rørdams Roman.

*

*

*

Ove Rørdam havde haft en lille Veninde; hun var, som han selv, født i en Landsbypræstegaard, hun var Datter af hans Fars Studiekammerat og hans Mors Kusine, og som saadan, trods det, at han var tre-fire Aar ældre, blevet hans Barnedoms Legekammerat og hans Ungdoms bedste Veninde. — Hun havde ogsaa været indvævet i alle hans Drømme om Kærlighed og Giftermaal, om Hjem, Familie og Fremtid, men forlovede, officielt forlovede, havde de ikke været. — Det var jo heller ikke nødvendigt, de vidste godt uden dette, at de hørte sammen, mente han.

Han skulde jo have sin Eksamen og Levebrødet i Orden først, især da han svigtede den slagne teologiske Vej, mente han, det var en Uomgængelighed, et Krav, som baade hun og hendes Forældre kunde stille til ham. Han havde derfor fun-

det det nødvendigt at vise Tilbageholdenhed, til Brødspørgsmaalet var i fuld Orden.

Men det tegnede ogsaa godt nok for ham. Han havde Udsigt til en Ansættelse ved en stor Skole, i Løbet af et Aars Tid vilde den Sag nok gaa ilave.

Akja, det var saa enfoldigt, saa borgerligt lige til, ja, plat, kunde man vel næsten sige; men alligevel — efter hvad han nu vidste, havde der intet forkert været i hans Beregninger, — der slet ikke havde været *Beregninger*, men for ham en simpel og ligefrem Tankegang. — Om ikke tilfældigvis en af de varmblodige Asiater havde faaet Elise Bruun at se, kastet sine Øjne paa hende og faaet den helt uerfarne Uskyldighed i sine Garn, var alt gaaet, som han havde drømt og tænkt.

At det just blev hende, Jacob Israel i det givne Øjeblik aabnede sine Fangarme efter, havde han imellem tænkt kunde have haft nogen Aarsag i, at han ved en vis Lejlighed var kommet til at støde den magtkære Herre for Hovedet. Her *vidste* han intet, og nogen køn Tankegang var det ikke, men man behøvede jo ikke at have omgaaedes Jøder ret meget, før man blev belært om, at der skulde *lidt* til, før de følte sig stødte og krænkede, men meget, uhyre meget, før de fik slukket deres Hævntørst.

Dog, *saa* sort vilde han ikke tænke om Dr. Israel, at ikke hans Attraa for Elise for en Tid havde været lige saa oprigtig som heftig. Hvor lidet holdbar end hans Lidenskab havde vist sig at være, — at tro, at den ikke havde eksisteret, var der ingen Grund til.

En eneste Gang, en taaget Dag, da Elise havde ligget indpakket paa sin Solaltan dernede i Schweiz, havde hun talt lidt om dette Forhold: — »Aah, han gjorde mig jo svimmel med sine Forhaanelser af min »Præstegaards-Enfoldighed«, det var saa »dumt ikke at give sig sin Natur og sin Livstrang i Vold« —. Hun talte bittert og oprevet. — Man kunde da heller ikke tænke sig, »at en Mand højt op i Trediverne, en Enkemand, en virkelig fuldvoksen Mand kunde ville mig lille Pige andet, end hvad godt og rigtigt var«.

Alligevel forstod Rørdam, at hun under hele Forholdet havde været fyldt af evig Ængstelse og Uro. Først da han en Dag havde talt om, at hun skulde føres hjem til hans Mor, havde det lettet hendes Sind: Hos den af ham lovpriste Mor maatte hun da kunne føle sig friet for den brødebetyngede Uro, der altid jog hende, og for Alvor føle sig værnet.

Den gamle Frue havde modtaget hende paa en Maade, der ikke kunde lade hende i Tvivl om, at Moderen var vel inde i, hvor nært et Forhold der var mellem den fremmede unge Pige og den meget kære Søn; men stor var Elises Forbavselse, da hun ikke, som hun enfoldigt havde ventet sig, blev præsenteret som Jacob Israels *Forlovede*, men som »en bedaarende ung Datter af den strenge Pastor Bruun, du ved«. Tonen, hvori denne Sætning blev sagt, havde straks stødt hende, og nu, da hun mindedes den, var hun ikke i Tvivl om, at der havde været en triumphalsk Hoveren gemt deri.

Hvad det egentlig var, der fra en frisk og munter ung Pige i Løbet af nogle Maaneder skabte Elise om til en sølle oprevet og nervøs Stakkel, vidste Rørdam ikke Besked om, men gættede, at det var den evige forpinte Uro, hun bestandig havde gaaet i, der havde voldt det. Thi hun var jo, alle hans Forbehold tiltrods, i sin Troskyldighed blevet ved at haabe paa, at det skulde ende med det borgerlige Bryllup og Giftermaal, der ikke et eneste Øjeblik havde været i hans Tanker. Og da først hendes Helbred var sat overstyr, var Ilden jo snart slukket i ham. Han blev netop meget ivrig for at konstatere hendes Skrøbelighed, hans Fru Moder ligesaa, der maatte gøres noget ekstraordinært, det stod dem klart: Hun maatte sendes til et Kursted, bedst nede i Syden, mente de.

Penge?

Penge, pyt med Penge, dem havde han nok af, saa det Spørgsmaal betød ikke noget her.

Og saa var der med Moderens vejledende Bistand blevet fremskaffet det pragtfuldeste Udstyr. For den beskedent af-lagte Præstedatter var det rene Vidundere af Kjoler og Negligégenstande, man købte ind, og hendes sky Protester lo man bare ad. Kunde vel noget være for godt her? Og Moderen vilde selv ledsage hende til det fremmede Kursted for at se hende velanbragt, kunde hun da forlange mere Omhu?

Men i Kærlighedssager er det kvindelige Instinkt ikke let at narre, og Elise Bruun havde under alle disse Foreteelser en kvælende Følelse af, at hvad det mest kom an paa var at faa hende tilstrækkelig langt af Vejen, saavel som en Anelse om, at hendes Stedfortræder havde vist sig i det hjemlige Farvand, en Anelse, der ikke var ubegrundet.

Som hun før Rejsen havde mærket sig Tilbederens Afsvaling og især hans Mangel paa Følelse for hende i hendes nuværende hjælpeløse Tilstand, sagde hans Breve hende det siden

med al ønskelig Tydelighed: — Hun var nu en syg Stakkel, som maatte se at vinde sin Helsen igen. Lykkedes det, kunde Livet jo godt træffe at have et eller andet rart i Behold til hende siden — — men han, han var fremdeles ved brillant Helbred og ypperlig Appetit og havde forlængst indrettet sig paa at klare sig uden hende.

Nej, saadan stod der ikke, men det behøvedes heller ikke. Saasnart hun var vel ude af den Karrusel, hun det sidste Aar havde snurret rundt i, saa var alt hende klart.

Og der sad hun nu, syg og afmægtig, i et fremmed Land, paa et fremmed Kursted, hvor han betalte for hendes Ophold — ja, saagar i hans Silkenatkjoler og andet fornemt kniplingspyntet Undertøj — rømt ud af Landet, uden at hendes Far og Slægt kendte Grunden. Til dem havde hun skrevet, at det var den gamle Fru Israel, der var syg og pludselig skulde rejse til et Kursted, og som, da ingen af hendes nærmeste i Øjeblikket havde Tid at følge hende, havde bedt Elise gøre det. — Løgn og Bedrag og Gemenheder til alle Sider, der var ikke andet at øjne. Hvordan skulde hun kunne leve midt i alt dette? — Hvordan skulde hun kunne komme sig under disse Forhold? — Og skulde hun dø, hvordan skulde hun kunne dø — her midt i en saadan Ophobning af Smuds og Løgn og Synd?

Da var det, hun skrev til Vennen fra Barndommen og Ungdomstiden. — »Ove, vil du komme til mig? — Du er det eneste Menneske i Verden, jeg kan henvende mig til«.

Rørdam rejste uopholdelig ned til hende. Uden ringeste Tøven fandt han, at naar *hun* trængte til Hjælp og Støtte, var det rigtigt, hun kom til *ham*, *han* var den eneste rette. — Og det tiltrods for, at han jo allerede da havde begrebet, hvad Aarsagen havde været til, at hun i Aar og Dag med saa stor Skyhed havde undgaaet ham.

— — I to Aar havde Rørdam levet dernede i Syden for bestandig at være i Nærheden af den syge Pige.

Det første, hun havde paalagt ham, var at skaffe hende et Sæt Undertøj og en Natkjole af det allerbeskedneste, han kunde faa; hun maatte have al Silken og Kniplingsbruset ud af Huset, tilbage til de generøse Givere, før fik hun ikke Søvn i Øjnene. Saa kom Betalingsspørgsmaalet til Kurstedet. — Hun vilde straks have været væk derfra. Men her forlangte Rørdam at raade. Naar *han* skaffede, hvad det kostede, og hun slap for, at han — han, den fremmede, sendte Betalingen, maatte

hun ikke forlange mere her. — Det var langt fra uden Skrupler, hun lagde dette over paa ham, aknej! Men alligevel havde han haft den Glæde at se hende blive lettet og falde til Ro i Følelsen af, at det nu var hendes »Frænde og evige Ven«, — som hun sagde —, der ordnede alt for hende.

I de samme to Aar havde han ogsaa skrevet den Doktor-disputats, han om et Par Maaneder skulde forsvare, men hans Liv, alt det, der havde haft egentlig Betydning for ham, det var, hvad han i disse Aar havde levet sammen med hende og for hende, der hver Dag var en lidende og hjælpeløs, viet til Døden. Først var der den Kamp, han havde ført for at indgyde hende nyt Livsmod. Det var en haabløs Kamp, for hun *vilde ikke* leve, hun følte sig saa besudlet, at hun kun ønskede sig bort, helt bort. Saa var der Kampen, han havde ført for at skaffe hende Mod til at vende sit brødebetyngede Hjerte mod den Gud, hun, men ikke han selv mere, havde nogen Føling med. Hun maatte tro paa hans forbarmende Tilgivelse, før fik hun ikke Fred. Hun kunde jo heller ikke i Længden udholde den Tanke, at hun havde ført sin Familie bag Lyset, og saa deres Tilgivelse maatte hun eje for at faa Fred, — og hvordan skulde hun faa Kræfter til at lægge sin Skyld frem for dem? Nej, her var det atter ham, der maatte bære Byrden. — Og endelig var jo det at skaffe, hvad begges Ophold herude i det fremmede krævede, heller ikke altid gaaet uden Kamp.

Her var i Hovedsagen det fra de forløbne to Aar, der betød noget for ham, og her var ogsaa omtrent alt, hvad der var blevet ham til Del af Kærlighedsliv, — og nu var han dog tredive Aar. — Intet Under vel da, at de erfarne Venusdyrkere forhaanede ham og udgrinte ham som en kostelig Handerj! Det var han jo i dobbelt Forstand, han, som ikke engang havde nydt den Skønnes Gunst.

— Igen slog Oplevelserne fra i Aftes ind om ham: Han kom ind der, paa »Morgenbladet«s Kontor, og her mellem en Del yngre Skribenter og Journalister sad ogsaa Dr. Israel. Han, der ogsaa imellem fungerede som Boganmelder, sad og ventede paa Korrektur. Det var en Opsats om en fransk Roman, en Roman, hvis Indhold havde visse Fællespunkter med Rørdams »Roman«. Bogen, som ogsaa Rørdam saavelsom flere af de andre kendte, blev ivrigt drøftet.

»Den er nu ikke i gammeldags Sagastil,« — lo en.

»Da kan den heller ikke kaldes for Guldalderidyl, ha!«

»Saadan direkte paavirket af Apostlen Kierkegaard kan man s'gu heller ikke mistænke den for at være,« — lo en skægget Karl, som Ove Rørdam ikke havde set her før.

Snakken gik lystigt, især da man fik fat i et Aftryk af Korrekturen og fik at se, hvad det nu velkendte Mærke J. I. havde skrevet om den. Israel blandede sig dog ikke i Snakken. Korrekturen var kommet ind i to Aftryk, hvoraf han fik det ene, som han straks satte sig til at læse. Rørdam saa' dog godt, at han blev nervøs, da han saa' ham komme ind. Der gik febrilske Trækninger over Ansigtet inde bag det tilspidsede sorte Fuldskæg.

Den Tilfredsstillelse at advare de andre mod at »tage for haardt fat paa den sølle Hanrej« — i *Bogen* altsaa, den nægtede han sig dog ikke, saalidt som ved samme Lejlighed at skæve til Rørdam med et meget spotsk Flir. Da han gik ud ad Døren, undlod han dog til alt Held at række Rørdam Haanden, saa der forefaldt ingen Scener dér.

Det var først senere paa Aftenen, da Rørdam tilfældigt rendte paa ham nede i Kristen Bernikovsstræde og ogsaa dér saa' et giftigt Spotteglimt i Øjnene, at han loftede Stokken og gav Doktoren en regulær Dragt Prygl paa Rygstykkerne.

Skønt det aldrig, siden han blev voksen, var hændet, at han havde slaaet nogen, saa —

Jo, han saa' endnu livagtigt for sig det skæve, forhaanende Flir i det sortkrusede Skæg, og det skyllede ham som en skoldende Bølge gennem Kroppen, hvor naturligt det faldt, hvor velgørende, ja friende det virkede, at han dog fik Held til engang eftertrykkeligt at klø de Rygstykker!

Haa! Den Pjalt! — Den lumpne Ka'! — Den Morder!

— — —

Hvad? — Hvad nu? — Hvor var han?!

Han rettede paa Brillerne og saa' sig om. Saa smilte han.

Gik han ikke her paa den fine, hvide Hedesti og styrede sine Fjed mod Idyllen Thorsted, var det saa passende Tanker at lade husere i sit Hoved? Stod de til Omgivelserne?

Han flyttede Stokken over i venstre Haand. Minsandten om ikke han havde været saa dybt inde i Gaarsaftenens Hændelser, at han havde knuget Stokkeknoppen saa fast, saa Haanden var helt øm deraf.

Han gav et Par vrede Vrik med Skuldrene, som der var

noget, han rystede af sig, noget, han ikke vilde have mere med at gøre.

»Jamen, det er da en ren forunderlig skøn Aften, jeg er kommet ud i,« — snakkede han halvhøjt. Med *de lyse Nætter* var det desværre paa Retur nu. De danske *lyse Nætter*, hvor ofte havde han ikke i det fremmede længtes efter dem? — Men, naturligvis, naar man skrev den sidste Juli, var der jo ikke noget mærkeligt i, at det allerede saa kort efter Solnedgang var ved at mørkne.

De lyse Nætter — om dem og deres Forsvinden havde ogsaa J. P. Jacobsen forleden talt vemodige Ord.

For at faa en mundtlig Hilsen med hjem til Faderens Kapellan, Jens Peter Bjerrum, der var Digterens Fætter, havde han søgt Jacobsen oppe i Humlebæk og fundet ham i Vilh. Møllers Strandlysthus, hvor han velindsvøbt i Tæpper laa og dasede i en Hængekøje. Fru Møller skændte moderligt bekymret paa ham og vilde have, de skulde gaa ind. — »Du har ikke godt af at være ude i Aftenluften,« — sagde hun bønligt mildt, — »du taaler det ikke.«

»Aah hvad, blot til det sidste Skær af de lyse Nætter er forsvundet,« — bad han. »Hvem ved, om man ser dem mere, de dejlige, danske lyse Nætter!«

Ove Rørdam saa' ham for sig, den syge Digter, mager og hulkindet, som han var blevet, — *mere* endnu end forhen, — og træt og tung. Kanske gik det, som han antydede, at han ikke mere skulde opleve de lyse Nætter.

— — Elise — hvor havde ogsaa hun savnet de danske lyse Nætter. — Begge Somre derude i det fremmede havde hun talt saa længselsfuldt om dem, og en af de sidste Aftener, hun levede, sagde hun: — »Jeg skal aldrig mere se de danske lyse Nætter!«

Ak, Gud! Hvor hun da hulkede fortvivlet.

— Elise — hun, som engang var saa skøn, saa munter, saa frisk, — nu laa hun begravet paa den fremmede Kirkegaard, i det fremmede Land og mellem lutter vildfremmede Menne-sker. Saadan havde hun ønsket det. Af Landsmænd vidste kun hendes Bror og Ove Rørdam, hvor hendes Gravtue var at finde.

— Elise, lille Elise! — Minderne strømmede ind om ham.

Herude i Heden legede de som Børn, naar hun og hendes Søkende kom paa Feriebesøg. De plukkede Blomster herude, de bandt Lyngkranse og smykkede sig med i Mangel af Laur-

bær. De brændte Blus paa Thorshøj, baade St. Hansaften og ved andre Lejligheder. De plukkede ogsaa Sortebær og Blaabær Her og bar dem hjem til Præstegaarden, hvor de saa hos Jomfru Faurskov tiltiggede sig Fløde og Sukker og spiste, til de var kulsorte, ikke blot om Munden, men helt ned i Halsen.

Ja, den Gang — —

Men her i Heden havde de ogsaa været sammen som Unge, baade i Flok og ene to. Aah, saa let hun fløj op og ned ad Bakker og Kæmpehøje! — Ja, *fløj!* Der var altid noget af Fugl over hende, over hendes Bevægelser, over hendes Væsen, ja, ogsaa over hendes Stemme, der — inden Sygdommen tog hende — var dyb som Droskens Tone.

Elise! Elise! Er det noget Under, at jeg ikke kan faa slukt det Had og den Afsky, der brænder i mig mod ham, der ødelagde dit Liv, gav dig Dødsstødet, — *dræbte* dig! — Ja, lad os bare sige det, som det er.

Ove Rørdam slaar Frakken tilside og stikker et Par Fingre ned ved Flippen; han føler det, som han skal kvæles.

Saadan staar han lidt.

Du maa se at blive rolig, Ove, snakker han til sig selv. Nu er du jo dog paa Vej mod Idyllen *Thorsted*, det kan umuligt være andet, end at der maa ligge noget godt og vente paa dig dér.

Det var hans Agt at slaa sig ned herhjemme i nogen Tid, der var saa meget, han trængte til at faa klaret, syntes han, blandt andet hvad han herefter skulde tage sig til. I de sidste Aar havde han haft noget literaturhistorisk Arbejde ved et Leksikon, og saa et Legat, der var blevet ham tildelt i Anledning af hans Arbejde med den Doktordisputats. Disputatsen var færdig, han havde nær sagt, at den var blevet det, fordi han førte sig forpligtet overfor dem, der havde givet ham Legatet. Det var nu alligevel kun halvt sandt; men nu var Leksikonet ved sin Afslutning, og Disputatsen antaget, og hvad skulde han saa?

Han var ærlig og selvkritisk nok til at erkende, at sammenlignet med de højtbegavede Mænd, der førte an som Literaturkritikere, — fornemmelig altsaa Brødrene Brandes — vilde han dog aldrig kunne gøre sig gældende. Han havde først og fremmest ikke deres Lethed ved at føre Pennen og heller ikke paa langt nær deres Arbejdskraft. Han kunde maaske nok oparbejde sig et eller andet Speciale, paa hvilket han kunde skabe sig faglig Respekt og Rang; men det vilde ikke kunne

tilfredsstille ham. Han vidste ogsaa, at Skolen, som i sin Tid havde stillet ham en Ansættelse i Udsigt, fremdeles stod ham aaben. — Ja, tænkte han, havde det været med Udsigt til at kunne holde Bryllup med Elise, havde han vist taget mod Tilbudet, men nu — —

Nu var alting anderledes — nu var han selv en anden, modnet og udviklet baade af Opholdet i det fremmede som af egne Livsoplevelser. Sidde Aar ud og Aar ind og terpe Lektier med en Skoles skiftende Hold af Børn, — nej, heller ikke det havde den rette Tillokkelse.

Nu følte han sig som en, *Tiden* kaldte paa og havde Brug for — men hvor hørte han hen?

— — Naa, her stod han og rugede og dryssede Tiden bort. Meningen var jo, han skulde se at naa hjem før den gamle Fars Sengetid.

Han drejede sig og saa' sig rundt, saa langt det svindende Dagslys tillod det. Til højre havde han fremdeles det mægtige, modne Rugfald, til venstre den sorte, endeløse Møgelhede og ovenover sig Høsthimlen, der allerede havde antaget Høstafstens dybblaa Farve, og hvor ogsaa Høstens Stjerner nu i Hobetal blinkede frem. Han drog Vejret dybt: Ak, hvor var dog Luften ren her, og hvilken Vederkvælgelse at indaande den.

Tænk om man kunde slaa sig ned her for altid, have sin Gerning og sit Hjem her, — strøg det pludselig gennem hans Tanker.

Men han saa' bare frem imod sin Fødeby, hvis Omrids endnu kunde skimtes, saa lo han.

»Hele Landet staar i Brand!« — som han sagde, den livlige Medrejsende; monstro ogsaa *Thorsted* »stod i Brand«? — Haa, han lo hjerteligt ved Tanken.

Nej, her ventede der ham nok ingen Brandskade. De gode Thorstedfolk laa sagtens som altid og vegeterede i Halvsøvn.

Men just saadan glædede han sig ogsaa til at genfinde dem og engang igen dukke ned iblandt dem som deres gode gamle Bekendt, »Præstens Ove«.

Lunet og opmuntret af Tanken herpaa gik han trøstigt videre.

EN FREDLØS.

SOMMERAFTENEN har sænket sig ned over Landsbyen og Duggen bredt sit Perletæppe ud over Marker og Vænger. Alle Thorsted Agre er overspættede af hvilende, blanktbrogede Dyr, Enge og Kær er helt indhyllede i Mosekonens Bryghusdampe, og Himlens Fugle tier og blunder.

Alt aander Fred og Hvile — synes det; men er det rigtigt?

Langs et Skeldige ude i Højgaard's Østermark gaar f. Eks. en Bonde og stamper om, *han* hviler ikke, han sover heller ikke, nejh, — se, hvor aarvaagne og hvasse hans Øjne farer rundt, og tiltrods for at Skikkelsen er før og tung, er der ogsaa et vist Jag over alle hans Bevægelser. Har man det haarde Stenansigt med det tykke, buskede, røde Kindskæg lige for sig, er der noget af en hoverende Grusomhed over Udtrykket, og man faar en Fornemmelse, som hele det store Korpus dirrer af et skjult Raseri: »Nu skal jeg knuse dig, din langbenede Splejs, nu skal du komme til at stinte som en Lus under en Negl! Saadan en Praas, som ingenting ejer, nej, i Virkeligheden s'gu ikke saa meget som en rød Søsling,*) og endda er indbildsk nok til at tro, at du kan ordne alt efter dit Hoved, — efter dit sølle, strithaarede Drengenhoved!

Alt skal være saa villele med dig, jovist, saa *stort*, ogsaa det, at du blev Totalafholdsmand. Du fik fat i Ole Nybro, den sølle Omløber, og han skulde bo hos dig, jovist, saa skulde I to hjælpes ad at faa de Igelmosemænd vænnet fra Flasken. — Ja, det var saa rørende med Herren til Harreborg, der gav saadant et fint Eksempel. — Og saa, — naturligvis gør du ikke noget saadant for ingenting. Oknej, kunde det lykkes at gøre de Igelmosemænd til ædruelige Folk, saa skulde de af Taknemmelighed allesammen blive dine tro Følgesvende, saa havde du jo en hel Menighed i Ryggen, jaja. Ha! Saadant noget sølle fattigt, forkomment Krapyl, — en køn Menighed, s'gu! — Jov naturligvis, nu du har flyttet din Gaard ud ad Igelmose til, nu skal det vel prøbes, om du ikke nok kan faa dine Totalfolk med paa andre af dine taabelige Ideer, saa kan der vel tjenes lidt paa dem ogsaa, jovist, mere »hellig« tror vel ingen du er, din Satan!

*) En gammel Kobbermønt værd 2 Skilling = 4 Øre.

Haah! Og nu tror du ogsaa, at du kan faa splittet Pastoratet ad, — Pastoratet, der vel har været, som det er, langt længere, end alle Oldenborgere har regeret. — En køn Idé, jov! Mogenstorp og Kubbestorp, de fede Sogne dernede paa den anden Side Bækken, dem skulde vi lade passe sig selv, og saa skulde de Igelsefolk have en Kirke, hvor vi Thorstedbønder saa skulde knippes til med vor Præst. Det sølle, forarmede Mosefolkspak, skulde der bygges en Kirke for saadanne Fattighuslemmers Skyld! Skulde vi store Gaardfolk her i Thorsted bruge Sognets Penge til den Slags Udgifter! — Nej, du kan bide dig i Næsen paa, bitte Holger, det skal blive Løgn! — Det sværger Kræn Højgaard: *Det skal blive Løgn!*

Haa, en Kirke! — Det kan vel være nok med det Forsamlingshus, som I har været frække nok til at bygge saa at sige lige midt i Byen. En køn Prydelse, saadan Karruselkasse at stille op ved en Landevej, hvor alle og enhver kan se den. Lad Igelsemøkket søge dertil, der kan de vel faa, hvad de behøver af Kirkegang.

Saadan gaar Kræn der op og ned langs Diget og raser. Han føler med Lyst, at der endnu er visse Ting, han kan stemme Skuldrene imod og faa forpurret, *endnu*, ja.

Men der er ogsaa andet, der svæver gennem hans Tanker, Ting, som *er* fuldbyrdede; f. Eks. saa fint Holger Hauge har faaet sine Jorder sat i Drift. De sølle udpinte Marker, som i gammel Jerriks Tid hverken fik Mergel eller Gødning og da næsten heller ingenting gav; nu er Harreborgs Marker gennemmerglede, paa 6—7 Aar har Hauge faaet det gennemført, og nu er de ogsaa ved at være i god Gødningskraft, Kræn kan udmærket godt se, at der er kommet en anden Kulør i baade Korn og Græs. Der er ikke mere den blege, gullige Tone over det, som der var i de første Aar, Hauge var der, — og som da forresten, med Skam at melde, endnu ligger over saa mange af de Thorsted Marker; — men hvordan Fanden den Usling har kunnet faa en saadan Forbedring gennemført, og paa den korte Tid, det er en Gaade. Han var jo dog saa arm og saa gældbunden, da han kom, saa han saagu' knapt ejede Salt til et Æg.

Kræn mente jo, da han det første Aar tog og satte hans Eng under Vand, at saa skulde han straks ha' dejset af Pinden og gaaet nedenom og hjem; men se, om det lykkedes! Nok fik Kræn maget det saadan, at Processen trak ud i halvtredie Aar, og Engen fik et Knæk, som sent kunde forvindes;

men se, om de Slyngler til Sagførere ikke lod Hauge vinde Sagen. — Ja, Dælen annamme mig! Han vandt, den Løjtenantspraas, *han vandt* over selve Kræn! — 600 Kr. maatte han punge ud med i Erstatning for forvoldt Vandskade. — Og endda var det ikke denne Erstatning, der havde gnavet ham værst, men han maatte ogsaa ud med alle Sagføreromkostninger — ja, — ogsaa for Hauge maatte han betale! Mange Processer havde Kræn ført, og det var ogsaa hændet ham, skønt ikke tit, at han havde tabt, men at han ogsaa maatte punge ud til Modpartens Sagfører, det havde dog endnu aldrig nogen vovet at byde ham. Og endda — endda havde den flabede Knægt Mod til, lige for Næsen af Dommerne, at række Haanden over til ham og noksaa fidelt udtale, at det gjorde ham ondt for Kræn. — Ha! — »Det gør mig meget ondt, Kræn Højgaard, at Sagen falder Dem saa dyr ud, det kan jeg forsikre,« sagde han noksaa sledsk. — Haa, den Lort! — Men Kræn tog ham da naturligvis heller ikke i Haanden. Nej tak! — Og den Fornøjelse havde han da, at Engen endnu henlaa i en saa sur og dyndet Sump, at der hverken kunde køres paa den eller græsse Kvæg. Det var knapt, Folk kunde vade omkring og faa den Smule Hø, den gav, sanket i Land.

Men Hauges Sejr over Drikkeriet i Igelmose og hans Held med Processen om Engen er kun en ringe Del af alle de Ærgrelser, »den ny Mand« har forvoldt Thorsteds Konge. Haa, Nej! — Saasnart Kræns Tanker dvæler ved Hauge og hans Gerninger, da er han baade i Krop og Sind som en værkende ond Brandbyld. Hvad er der overhovedet sket i Thorsted i de forløbne Aar, som ikke den Rottehund har haft sin Snude i? — Se nu f. Eks., hvordan det gik med Mergelen. Hauge begyndte jo straks det første Aar at hente Mergel derovre i Feldingbro, men da han ikke havde noget at betale den med, fandt han paa at lave Tørv og give for den, for Tørvehuller var han jo velbeslaet med. — Mere end een Gang har Kræn staaet paa Lur bag sit Bissehus derude paa Hedemarken og set Hauges Folk køre afsted med deres Tørvelæs, og et Par Timer eller tre efter vende tilbage fra Mergellejerne med Vognen fuld af fin, blaa Mergel. To Læs Formiddag, to Læs Efttermiddag, det blev ikke til nogen stor Dynge pr. Dag, og Kræn havde grint hoverende og tænkt: Det kommer de s'gu ikke langt med, især da ikke, eftersom hverken Heste eller Vogne var første Klasses. Der gik en Maanedstid, hvor Kræn ikke havde haft Stunder til at se efter, hvad Herren til »Pjal-

tenborg« havde for — saa kom han en Dag rent tilfældig derop ad Heden til, og da — ja, hvad saa' han — da laa der virkelig alligevel en hel anselig Dyngge af den værdifulde Vare i Udkanten af Hagues Hedelod. Mergel laa der, jagu' *Mergel!* Der var kanske hundrede Læs, ja, der var mere, lige netop af den Slags, der kunde faa enhver Bondes Tænder til at løbe i Vand. — Haah — jov, ogsaa til at *knase*, naar det nu tilmed var Ens mest forhadte Fjende, der ejede den store Dyngge.

Kræn sov ikke godt i flere Nætter efter det Syn. Og saa at tænke sig, at den Lus uden en Øre i Lommen havde kunnet forhverve sig en saadan Mergeldyngge. — Huf! det var som Skedevand at tænke derpaa.

Og saa alt det, den nedrige Ka'l siden havde fundet paa, hvilken Ildebrand havde der ikke tit raset i Kræns Indre ved Synet deraf. — Banesporene f. Eks., haah, jagu'! — Da Hauge i Fællesskab med Teglværks- og Mergeljeeren derovre i Feldingbro fandt paa at anlægge et Tipvognsspor mellem Mosen og Mergellejet! — Jov, Herren til »Pjalttenborg« skulde have sin egen Jernbane, mindre kunde ikke gøre det. Flot s'gu, ikke sandt? — Og da han saa fandt paa at sælge Mergelen, sælge den til *Thorstedboerne*, Kræns *Undersaatter*, saa at sige. Hvem havde vel set Mage til alt, hvad den Fims kunde hitte paa! — Saa gik jo Tørvene fra Mosen her, og Mergelen fra Lejet dér, noksaa gesvindt frem og tilbage, alt pr. Selvejertog, jah! — Ogsaa den Kørsel har Kræn staaet i Skjul og glanet langsynet efter. — Pift! — Huit! — Det gav et Par Fløjt, og saa saa' man denneher bitte Legetøjs-Damphest, de havde anskaffet sig, rasle afsted med ti-tolv Kasser Tørv efter sig, og en Time efter kom Kasserne igen, topfulde af Mergel. — Værsgo', I gode Thorstedmænd, nu kan I købe Mergel af Holger Hauge. Her i jeres eget Sogn har I den, kan det vel være nemmere? Kom bare, Folkens, og læs paa!

Hvordan kunde det nu egentlig gaa til, at saadan sølle, naragtig Købstadssprade kunde hitte paa saadanne Kunster? — Hvordan? — Hvordan! — Kræn blev ganske galdesyg af at se paa den Forestilling — bogstavelig talt, og endnu mere betændt, da han fik at se, hvor næsten alle Byens Mænd foer til som Fluere om en Sukkerskaal for at købe hos Monsøren. — Og endda maatte Kræn lægge Øren til at høre paa, at Pjaltten, ligesaa arm og stympervorn, som han var, egentlig *forærede* Folk Mergelen. — En lille Skilling til Kullene og Slid paa Banen, jov, *saa* meget vilde han dog naadigst tage imod,

men ellers skulde de kun give for Læsset, hvad det stod Hauge selv i, han vilde ikke tjene paa den Forretning. Haa! Den Satan af en Ræv! — Og de dumme Faar i Thorsted, som ikke kunde regne hans Narrestreger ud. — Det var jo nemlig ogsaa ved den Tid, de lod sig saadan bedaare af hans Uegennyttigheds-Sukkersnak, saa de foer til og solgte ham det ene Stykke Hedemose efter det andet. — For Spotpris lod de ham faa næsten alle deres Hedemoselodder, ja, Fandenpinemig! — Og saa rask var det gaaet med at faa de Thorsted-Torsk i Garnet, at næsten alle Handlerne var i Orden, før Kræn fik noget at vide om det.

— »De Mosehuller deroppe i Heden, — ja, hvad, naar nu vi kunde gøre dem i Penge, hvorfor skulde vi dog saa ikke skille os af med dem?» lød deres troskyldige Svar, da Kræn forsøgte at stoppe dem — »vi har jo allesammen mere end Tørveskær nok dernede i Kærene, hvorfor skulde vi dog saa holde saa fast ved Hedemoselodderne, som ingenting giver os?»

Jov, den Snak kunde jo lyde godt nok, men helt saa tro-skyldige, som de snakkede, troede han alligevel ikke, de var. — Lad være, at de ikke havde kunnet tænke sig til, *hvormeget* Hauge kunde faa ud af den Mose, — den *Fabriksvirksomhed*, der nu var stillet paa Benene deroppe, havde *Kræn* heller ikke forudset; — men at det var til Pine for Kræn at se paa, hvor villige de Thorstedmænd indlod sig med Hauge og forhandlede bag hans Ryg om baade det ene og det andet. Nej, *saa* enfoldige var de ikke, at de ikke nok kunde forstaa det.

— — Kærene damper og kogler, Duggen falder tæt og kvægende paa Korn og Græs, en Stjerne falder lige for, hvor Kræn færdes, men han mærker intet af dette. Han bliver ved at trampe dér frem og tilbage, langs det afsides Skeldige, frem og tilbage, frem og tilbage. — I næsten syv Aar har hans Had til denne fuldkommen vildfremmede unge Mand, der en skønne Dag kom og tog Gaard i det gamle og gammeldags Sogn, blusset som et uafadeligt kogende Raseri, ja, næsten som en *Betændelse* har denne Fyr siddet ham i Sind og Tanker, — men nu — nu — *endelig* — —

Et grusomt Grin, eller snarere en grusom Grimace, glider over Kræns flinthaarde Ansigt; han trækker sig i de tykke, røde Bakkenbarter og lader Haanden glide nedover Vesten, udenpaa hvilken en dyb Inderlomme tegner sit struttende Ind-

hold af en tyk Bog, eller kanske en Bunke sammenfoldede Papirer.

— Nu skal han ikke undslippe mig, den Satans Knægt, nu har jeg ham i Saksen, og nu skal han pinedød faa Kræns Magt at føle, det kan han lide paa, hah!

I sin triumfalske Vildskab glemmer han al Forsigtighed og taler højt med sig selv, men fatter dog hurtigt, at det gaar ikke an.

Han standser og ser sig om. — Nej, der er ingen i Nærheden, heldigvis. Hvem skulde vel ogsaa færdes her ved Kræns Skeldige saa sent paa Aftenen? — Paa den anden Side Diget er intet andet at se end Holger Hauges store Rugvang. I den halvdunkle Aften lyser den modne Rug, saa den ser ud som et vældigt, hvidskuret Gulv. Kræns Næsebor udvider sig uvilkaarligt, saa han med Behag indsnuser den kendte Duft af modent Korn; men hans Sindsstemning dulmes ikke deraf. Tankerne gør nok et lille Spring, men ikke væk fra Holger Hauge, og hvad der hører ham til. — Nej, tværtimod, de plumper netop ud i det allerværste: Mejeriet. — Ja, den Helvedes Anstalt af et Mejeri, Hauge for et Par Aar siden fik i Gang, haa! — Alle de Vogne, der rumler rundt paa Vejene fulde af høje, skramlende Blikspande, det lange Skabilken af en Skorsten med Fløjte i, i Kraft af hvilken Herren til Harreborg mener at kunne kommandere hele Sognet. — Bestemme, hvornaar de Thorsted-Folk skal staa op, spise Mellemmad, holde Middag, holde Fyraften og saa videre. Jovist, alt skulde gaa efter Herren til »Pjalttenborg«s Fløjte. Det mener han da, den Allerhelvedes-Ka'l, han er!

Hauges Mejerivæsen var jo egentlig begyndt for flere Aar siden, det var den Gang Kirstine, Konen, han fik fat paa, kom hertil. Hun var udlært Mejerske, sagde man, og det var vel derfor, han tog hende, for de mange Penge, som alle var saa sikre paa hun havde, dem var der mærkeligt nok ingen af. Men Mejerivæsen forstod hun altsaa, og aldrig saa snart var hun kommet til »Borgen«, før de fik et aparte Skummeapparat stillet an. En Hest rendte rundt i en Cirkel og trak det, som den bagefter ogsaa trak Kernen, de lavede deres berømmelige Smør i. — Det Værk gik et Aars Tid alene til Hauges Fornøjelse, saa rygtedes det, at der var nogen i Byen, der havde solgt deres Mælk til Hauge. Naa, det var jo bare saadanne Smaafolk som Gudik Gudiksen, Simon Godsk i Hulsig og et Par af Husmændene ude ved Søbredden. Men næste

Aar kom det Kræn for Øre, at nu var ogsaa Peter Clemmens i Hedegaard kommet med, og at der var flere, som *tænkte* at gøre ligesaa, f. Eks. Lucas og Hans Herman i Vihøj. — Kræn tav endnu og forholdt sig i Ro. — Han tænkte som saa: De Mænd i Sognet, som betyder noget, og som ikke skylder mig Penge, er snart talte, altsaa havde han en god Bremse paa de fleste, som han ved Lejlighed kunde dreje paa, og nok skulde faa til at klemme, saa de mærkede det, om det trængtes. — For *saa* meget kunde vel nok jævn Velanstændighed sige dem, de Ka'le, at den, der nys havde vundet en stor Proces fra Kræn, kunde *de* ikke saadan uden videre mange sig med. — Og naar saa det tilmed var ham, den komplet uvedkommende Vindbøjtel paa »Pjalttenborg«, maatte de vel forstaa, det var dobbelt ugørligt.

— Haah, ja, men nu kunde man jo ikke længere sige »Pjalttenborg«. — Kræns Øjne foer over paa den anden Side Rugfaldet — og se, derovre laa jo nu hans splinternye Gaard og straaledede, det var umuligt ikke at faa ondt i Øjnene af at se paa den. — Og kunde noget i Verden vel være mere gaadefuldt, end hvordan den arme Lus havde baaret sig ad med saadan lige paa nogle Maaneder at bygge sig en flunkende ny Gaard? — et andet almindeligt Menneske vilde have taget en Længe ad Gangen, var man velsitueret kanske to, men her, nej, her var ingen smalle Steder, Herren til »Pjalttenborg« flytter det hele, saadan lige med et bitte rask Snup-tag. — Og saa — ja, saa er det, at han, mens han nu er i Byggehjørnet, saa smækker han dettehersens nymodens Mejeri op, bygger det ind som et Led i den nye Gaard og sætter denne piftende, voldsomt høje Dampskorsten ovenud af det hele. Der staar den saa, ragende til Vejrs, saa ingen — *ingen* i hele Sognet kan blive fri for enten at se eller høre det rækle Himstregimst.

Den kunde ogsaa ses over til Højgaard, jovist, og Kræn gik nogen Tid og lurede og tænkte ved sig selv: Hvad Dælen er det for Hundekunster han nu har for? At spørge nogen om noget Hauge vedrørende, havde han aldrig kunnet faa sig til, selv om han var ved at sprække af Nysgerrighed, og *saa* forsigtige var jo ogsaa Faarene dernede i Byen blevet, at de helst lod være at nævne det kønne Navn for Kræn. Saadan kunde det gaa til, at han uden Forudviden, en Dag han gik sin Morgentur, pludselig opdagede, at nu leverede den halve By Mælk til — til — det dævelske Fløjteapparat deroppe paa den nye

Harreborg. — Jagu' om ikke Fyren havde faaet *næsten* alle de gode Selvejerbønder til at gaa i Tøjet og udlevere ham deres Mælk til centrifugal Behandling. Det kneb for Kræn at tro sine egne Øjne, han luskede rundt fra Gaard til Gaard. — Minsæl, det *var* rigtigt, for mindst hveranden Port stod disse blanke Mælkespande med Laag og paraderede, ventende paa, at Monsør Hauges Kusk skulde komme og tage dem i Nakken, saa hans Maskineri kunde faa fløjtet Fløden og Smørret af de Thorsted Bønders gode, reelle Komælk.

Jo, saadan laa Sagen allerede for over halvandet Aar siden. Ingen Vej syntes Kræn, han kunde gaa, saa han kunde vide sig sikker for ikke at møde en af de forbandede Skramlevogne, der larmede rundt, fulde af de ejendommelige, blanke, klirrende Beholdere. Noget rar Mælk var det nok, de trillede om med, noget blaasurt Kram, mente Kræn — ja, *blaasurt* var det vist, *før* det kom til Mejeriet, hvordan skulde det vel saa være andet, naar det var blevet snurret rundt i Hauges Dampmaskinerier? — — Men han fløjter, Spraden deroppe i den nye Gaard, fløjter og siger: kom her! Og saa render hele Menageriet s'gu efter. — Se bare, her staar vore skønne, blanke Blikspande paa Rad for vore Porte, med al den fede, søde Mælk, kom endelig og tag dem, vi er himmelglade for at blive af med vor Fløde til dig, og — faa — faa —

Jo, Kræn havde eengang nedladt sig til at smage paa det Produkt, Thorstedboerne fik tilbage — denneher *Centrifugemælk*, altsaa, — men det skulde han sværge dem til ogsaa skulde blive baade første og sidste Gang, de fik ham med paa den Galej! — Saadan noget Sprøjt! — haanede han og lod Ord falde om, at de skulde vist helst vogte baade Kvæg og Svin for den Vare, endsige Mennesker.

Hm, — jo—ov — — Kræn staar lidt, stikker Tommel-fingrene i Vestens Ærmegab og spytter stridt fra Skraaen. — Det var i 1881, da Mejeriet blev sat i Gang, at han tænkte saa foragteligt om Centrifugemælk. Han haabede ogsaa dengang, at Centrifugen med det første kunde have kørt løbsk, den lange Skorsten have slaaet en Revne, eller den hvasse Nordvest have væltet den over Ende; — grinede ogsaa nu og da lidt haansk til dem, de gode Bymænd, i Haab om, at de hurtigt var blevet kede af den Mælkekommers. — Ja, sandt at sige, havde han ogsaa nu og da nedladt sig til at føle dem paa Tænderne, om ikke de var til at formaa til at holde op med den Leverance — endda rentud ogsaa forsøgt at minde

dem om, at han havde visse Prioriteter i de fleste af de Thorstedgaarde, — *true* dem, jov, saadan kunde det vel godt kaldes.

Men hvad svarede de ham: Det gav Penge, det Mælkesalg, nu kom der noget ind af Koholdet, helt anderledes end før, da de rendte og pjattede med deres Smørklatter derude i Købstaden og skulde se paa, at han, Smørsmageren, knapt gad lugte til Varen, end sige købe den. Nu fik de hver Maaned en kontant Skilling paa Haanden. — — Ja, kan du ikke selv mærke, Kræn, sagde Hans Herman i Vihøj, — at nu faar du dine Renter til bestemt Tid? Det er vel nok en rar Ting, hva? — For du agter vist ikke at eftergive os noget?

Ja, saadant Svar kunde han faa.

— Nogen var der jo, der som Kræn havde holdt sig stive og var blevet ved i den gamle Skure, og det var jo da, forstaar sig, ogsaa af dem, der vejede mest til i Sognet: — Jens Isak, Claus Kjærgaard, Anders Vejlggaard, David Duedal, og en halv Snes Stykker til med lignende store Gaarde, men hvor længe gik det? For der var jo ogsaa de forbandede dovne Kvindfolk, dem kunde jo ingen faa Fred for. — Naturligvis var *de* ikke længe om at opdage, at det var en rar Lettelse, om man kunde blive fri for at kærne Smør og lave Ost, osv. Og naar saa de ogsaa begyndte at køre op med, at Mælken gav flere Penge paa den nye Maade, hvem kunde vel da i Aarevis holde ud at høre paa Fruentimmerpræk og -tiggeri? — Kræn havde selv hørt en Del af den Slags, jov, og Kræn var blevet træt, — og betænkelig tillige.

Kræns Orm døde ikke, nej, slet ikke *det*. — Hans Magtbegær, hans Krænkelse, hans Had, hans Hævntørst brændte mindst lige saa gloende som første Gang, den fremmede Knægt uden at spørge om Forlov pønsede paa at sætte nogen af Sognets Anliggender i Scene; men — men — han havde jo lært, at der skulde Overvejelser og Omtanke til, skulde det lykkes ham at ramme sin Fjende, saa det battede.

— Noget havde alligevel hans Forhaanelser og truende Forbandelser til Gaardmændene udrettet: Hauge havde ikke faaet dem til at gaa ind paa Mælkeleverancen for mere end *to* Aar. — Fem Aar, lød hans Fordringer straks, — *fem* Aar mente han, var den mindste Frist, de skulde give ham, ellers blev hans Risiko ved det moderne Mejerianlæg alt for stor. Men han fik alligevel næsten ingen til at skrive under paa mere end de *to* Aar, — ihvertfald ingen af dem med de mange

Køer. — Naa, det lod ikke til, at deres Vægning her forknyttede ham; Kontrakterne blev skrevne og kom til at lyde paa to Aar: »For« — som Hauge sagde — »jeg føler mig fuldkommen sikker paa, at I skal nok blive tilfredse med Akkorden, og saa kan det jo ikke tage lang Tid at forny Kontrakten.«

Kræn hørte ham selv sige disse selvtillidsfulde Ord og saa ham smile fedt imødekommende til. — Det sved i ham, som Skedevand i et aabent Saar, at være Vidne til en saadan formastelig Selvsikkerhed hos den rivearme Knægt, og det lagde godt med nyt Ved til hans Hævnørrighed.

— I det lille Mejeri med Hesten som Trækkraft havde det jo været Kirstine, Hagues Kone, der styrede; nu, sammen med Dampkraften, kom der en udlært *Mejerist*, men Kirstine var der jo fremdeles og kunde se efter og passe paa, og Kræn var godt nok klar over, at det havde sin Del i Hagues sikre Tro paa, at Leverandørerne nok skulde blive tilfredse.

De blev ogsaa tilfredse, jov. — Hvor ivrigt end Kræn snuste og lurede, naar han var i Bymandslag, om ikke han skulde kunne opdage en Sprække i det fine, tillidsfulde Forhold mellem Hauge og hans Leverandører, han fandt ingen. Nok kunde Kvindfolkene rase op, naar det hændte for en Gaard, at Mælkespanden kom hjem med en aflang Seddel ved Laaget: *Mælken ikke skummet. Sur paa Grund af Spandens mangelfulde Rengøring* — eller lignende. — At man skulde taale den Slags! — Umuligt, at nogen vilde lade sig sligt byde. — Og der blev en Kaglen og Skræppen og Galen, som var en Høg slaaet ned i Hønsegaarden. — Men saa ud paa Eftermiddagen, saa kom jo Kirstine trippende, og hun behøvede ikke at sige ret meget, blot en lille fin Beklagelse af det kedelige Tab af de firs eller hundrede Pund Mælk, der denne Gang ingen Smør havde givet. Men hun kendte jo den Slags, fortalte hun, at før man blev rigtig indviet i Spanderengøring, tænkte man ikke altid over, hvor meget det betød, at just *det* blev gjort forsvarligt. Saa fulgte en stilfærdig Forklaring om, hvordan hun syntes, man kom bedst og sikrest fra det, hun kunde som halvt i Spøg finde paa at skubbe Ærmerne op og vise Metoden. Og saa var jo alting kun søde Smil og Turtelkurren: Der havde ikke været noget i Vejen her, — eller da *næsten* ikke.

— Kirstine, ja, — jovist — hun — hun — —
Kræn maatte altid stoppe op, naar Kirstines Navn randt

ham i Tankerne. Hende vidste han ikke ret hverken ud eller ind med.

Da Kræn ved Juletid 1877 hørte om Holger Hauges Giftmaal med denne fremmede Kvinde, var det ham paa en Maade til stor Lettelse: Derved blev han nemlig befriet for den voldsomme Pinsel, at det kunde gaa hen og blive Steddatteren, Gjertrud, og hendes store Arv, Grønskollingen til »Pjalttenborg« løb af med. Kræn havde nok ikke set noget for, at der var en saadan Fare tilstede — Gjertrud havde i det hele taget altid været ham fjern og gaadefuld — men hans Kone havde meddelt ham sin Frygt i saa Henseende, og hun maatte vel som Gjertruds Mor have Indsigt i den Slags, og hendes Frygt var jo nok til at øge den Feber, Holger Hauges Nærværelse allerede i Forvejen havde faaet til at blusse i Kræn. Den blotte Tanke om engang at skulle blive nødt til at punge ud med de mange Tusind, Steddatteren havde faaet tillagt efter sin Far, havde altid været Kræn en Tortur, men Tanken paa, at det kunde blive Dødsfjenden, der løb af med dem, kunde være rene Helvedskvaler. Den Skræk friedes han altsaa for.

Men saa kom Kirstine, jovist, og skønt det lille Kvindemenneske da ikke saa' ud af andet end en lille, skikkelig Bondekone, saa fik Kræn straks ved det første Glimt af hende en Slags Skræk i Livet, en Trang til at ønske hende paa Afstand, noget han for sig selv udtrykte ved, sammen med et Armsving og et Spjæt med Benet, at tænke som saa: Gid Fanden havde det Fruentimmer!

Det var jo nok ikke hende, men Holger Hauge, Kræns Tanker vanligvis kredsede om og tumlede med, men alligevel — med Mellemrum slap ogsaa hun ind med, og altid fremkaldte hun det lønlige Ønske hos ham, at han med et rapt Spark kunde lempe hende godt af Vejen: Det lille Fruentimmer, gid Fanden havde hende!

Saadan ogsaa nu.

Men saa kom han ikke længere ad den Vej.

Nej, nu var det noget ganske andet, det drejede sig om: Hauges toaarige Mælkekontrakter var ved at være udløbne, og nu skulde han altsaa til at prøve, om han paany kunde faa Leverandørerne til at gaa i Tøjet, — for hvad vilde han vel gøre, hvis det ikke lykkedes?

For Kræn var der jo ikke Tvivl om, at Hallunken deroppe paa Gaarden med Dampskorstenen havde siddet og taget Le-

verandørerne groft ved Næsen. Selvfølgelig havde han tjent glubende Penge paa det Mejeri, hvordan skulde han vel ellers have kunnet faa alt det, han tumlede med, til at løbe rundt?

Ja, alt det, Hauge havde for, — alt det! — Kræn kørte rundt med Armene, som var de et Par forvildede Møllevinger. — Alle de Maskinerier, der løb rundt deroppe i Mosen, — Tipvognsbanen — Gaardbyggeriet — Mejeriet — Parten i Teglværket ved Feldingbro og i Mergellejerne, han havde tilkøbt sig, og Heden, hvoraf han havde faaet et stort Stykke opdyrket, det snurrede helt rundt for Kræn at huske paa det. — Nu saa' man ham jo ogsaa begynde at stykke den opdyrkede Hede ud i Smaaparceller til Arbejderne ved Tørvefabrikken og andre, saa skulde disse Parcelejere selvfølgelig købe Sten fra Teglværket til Husene, de skulde bygge. Jo jo, han forstod s'gu lige at faa Svikmøllen slaaet i Gang. — Humbug, Humbug det hele, selvfølgelig. Hvor kunde det være andet.

— — Haha! Den bitte smalbenede Sprællemænd!

Kræn saa' ham jo selv den Dag for syv Aar siden, Anders Vejlggaard kom kørende med ham fra Stationen. Den ny Mand til »Pjaltensborg«, det var bare en kon Knægt med en opvikset Knebelsbart og en hvid Straahat paa Snur, og hans Flyttegods var en gammel, afgnavet Kuffert og en Spansk-rørsstok bag i Vognen. En fin Knaldproprietær, ha ja!

Men en skønne Dag saa ramler jo da ogsaa det Hele for ham, ja, Pinedød, *det Hele!* — Kræn lod Armene beskrive en stor Bue for derefter at pege nedefter: Han kører sin Vogn i Grøften, forstaar sig, vælter, knækker Halsen. Ruin! Fallit! Væk! Væk! — Ja, med baade Hauge og hele Skidtet! — V-æ-k!!

Ja, saadan havde nu Kræn ønsket og haabet i al den Tid, Holger Hauge havde boet i Thorsted, og hverken Kræns Ønsker eller Haab havde kunnet flytte Fyren. Nej, der skulde mere til, det havde han nok forstaaet; men nu — *nu* havde han ham, hvor han ønskede, ha! — Han strøg sig kærtegnende nedover den firkantede Udstopning paa Vesten og lo igen, højt og grusomt, hahaha! — Nu skal jeg love dig, at den Fløjte snart skal faa en anden Lyd. — Han krummede Fingrene og førte Hænderne mod hverandre, som greb han med Kvælertag om en Hals: — »Jeg skal kværke dig, din elendige Hund! — Knuse dig, saa du aldrig skal rejse dig mere!«

— »Godaften!«

En Mand gik hilsende forbi paa den anden Side Diget. Det var en fremmed, en med fornemt Mæle.

Kræn blev stærkt forfjamsket. Han havde talt højt med sig selv. Straks han hørte den fremmedes Røst, var han blevet klar over dette. — Fanden — osse! — Hvem rendte her og finstrede saa sent paa Aftenen!

Det saa endda næsten ud, som om den fremmede vilde standse og snakke. — Nej Tak! — Kræn fik hastigt Huen lettet lidt, mumlede en Genhilsen og skyndte sig nu fremefter i modsat Retning.

Det var jo ellers ikke Kræns Skik at give sine inderste Tanker og Følelser til Pris for Godtfolk, saa han ærgrede sig grumt over dette uventede Møde. — Hvem mon den fremmede Gæst kunde være? Dog vel aldrig Præstens Ove? Det var da næsten den værste, det kunde være. Hvad mon han havde hørt?

En Tid gik nu Kræn og stampe om, sur og tvær. Navnlig ærgrede det ham, om det var en fra Præstegaarden, der havde overrumplet ham, og hørt og set, hvordan han gik her og gebærdede sig. Til alle, der hørte ind under Præstegaarden, ønskede Kræn altid at staa i det bedste og ærbødigste Forhold. Heri vilde han ikke for alt have noget Skaar.

Men længe varede det dog ikke, før den Sejrsrus, der fyldte ham, igen kom ovenpaa. Han kunde atter lade Haanden stryge kærtegnende ned over Vesten, bag hvilken der sad Fordringer paa Hauge for ca. 5000 Kr., som Kræn havde ladet Sagfører Buck — »Bukken« kaldet — hemmeligt opkøbe for sig — og der sad ogsaa Underskrifterne paa, at næsten alle Hagues Mælkeleverandører i Thorsted vilde gaa med til det nye Mejeri, Kræn vilde lade opføre nede midt i Byen. Det skulde staa færdigt til første November, den Dag, de nuværende Kontrakter med Hauge var udløbne.

Til i Morgen havde Hauge stævnet sine Leverandører til Møde i Forsamlingshuset, til Fornylse af Kontrakterne, men det blev Løgn. Haa! — I Morgen, haa! — I Morgen skulde Bomben springe, da skulde Hauge faa det afgørende Knæk, det endelige Dødsstød, hvorefter Kræn atter kunde være den eneste i Byen, der havde noget at skulle have sagt.

EN SØVNLØS.

PAA en hed og tør Midsommerdag er der meget travlt i Landsbyen; enhver, der gaar derigennem, vil hurtigt mærke det. — Der køres Hø hjem, der køres Tørv hjem, Kartofflerne skal have en Hypning, Roerne skal eftergaas og Brakmarken have en Omgang, og alt skal gøres, før Høsten begynder. Dagen lang skralder Vogne afsted baade paa Landeveje og Markveje, og Harven gaar pulsende paa Kryds og tværs over de sorte Plojemarker. — Ogsaa de bissende Kreaturer har travlt saadan en Dag og sætter baade Fart og broget Kulør paa en ellers stille og fredelig Landsby.

Men naar saa omsider Aftenen er naaet og al Larm og Travlhed stilner af, naar Kvæget har faaet Fred for de hid-sige Bremsen, naar Hestene er spændt fra og sat paa Græs, og naar de trætte Arbejdere er gaaet til Ro, *da* falder der Stilhed over Landsbyen, en forunderlig Fred og Stilhed, som just paa Baggrund af Dagens forjagende Færd kan føles dobbelt kvægende og dulmende.

Da er det, som alt aander Ro, Ro, som alting hviler og blunder.

— Ja, saadan kan det synes, men er det rigtigt?

*

*

*

Ude Østen for Thorsted, tæt op ad Stationsvejen, ligger Holger Hauges nye, gule Gaard. Saa langt ud har han flyttet den, at det næsten er paa Grænsen af Heden, den har faaet sin Plads. Men naturligvis, hvis det virkelig skulde være hans Plan at opdyrke hele den store Hedelod paa 200 Tdr. Land, kan det vel siges, at Gaarden ligger bekvemt nok: Midt paa Ejendommen omtrent.

Der laa her forhen et lille forfaldent Hus med en hel Del store Træer omkring. De Træer blev i nogen Grad bestemmende for, hvortil Hauge vilde flytte sin Gaard: De kunde blive en god Begyndelse til en smuk Have, havde hans Kone sagt. Saa handlede Hauge om Stedet, tiltuskede sig det for en Lod af den nyopdyrkede Hede, og havde saa ogsaa, som det forud var tænkt, anlagt en stor, fin Have, hvori de gamle,

skyggefulde Træer gjorde god Nytte. De stod i Vindhjørnet og gav Læ for den skrappe, frygtede Nordvestvind, til stor Hygge og Gavn for baade Gaard og Have.

— Derude under disse Træer gik i den stille Aften en lille Kvinde og vandrede. Til hende var nok hverken Hvilen eller Roen naaet.

— Hauge havde, stik imod hvad der ellers var Skik paa Egnen, bygget sit nye Stuehus med direkte Udgang til Haven. Der var endda til Overflod to Døre herud, en fra Havestuen oppe ved den søndre Gavl og en anden fra Sovekammeret midt paa Længen. Gennem denne sidste Dør kom ud paa Aftenen den Kvinde, der nu gik dernede under Træerne: Holger Hauges Hustru, *Kirstine*.

Kirstine var en meget flittig Husmor, fra hendes Piger var det kendt, at det næsten var utroligt, hvad Arbejde hun kunde overkomme, men man forstod knapt, hvordan det gik til, for alt gik saa stille af — alle hendes Bevægelser faldt saa stille, ja, hendes hele Færd.

Heller ikke som hun gaar der og vandrer frem og tilbage paa Grusgangen, er der nogen Slags Spræl over hende eller nogen Art af Gebærder. Alligevel, om nogen kom hende paa nært Hold, vilde han let se, at det ikke kan være for at nyde den smukke Sommeraften, hun gaar her: Øjnene stirrer saa underlig fraværende ud, der er noget forpint i de sammentrukne Bryn, og Linierne omkring den alvorlige Mund skælver lidt.

Kirstine kan ikke sove om Nætterne. Det er nu allerede nogen Tid siden, den Uro begyndte, og paa det sidste har hendes Søvnløshed været i stadig Tiltagende.

Hun har paa forskellig Vis søgt at tale sig selv til Rette, og faa Magt over sit Sind, saa hun igen kunde komme i Ro, og især saa hun kunde faa ordentlig Søvn — for hvad betyder ikke Søvn for et Menneskes Velbefindende og Arbejdskraft. Men hun kan ikke, nej, hun *kan* det ikke: For hvis hendes Mand skulde gaa hen og vende sin Hu mod en anden Kvinde, saa — ja, saa drejede jo alting rundt.

I visse Stunder kan hun dog komme saa vidt, at hun kan se, der er *noget* forkert ved al den Uro, hun plages af, for hvad er der vel sket? — Ja, det er jo dog saa lidt — bare det, at hun en Dag saa sin Mand smile mildt til en ung Pige.

— Engang i Vinter fik de den unge Lærerdatter Mar-

grethe Juel i Huset, hun kom for at hjælpe Kirstine med Syning og lettere Husgerning, men ogsaa for at give Hauge en Haandsrækning ved hans mange Regnskaber. Til denne unge Pige var det, at hun en Dag over Kaffebordet saa' sin Mand smile. Det *var* et eget Smil, her tog hendes Øjne ikke fejl, — men — men — —

Aaja, Kirstine har sagt sig selv saa mange fornuftige Ting i den Anledning, for hun ved godt, at saadan noget egentligt er der ikke forefaldet mellem Holger og den anden. Ja, kanske spiller den unge Pige slet ikke nogen Rolle i Holgers Tanker. Han er jo dog saa optaget af tyve andre Ting og staar altid med begge Hænder fulde af sin Virksomhed, men i det ene Øjeblik altsaa — ja, da saa' han sig paa særegen Maade varm og glad i den unge Piges smukke Ansigt, her tog Hustruens Instinkt ikke fejl. — Men er det ikke for lidt til at vende op og ned paa alting for mig? spurgte hun sig selv. Og Svaret blev baade Ja og Nej.

Det er slet ikke saadan, at hun bærer Nag til den unge Pige. Nej, sletikke. Kirstine sætter stor Pris paa hende, naturlig og venlig og hjælpsom som hun altid er, og hun ser hende heller ikke nu i noget andet Lys. Men der er det, at Hagues Hustru anser sig selv for saa lidt, hvad er hun andet end et ubetydeligt Kvindemenneske, det eneste mærkelige ved hende er da den store Kærlighed, hun nærer til sin Mand, og det, at hun faar Lov at leve sit Liv sammen med ham. Var ikke *han*, hvad var der saa ved *hende*?

Men derfor kan det heller ikke være andet, end at hun føler det, som om Tilværelsen vilde skride sammen om hende, hvis det skete, at hendes Ægteskab skulde gaa i Stykker.

Hvor mange vaagne Nattetimer har hun nu ikke ligget og drejet de Forestillinger, og hvad er der kommet ud deraf? Ikke andet end at hun næste Dag staar op træt og ussel og udygtig, fordi hun har spildt sin gode Nattesøvn.

Men næste Nat — næste Nat begynder hun forfra.

I saadanne Nætter husker hun paa saa meget, f. Eks. paa de tre Aar, hun er ældre end sin Mand — saa staar de for hende med mægtig Betydning, saa staar ogsaa Tanken paa det ulykkelige Ægteskab, hun havde bag sig, da hun mødte Holger Hauge, frem for hende i al sin Uhygge og Forførdelse: Hvad Ret har vel En, der har gennemlevet alt dette sorte, til at blive saa lykkelig, som hun nu i Aarevis har været det her paa Harreborg? Ingen, synes hun.

Nej, det er saa rimeligt, at det ikke kan vare ved for altid.

Men Holger, Aaja! — hvad er der vel udenfor ham, som har nogen Betydning for hende? — Han er jo netop Manden efter hendes Ønske og hendes Hjerte. Oh! alt det, som er det forunderlige, og som slet ikke kan udsiges.

Og saa ogsaa det, at han er Manden, som forstaar den Kunst, der staar for Kirstine som den største, hun ved: At vise Folk alt, hvad der kan bringes ud af en Bondegaard. — Ja, det at *Jorden*, den, de daglig gaar der og ser paa og træder paa og sysler med, at netop den er fuld af Værdier, og at den Bonde, der duer, det er ham, der forstaar at finde de Værdier og faa dem frem i Lyset — det er Sagen.

Der er jo nok det med Holger, at man vel sommetider kan synes, han gør alle sine Heltegerninger saadan mere for at ville staa over de andre — for at ville være *Herre*, ja. Det forstaar hun ikke ret. For hvad, naar man ser, at der er det og det, der bør gøres, det og det, der kan forbedres, det og det, der kan bygges om paa en Façon, saa der kan komme mere ud af Sagerne, ja, saa er det da rimeligt, at man handler derefter, og hvor kan det saa interessere saa meget, hvad andre mener derom — uden naturligtvis, saadan set at man vilde gerne, de andre skulde tage ved Lære og se at bære sig lige saa fornuftigt ad.

Men det der, det er ikke noget, Kirstine hefter sig stort ved. Det er jo bare — ja, man kan maaske godt sige, det er en lille Fejl, men den slides vel af — saadan med Tiden. Og hvad vejer forøvrigt saadan en Smule til imod den Fryd, hun dagstøt føler ved at se ham med Mod og Kraft kaste sig ud i sine Foretagender, alle de Kampe, han maa føre, for at skaffe de Penge, der skal til, og for at faa de træge Thorsted-folk til at følge med, alle de Vanskeligheder, han maa overvinde for at faa de nye, uprøvede Ting i Gang, bagefter for at holde dem gaaende, saa de kan svare Regning. — Og han sejrer jo altid — næsten da.

Og naar saa imellem det ser sort ud for ham, saa han synes, nu er der ingen Udveje mere, nu klapper det hele sammen om ham, gaar istaa, gaar istykker altsammen — naar han bliver helt hvirvelsyg af Fortvivlelse, arrig og ubehersket, vild som en rundtosset Dreng, ja, saa er det jo, at han kommer til hende i sit Raseri og sin Fortvivlelse: Kirstine, kan du se nogen Udveje, for nu kan jeg ikke mere!

Og, underligt nok, hun *kan* hjælpe ham, tit da. Hun ved ikke selv, hvordan det gaar til, men naar hun kan fornemme, at han er i Nød, saa finder hun altid en Udvej. Det kommer som af sig selv.

Først og fremmest gælder det jo om, ved saadanne Lejligheder at faa hans Sind i Ro, saa han ikke gaar hen og blamerer sig for de andre Mænd. Det gik jo aldrig an, at de skulde se deres Fører løbe rundt og skabe sig som en lang, galsindet Dreng, hvordan skulde han vel saa kunne vinde sig Anseelse og Myndighed?

Men det gaar jo ogsaa altid saadan, at naar først han faar raset ud, faar udøst hele sin Fortvivlelse og Elendighed, og hun saa sætter sig hen og snakker stille med ham om Sagerne, saa begynder det snart at gaa op for ham, at det slet ikke, som han mente, ser »haabløst« ud, ja, tit viser der sig ikke blot een, men flere Udveje. Og ihvertfald, en Maade, hvorpaa han hurtigt kan faa det værste væltet fra sig, den finder de snart.

Og naar saa han har faaet de sværeste Vanskeligheder ryddet af Vejen, saa viser det sig jo i Reglen, at han er kommet saadan i Fart, føler sig saa ovenpaa, at han faar Lyst til nye Foretagender. Nu kan han tage sig mere paa, han kan sætte endnu noget uprøvet, men tiltrængt nyt i Gang. — Frem igen! — Videre!

Saadan er han jo, hendes Holger. Ohja! — Men der er jo saa meget andet. — Hun tager sig op til Brystet, hun lukker Øjnene som i en Svimle. — Aa! saa meget, meget andet — der er ingen som han, — ingen — ingen!

Men hvad er *hun*?

Ja, saadan maa hun spørge sig selv, thi i sine egne Øjne er hun en kedelig og almindelig en, som ingenting ser ud af og ingen Verdens Ting af mærkeligt kan. Ogsaa det giver, at hun let bliver sky, føler Trang til at trække sig tilbage, eller ind i sig selv.

— Der har i de forløbne Aar mellem Holger og hende ikke været snakket meget om »Lykke« og den Slags. Der har vist ikke været Tid til det. — Og hvad skulde ogsaa saadan Snakken til? — Om man er lykkelig eller ej, kan man jo sagtens mærke sig til. Ja, ikke blot, om man selv er det, men ogsaa om den anden Part er det. Og Kirstine ved godt, at det ikke blot er hende, der har været lykkelig, men at ogsaa Holger har været det; — ofte, ja, ofte har han været lykkelig *hos*

hende og *for* hende. Ikke blot i deres hemmelige og fortrolige Stunder, men ogsaa til andre mere hverdagslige Tider. Hun behøver for Eksempel blot at tænke paa de Sommersøndagmorgener, de har haft her i den nye Gaard, disse Morgener, naar hun har slaaet Sovekammerdøren op herud til Haven og dækket Morgenkaffebord for dem der foran de aabne Døre — for Holger og hende og hendes to Børn, da har han siddet og snakket og smilet og været munter og glad, da har han ogsaa, hvad ellers ikke tit hænder, kunnet give sig lidt af med Børnene, kunnet spørge dem om et og andet, endog sige et Par Spøgefuldheder til dem. Ved saadanne Lejligheder har det ogsaa truffet, at han har sagt: »Den Kjole klæder dig, Kirstine,« eller »det ser saa nydeligt ud med den hvide Krave.« — Det var saamænd ikke andet end en lyseblaa eller lyserød Bomuldskjole med en Smule hvidt i Halsen, men det var da altsaa nok til, at det kunde behage ham, og saa var det jo tilstrækkeligt.

Ogsaa det friske Brød, der kom lige fra Komfurovnen, har smagt ham, og den friske Luft fra deres nye Have lige ind i Ansigtet paa dem allesammen har han nydt og glædet sig over, at hun har faaet den Idé at dække Morgenbordet dér. I saadanne Stunder har hans Ansigt ligefrem kunnet straaale af Glæde og Velvære, og han har kunnet udbryde: »Her sidder vi sandelig og har det rart, saa helt for os selv! — Det er godt at holde Søndag, bare der var lidt flere af dem.«

Hun husker ogsaa, hvordan han nede i deres gamle Gaard kunde gaa rundt i Stuerne og være overrasket og glad og taknemmelig, efterhaanden som hun fik gjort de tomme, forrevne Rum beboelige og hyggelige, og hvor mange Minder har hun ikke om, hvordan hans Ansigt har kunnet straaale og lyse imod hende, naar hun i de rigtige Krisestunder havde fundet paa Hjælp og Raad til ham. — Jo, hun ved ogsaa, at *han* har været lykkelig, — men ved han det selv?

Hun har gaaet og samlet paa alle disse Tegn og gemt dem godt, men al den Slags, det er jo bare noget, der kommer og gaar — for *ham* er det vel ikke andet. Om hans Hu vender sig fra hende, er vel ogsaa alt sligt glemt? — Ja, saa længe man ikke har prøvet at være rigtig *u*-lykkelig, ved man vel heller ikke, hvad det er at være lykkelig, og derfor kan de skønne Stunder, de har haft sammen, jo ikke hefte ham til hende, — som da ogsaa godt og vel er; for det var da netop det, hun ikke vilde: *hæfte ham*. Nej, alting dem imellem skal

komme saadan ganske af sig selv, andet maa der ikke være, andet kan heller ingen Betydning have. — Men derfor synes hun jo ogsaa, det vilde være saa ligetil, at han kom til at holde af den søde, unge Margrethe Juel. — Og hvis han nu i Stilhed, kanske halvt ubevidst, gaar og tænker paa hende og længes efter hende — —

Det *kunde* jo være derfor, at han i den sidste Tid gaar noget fjernt omkring? Det *kunde* jo være derfor, at der ligesom er blevet en Afstand imellem ham og Kirstine — sommetider næsten, som om der stod en tom Stol imellem dem?

— Ja, saadan har Kirstines Tanker gaaet i Ring, malet rundt, malet rundt, — endskønt Dagene tilsyneladende er gledet paa sædvanlig Vis: Fra tidlig Morgen til Sengetid, med Hænderne fulde af Arbejde for dem begge to. — Men glimtvis kan det saa komme i hendes Tanker: Var det mon ikke hendes egen Skyld, at de som ikke ret naaede sammen? — Var det ikke *hende*, der trak sig tilbage — krøb ind i sig selv? — Hun havde ikke Rede paa dette, og hun var altfor urolig i sit Sind og altfor medtaget af Søvnløshed til at kunne klare sig det.

Og saa var der ogsaa det med den Fødsel først paa Vinteren, da der — næsten to Maaneder for tidligt — kom en lille Dreng, der kun levede i to Dage. Kirstine var dengang meget svag og sløj, og det varede en hel Maaned, før Sengen atter slap hende. Det var forresten hendes Sygdom dengang, der var stærkt medvirkende til, at Holger fæstede Margrethe Juel. De mente, hun kunde være til Støtte for dem begge to, hvad jo ogsaa var rigtigt nok. — Som Kirstine nu gaar her og vanker, strejfer ogsaa det hendes Tanker, at det kan være lidt Sygelighed fra den vanskelige Fødsel og fra Bevægelsen ved det lille ynkeligt spæde Barns Død, der endnu sidder hende i Kroppen og gør hendes Nerver ømfindtlige, — *saa* ømfindtlige, at det ikke er hende muligt at faa Tankerne drevne ud af den forpinte Hvirvel, de nu Dag ud og Dag ind har drejet rundt i. — Ja, om man blot engang igen kunde faa ordentligt sovet — tænker hun. — Hun standser nederst i Haven og læner sig ud over den hvide Havelaage her. — Fik man først ordentlig udsovet, saa fik man kanske ogsaa Ro i Sindet igen. Jeg er jo saa dødtæt og trænger saa forfærdeligt til Hvile og Søvn, hvorfor kan jeg saa ikke som de andre gaa og lægge mig til at sove?

— Men det ved hun, at hun ikke kan.

Hun stod lidt med Armene i Hvil mod Laagen og Hovedet tungt nedsænket; saa vendte hun sig og saa' op mod Stuehuset. — Alle Vinduer var sorte, og alle sov deres søde Søvn, alle uden hun.

Nej, — fra Gavlen mod Syd laa et bredt Lysskær ud over Grusgangen og Hyldehækken. Det maatte være Margrethe Juel, der sad oppe. Hun havde sit Værelse ovenpaa med Vinduet derud.

Det Lys — hvorfor brænder der Lys? — Kan Margrethe heller ikke sove?

Nej — Kirstine sunder sig og tænker sig om. — Nej, der er intet mærkeligt i det Fænomen. Margrethe skal ikke saa tidligt op som Gaardens andre Folk, saa hun kunde vel tillade sig at blive siddende lidt om Aftenen. Hun havde jo ogsaa, høflig og venlig som altid, bedt Kirstine om Tilladelse til at brænde Lys om Aftenen. Hun vidste godt, sagde hun, at det ikke var Skik paa Gaardene at tænde Lys og sidde »Aftensæde« om Sommeren, men det var hun vant til, og der var jo saa det, at hun læste Sprog hos Kapellanen, fordi det var hendes Agt senere at tage til Købstaden paa et Handelskursus, og nu vilde hun bruge Aftenerne til Lekticlæsning. Det var jo næsten den eneste Tid her paa Harreborg, hvor der var rigtig Stilhed — havde hun forklaret.

Det kunde Kirstine godt bifalde, især siden de havde faaet den Dampskorsten, var der en evig Larmen og Snurren af Maskiner og »Værker« rundt omkring, saa den, der skulde drive Studier, kunde vist godt have nødig at gøre Brug af Aftenstilheden.

Og alligevel — hvis nu Margrethe sad med Sind og Tanker fyldt af Uro, saa Søvnens ogsaa svigtede hende — ja, kunde det ikke ogsaa være saadan, det var fat?

Kirstine drejer Hovedet, hun vil ikke se paa det Lysskær, heller ikke tænke mere paa det. Hun vil ud af den Tankehvirvel, vil tænke paa noget andet, *tvinge* sig til det.

Hendes Øjne følger det lange, gule Stuehus og Vinduesrækken der. Der bag den opslaaede hvide Dør, der har Kirstine sit Sovekammer, til højre for det har Knud og »Søster« deres lille Kammer. De sover jo nok trygt og godt, som Børn har for Skik.

Og Holger — ja, hans Ruder var lige saa mørke som alle de andre. — Holger havde sit Soveværelse paa den anden Side af Kirstines, saadan med tre Sovekamre paa Rad havde de

ogsaa haft det nede i den gamle Gaard. Det var en Ordning, Kirstine havde ønsket, fordi hun var meget morgenduelig, i Reglen altid den af alle Gaardens Folk, der var først paa Tærne. Da hun og Holger i Begyndelsen havde fælles Sovekammer, var det jævnlig hændet, at hun kom til at vække ham, naar hun stod op. Det var hun ked af, for han kunde godt sove en Times Tid længere end hun, der skulde op og have Folkenes Mad færdig, til de kom ind, og Pigerne sat i Arbejde. Naar han bare var klædt paa og kunde give Folkene Ordre, før de gik ud fra Davren, var det tilstrækkeligt. Tit maatte han ogsaa sidde sent ud paa Aftenerne og herse med Regnskaber og Brevskrivning, især da før de fik Margrethe Juel, saa der var ingen Mening i, at han blev vækket, før det var nødvendigt.

Det kom i Kirstines Tanker, at i Aften var han gaaet saa mærkelig tidligt til Ro. — Hvordan var det — hun saa' ved Aftentid, at der var en Rytter i Gaarden, en, som afleverede et stort gult Brev til Holger. — Han stod dengang ovre ved Stalddøren, hvor han og Forkarlen var ved at tulle Medicin i et sygt Føl.

Rytteren forsvandt straks igen, og da Føllet havde faaet, hvad det skulde have, saa' hun, at Holger satte sig paa Spandebanken henne ved Mejeriet og brød Brevet.

Naa, en Rytter med en Skrivelse var ingen Sjældenhed paa Harreborg, men — hvordan — var Holger ikke straks efter Læsningen sprunget op fra Sædet, i den kendte heftige Fart, han plejede at have paa, naar der var *særlige* Ting paa Færde? — Var det ikke ogsaa umiddelbart derefter, at hun hørte ham klæde sig af inde i sit Kammer? — Dengang tænkte hun ikke over, at det var en særlig tidlig Sengetid for ham, eftersom det knapt var rigtig aftenmørkt. Hun vidste ogsaa, at han havde en anstrengende og spændende Dag for sig, der kunde gøre det ønskeligt, at han gik tidligt til Ro. Han skulde i Morgen om Formiddagen rundt i Feldingbro og forhandle med de Mænd, der muligt vilde gaa med til at sælge Mælk til Mejeriet, og om Eftermiddagen skulde han til Møde nede i Forsamlingshuset for at forhandle med Thorstedmændene om Fornyelse af deres Leverance-Kontrakter. Desforuden var der jo Masser af Ting, som han maatte holde Øje med, baade paa Gaarden, ved Mejeriet, ved Teglstensleverancen, ved Mergel-leverancen og ude ved den nu ret vidtløftige Tørvefabrik, hvor der just i Øjeblikket syntes at være drabelig Fart paa. Ja, kun-

de han faa Tid til at gaa tidligt i Seng, kunde han nok trænge til det. — Men der var ogsaa det ved Holger, at hvis et eller andet Uheld ramte ham i Bedriften, eller hvis en stor Ærgrelse uventet dumpede ned over ham, da kunde han faa sig som en Slags Chok, saa han kunde kaste sig ned paa en Chaiselongue eller paa sin Seng, og saa næsten øjeblikkeligt falde hen som i en Dvale, og nogen Tid efter, saa sov han — og kunde sove som en Sten i flere Timer — om da ikke det blev uundgaelig nødvendigt at ruske ham vaagen.

Var det et Ulykkesbudskab, der i Aften havde jaget ham saa hovedkulds i Seng? Tanken derpaa jog straks noget varmt og mildt op i hendes Sind. — Men hvad skulde der vel være i Vejen?

Pengekvaler og Besværligheder for at faa alt til at løbe rundt var der jo immervæk nok af, men noget særlig ondartet vidste Kirstine ikke noget om. — Alligevel — naar hun tænkte sig om — Tilfældet i Aften kunde nu godt ligne de »ondartede«. — Men der var da mørkt i hans Kammer, og saa sov han sikkert ogsaa sin vante, trygge Søvn. I det hele var der saa stille og roligt til alle Sider, som der overhovedet kunde være paa en Gaard, hvor der husedes saa mange Mennesker, ja, og Dyr og Fjerkræ af alle Arter.

— Nej, Margrethe sov altsaa ikke. Skæret fra hendes Lampe laa fremdeles i en bred, lys Bane ud i Haven.

»Flyr Sønnen ogsaa dig?« — mumlede Kirstine. — »Er du lige saa fuld af Uro som jeg?«

Kirstine lagde en Haand op paa Hovedet: Der var de igen, de forvirrende og forvildede Tanker — Tankerne om det — javist, om det, som maaske slet ikke var noget — eller næsten ingenting.

— — Der lød Fodtrin, Støvletrin paa Grus. Kirstine lyttede og vendte sig om mod Haven. Hun var ikke straks klar over, om det var inde fra en af Havens Grusgange, Lyden kom, eller om det var ude fra Vejen.

»Godaften,« — lød en Stemme ude fra Vejen, — »Godaften!«

Hun saa' en høj Mand løfte paa Hatten og gaa forbi.

Kirstine blev halvt forskrækket, men fik dog svaret med en lavmælt Genhilsen.

Saa trak hun sig hastigt tilbage fra Laagen. Ingen fremmede maatte se, at hun gik her saa sent og vankede om, for hvad lignede det vel for en travlt optaget Bondehusmor at

gaa her ved Midnatstide og tumle rundt? Det var alt for aparte. — Hvem var mon forresten Manden? — Målet var en fornem Mands, horte hun. Kunde det være Præstens Søn, Magisteren? — Ja, hun mente, Skikkelsen godt kunde passe.

Hun stod lidt henne under Træerne, men da hun tænkte, den fremmede nu var langt borte, gik hun hen til Laagen igen. Der var Støtte ved at læne sig op mod den, og hun kunde lægge Albuerne til Hvile paa Randen og paa den Maade ogsaa faa Støtte til sit trætte Hoved.

Saa saa' hun, at Manden ikke var gaaet, han stod henne under de store Træer og kikkede Stjerner. Nu kom han hen imod hende og spurgte, om det ikke var Fru Hauge.

»Jo — Kirstine Hauge,« — rettede hun og gav ham Haanden.

»Kan De heller ikke nænne at gaa i Seng paa denne dejlige Aften?«

»Aah,« — hun blev forlegen, — »ja, Magisteren har forresten Ret, det er ogsaa en smuk Aften.«

»Jeg kom med Toget i Aften,« — fortalte han. »Jeg havde ikke meddelt, at jeg kom, for jeg tænkte, at jeg sagtens kunde naa hjem til Fods, før Far gik til Ro, men det lykkedes ikke.«

»Det var da kedeligt.«

Aa, det gjorde nu ikke saa meget, mente Magisteren. For i Nat fik han Husly hos Kapellanen, — han havde ikke villet forstyrre Faderen, som nok ikke var helt rask, og saa forøvrigt tænkte han paa at slaa sig ned herude for længere Tid, saa det Uheld kunde nok oprettes.

»Har jeg forresten set Dem siden Deres Bryllup?« — spurgte han Kirstine. Han stod og betragtede hende gennem de skarpe Brillen. — »Husker De, at jeg var med til Deres Bryllup?«

»Jaja, det er da ikke saa vanskeligt at huske, der var jo ikke saa mange med.«

»Nej — men *viet* blev De da, rigtig *viet*, trods alle Vanskeligheder, det kan jeg jo bevidne,« — lo han.

»Jo — oh, det kunde jo ikke engang Deres Far forhindre.«

»Ja, min Far havde jo hørt, at De havde været paa Højskole, og han havde ikke meget tilovers for Grundtvigianere og Højskolefolk,« — lo han. — »Dengang da ikke.«

»Tror De, det er bedre idag?«

»Mener De virkelig, at Far har lige saa stejle Antipatier som dengang?»

»Ja, mon ikke? — Men det ved Magisteren da meget bedre Besked med end en anden En.«

»Det er noget siden, jeg sidst var her,« svarede han. — »Men de Ting kan vi jo drøfte en anden Gang, Fru Hauge, nu bliver jeg jo som sagt herude paa Egnen en Tid, maa jeg saa komme op og besøge Dem og Deres Mand?» — Han rakte hende Haanden til Farvel.

Jo, han skulde være velkommen, sagde hun.

»Tak for det, og hils Deres Mand.« — Han nikkede og tog til Hatten.

Og hun saa' ham slentre ind ad Thorsted til. Det saa' ud, som om der var noget, han gik og grundede paa, tænkte hun.

V.

FOR SEKS AAR SIDEN.

KIRSTINE var bleven staaende. Hendes Kinder glødede, og Knæene rystede under hende.

Ja, hun havde virkelig under denne lille Samtale staaet med en Følelse, som snakkede hun ikke naturligt og ligeud, — som var det at staa og tale om Mand og Hjem og lade, som om intet var i Vejen, noget af et Komediespil. — Nejse.

Hun lagde Hænderne op paa Laagen og stirrede forundret frem for sig. Noget efter vendte hun sig om mod Haven, og i det samme mødte Lysskæret fra Margrethes Vindue atter hendes Øjne.

»Ja, hun blev da rød i Kinderne, Margrethe, den Dag, Holger sagde til hende, at hun satte sit Haar saa smukt«....

»Nej!« — sagde Kirstine og slog afværgende ud med Hænderne. »Nej, nej!« — Hun begyndte at gaa frem ad Gangen, og som altid, naar hun var i stærk Sindsbevægelse, haltede hun. — »Nej, nu maa alt dette ud af mine Tanker. — Som om ikke enhver uskyldig ung Pige kunde rødme, naar der blev sagt hende Komplimenter?« — Margrethe havde ikke forandret sit Væsen, hun var sikkert mod Kirstine og mod alle de andre,

som hun hele Tiden havde været, hvad lignede det da at gaa her og fylde sig med ond Mistro til hende?»

Kirstine gik nogle Omgange frem og tilbage foran Laagen, planløst, pint og træt.

Saa dukkede det op, at Ove Rørdam før spurgte hende: »Husker De, jeg var med til Deres Bryllup?»

Hendes Bryllup, ja — Magisteren vidste, at hun var blevet »rigtig viet« — sagde han.

Ja, den Gang — —

Der stod en Havebænk henne under de store Træer. Der gik hun hen og satte sig. Det stod for hende, som der kunde være Hjælp ved at huske paa alt det fra den Gang, hun og Holger blev forenede — ikke blot som før, i en forunderlig Drøm, men i det virkelige, det daglige Liv.

Brylluppet, som Rørdam før mindede om, forløb nu ikke helt heldigt, saa det var ikke nogen ren ublandet Glæde at dvæle ved det; men meget af, hvad der hørte sammen med den Tids Oplevelser, havde hun altid kunnet blive varm og rig af at huske paa.

Ogsaa i dette Øjeblik stod disse Minder lyslevende for hende og da især alt, hvad der skete den taagemørke Decemberdag, da Holger ganske uventet lukkede hendes Dør op der-nede paa Tjele og stod i hendes lille Stue.

Dette Møde og hele dette Aar —. Oh, ja!

*

*

*

For seks Aar siden skrev man 1877. Det var det Aar, Kirstine blev Mejerske paa Tjele, det var ogsaa det Aar, hun gjorde det mærkelige Sommerbesøg heroppe i Thorsted og første Gang saa' denne bakkede Egn. Hvor tydeligt stod ikke Erindringen om Holgers og hendes pinefulde Spadseretur op over hans sandede og forsømte Marker for hende, deres Samvær oppe ved de Mosehuller, hvor nu den store Tørvefabrik flore-rede, og deres Gang over Heden og ned til Stationen om Aftenen. — Ogsaa hvor dødsens træt hun var, da hun satte sig ind i Toget, huskede hun, helt udslidt baade sjæleligt og legemligt af alle de vekslende Sindsbevægelser, Dagen havde været fyldt af.

Men hjem til Tjele kom hun da, og da hun ved Midnatstid stod ved sit Kammervindue og saa' op imod Nattens Stjerner,

da tænkte hun: »Ja, det har været en underlig Dag, denne, en Dag med megen Pine og Sindsuro, men ogsaa med megen sær Lykke. Hvad der kommer ud af den, det ved jeg ikke noget om, men jeg er tilfreds med mig selv, at jeg gjorde, som Holger bad mig og kom, da han kaldte, for jeg fulgte mit Hjerte — ja, jeg fulgte ganske mit Hjerte.«

I Sommermaanederne bagefter havde hun længtes stærkt efter, at der skulde komme Brev fra Holger. Han havde jo dog taget hende ind til sig derude i Heden og tydeligt ladet hende forstaa, at han var meget glad og taknemmelig for, at hun var kommet til ham, ja, en Overgang var han endda virkelig rørt og bevæget. Var det da ikke sært, at han nu igen lod Tiden gaa, Maaned efter Maaned, uden at tænke paa saa meget som at sende hende et lille Budskab. At han skulde kunne have nogen Forestilling om den Uro, ja, til Tider næsten Feberspænding, hvormed hun kunde staa og kigge efter Posten og ønske og vente, kunde man vel ikke forlange. Saadan var Mænd nok ikke. — Endskønt —

Ja, det var underligt at blive mindet derom, men Thomas, hendes afdøde Mand, han havde i deres Forlovelsestid været meget flittig til at skrive, og hans Breve gik næsten altid ud paa, at han længtes saa svært efter hende, saa han ikke begreb, hvordan han skulde faa Tiden til at gaa, til de kunde holde Bryllup. — Men Thomas — nej, det var ikke godt at faa alt det, der hørte herhen, i Tankerne. Det havde jo heller intet at gøre med, hvad der angik Holger, der var ikke noget som helst, der lignede her.

— Hun tænkte sig, at kanske gik Holger nu oppe i Thorsted og havde helt glemt hende. — Aaja. — Men saa vilde hun dog næsten have ønsket, at han ikke havde kaldt hende op til sig i Sommer. Dengang hans Brev med Bønnen til hende om at rejse op til ham kom, var hun dog begyndt som at falde til Ro i den Forestilling, at han ikke var og ikke skulde være andet for hende end en skøn, umistelig Drøm. Men da hun kom derop til ham og saa ham i hans forrevne Gaard og midt i alle hans Vanskeligheder, da havde hun syntes, det var, som om de var kommet hinanden meget nærmere end før, som om de hørte sammen paa en helt anden fast Maade.

Men det var vel ogsaa bare noget, *hun* tænkte.

Det hjalp meget, da hun kom saa vidt, at hun fik Børnene ned til sig. Med dem var det jo ikke blot saadan, at de var Blod af hendes Blod, og at hun hørte ubrydeligt sammen med

dem, men der var ogsaa det med de smaa Væsener, at de gav En rigeligt at bestille. Hun var jo i Forvejen spændt rigtig godt for i sin Mejerigerning.

Men Kirstine havde altid holdt meget af Børn, ikke blot sine egne, og hvad var vel ogsaa mere fortryllende end at lytte til Børns troskyldige Pludren? Hvordan end Ens Sind var stemt, til et Barn fandt man jo altid en munter Tone at tale i. Nej, det var ikke blot det, at de lagde Beslag paa hendes Tid, der trøstede, der var meget andet.

Sommeren gled da, og det blev Efteraar med mørkladne Dage og lange Aftener. Da syntes Kirstine, det lagde som en Dæmper paa hendes Uro, at Solen blev væk, og at Udsigten ud i Verden daglig snævrede ind og blev trangere og trangere. Derved tabte ogsaa Tanker og Længsler noget af Flyvelysten. De blev stækkede, som Gæssenes Svingfjedre blev det om Efteraaret, naar de gamle Vildgæs-Lyster frygtedes at vaagne i dem. Det var nok paa en Maade trist og vemodigt, men naar nu hendes Tanker *skulde* falde til Ro og holde sig indenfor den snævre Kreds omkring Tjele Mejeri og Stuerne med de to smaa Børn, saa var det da bare godt, at Vejret og Aarstiden hjalp til.

Omsider var da ogsaa Efteraaret med dets Ruskregn og Slud og Søle forsvundet, og da man var kommet et Stykke ind i December, var det selve den barske Vinter, der stod for Døren, og den hvasse Nordøst kom fejende ind over Egnen med bidende Frost og Kulde. — Bare det kunde faa rigtigt Hul paa det Snevejr, vi skal have, gik man og bad, for før kunde man jo nok forstaa, at der ingen Lindring kunde komme med Hensyn til Kulden. Men det blev ikke til noget med Sneen. Der kunde godt imellem komme en Byge strittende, nok til at hvidte Markerne, ogsaa nok til, at den bidske Vind kunde faa lidt at løbe og feje med, men ikke nok til, at det kunde blive et virkeligt Dække for Jorden, som længtes efter Vinterhvilen.

En saadan Dag, hvor Snestriitene ind ved Diger og Risgærder, som ogsaa paa Vestsiden af Tjeles Tage, fortalte om den nære Vinter, den sorte og onde Tid, der forestod, en saadan Dag kom ogsaa saa stærkt op i Kirstines Tanker: Hvordan mon der nu paa denne Aarstid saa' ud paa den sære, sande og bakkede Egn, hvor Holger boede? Hvordan mon han havde det, udendørs som indendørs, i den sølle forrevne og forfaldne Gaard, han boede i? Og da kunde det komme over hende saa sugende smerteligt, at hun vidste jo slet ikke noget om ham,

vidste slet ikke, hvordan det gik ham. Om han dog bare var hende nær, ønskede hun, om hun kunde gøre det lunt og varmt omkring ham, nu den mørke og kolde Vinter kom og tog saa hvast fat og sled og ruskede i alle Luger og Døre for at komme ind. — Eller blot hun endda maatte høre, at det gik ham godt, og at han ingen Savn led, saa syntes hun, at hun vilde være glad. — Men i en anden Stund var det saa, at det en Dag jog igennem hende: — Ja, men sæt, hun en Dag fik at høre, at han havde giftet sig — lykkeligt og godt, — kunde hun da være glad?

Hun saa' ned — hun saa' op — og ned igen — men Svar kom der ikke.

Saa fik de nogle Dage med rigtig ækelt Vejr, tyk Taage, vaade Snebyger og surt Gus, — Kirstine huskede dette med Dagens skiftende Vejr saa godt, for Posten, ja, ham blev hun ved at gaa og kigge efter og vente paa, hver Dag, hver Dag — men netop en saadan sur og raa og klam Dag var det, at Holger kom til Tjele.

Det var den tiende December, han kom, den Dato glemte hun aldrig, og mærkeligt nok, Holger, som ellers sjældent huskede Datoer, der vedrørte Familien: Fødselsdage, deres Bryllupsdag og den Slags, han havde ogsaa flere Gange ihukomet den tiende December, eller vel snarere den *niende*, for det var nok Stemningen fra Aftenen før, der havde drevet ham til hende.

Havde Vejret været surt og raat dernede paa Tjele, havde det naturligvis ikke været mildere eller sødere i Thorsted, og naar det siden havde truffet, at Holger havde nævnt noget om den niende December 1877, sagde han altid, at den Aften havde vi haft det grimme Vejr, han nogensinde havde oplevet.

Det var altsaa den niende, at Holger i Mørkningen havde gaaet og ramlet omkring ude i sine Udhuse. Han var færdig med at fodre Kreaturerne, tilbage var blot at give Kalvene Drikke, men det havde han sat Drengen til, saa egentlig kunde han godt smide Røgterkitlen og gaa ind og faa sig vasket. Men han var alligevel ikke gaaet ind. Han havde slaaet Fæhusets øverste Halvdør op og stod der med Armene i Hvil og frem-ludende Overkrop. I det sidste svage Skimmer af Dag saa' han det lange Stuehus deroppe paa den anden Side Vejen, med to Etager paa Midterpartiet og alle sine mere end tyve Fag Vinduer sorte som Natten. Han tænkte da: Ja, saadan stod jeg ogsaa ifjor Vinter og saa' op mod dette store, tomme, nøgne

Hus, akkurat som jeg staar her nu igen i Vinter, hvor længe skal det blive ved?

Noget efter havde han kigget rundt paa Gaardspladsen: Lidt til højre for sig skimtede han op ad Fæhusvæggen en Dynge Murbrokker. Det var et Læs Vragsten, de havde haft med en Dag nede fra Mullerup Teglværk, de havde ikke kostet noget, man fik dem bare for at hente dem.

Jovist, det var jo omtrent hveranden Dag, at en Tavl af Bindingsværksvæggen faldt ud, og der blev et gabende Hul, snart ind til Kreaturerne, snart ind til Sæd og Hø. Saa maatte de til at kline lidt i Hullet af Brokkerne her. Det var altid bedre end de ubrændte Sten, men det gjorde jo ikke Murene kønnere at se paa, at hveranden Tavl var af Ler og hveranden af brogede Murstensbrokker. — Huf! De sølle, elendige, faldefærdige Udhuse, de var ikke til at holde ud at se paa eller færdes i.

Saa var han staaet og kommet i Tanker om, at om Eftermiddagen, da han kom Øst fra og hjem til Gaarden, havde han set, at der var skredet et Stykke Væg ud ind til Faarene. Det var nok bedst, han saa efter, om han kunde finde et eller andet til at dække det Hul med inden Natten, ellers fik de sølle Dyr det nok for luftigt. — Saa listede han ud af Nødset og over i Vognskuret. Der løftede han Bundfjælen af en Arbejdsvogn og bar om bag Østerhuset, hvor Hullet var. Her baksede han længe med det lange Bræt, han kunde ikke rigtig faa det stillet an, saa det kunde blive siddende, men faa sig til at kalde en af Karlene til for at faa Hjælp kunde han heller ikke. Han var saa led, saa ærgerlig ved altid at skulle se paa de evindelige Murhuller. At gaa Vinter i Møde med saadanne Huse var da den rene Haabløshed.

Ved at gaa og famle omkring der uden for Gaarden opdagede han ogsaa, at en Luge ind til Byggulvet ikke var lukket. — Naa, der var et Hængsel itu. Lugen hang og klaprede skraat nedad Væggen, og Hullet, det skulde lukke for, stod gabaabent. — Ja, skulde den Luge staa der og klapre i Nat, gik det andet Hængsel da ogsaa itu, og rimeligvis gik det saadan, at det Stykke Mur, den stødte mod, faldt ned. Han undersøgte den brøstfældige Luge, om der var en Krog paa, saa den kunde haspes, det var der heller ikke, men Krampen sad der. Saa stod han lidt og drejede paa sig, hvad skulde han gøre? Hvis det tog til at sne i Nat, kunde der jo komme en hel Drive derind i Byggen, det gik heller ikke an, dertil havde

de slidt for haardt i Sommer for at faa den tør i Hus. Han hev Lugen op og fik den banket ind i Karmen. Saa listede han hen i Huggekammeret og fandt en Stump gammelt Reb, og med det i Haanden gik han saa ind i den bælgmørke Lade for at famle sig frem og prøve at faa Lugen bundet fast.

Da det saa taaleligt var lykkedes for ham, og han atter traadte ud i Gaarden, maatte der et helt sindrigt Tag til, før det lykkedes ham at faa begge Ladedøre til at glide i samtidigt, thi ogsaa de var saa skrøbelige og vakkelvorne, at de kunde vælte om, hvad Dag det skulde være.

Omsider kronedes dog hans Slid med Held, han fik lukket. Men da havde han ogsaa bagefter vendt sig og trukket Vejret tungt: Hvor længe skulde han holde ud i al denne Elenighed? Og hvad førte al hans Slid og Strid til?

Han kunde da, syntes han, lige saa gerne først som sidst rende fra det hele, for det *var* da haabløst, det han her var kommet ud i.

Saadan blev han, i den mørke og bidske Decemбераften, ved at gaa og tumle rundt om sine usle, faldefærdige Udhuse, modløs, haabløs, sort fortvivlet. — At tænke paa, at han skulde op i det gabende, øde Stuehus, var ham ikke til ringeste Trøst.

— Næste Morgen var det, han lod spænde for og tog til Feldingbro. Han vilde med Toget til Viborg og derfra med Dagvognen ud til Tjele.

*

*

*

Det var den tiende December henad elleve, at en langbenet, ung Mand med en smækker Spadserestok i Haanden stod og kiggede ind gennem Tjeles hvidkalkede Portgab. — Jeg gad vidst, hvorhenne de har detteher Mejeri, havde han tænkt og set temmelig gnaven ud.

Omsider fik han Øje paa en Mand, der stod henne til højre for Porten og smurte Hjulnavene paa en Karet. Ham gik han hen og spurgte.

Manden gik straks med ham tilbage til Porten og pegede hen mod den lave, hvidkalkede Sidefløj i Borggaarden. — »De tre Fag Vinduer, der staar aabne, er Mejeriets,« forklarede han.

»Naa, Tak! — Ved De, om Mejersken hedder Fru Thing?«

Jo, det skulde nok passe. Hun havde sin Bolig derhenne

ved Siden af Mejeriet. Det var den blaa Dør der, med den brede Trappesten foran, pegede Manden.

Saa havde Holger jo takket for god Underretning og var gaaet frem mod de aabne Mejerivinduer.

Inde bag dem havde han skimtet to Kvindfolk i lyserøde, kortærmede Kjoler, store, hvide Forklæder og hvide Kapper omkring Haaret.

Han kendte straks Kirstine, skønt hun stod helt tilbage i det store Rum; men der var en skrækkelig Larm og Spektakel af nogle skramlende lange Zink-Mælkekølere, som en ung Pige havde travlt med at skrubbe og skure og evindeligt drejede rundt paa det gule Murstensgulv.

Rummet havde ogsaa Vinduer ud mod Vest, og gennem Ruderne derud til den anden Side af Huset kunde han se en Hest løbe rundt. Han forstod, at den trak en Kærne, og at noget af alt det øredøvende Spektakel kom derfra. — Der maatte da ikke være til at høre Ørenlyd derinde, tænkte han.

Han stillede sig op ved Muren og stod og kiggede ind. Der var ingen, der lagde Mærke til ham, men han syntes ogsaa, det var et farligt Jag, de derinde havde paa, især den unge Pige, der skrubbede Spande, syntes ligefrem at *dampe* omkap med alt det kogende Vand, hun pjaskede rundt i. Ogsaa Kirstine havde travlt, og lidt efter gik det op for ham, hvad det var, hun havde for: Hun stod og ludede sig ud over et drabeligt Ostekar og smuldrede og æltede i den hvide Masse. Ogsaa hun saa' ud til at have det lunt, hun var helt blussende i Kinderne, og hendes mørkeblonde Haar stod i et purret Krus ved Ørerne neden for den stramme, hvide Kappe, og han saa' hende bøje sig fremover Kanten af det vældige Kar og ælte løs med faste, sikre Tag. Holger havde staaet og smilt ad hende og syntes aldrig, han havde set hende saa rødmosset før. Men det klædte hende, fandt han, hun saa' kvik og frisk ud dør ved sit Arbejde, havde han siden betroet hende.

Men hvad var det, *hun* smilte jo ogsaa, og imellem bevægede hun Læberne og drejede paa Hovedet. — Talte hun med nogen?

Ja, nu saa' han gennem Dampen, at der stod en Mand op ad Væggen, ovre paa den anden Side Ostekarret, en Mand med Hat og Overfrakke paa og en Stok i Haanden. Og med eet kendte han Manden: Det var Hestehandleren, *Christian Mouritsen*, som ogsaa nu og da kom til Thorsted for at handle.

Holger Hauge fik som et Stik i Siden ved det Syn. Han

trak sig lidt til Side, men ikke længere, end han vedblivende kunde se de to derinde ved det mægtige Osteekar.

Hvad skulde Christian Mouritsen her efter? — Og hvorfor smilte Kirstine saa muntert og venligt til ham?

Naa, det saa' ud, som han var ved at tage Afsked, Holger Hauge saa' ham strække højre Haand frem, men hun viste ham begge sine Hænder, der var fulde af den hvide Oste-masse, og rystede leende paa Hovedet. Det kunde ikke blive til nogen Given-Haand, maatte han forstaa. Saa lo ogsaa Hestehandleren, klappede hende gemytligt paa Skulderen og gav hende endog et lille Dunk oven i den stive, hvide Kappe.

Dermed strøg han saa hen imod en Dør, der førte ud til den Side, hvor Hesten gik rundt, vendte sig endnu engang i Døren, smilte og vinkede, og saa forsvandt han.

Holger Hauge syntes, han var blevet saa mærkelig hed, endda Vejret var hundekoldt. Han gik væk fra Vinduet og frem over den toppede Stenbro. Henne i Porten standsede han: Det kom i hans Tanker, at han vist ikke, før han tog hjemmefra, havde faaet rigtig gennemtænkt, hvad det egentlig var, han vilde tale med Kirstine om. Han kiggede igen hen til de aabne Mejerivinduer og hen til den blaa Dør, der, som det var blevet ham sagt, førte ind til hendes Bolig. — Nej, nu vilde han gaa sig en Tur ud ad Vejen, før han kom til at tale med Kirstine. Han forstod jo ogsaa, at de havde vældig travlt, saa han maatte vist hellere blive borte, indtil de var færdige i Mejeriet.

— — —

Klokken var omtrent to, før Holger Hauge vendte tilbage til Tjele. Turen var blevet længere, end han havde tænkt sig, og han var jo ogsaa blevet sulten undervejs, saa da han traf paa en Kro, var han gaaet ind for at faa sig en Bid Mad, men nu stod han saa atter i den hvidkalkede Port og kiggede mod Mejerivinduerne og Kirstines blaa Dør.

Vinduerne ind til Mejeriet stod fremdeles aabne, men det dampede ikke ud af dem nu, og det lød ogsaa, som om der var blevet roligt bag dem. Saa maatte de vel være over det værste for idag, sluttede han, og lidt efter stod han saa i den lille Forstue, bag den blaa Dør, der paa landlig Vis var ulaaset.

Der lød Børnelatter og munter Spøg inde i Stuen. — »Ja,

prøv saa, om I kan finde Tampen, prøv saa,« — hørte han Kirstines opmuntrende Stemme. Og straks derpaa hørte han Børn under Pludren og Leen trippe hastigt rundt: — »Mor, brænder den?« — »Lidt kanske.« — »Nu da?« — »Uh, ja, pas nu bare paa, nu brænder den i lysen Lue.« — »Hah! Nu fandt »Søster« den ! — Hahah!«

Her fik Holger atter et lille Stik i Brystet. Nok havde han jo, ved Kirstines Besøg i Sommer, hørt om de to Børn, hun havde, og det laa ogsaa godt nok gemt et Steds i hans Erin- dring, men alligevel, disse Børn var ikke blevet til en saadan Virkelighed for ham, saa han havde ventet at skulle stilles Ansigt til Ansigt med dem i Dag. Det var jo kun Kirstine, han vilde noget.

Naa, men her var jo ikke Stedet til lange Overvejelser. Han bankede paa, og paa Kirstines »Komind!« — aabnede han Døren og traadte ind.

Kirstine stod ved Siden af en Armstol lidt inden for Døren, og trods den Halvskumring, der i den taagemørke Dag allerede laa over Stuen saa' han dog, at hun blev luende rød i Kinderne, og tillige, at et stærkt bevæget Udtryk gled over hendes Ansigt.

»Men, Hr. Hauge, er det Dem, der kommer?« — sagde hun og saa' sky og forlegent fra ham til Børnene og til ham igen.

Det var egentlig i en noget dyster og halvtfortrædelig Stemning, Holger havde besluttet sig til at aabne Døren. Foruden Overraskelsen over Børnernes Nærværelse var ogsaa Christian Mouritsens tilsyneladende meget venskabelige Besøg glimtet igennem hans Tanker — men øjeblikkelig, da han saa' Kirstines Ansigt og Udtryk, var alt dette som blæst bort.

»Sig *du*, Kirstine,« — hviskede han og tog hende i Haanden. — »Sig *du!*«

Og atter saa' han hendes Blik glide fra ham til Børnene og tilbage igen, spørgende hjælpeløst, for bagefter at vende sig ned mod Gulvet.

Saa forstod Holger jo, at her var der ingen Hjælp at faa hos hende; skulde hun komme over den store Overraskelse og den Bevægelse og Generthed, hans uanmeldte Besøg havde fremkaldt, maatte *han* tage Affære.

Og det gjorde han.

Han satte sig og fortalte saa ligefremt, som han kunde, om Besøget, han havde gjort her paa Gaarden i Formiddags,

om Travlheden, han havde været Vidne til i Mejeriet, og om, at han havde gaaet en Tur for ikke at forstyrre Kirstine i hendes Arbejde. Christian Mouritsen nævnede han dog intet om ved denne Lejlighed. Han fortalte ogsaa, at han havde spist en Æggekage i en Kro paa Vejen, men Kaffen havde han ikke faaet, fordi han syntes, det var lidt tidlig Kaffetid.

Det var jo et rart neutralt Fund med den Kaffe; nu fik Kirstine da Tungen løsnet — det passede jo saa udmærket, for det var netop deres Kaffetid her.

Holger smilte til hende; jo, det tænkte han nok, at de havde ventet paa ham med Kaffen. »Mor, naar her er fremmede, skal vi saa have Søsterkage til Kaffen?» — spurgte Drengen og trak hende i Forklædet.

»Ja, naturligvis.«

»Mig osse Kage,« — snakkede den lille Pige.

»Selvfølgelig, »Søster« skal have Søsterkage.«

Hvor forfjamsket Kirstine end var, kastede hun dog et Blik paa Børnene, om de var rene og ordentlige — og det syntes hun gik an.

»Ja, nu faar I saa underholde den fremmede Mand, mens Mor laver Kaffe.« — sagde hun til Børnene. — »Den fremmede Mand hedder Holger Hauge, og I kan jo nok selv fortælle, hvad I hedder.«

Dermed forsvandt hun ud i Køkkenet.

Med Holgers og Børnenes Konversation blev det ikke til noget. Kirstine var inde at lægge Dug paa og dække op med Kopper og Sukker og Kage. Hun havde dem hængende om sig, naar hun kom ind, men ellers stod de i en Krog og stirrede benovede paa den fremmede Mand, der heller ikke syntes at kunne finde paa noget at sige dem. — Hun hørte Knud spørge Hauge, om han var Holger Danske. — Hvad Holger sagde ja til. — »Hvor har du da gjort af det grusselig lange Skæg?» — »Det blev siddende i Bordet.«

Kirstine smilte bag Køkkendøren af den Snak. Hun syntes, det var kvikt af en fireaars Purk, at han vidste om Holger Danske, men Manden derinde i Stuen syntes ikke at finde Spørgsmaalet egnet til videre Konversation. Han svarede, og saa ikke mere. — Og hun kunde ikke hjælpe de to paa Gled, for hun var saa benovet og bevæget, at hun knapt vidste af sig selv at sige. En af hendes pæne Kaffekopper gik i Gulvet af den Grund.

Naa, Kaffen fik de da, og Hauge sagde, den smagte ham

godt. Han kunde ogsaa godt lide den Søsterkage, hun bød ham, især fordi der ingen Rosiner var i den. — Det, vidste Kirstine godt, passede ham, for det havde han allerede fortalt hende ifjor hos Vendelbos. — Der var det, hun fandt paa at komme hakkede Mandler i i Stedet for Rosiner, just for at lave den efter *hans* Smag. — Men det huskede han nok intet om.

Mens de drak Kaffe, bad han hende om at vise sig Mejeriet. Han var meget spændt paa at faa nærmere Indblik i, hvordan man bar sig ad med at lave det fine *Tjele Smør*, hvis Berømmelse Bladene fortalte saa meget om. Baade i et Viborg-blad og i et Hovedstadsblad havde han i Sommer set meddelt, at det Tjele Græssmør var oppe i en Pris af 125 Øre pr. Pund, mens man paa Harreborg havde maattet nøjes med 80—85.

Javel — Mejeriet — at komme ud og vise det frem, det var noget rart jævnt noget at snakke om, noget langt uden for det *egentlige*. — Ja, Kirstine vidste jo slet ikke, *hvad* han vilde, men turde heller ikke tænke derpaa.

Hun fulgte Børnene over til Gartnerens, der ogsaa havde Bolig paa Gaarden. Der var to Børn, som hendes kunde lege med, og en stor Pige i Konfirmationsalderen, som kunde have Opsyn med dem. Dør plejede de ogsaa at være om Formiddagen, naar hun var optaget i Mejeriet, og til andre Tider, naar der var særlig travlt, forklarede hun. Hun betalte lidt for det, saa det var en regulær Akkord.

Han saa' hende følge Børnene over Gaarden, og saa snart hun kom tilbage, skyndte hun paa, for at de kunde komme ned og se Mejeriet, inden Dagen helt gled bort. — Sandheden var, at hendes Hjerter bankede saa heftigt, saa hun ikke turde være i Stue sammen med ham.

— Alt, hvad hun viste ham frem i Mejeriet, syntes straks at interessere Holger Hauge saa stærkt, som det kunde være hans egentlige Ærinde. Kirstine maatte gaa med fra Rum til Rum, vise ham alle Apparaterne og forklare deres Brug. — Ogsaa Hestegangen derudenfor, hvorfra Kærnen blev trukket, var han ude at kigge paa, ligesom han var inde i Ostekælderen for at efterse hendes hjulstore Oste, forsøgte ogsaa at løfte paa dem og gættede næsten helt korrekt, hvad et Par af dem vejede.

»Hvem der bare havde noget lignende sat i Gang!« — udbrød han, da de havde været igennem det altsammen og atter stod oppe, hvor de begyndte. — »Eller rettere, hvem der

bare havde noget at »sætte i Gang for!« —«. — Han gav i det samme et mismodigt Støn og stødte Hænderne haardt ned i Jakkelommerne.

Kirstine havde stillet sig med Bagen op imod det store, tomme Osteekar. Hun saa' ned og sagde ikke noget, men hun kunde tydeligt mærke, at han stod og betragtede hende.

Lidt efter gik han hen til hende, tog hendes Haand og stillede sig ved Siden af hende.

»Jeg vil sige dig, Kirstine, at da jeg i Morges drog af til Viborg og siden med Dagvognen herud til Tjele, da havde jeg egentlig ikke nogen fast Hensigt med min Tur. Jeg gik bare i Aftes og var i et saadant fælt, sort Humør og syntes, at alt var saa fuldstændig haabløst umuligt for mig, at jeg vist blev nødt til at opgive det hele. — Saa var det, du kom i mine Tanker, og jeg syntes, du var den eneste paa Jorden, jeg vidste af, som der maaske kunde være lidt Trøst ved at tale med.«

Hun drejede lidt paa Hovedet, uden dog at se paa ham.

»Hvad er det da, Holger, der er saa haabløst? Er din Avl slaaet fejl for dig?«

Nej, det kunde han ikke sige. Efter den Forfatning, Jorden var i, da han overtog den, havde Avlen saamænd været ret ordentlig. Han havde endda en Stak bag Laden, det sagde hans Tjenestefolk, at ingen, saa langt man kunde huske tilbage, havde set før paa Harreborg.

»Naaja, ser du det, saa har det jo straks givet sig tilkende, at der er kommet en dygtig Mand til Gaarde.«

»Okjo, Kirstine, du snakker — men det er kun een Ting.«

»Hvordan gik det, kom du ikke til at sælge Tørv?«

Han sagde jo, — og det var da forresten ikke saa tosset med den Tørveforretning, indrømmede han. Han havde kunnet sælge alle de Tørv, de havde faaet Tid til at lave. Han havde ogsaa faaet hentet Mergel hjem, endda flere Læs, end han havde haft Brug for i Aar. Der laa en Dynge oppe paa Hedeagreene, som de kunde begynde at tage af, naar de skulde have fat igen.

»Jamen, saa er jo da ogsaa dét lykkedes for dig. Hvad er der da i Vejen, har du haft Sygdom eller Mist i din Besætning?«

Nej, det havde han ikke; han fortalte hende helt omstændeligt, hvad hans Besætning havde givet ham. Først havde han græsfedet et Par Køer, som han havde solgt i September, det

var blevet omtrent til, hvad han skulde ud med til November til Folkelønninger. Salget af Faareulden havde klaret Renten til gammel Jerrik, som jo havde anden Prioriteten i Gaarden, og nu havde han otte Ungstude, han fedede paa, de skulde gaa af til Kyndelmisse og give ham Kreditforeningsrenterne.

»Jamen, det lyder da altsammen udmærket,« — sagde Kirstine, — »og slet ikke »haabløst«!«

— »Selv Vendelbo har faaet Rente af sine Penge,« — fortsatte han, — »eller han fik et Par fede Beder nu til Efteraarsslagtningen; han mente endda, det var for meget, saa der kunde godt blive til et lille Afdrag. — Ja, du ved da, at din Onkel gav mig et Laan ved Pinsetid?«

»Hvorfra skulde jeg vide det?«

»Har jeg ikke skrevet og fortalt dig det?«

»Nej,« — sagde hun — meget stille.

Det var nu blevet næsten helt mørkt, men han kunde, imod det svage Dagskær fra Ruderne, se, at hun dukkede sit Hoved dybt forover.

Da gik det op for ham, at her vist var forsømt noget.

»Vilde du gerne have haft Brev fra mig?«

»Det var et sært Spørgsmaal.«

Han tog fastere om hendes Haand. »Har du længtes efter mig, Kirstine?«

»Det synes jeg ogsaa lyder sært.«

Hun blev ved at staa med nedbøjet Hoved, han kunde vist ikke se hendes Ansigt, men han kunde nok mærke, at den Haand, han holdt om, skælvede i hans.

En Tid lang tav de begge. Der var meget stille ude paa Gaardspladsen og meget stille i det store, luftige Mejerilokale.

Saa lagde han Armen om hendes Skulder og bøjede sin Kind ned mod hendes Haar.

»Kirstine, jeg sagde dig før, at da jeg tog herved til Tjele, da tænkte jeg egentlig ikke paa andet, end at jeg trængte til at tale med dig. Hvad vi nærmere skulde snakke om, havde jeg ikke overvejet; — men nu ved jeg noget, som jeg maa have at vide.«

Han fornam, at det gav et Sæt i hende, men hun flyttede sig ikke.

»Kirstine, tør du tage ind til mig paa Harreborg, — lige saa pjaltet og forfaldent og usselt der er?«

Hun bøjede Hovedet endnu dybere, og det varede noget, før hun svarede.

»Din Gaard faar du nok i Orden.«

»Tror du? — Ja, hvad jeg ved om den Sag er, at idag er der ikke en eneste Ting »i Orden« — som du siger.« — Han talte lidt skuffet og irriteret. — »Det er rigtigt, at jeg har klaret Skatter og Renter og Folkelønninger, men det er ogsaa sikkert, at de sølle Udhuse, de bliver for hver Maaned, der gaar, mere og mere faldefærdige, og noget at bygge for har jeg ikke. Det er rigtigt, at jeg har solgt en Del Tørv i Sommer og kørt Mergel hjem i de tomme Vogne igen, dernede fra Mergellejet, men det er ogsaa rigtigt, at de sølle gamle Vogne, jeg har haft at køre med, de er kørt i Smadder, saa de gaar ikke flere Aar, og de Heste, der gaar og slæber for Vognene den lange Vej, det er ikke Handelsvarer, saa dem bliver der snarere Tilsæt end Fortjeneste ved. Det er ogsaa rigtigt, at jeg i Sommer byttede fire Aaringsstude væk og fik mig fire unge Køer for dem, der nu staar og skal kælvne, men det er lige saa knusende rigtigt, at af vor Mælk har vi ikke den halve Indtægt af, hvad den skulde give — og saadan kunde jeg blive ved at remse op, saa jeg tror, ingen kan se noget virkeligt Fremskridt hos mig.«

»Hvor meget mon du da havde ventet at naa paa *et* Aar?«

»Ja, hvad,« — han gav et modfaldent Vrik med Skuldrene, — »for at tro paa et Fremskridt maa man s'gu da kunne se det.«

»Holger, naar du har klaret alle de Udgifter, der er for langt af dig, forbedret din Jord, forøget og forbedret din Besætning og endda faaet en Stak bag Laden, hvor der aldrig før har været Stak, hvor kan du saa sige, at du ingen Fremskridt kan se?«

Hun talte fast, men roligt og venligt, og det overraskede ham, at hun kunde tage saa uanfægtet paa hans jammerfulde Fremstilling. Han fik straks en Følelse af, at det maatte være rigtigt, hvad *hun* mente: — Helt sort saa' det vel ikke ud for ham heller.

— Her blev de forstyrrede. Der kom en Mand og stak Hovedet ind ad et af de aabne Vinduer og spurgte, om her var nogen, der kunde ekspedere ham. Han vilde gerne købe en Ost.

Kirstine sagde straks ja og lod ham komme ind. Hun fulgte ham ned i Ostekælderen, og det varede noget, før hun fandt

en Ost, der rigtig syntes at passe Kunden; men endelig fik hun ham da ekspederet og kunde følge ham til Dørs. — — —

— — — Kirstine sad paa Bænken under de gamle Træer i Harreborgs Have og gennemgik alt dette i sin Erindring. Det var over seks Aar siden, disse Oplevelser hændte, og det var en hel Omvæltning i hendes Liv og hendes Tilværelse, der den Aften kom til hende, og alligevel huskede hun ganske tydeligt, hvordan denne uvedkommende Mand med Osten saa' ud: — Han var en firskaaren, lidt pluskæbet Ka'l, han havde bred, flad, graa Kasket paa og et tykt, hjemmestrikket Tørklæde om Halsen med højrøde Tværstriber i de frynsede Ender. Var det ikke sært, at saadan noget ogsaa kunde blive siddende? — Hun var jo dog saa spændt i sit Sind den Aften, at hun var helt tyk i Halsen, — saa lykkelig, naar hun saa' paa den ranke, spændstige, friske Holger, saa hun fik Taarer i Øjnene deraf, og alligevel — alligevel saa bange, naar hun tænkte paa det Spørgsmaal, han havde gjort hende — saa bange og tvivl-raadig — for *hans* Skyld.

— — — Da hun havde lukket efter den fremmede, var det helt Aften. — Vejret havde forandret sig. I Stedet for den sure Taage blæste Vinden nu frisk op. — Igennem alle de gabaabne Vinduer, der var til begge Sider, kunde man høre det hule Sus fra Træerne i Tjeles store, gamle Have.

Kirstine foreslog Holger, der stadig stod og lænede sig op mod Ostekarret, at de skulde gaa ind i Stuen. Det var dog Vintertid, mente hun, og der var koldt her.

Det kunde maaske nok være ligesaa hyggeligt at komme ind til Kakkellovnsvarmen, indrømmede han, men ellers maatte han sige, at alt, hvad hun her havde vist ham, havde interesseret ham meget — ogsaa den friske Luft, der suste gennem Rummet, tiltalte ham. Den Luft, der stod i Harreborgs Mælkekælder, var af en anden Art, ja, den var.

— Stuevarmen mødte dem lunt og rart efter Opholdet i det kølige Mejeri, og Kirstine løb straks hen og puttede en stor Brændekævl i Kakkellovnen, som hurtigt fik Ilden til at buldre hyggeligt. — Da hun stod foran den aabne Ovndør, sagde Holger til hende, at egentlig havde han tænkt at afværge, at der blev tændt Lys, men nu syntes han netop, det var nødvendigt: Han vilde have det saadan, at han kunde se hendes Ansigt, sagde han.

»Nu skal jeg tænde Lampen, Kirstine, jeg har jo Tændstikker hos mig, vil du saa rulle ned for Vinduerne imens?«

Hun gjorde, som han bad hende, og da de var færdige, gik han hen og tog hende i begge Hænder og trak hende med hen til Sofaen, hvor de satte sig ved Siden af hinanden.

»Ja, Kirstine, jeg fik jo ikke noget Svar paa det, jeg før spurgte dig om. Vel?«

Hun dukkede straks Hovedet ned.

»Du maa i hvert Fald ikke tro, at din Armod forskrækker mig, den kommer du nok over.«

Han smilte. Hvor kunde hun nu være saa sikker i sin Sag? — Men naar det ikke var det, der var i Vejen, hvad saa? — Og hvordan skulde han faa hende til at forklare sig?

Han sad lidt og saa' paa hende, paa hendes bøjede Hoved og hendes alvorlige Ansigt.

»Du ser saa alvorlig ud, Kirstine, men jeg ved da, at du kan ogsaa smile,« — sagde han, — »ja, du har imellem endog smilt meget varmt til mig.«

Nu smilte hun og saa' paa ham, men puttede straks igen Øjnene væk.

»Ja, det er rigtigt nok, at jeg har glemt at skrive til dig i Sommer, nu kan jeg godt forstaa, at det er en Fejl, men jeg har nu vist alligevel tit haft dig i mine Tanker.«

Da hun fremdeles tav, gav han sig til at fortælle et og andet om sine Sommeroplevelser.

Dengang, det var gaaet saa godt for ham med Tørveleverancen til Teglværket, og han begyndte at kunne trække Vejret uden Bekymringer for Skatter og Sommerrenter, havde han syntes, at han ogsaa skulde lidt ud og mere sig. Saa var han taget op til Viborg til 6te Juli-Fest, ogsaa en stor Udflugt, Borgerforeningen havde arrangeret, havde han været med til, og skønt han var klar over, at hans Hænder vist var blevet lidt haarde af Sommerarbejdet, og at han vist ogsaa var knapt saa smidig i Benene som i Løjtnantsdagene, kunde han dog ikke sige andet, end at han havde moret sig helt godt. Ved 6te Juli-Festen havde han danset meget med en Datter af Sagfører Borresmiths', ogsaa en Del med den rige Købmand Bolvigs Datter, og et Par af hans gamle Kammerater fra Tjenesten havde da ogsaa villet kendes ved ham. Løjtnant Prior, som han havde spist sammen med hos Vendelbos, og en Løjtnant Borup, som han ogsaa led godt, havde han haft det meget rart sammen med. — Frøken Bolvig havde han truffet igen ved Borgerforeningsudflugten, og de havde fornyet Bekendtskabet og danset en Del sammen. Men alligevel — hvad var

der ved det, de snakkede om, de kunne Borgertøse? Pjank og Pjat det hele, syntes han. Ikke et Ord havde nogen af dem sagt, som bed sig fast, og da de var færdige med den sidste Galop, saa syntes han ogsaa, at han nu var meget veltilpas med, de skulde sige Farvel og gaa hver til sit.

Han havde da ogsaa nu i Efteraaret haft Lejlighed til at komme sammen med de unge Piger derude i Thorsted, og det at komme Landsbyens Skønheder paa nært Hold havde ogsaa haft sin Interesse. — Der var en lille Gaardejer derude, Simon Godsk hed han — forresten en af de Mænd, der havde været paa Højskole, og som Kirstine derfor, da hun i Sommer besøgte ham, havde raadet ham til at søge sammen med — Simon var blevet gift nu ved Novembertide, og hans Svigerforældre havde holdt et dundrende stort Bondebryllup for de unge, hvortil ogsaa Holger havde været indbudt. — Ogsaa der havde han saagu' moret sig, især forsaavidt som han havde faaet sig en lystig Svingom med Egnens unge Piger. Mandfolkene, havde han fremdeles paa Fornemmelsen, ønskede ham helst Pokker ivold, men Pigerne var aabenbart slet ikke kede af at danse med ham. — Især var der en lille brunøjet Skælm, en Datter af en stor Gaardejer i Thorsted, der hed Claus Kjærgaard; hun var en meget munter en, fuld af underfundig Poliskhed, og let i Dansen. Der var ogsaa en anden smuk Pige, hvis Far hed Jens Isak og ligeledes var en af de »store« i Byen. Pigen selv hed Malene og kunde godt se ud til at være en rigtig varmblodig Pige. Men da han om Morgenen gik hjem fra Brylluppet, havde han tænkt ved sig selv: Jeg er s'gu smadrende ligeglad med dem allesammen!

— Nej, een havde der forresten været, som havde vakt nogen Opmærksomhed hos ham; det var en Datter eller rettere en Steddatter af hans allerværste Fjende. — Huskede Kirstine ikke fra i Sommer, at der var en Mand, der havde sat hans Eng under Vand? — spurgte han.

Jojo, hun huskede nok det med Engen.

»Jamen, Kirstine, ved du, hvad den Mands Datter sagde til mig, en Gang, jeg dansede med hende og nok ogsaa saa smaat prøvede at gøre lidt Kur til hende, for hun var virkelig en smuk en, som saa alt andet end blødhjernet ud.«

Kirstine svarede ikke, hun smilte bare lidt.

Saa tog han hende under Hagen og løftede hendes Ansigt op mod sig.

Hun sagde: — »Hvorfor faar De ikke den kønne, stille

Kvinde, der besøgte Dem i Sommer, hjem til Dem, saa skulde vi faa at se, at der nok blev et rigtigt Mandfolk ud af Dem!»

»Ja, Kirstine, saadan sagde hun til mig; synes du ikke, det var en mærkelig Besked at faa af en ung Pige? — Det var ikke hendes Spøg, for hun saa' helt alvorlig ud, ja, næsten lidt stram.«

Et Udtryk af stor Forundring gled over Kirstines Ansigt, men saa blev hun forlegen og vilde igen vende sig bort.

Sagen var, at hun slet ikke kunde sige, hvor hun fandt det mærkeligt, men herligt, at han her saadan sad og fortalte hende alt muligt. Ikke et Øjeblik kunde man tvivle om, at det var rigtigt, alt, hvad han sagde. Aabent og ærligt og ganske ligetil sad han og fortalte hende alt, hvad der var hændet ham, og just det gjorde hende saa tryk og saa varm, saa øm — samtidig med, at det forundrede hende umaadeligt. *Hun* vilde aldrig kunne gøre Gengæld her; aldrig kunde hun saadan sætte sig hen og lægge sit Hjerte aabent for *ham*. Som nu bare, hvordan hun havde gaaet og drømt og tænkt og længtes i de Maaneder, siden hun sidst saa' ham; intet kunde hun sige ham derom. — Og tænkte hun paa, hvad hun havde oplevet i sit Ægteskab — aldrig, aldrig kunde hun indvi ham i noget af dette.

»Du sidder vel og bliver helt forskrækket over alt det, jeg fortæller dig?«

»Nej, nej, Holger — nej, slet ikke. Bliv du bare ved.« — Hun strøg ham ømt nedover Kinden og gemte Hovedet ved hans Skulder.

»Jamen, Kirstine, hvis jeg nu fortæller dig, at jeg véd ikke, om jeg just er saa forelsket i dig, hvad saa?«

»Hvor skulde du ogsaa vide det fra?«

»Hvor jeg skulde vide det fra? — Ja, jeg ved ikke — men det skulde man dog vist kunne sige ved en saadan Lejlighed,« — svarede han og sad lidt og saa grundende ud for sig.

»Men derimod kan jeg sige, at hver Gang jeg har tænkt paa og længtes efter at faa en Kvinde hjem til mig som min Hustru, saa har det altid været dig, der kom i mine Tanker, og ingen af de unge Piger.«

Hun blev saa varm, saa grebet af at lytte til disse redelige, nøgterne Ord. Ikke den mest stormende Elskovsbekendelse vilde have gjort halvt saa stærkt et Indtryk paa hende. — Det er mig, han trænger til, — han trænger til mig, — som jeg til

ham! — sang det i hende. — Aaja, saadan kan jeg blive lykkelig — men han? — Men *han*?

Og atter kom Tanken paa, hvor fortvivlet hendes første Ægteskab havde været, op i hende, hvilken Lede og Pine, hun Dag ud og Dag ind havde levet i. — Hvad kunde man vide forud? — Og sæt nu, at *han*, paa den ene eller anden Maade, skulde opleve noget lignende.

»Hvad svarer du mig nu, Kirstine?«

Jaja, hun skulde svare ham, men det, der var i hendes Tanker, kunde hun ikke faa frem, dertil var hun alt for bevæget. Hun sad og flettede Fingre, saa' ned paa dem og syntes ikke at kunne komme videre.

Men saa — som det imellem kunde hænde for hende: Midt i den allermost bevægede Spænding kunde det pludselig glimte op i hende, at Situationen ikke helt savnede en munter Side, og det friede.

»Ja, Holger, man kan vel egentlig ikke sige andet, end at du har bestaaet Prøven,« — svarede hun — tørt, knastørt.

»Prøven? — Hvad for en Prøve?«

Han saa' et Øjeblik uforstaaende paa hende, men saa opdagede han, at hendes bøjede Ansigt var spillende fuldt af Lune og Underfundighed, og saa var han med.

»Gud velsigne dig, Kirstine, du forstaar sandelig at stille Tingene paa deres rette Plads! — Hahaha!« — Han lo ungt og overstadigt, og glad og lykkelig drog han hende ind til sig. — »Nej, jeg kunde ikke komme uden om dig, Kirstine, — det kunde jeg ikke.« — Og han lo igen med sin kaade, klare, fulde Latter.

Og saa fandt de rigtigt sammen.

— — —

Klokken slog, og Tiden gik — velsagtens som den vanlig gaar i saadanne Stunder, hvor de Ord, der siges, ikke egner sig synderlig til Gentagelse. Kirstine søgte nok i Stundens Forløb at værgе lidt for sig og bringe ham til det, man kalder *Fornuft*. — »Forstaar du nu ogsaa, Holger, at jeg har ikke andet at komme med end mine to bare Hænder?« — fik hun spurgt.

»Hvad andet skulde du komme med?« — svarede han, og Tonen var halvt stødt.

Naa. Jamen, hun burde vist ogsaa minde ham om de tre Aar, hun var ældre end han — men det kunde hun alligevel

ikke faa sig til. Hun havde ogsaa sagt ham det engang, mens de var i Viborg, saa det kunde han vel ikke have glemt.

»Jamen, jeg har to Børn, Holger, husker du dem?«

Her blev han alvorlig, og hans Bryn trak sig sammen paa den vante Maade, der kunde gøre hans Ansigt saa mørkt.

Ja, nu havde han jo set hendes Børn, sagde han, og saa kunde han jo ikke undskylde sig med, at han ikke vidste af dem. Han havde aldrig levet sammen med Børn i det daglige, saa han vidste ikke, om han forstod at omgaas dem; men han kunde da ikke tænke sig, at han vilde gøre dem nogen Fortræd, sagde han. Og naar saa de havde deres Mor — hvad saa —

Han trak paa Skuldrene — var der saa mere at sige om den Ting, skulde det vel betyde.

Ja, det kunde jo være rigtigt nok, Børnene var *hendes*, og saa maatte det jo være hende, de skulde holde sig til. — Alligevel — hun sad og gjorde sig ikke saa faa Tanker om den Sag, det havde hun ogsaa gjort før, — men hun sagde ikke noget, for det var jo med det som med det meste andet: Hvad kunde der *forud* siges om den Slags?

Ellers var Holger meget oprømt og glad og syntes helt at have glemt sine mange hjemlige Besværligheder. Han snakkede endogsaa om, at han allerede næste Dag vilde komme og hente hende, men indrømmede dog, at det ikke var *helt* alvorligt ment. — Men *inden Jul* vilde han have hende hjem til sig, det var afgjort.

Inden Jul! — Nej, det kunde da aldrig ske. — Saa flinke, de her paa Tjele havde været mod hende, givet hende Tilladelse til, flere Maaneder før Tiden, at faa sine Børn herved, gjort hendes Lejlighed saa smukt i Stand til hende, givet hende fast Plads og Løn derefter, længe før hun efter sin Læretid at dømme egentlig kunde tilkomme det, skulde hun saa flytte i Utide?

Men Holger var allerede oppe og vilde øjeblikkelig over for at tale med Jægermesteren om Tingene. Det *skulde* ordnes, og saa *kunde* det vel ogsaa.

Kirstine blev helt forfærdet ved at se den Iver og Fart, han syntes at have paa: — »Husk dog paa, Holger, at da du i Morges kørte til Stationen, havde du slet ikke tænkt paa at gifte dig med mig,« smilte hun til ham, — »tror du ikke, det var rettest, om du tog hjem og sov paa Sagen?«

Men han holdt fast paa sit: Inden Jul vilde han have

hende hjem til sig, her gav han ikke Fi'r. Og efterhaanden som de sad og snakkede frem og tilbage om Tingene, fik han hende ogsaa til at bekende, at der maaske alligevel var en Udsigt for, at hun kunde blive løst fra sin Stilling, og hun fortalte ham om Sagen.

Den Mejerske, Kirstine sidste November havde afløst, var gift med Forvalteren og boede her paa Gaarden. Hun havde opsagt sin Plads, fordi hun skulde have et Barn og hendes Helbred i den Anledning var daarligt. Men Barnet døde straks efter Fødslen, og Konen var kommet sig, saa Kirstine troede egentlig godt, hun vilde have Pladsen igen, — ogsaa af den Grund, at Manden havde mistet nogle Penge ved en Kautionsforpligtelse.

Aldrig saa snart havde Holger hørt dette, før han var i fuld Gang med at udkaste Planer for Flytningen og Bryllup m. m., og for at afværge, at han ikke øjeblikkelig foer over til Jægermesterens, maatte hun indstændigt forklare ham, at Herskabet just sad ved Middagsbordet nu og umuligt kunde forstyrres.

Forøvrigt pegede hun paa Klokken, der var saamange, at hun maatte over at hente sine Børn, de skulde have Mad og lægges i Seng. Ogsaa Holger skulde da have Mad; skulde han gaa den lange Vej til Viborg, kunde han nok trænge til noget at staa imod med.

Der blev saa heller ikke ordnet mere den Aften.

Men allerede tredje Dagen kom Holger atter til Tjele, og da fik han talt med baade Jægermesterens og Forvalterens, og skønt Herskabet nødigt saa', at Kirstine forlod sin Stilling, gav man dog Slip. Naar hun skulde giftes og drage ind paa en stor Gaard, hvor der, som Hauges Redegørelse lød, syntes at være haardt Brug for hende, saa vilde Jægermesteren ikke lægge sig i Vejen — navnlig ikke, naar Sagen kunde ordnes saadan, at den forrige Mejerske atter kunde varetage Pladsen.

Saa var den Knude løst, men det blev rigtignok langt fra den eneste Forhindring, de havde at overvinde, inden de den 23. December blev viet i Søndersøgs Kirke i Viborg.

— Kirstine tog et Par Dage efter Holgers andet Besøg op til Onkel Vendelbos med sine Børn, og dér havde de i den følgende Tid deres Tilhold. — At gøre ret mange Nyindkøb fandt hun ikke, der var Raad til, men der var dog alligevel mange Ting, hun ønskede ordnet, baade ved Børnenes og hendes egne Klæder, før hun skulde ind i det nye Hjem.

Og Holger, han fik jo uhyre travlt med at bringe Ægteskabspapirerne i Orden. Kirstine havde bedt Onklen være hendes Forlover, hvad denne ogsaa straks sagde Ja til. Men hvem skulde Holger henvende sig til? Hans gamle Plejefar var jo mange, mange Mil borte og boede langt ude paa Landet, saa Breve kunde træffe at være en hel Uge, maaske mere, om at naa ham; det kunde ikke nytte at tænke paa ham. Kirstine foreslog ham at tage en Mand fra Thorsted. — Hun gav ingen Grund, men ved sig selv tænkte hun, at man var bedst sikret mod Folkesnak, naar en Mand fra Sognet overværede Brylluppet. For det var jo ikke fri, hun følte sig noget genert ved, at Giftermaalet skulde gaa saa hovedkulds for sig.

Men her kom Holger i Bekneb. Han stod jo langtfra paa nogen venskabelig Fod med de Thorstedmænd og vidste ikke nogen, han kunde bede om en saadan Tjeneste. De eneste af Mændene, han havde haft noget med at gøre, i hvert Fald af behagelig Art, var Gudik Gudiksen og Simon Godsk i Hulsig, men det var jo kun et Par »Smaamænd«, og han mente ikke, at de egnede sig til at komme til Bryllup i Viborg. I sin Nød var det saa, han fandt paa at bede Kapellanen. Kapellanen havde været Huslærer paa Virumgaard, da Holger var Forvalter dér; nok havde der ikke været nogen Slags Hjertelighed imellem dem derude i Thorsted, men de havde da altid hilst hinanden som gode, gamle Bekendte.

Kapellanen var til at begynde med meget villig, men paa en eller anden uforstaaelig Maade havde Pastor Rørdam faaet at vide, at Kirstine havde været paa Højskole og altsaa maatte være Grundtvigianer. Saa lod den gamle Pastor Kapellanen tydeligt forstaa, at det vilde være ham til megen Mishag, om »en Thorsted Prædikant saadan aabenlyst traadte i Forbindelse med den Slags nymodens Sekterere«, som han udtrykte sig. Naar Brylluppet ikke skulde holdes en Søndag, kunde han jo ikke ligefrem nedlægge Forbud mod, at Kapellanen blev tegnet som Forlover, men ellers —

Pastor Bjerrum, der dengang var helt ny i Embedet, var ked af at støde sin Foresatte, hvad han meddelte Holger.

Midt i Forlegenheden var det saa, Magisteren, Præstens Søn, der just var kommet hjem for at holde Juleferie, og som havde overværet Samtalen mellem de andre tre, af egen Drift tilbød sin Assistance.

»Maa jeg sige Dem, Hr. Hauge, at jeg er ikke saa forskrækket for en »Grundtvigianer« som min Far,« — sagde

han trodsigt op i Ansigtet paa Præsten, — »kan De bruge mig som Forlover, saa staar jeg til Tjeneste.«

Holger var blevet noget genert over denne Scene; han sagde, hvad sandt var, at han anede ikke, hvad en »Grundtvigianer« var, han anede heller ikke, om den Kvinde, han skulde giftes med, var »Grundtvigianer«, men hvis saa var, kunde det vist ikke være noget særlig farligt.

Da lo Magisteren og sagde: »De skal i hvert Fald ikke lade nogen bilde Dem ind, at det er lige saa slemt som at være Morder eller Røver.«

Det blev saadan, at Magister Rørdam blev Holgers Forlover, og det var den Affære, han havde hentydet til før, derhenne ved Havelaagen.

Magisteren og Onkel Vendelbo var ogsaa, foruden Præsten, der viede Holger og Kirstine, de eneste Vidner ved dette Bryllup; men Præsten holdt en smuk Tale for dem, saa hvad der foregik i Kirken havde forekommet Kirstine baade skønt og højtideligt.

— Anderledes var det at huske paa noget, der skete et Par Timer før. — Det var, da Holger kom og opdagede, at Kirstine havde tænkt at staa Brud i en *sort* Kjole. Da fik han rigtignok en slem Raptus. — Hvor blev han vred og tosset, ja, *skabede* sig, rentud sagt. — Aa, men det var ogsaa Synd for ham, syntes hun. Der kom han, saa ung, saa smuk, i festligt Kjolesæt, og hun havde ikke saa meget som villet købe sig en Brudekjole. Hun var snusfornuftig og mente, der trængtes til saa meget derude i det store, rivetomme Hjem, hun skulde ind i, det var mere nødvendigt at tænke paa det end en hvid Kjole. Hun mente ogsaa, at naar hun nu flyttede ud paa Landet, blev der aldrig Brug for en hvid Kjole. De rigtige gamle Bønderkoner gik jo endnu i Nationaldragter, og de yngre, — ja, hvad end de havde paa, en hvid Kjole var det ikke. Kan-ske havde de aldrig set en saadan? — Alle disse Undskyldninger kom hun frem med, men den vigtigste kunde hun ikke overvinde sig til at nævne: — Hun havde jo været gift før, hun var ingen Mø-Brud, skulde hun vel da tage en uskylds-hvid Kjole paa?

Godt var det dog, at da hun først var fuldt pyntet og havde Krans og Slør paa, da stod han bomstille og saa' forbavset paa hende: — »Jamen, det klæder dig jo, Kirstine; du ser jo ligefrem *ærværdig* ud,« udbød han forbavset — »næsten som en Præst,«

Skønt hun egentlig syntes, den Sammenligning lød temmelig tosset, forstod hun dog, at han fandt, den sorte Kjole klædte hende. Det var nu ogsaa en smuk Kjole, af et særlig fint Stof og syet af Viborgs berømteste Syerske. Hun havde bekostet den, da Holger og hun gik og sværmede for hinanden deroppe i Viborg, og alting var saa forunderligt og spændende. Siden havde hun næsten aldrig haft den paa, hun havde ikke nænnet at gaa med den, eller kanske var det mere, fordi der var for mange Minder ved den, at hun havde ladet den hænge urørt.

Hun huskede atter paa, hvordan Holger havde skændt og skabet sig paa deres Bryllupsdag. — Saadan noget vilde andre Kvinder vist være blevet rent forfærdet over, men, mærkeligt nok, det gjorde ikke saa meget Indtryk paa hende — ikke, naar bare ikke *andre* fik det at høre. Ja, det var vist næsten sommetider, at det behagede hende. Saa fik hun ham da at se saadan ganske som han var, og hvad, saa kendte hun ham jo, baade paa Retten og paa Vranken, kunde man vel sige, og var det ikke godt? I hvert Fald, hvis det var en Fejl ved ham, var det ikke af dem, der trykkede hende.

— — —

Saa var der Rejsen, de gjorde op til Vendsyssel, den kom ogsaa i hendes Tanker.

Hun maatte jo en Tur hjem til sin Fødeegn for at tale med sine Slægtninge. Ikke for at spørge nogen om Forlov til det nye Giftermaal, det var slet ikke i hendes Tanker, men hun vilde, at hendes Forældre og Familie skulde have Besked af hendes egen Mund og ikke af andres.

Hun havde da ogsaa en hel Del Indbo staaende i sit Fødehjem, og der var ligeledes ikke saa lidt i Behold af det meget rigelige Udstyr, Moderen i sin Tid gav hende med, da hun drog bort fra Stavnsholt. Alt dette blev der jo nu god Brug for i hendes nye Hjem, saa det maatte de have hentet. Havde end Thomas sat hele hendes Fædrearv saavel som den gode Gaard, de gamle Slægtninge gav dem, overstyr, var det dog ikke helt sandt, hvad hun havde sagt til Holger, at hun var tomhændet. — Noget havde hun dog at bringe med sig.

Holger var med hende deroppe, og de tog jo, som Skikken bød, omkring og hilste paa Familien.

Der var ikke en i hendes Slægt, der syntes om ham, og alle, hun traf at komme i Enrum med, brugte al deres Veltalenhedskunst for at fraraade hende dette Giftermaal.

Hvad havde de da imod ham?

Hun kunde vel nok se, at det ikke var andet end en »Købstadvims«, en »Gadestryger«, en »Sprade«, en »Spekulanter« vel rentud sagt, og hun maatte da være godt tosset, om hun satte sin Lid til en saadan Fyr.

Kirstine forsøgte at berolige dem, Holger Hauge var dog en Bondes Søn og nu selv en Bonde paa en Bondegaard, forklarede hun dem. Men det bed ikke paa Vendelboerne, lige saa lidt som det havde bidt paa Thorstedfolkene. Saa megen Modstand mødte hun, at det var lige ved, Forældrene aabenlyst vilde have modsat sig, at hun fik Lov at faa sine opmagasinerede Ejendele med sig.

Men saa kom Viborg-Onklen hende dog til Hjælp. Han tog Holger i Forsvar og sagde, at han indestod for hans Dygtighed saavel som hans Hæderlighed og Orden i Pengesager. Hvordan saa Livet og Forholdene ellers vilde forme sig for ham og Kirstine, det maatte jo Fremtiden vise.

Onkelens Tale standsede vel den Strøm af vrede Ord, der var haglet ned over hende, men ændre Familiens Syn paa Holger, kunde den ikke. Da de den tredie Dags Formiddag skulde køre af Gaarde med de tre Læs Flyttedogs, mødte hun ikke andet end vrede Blikke og skeptisk Mishag hos dem, hun bød Farvel. Ikke een havde et venligt, endsige et forhaabningsfuldt Ord at give hende med paa Rejsen.

»En skulde næsten mene, at du havde prøvet grundigt, hvad det er at være daarligt gift, saa En kunde have ventet af dig, at du nu anden Gang havde set dig noget bedre for« — sagde hendes Mor, og det i en baade stram og bidsk Tone.

Kirstine havde maattet opsøge Moderen ude i Bryggerset for at tage Afsked med hende, hun vilde ikke engang, som Skikken bød, komme frem for Døren for at hilse sine Gæster til Afsked.

Men Kirstine tav stille til alle Kæremaal og Ukvemsord. Hun tænkte som saa: Den Gang Thomas hentede mig her i Stavnsholt, da var der ingen Ende paa alle jeres frydefulde Lykønskninger til al den Herlighed og Lykke, I mente, jeg da gik ind til. Det blev der ikke noget af. — Denne Gang har jeg selv valgt min Mand, og nu — —

Hun gik frem til det Flyttelæs, Holger skulde køre. Han sad paa et simpelt Agebræt foran det Sammensurium af Bøsser og Pakkasser, der var stablet op paa hans Vogn, og hun

satte sig tryk og veltilfreds med sig selv op ved Siden af ham.

Nu ved jeg, hvad det er, at høre ubrydeligt sammen med et andet Menneske, tænkte hun.

Og hun var fuld af Fred og Ro, da Hestene satte sig i Gang, og de begav sig ud paa den milelange Rejse.

*

*

*

Kirstine flyttede sig brat paa Bænken og tog sig op for Brystet.

— Jaja, det var den Gang. — — — Men hvad hjælper det nu at sidde her og tumle med det, der skete da?

— Og begge mine Forældre lever jo endnu — hvis — — hvad?

Det foer gennem hende, hvordan hun Morgenen efter Thomas' forfærdelige Dødsfald halvt i Vildelse slæbte sig hjem til Forældrenes Gaard. — — Skal jeg en Gang til staa sammenkrøben og ussel ved Bagdøren og banke paa og kalde paa min Mor?

— Maanen stod nu blank og straalende lige over Kirstines Hoved, og Himlen var tindrende fuld af Stjerner, men hun syntes, det var, som det blev sort for hendes Øjne. Saa dan sad hun en rum Tid, hensunken, dvalebunden.

— — —

Hun blev vækket af en fremmed Lyd.

Hvad var det? — Var der en, der klynkede? — Hun saa' sig om i den midnattsstille Have, men saa' ingen.

Jo, oppe foran den aabentstaaende Sovekammerdør var der en lille hvid Bylt, der bevægede sig. — Var det »Kvik«, den hvide Puddelhund? Nej.

»Men Gud! — Det er jo lille »Søster«.

Forfærdet sprang hun frem mod Barnet, løftede det op til sig og slog sit Forklæde lunende om dets bare Ben.

»Men kæreste lille »Søster«, kommer du her? — Hvordan gaar det dog til? — Hvad er der i Vejen?»

Den lille græd og klynkede sørgeligt, og det varede noget, før hun kunde komme saa meget i Ro, at hun kunde gøre Rede for sin Færd; men omsider fik hun dog en Forklaring

fremhakket: Hun havde været oppe for at besørge et lille Ærinde, og det var gaaet godt nok, men da hun skulde i Seng igen, var alting forkert, Dynen var faldet paa Gulvet, Lagenet laa nede ved Fodenden, og Pudsen kunde hun slet ikke finde. — »Og du, Mor, du var der jo ikke« — hikkede hun paany i Graad — »du var helt væk, Mor.«

»Jamen nu har du da fundet mig,« trøstede Moderen.

»Hvorfor sad du ude i Haven, Mor? Der maa du ikke sidde, for saa er du alt for langt væk — der kan du ikke høre mig og ikke hjælpe mig.«

»Nej vist, lille »Søster«, det var ogsaa helt galt,« — snakkede Kirstine. — »Men græd nu ikke mere, Mors lille Pige, saa skal du se, vi skal snart faa din Seng ordnet.«

Det viste sig, at Barnet ikke var saa let at trøste, hun syntes at have mange Ting paa Hjerte. At Moderen gik fra »Søster« og satte sig ud i Haven saa sent, det var rent forkert, og det maatte hun bestemt love aldrig at gøre mere; men det var ikke det eneste, der var i Vejen, der var meget andet.

»Hvorfor er du ikke glad mere, Mor, saadan som du plejer. — Det skulde du være, Mor,« — snakkede Barnet.

»Hvad siger du — er jeg ikke glad mere?«

»Nej, det siger Knud.«

»Saah, — siger Knud det?«

»Ja. — Og Mor, du gaar heller ikke mere saadan og siger dette her: Hy-hy-hym, som du altid plejede.«

Moderen forstod godt, hvad »Søster« mente: Hun gik ikke, som det ellers altid var hendes Vane, og smaanynnede ved sit Arbejde.

»Siger Knud ogsaa det?«

»Ja. Men det har jeg ogsaa selv mærket.«

»Har du det, lille »Søster«? Og du synes, det er rent forkert, Mor skulde altid synge og være glad.«

Det var ikke for Kirstine ukendt, hvad hun her fik at høre, men at hendes lille Pige nu sagde hende det, det var noget nyt og maatte give rigt Stof til forøget Tankefuldhed. Men nu gjaldt det jo først om at faa Barnet beroliget, og Enden paa deres Snak blev, at Kirstine foreslog, »Søster« skulde sove i Mors Seng. »Naar vi putter os ned hos hinanden, saa bliver vi nok glade begge to« — trøstede Moderen.

Det Forslag gik den lille Pige straks ind paa; at faa Lov at komme op i Mors Seng var noget af det bedste, hun vidste.

Snart laa da Kirstine med Barnet trykket tæt ind til sig,

og sin graadduggede Kind ned mod dets lokkede Hoved. Saa-
dan sov de begge ind.

Noget efter slog Klokken to, men da havde Nattens Fred
taget *hele* Gaarden i sin Favn.

VI.

I ARBEJDSBUR.

KLOKKEN er fem. Sommersolen er allerede kravlet saa højt
til Vejrs, at den kan titte over Tagrygningen i Øst og
ind paa den store Gaardsplads.

En Pige i Underskørt og Særkærmer kommer springende
ud fra Bryggerset med en stor Kobberkedel, som hun hænger
paa Postetuden og giver sig til at poste Vand i. Et helt Bundt
af Solstraaler samler sig i den skinnende blanke Kedel, der
kaster sin Glans tilbage paa den grønne Vandpost og den mor-
genfriske Pige.

Ind ad den søndre Indkørsel kommer en Karl i tunge Træ-
sko. Han kommer trækkende med tre Spand Arbejdsheste, der
har staaet paa Græs Natten over. Nu skal de paa Stald og
have et Kornfoder, inden de skal spændes for de tungtbelæs-
tede Teglstensvogne. — Forbi Karl og Heste kommer Hjord-
drengen for udgaaende. Han pamprer tungt afsted, gaber uti-
digt og gnider i de søvnklattede Øjne.

»Aa, se nu til, du kan flytte Skankerne lidt gesvindt,
Knægt, og faa de Unghøveder givet en Flytning,« — skynder
Karlen paa ham. — »Husk paa, du skal have Køerne koblet
ud og til Marks inden Klokken er seks.«

»Æhw!« — grynter Drengen og lunter af.

Bagved det opslaaede Spisekammervindu ses en anden ung
Pige; hun bakser raadvildt med et drabeligt, hjemmebagt Rug-
brød, der er alt for bredt til, at det kan klemmes ind i Brød-
maskinen. Hvad skal hun gøre ved det? Der skal skæres og
smøres mindst halvtreds Skiver inden Davretid, og det skal
gaa rask.

Sagen er, at Madmoderen sover over sig i Dag, hvad slet
ikke ligner hende. Klokken halvfem plejer Kirstine som den

første i Stuehuset at være i Tøjet og i fuld Aktivitet. Men Pigerne kvier sig ved at kalde paa hende, — hvad, sover hun, saa maa hun vel trænge til det. De tøver og prøver at hjælpe sig uden hende, men det gaar ikke godt.

— — Kirstine ligger og drejer paa sig inde i sin Seng. Lille »Søster« sover saa tæt op ad hende, at hun er helt svedt paa den Side, der vender mod Barnet — endda Døren ud til Haven staar gabaaben og Luften i Kamret er kølig og morgenfrisk. — Hun er endnu kun halvvaagen, men der er en Lyd ude fra Haven, der naar hende, en melodisk Lyd. I sin Halvslummer ligger hun og undres paa, hvad det er, hun hører.

Med eet farer hun op i Sengen: — »Men Gud! — Det er jo gamle Ole Nybro, der synger Morgensang. — Hvad er da Klokken?»

Klokken slaar i det samme — fem, slaar den, fem! Øjeblikkelig er hun lysvaagen og ude af Fjerene. Med et Skørt paa farer hun til Køkkendøren: — »Naa, Gudskelov I er oppe, Piger! — Godmorgen til Jer! — Jeg kommer straks.«

I stor Hast faar hun Strømper paa og en vaad Klud rundt i Ansigtet, en hvid, blondeindrammet Trekant bliver fæstet omkring det uredte Haar, og Paaklædningen fuldendes med, at hun skjuler Skørt og Underliv med en stor, ternet Bomulds-kittel. Saa er hun parat til at tage fat.

Men hvor rask det end er gaaet for hende med Paaklædningen, har hun dog faaet Tid at lytte til Sangen ude fra Haven. Hun kan godt se den lille aldrende Ole, han gaar helt nederst i Haven og skuffer i Grusgangen og synger sin kæreste Morgensang dertil: »Nu titte til hinanden de favre Blomster smaa, de muntre Fugle kalde paa hverandre«. — — »Hvor lyder det kønt,« tænker Kirstine, »endskønt hans Stemme er gammel og sprød, kan man alligevel straks høre, hvor han er glad og morgenfro.« Men der ser ogsaa fint ud dernede hos ham, i et Øjeblik ser hun, hvor festligt Solskinnet ligger der øverst oppe i de store Trætoppe. — Hun husker, at paa Højskolen brugte de tit det første Vers af »Bjarkemalet« til Morgensang: »Sol er oppe — Skovens Toppe — glimrer alt som Gimles Tag —« Hun syntes ogsaa, at det var en munter Opsang, endskønt hun indvendig fandt det pudsigt, at Digteren vidste, hvordan »Gimles Tag glimrede«, men det maatte vel altsaa have været som Trætoppene dernede bag Ole Nybro, smilte hun.

Hun kastede i Hastværket et Blik til lille »Søster«. Hun sov trygt, eet Ben oven paa Dynen og Armene slængt fra sig som paa bedste Beskub. Et Barn, ja — et Barn, som nok om lidt vaagnede op ligesom Ole til en glad Sommerdag.

Kirstine havde ikke glemt Aftenens urolige Tanker, men Skrækken for ikke til Tide at naa igennem Morgengængningen trængte dem tilbage i hendes Bevidsthed.

To-tre Minutter havde hendes Forberedelser varet, saa stod hun ude i Spisekammeret, hvor hun straks fandt paa Raad for at faa det store Brød passet til, saa det kunde glide frem i Maskinen og Brødiskæringen kunde ske i susende Fart.

Hun kastede et Blik mod Komfuret og saa', at der var fyret op, og at Gryden med Davremælken stod paa forreste Fyrhul, Tekedlen med Kaffe vandet paa det andet. — »Det er godt, Piger, jeg ser, I har Blus paa og Komfuret i Orden. Saa maa I nok skynde jer ud til Malkningen; jeg naar vel mit.«

At der skulde hænges godt i, var hun klar over, Klokken halvseks vilde det myldre frem over Stenbroen med lange, sultne Karlfolk, og saa skulde Egnens traditionelle Davre staa paa Bordet: Kogt Mælk og Rugbrøds-Smørrebrød. — Der var tre faste Karle paa Gaarden, tre Mand, der kørte Stenvognene og besørgede Leverancen af Mursten rundt i Omegnen, to Mand var der i Mejeriet, og fire ugifte Arbejdere oppe paa Tørvefabrikken fik ogsaa Kosten her. Og naar Ole Nybro allerede var oppe, vilde han nok ogsaa søge til Davrebordet. — Der blev nok bagefter dækket Kaffe bord for Holger Hauge, for Margrethe Juel, for Studenten, der boede oppe paa et af Kvistkamrene, for Mejeristen, for tilfældige Haandværkere o. s. v., men Ole holdt paa, at Mælken var sundere, saa han svigtede sjældent Davrebordet.

Saa sandt der paa nogen Maade var Tid til det, satte Kirstine sig ogsaa til Bords sammen med Folkene. Sagen var, at man var begyndt at bruge af dette her nymodens Kunstsmør — *Margarine*, som man kaldte det; men skønt man blandede det med Mejerismør, var det alligevel knapt, at Folkene var helt tilfredse med denne Ordning. Kirstine var heller ikke overdreven glad for Forandringen; men i saa stor en Husholdning var det unægtelig mange Penge sparet, det Synspunkt var ikke til at komme udenom, og naar *hun* satte sig til Bords med, var der heller aldrig nogen, der mukkede.

Hendes Hænder foer lynsnare hen over de mægtige Brød-

skiver, hun smurte løs, halverede dem og ordnede saa Stykkerne paa store Fade. Saa var hun i Køkkenet for at pirre op i Ilden og se til Mælken, om den snart var i Kog, saa var hun i Stuen for at brede Voksdug paa det lange Bord, sætte Kopper frem og de store, fulde Smørrebrødsfade. Paa sin jævne og stille Maade gled hun med halvt usynlig Hast rundt fra det ene til det andet.

Da Mælken var kogt og løftet op, blev Kedlen med Vand sat foran, og saa stod hun stille et Øjeblik for at lytte, om Karletravet var at høre, eller om Dampfløjten var der. Nej, endnu ikke. Naa, saa blev der vel lige Tid til, at hun kunde faa lukket op for Fjerkræet. Straks var hun ude af Døren og fremme ved Høseklappen, og nogle Sekunder senere var det, som den halve Stenbro var oversaaet af en broget Sværm af snadrende, kaglende, galende Væsener, der sloges om at hugge i sig af det Korn, hun med rund Haand strøede ud til dem.

Saa hørte hun gennem de opslaaede Vinduer, at nu kogte Tekedlen over, og Vandet spyttede og spruttede paa de hede Komfurringe. Atter ilede hun over Stenbroen og ind for at ordne ogsaa denne Sag. Komfuret vandt absolut ikke i Glans ved at blive overpøset med Vand, det maatte forhindres.

Hun fik lige Tid at faa Kedlen bragt til Ro, saa skingrede Fløjten. — Og straks gik det ogsaa Tramp i Tramp foran Vinduerne; Mandskabet stillede, og da gjaldt det at faa Davremælken paa Bordet.

Aldrig saa snart havde Folkene begyndt deres Maaltid, før den første Vogn fuld af klirrende Mejerispande ramlede over Stenbroen og hen for Mejeriet, og næsten samtidig kom ogsaa henne fra Kostalden Pigerne og Røgterens bærende med deres fulde Saaer. Da havde allerede en god Stund Røgen kvalmet op af den høje Dampskorsten, Maskinerne var begyndt at brumme og snurre, og snart var det, som hele Gaarden var een sammenhængende Surl af brummende, snurrende Larm og Durr.

Kirstine led godt at mærke dette lystigt snurrende Liv rundt om sig. Saadan en vaagnende Solskinsmorgen med Travlhed til alle Sider, var den ikke herlig? — Men da hun sad ved Davrebordet og mærkede, at hun ingen Appetit havde, saa vidste hun jo godt, at der var noget, der tyngede hende. Og saa at hun havde faaet alt for lidt Søvn. Hun følte sig hul og slap og med stor Ulyst til at røre Maden, men hun tænkte:

Om jeg bare kunde faa noget listet ned, maatte det vel kunne stramme mig lidt op, saa et Stykke Mad og en Kop Mælk skulde tvinges ned.

Engang under Maaltidet, da hun var ude i Køkkenet for at hente mere Mælk, blev hun opmærksom paa, at Karlene ivrigt drøftede et eller andet, det forekom hende, at hun flere Gange hørte Ordet: *Møde*. Men straks, hun aabnede Døren, tav alle. Det samme gentog sig, da hun noget efter var ude for at hente ny Forsyning til et af Smørrebrødsfadene. Da hørte hun tydeligt en sige: »Det skal s'gu nok blive til et livligt Møde, det! Haha!« — »Jagu', det bli'r noget, der baade svier og kradser,« lo en anden.

Men det gik som før, saa snart Kirstine tog i Døren, var hele Flokken stentavs.

Det var altsaa noget, hun ikke maatte høre, tænkte hun, hvad kunde det være for et »Møde«, der vilde blive saa »kras«? Hun undrede sig noget, for Folkene plejede ellers at tale frit op, selvom hun var tilstede. Men saa faldt det hende ind, at det vel var et eller andet af de mange underlige politiske Møder fra denne Sommer, der havde været paa Tale. — Naa, spørge vilde hun ikke, hun satte sig til Bords igen og lod som ingenting.

— Da Folkene var ved at være færdige med deres Maaltid, kom Holger Hauge frem. Han hilste Godmorgen og begyndte straks at drøfte med de forskellige Arbejdskarle, hvad Gerning der forelaa, og give sine Ordre for Dagen.

Kirstine listede stille ud, hun var jo hverken redt eller ordentligt paaklædt, saadan plejede hun ikke at vise sig for sin Mand.

Nu kunde hun ogsaa høre, Børnene begyndte at sludre derinde i Sovekammeret, de skulde ogsaa have en Haandsrækning. Knud kunde nogenlunde klare sig selv, men »Søster« var for lille, hende kunde man ikke betro at klare hverken Vaskning eller Frisering, saa der vilde nok hurtigt lyde et »Mor! Mor!«

Samtidig kaldte ogsaa Pigerne for at faa Instrukser. Foruden det sædvanlige Arbejde skulde der i Løbet af Formiddagen klippes og slagtes et Lam, — og hvilket skulde det være? — Uldsaksen skulde slibes — hvem skulde man bede om at gøre det? — Skulde der laves sorte Pølser af Blodet, maatte der fyres op under Bryggerskedlen.

Kirstine gled hastigt rundt fra Rum til Rum, var snart her og snart der, og alle vegne bragte hun Plan og Orden i Tingene.

Saasart hun havde Børnene og sig selv fuldt formiddagsklædte, var hun inde at rydde sammen paa Davrebordet. — Der var endnu en Del, der ikke havde spist, Drengen og Fodermesteren havde ikke været inde, Pigerne heller ikke, og Børnenes Morgenmaaltid var ogsaa Mælk og Smørrebrød, saa rydde helt væk kunde man ikke. Men nu skulde der ogsaa rettes an til Kaffedrikning, saa Davremaden maatte ryddes sammen og nøjes med en Halvdel af Bordet.

Herefter blev der forøvrigt ikke mere holdt nogen egentlig Bordskik, de, der var tilbage, kom, naar det passede dem, ofte en for en, og fik Mad, naar de meldte sig. Klokken kunde godt blive otte og ni, ja mere, før den sidste havde spist.

Dog var det en fast Skik, naar Holger kom til Kaffe, at Kirstine satte sig ind til ham og fik en lille Kop med. Var der saa ingen andre tilstede, fortalte han hende gerne om forskellige Ting Bedriften og Dagens Gerning vedrørende, og skulde han bort — hvad han næsten altid skulde — var der ogsaa gerne noget, som hun fik Paalæg om at tage sig af.

Som hun gik og satte Kopper og andet frem til Kaffen, saa' hun en Rytter svinge ind ad den nordre Indkørsel. Holger gik da ovre ved Vognporten, hvor den lille Ponyvogn, han plejede at bruge til sine Udfarter, var trukket frem. Hun kunde se, at han var ved at ordne noget ved Seletøjet. — Rytteren havde først gjort Holdt foran Stuehusets Trappe, men da han opdagede Holger, svang han sig af Sadlen, og trækkende Hesten efter sig styrede han over Stenbroen. Saasart han naaede over til Holger, saa' Kirstine ham tage et stort gult Brev op af Brystlommen og række frem mod hendes Mand.

Og straks det var gjort var han atter oppe i Sadlen, et Par Fingre til Hatteskyyggen — og han var ude af Gaarden igen, før nogen havde faaet Tid at se nøjere paa ham.

Kirstines travle Hænder var gaaet istaa. — Det var jo den samme Rytter, der var her iafes og ogsaa da bragte han et stort gult Brev. Hvad var dog det for Skrivelser, den Mand havde at fare med? — Kunde han ikke have puttet dem i Lommen paa een Gang og bragt dem samtidig, naar der alligevel kun var Sovetiden imellem, de kom?

Hun saa' efter Holger.

Han stod op mod Vognen og vrængede Konvolutten op. Hun saa' ogsaa, at hans Hænder rystede stærkt, da han løb Skrivelsen igennem; men det var nu ikke noget usædvanligt hos

ham, det var vel noget, der kom af hans febrilske Temperament, mente hun. Hun havde set det samme før.

Kirstines Øjne søgte rundt over de store nye Udhuse, hvor Solskinnet laa saa straalende gyldent over de høje, knejsende Tage. Hvis der var noget, der trykkede og ærgrede Holger, kunde han da ikke finde paa at trøste og opmuntre sig ved at se paa sin nye Gaard og ved at drage en Sammenligning med de usle, faldefærdige Rønner, han havde før?

Saa blev der kaldt paa Kirstine. Det var ude fra Bryggerset. Man havde ingen Rugmel til de sorte Pølser, saa der maatte en afsted op paa Møllen, og hvem skulde det være? — Stikkekniven skulde slibes, det havde Ole Nybro lovet at gøre, men der skulde jo en til at dreje Slibestenen, og hvem kunde faa Tid til det?

Kirstine fik fat i Knud og fik ham afsted efter Mel, saa maatte lille »Søster« prøve, om hun kunde dreje Slibestenen. Hvad, var hun ikke nok saa stor, at hun kunde det?

Jo, det kunde hun nok — »hvis bare ikke Ole satte Kniven for haardt paa« — sagde hun.

Under Pigernes Munterhed kom hun afsted ud til Slibestenen med en stor Pøs Vand i Haanden til at fylde paa Truget.

Kirstine var en Vending inde i Stuen for at se efter Holger. Han var ikke kommet ind til Kaffe, og hun saa' ham heller ikke ude i Gaarden. Hvor blev han af?

Saa hørte hun ham rumstere inde paa Kontoret, Skuffer blev aabnede og hamret voldeligt i igen, Skabsdøre klaprede op og i, og en Stol blev væltet og sparket tilside.

Kirstine aabnede stille Døren paa Klem: — »Værsgo', Holger, her er Kaffe,« sagde hun blidt og lod, som hun intet havde hørt.

Han svarede ikke, men noget efter kom han dog frem og satte sig til Bords.

Hun havde ogsaa taget en lille Kop med til sig selv, men inden hun fik sat sig, saa hun Mett' komme trækkende med det nyklippede Slagtelam. — Saa maatte hun straks afsted. Der var flere Ting, der maatte ordnes, før Lammet blev bundet og fik Kniven i Nakken. Hun vilde blandt andet have, at Pigerne først skulde komme ind og spise. De havde jo nu allerede taget en god Tørn paa fastende Hjerte, nu skulde de give sig Tid og faa Mad, før de gik videre. Der plejede ogsaa oven paa Davren at vanke en Taar Kaffe til Pigerne, den

undte hun dem, nu medens den var frisklavet og god — hvordan den faldt ud til Syvsoverne bekymrede hende mindre.

Saa fik det stakkels rystende Lam endnu en lille Frist, før det skulde henrettes. Det blev bundet ved Bryggersdørens Haandtag, hvor det skulde staa og se paa, hvor vel alle Forberedelser var iagttagne: Dør var det omvendte Bryggerkar, der skulde agere Skafot, dør laa Strikken, det skulde bindes med, dør Stikkekniven og dør Spanden, hvori det skulde lade sit røde Blod.

Madmoderen og Pigerne fulgtes ind i Stuen.

Holger havde allerede rejst sig fra Bordet, da de kom ind. Han stod bag i Stuen og trak sine nybørstede Støvler paa.

»Hvad — skal du ikke have en Kop Kaffe til?« — Kirstine havde straks set, at han ikke havde rørt Maden.

»Nej,« — sagde han kort.

Det var ikke det, at han ikke sagde: Nej *Tak*, der berørte Kirstine særligt, for det hændte ogsaa til andre Tider, naar der var noget der optog ham stærkt; men der var to store, dybrøde Folder fra hans Næserod og helt op i Haaret, og hans fyldige Mund sad i een dirrende Mimren, og da var det tydeligt, at der var noget, der stak ham haardt. — Men hun plejede ikke at spørge ham ud om noget, han kom altid selv frem med, hvad der laa ham paa Hjerte. — Og desuden, nu, der var nogen af Folkene i Stuen, var det jo ogsaa ugørligt at spørge.

Men det trykkede hende at se paa hans Oprørselse.

»Skal du til Feldingbro saa tidligt paa Dagen?« spurgte hun.

»Nej,« svarede han, atter i kort og gram Tone. Men saa var det dog, som han besindede sig, og i en mere jævn Tone tilføjede han noget om, at han skulde ikke være i Feldingbro før ved Nitiden, men han skulde først baade til Hjulmanden og Smeden, der skulde laves et Par nye Vogne til Stenkørslen.

Saa strøg han ud af Døren — og glemte at sige Farvel. Men ogsaa det var hændet før, naar Humøret stod lavt, eller han havde meget travlt, og i Dag var nok begge Dele Tilfældet.

Ja, det gik vist noget rask paa, at Vognene maatte fornyes, det var ingen helt ringe Udgift, saadan immervæk at skaffe nyt Materiel til den Stenkørsel; men det var da ogsaa Tegn paa, at det gik rask med Salget. Hun kunde ikke tænke sig, at det var den Udgift, der kom bag paa ham, saa der maatte være andet i Vejen.

Naa, men det gik nok ikke an at staa her og falde i Staver midt paa Formiddagen. Klokken ni var det Mell'madstid, og forinden skulde hun have skaaret og smurt 60—70 Rundtenommer med Paalæg, og ikke nok dermed, men de fleste Portioner skulde pakkes ind og med Drikke sendes rundt til Arbejdspladserne.

Nu skulde jo ogsaa hele det store Hus gøres rent. Der skulde redes Senge i alle de mange Sovekamre, vaskes Gulve, støves af, luftes ud. Lammet skulde slagtes, flaaes, der skulde renses Tarme og laves sorte Pølser, Hoved, Lever og andre Indvolde skulde udskylles, koges og laves i Finker, Talgen skulde afsmeltes osv. Der skulde jo ogsaa tænkes paa Middagsmad, og en af Pigerne maatte i den Anledning til Marks efter et Par Spande Kartofler. — Ja, det var nødvendigt at røre paa sig, og det lige saa gesvindt, det var gør ligt. Klokken ni vilde den gjaldre igen, den skingre Dampfløjte, og atter Klokken tolv, det var Formiddagens Skillerum, og naar den lød, var der ikke noget, der hed, at man ikke vidste, hvad Klokken var slaacet.

Ak, men det var godt med Travlheden, med den hvirvlende Surl, godt, at man stod midt i det. Saalænge Jaget var over En, løb man jo rundt med, som en af de andre mange Maskinhjul, — men naar der nu engang igen blev en Stands, og der atter faldt Ro og Stilhed over Gaard og Mennesker, hvad saa?

Det hændte flere Gange, at Kirstine maatte stoppe op et Øjeblik, stramme Skuldrene tilbage, stive Nakken op. — Hvor var hun sløj og træt. — Midt paa Formiddagen tvang hun sig til at spise et Æg og drikke en Skaal varmt Øl. Det nyttede jo ikke at lade Funktionerne gaa i Staa.

Saa tog hun atter fat paa Mad til de andre. Studenten, de havde givet Husly paa Gaarden, og som nu boede oppe paa et af Gavlkamrene, fik altid sin Formiddagsmad op paa Værelset til sig; til Hauge blev der sat en Portion ind paa et lille Bord, der stod bag i den store Folke-Dagligstue, og naar Margrethe Juel havde Arbejde paa Kontoret, fik ogsaa hun sin skaarne Mad ind til sig. — Det var ved Titiden, at Kirstine gik ind med Mad til hende. Da saa hun, at Bakken med Høgers Mad og Mælkeglas stod derinde.

Straks hun saa det, gav det hende et lille Stød: Spiste han nu Frokost herinde? — Han plejede da ellers altid at sætte sig i Stuen.

Men saa fik hun Øje paa, at han bare havde snappet sig et Stykke Mad og tømt Mælkeglasset, det var da alt for lidt.

»Ja, Hauge var her for lidt siden,« — sagde Margrethe Juel — »han havde vist meget travlt.«

»Ja,« — svarede Kirstine.

»Han sagde, vi kunde godt tage Bakken ud, han kom først hjem til Middag.«

»Naa,« — sagde Kirstine og tog Bakken.

Han fik næsten heller ikke noget i Morges, huskede hun, idet hun gik mod Døren. Hvad var der dog i Vejen for ham?

Men samtidig tænkte hun: Aa, bare det vil blive ved at snurre og larme og gaa rundt — rundt — for hvordan vil det gaa mig, naar der igen bliver Ro i Huset — og i Aften, naar alle sover?

Og hun ilede ud til nyt Jag og Strøb.

Saadan gled Formiddagen paa Harreborg.

VII.

I PRÆSTEGAARDEN.

LIGE saa snurrende et Jag, der Formiddagen igennem var paa Harreborg, lige saa roligt og stille var der nede i Præstegaarden.

Der hørte dog et ret stort Landbrug til ogsaa her, men det var forpagtet væk, og Forpagteren boede ikke paa Gaarden.

Forøvrigt laa Præstegaardens meget lange gulkalkede Stuehus tilbagetrukket fra Avlsgaarden og næsten helt indhyllet i den store gamle Have.

Den hjemvendte Søn, der havde tilbragt Natten hos Kapellanens, havde været inde i Præstens Lejlighed til Morgen for at melde sin Ankomst, men da han af den gamle Jomfru Faurskov fik at vide, at Faderen, som en Tid havde skrantet lidt, ikke plejede at staa op før henimod Frokosttid, — det var Klokken 11 — havde Rørdam taget imod Kapellanens Indbydelse til Morgenkaffen og bedt den gamle Husholderske ikke, før det passede Faderen at staa op, sige noget om hans Hjemkomst. — De kunde jo da mødes ved Frokosten.

Kapellanen havde et Par Drenggelever, han skulde præparere til Optagelse paa Latinskolen, en Degnesøn ovre fra Mogenstorp og en Søn af Matadoren, Kræn Højgaard, og var derfor optaget i Formiddagstimerne. Af den Grund havde Ove Rørdam nu i et Par Timer været dejligt overladt til sig selv og havde kunnet gaa rundt og genhilse alt, baade levende og dødt, i det gamle Fødehjem. Han havde været nede og sige Goddag til Svenske-John, der i mange Herrens Aar havde haft den Post at holde den store, parklignende Have i Orden og i Dag gik og skuflede nede i Lavendelgangen, han havde været ude og snakke med »Thor«, den gamle halvblinde Lænehund, der i Solheden laa og døsede i Læ af Hundehuset, han havde ogsaa været ude paa Toften for at se til »Lotte« og »Lise«, de to brune Øg, som Faderen om Søndagene kørte til Annekssognene med. Han havde været omme ved Slibestenen, der stod i en Krog mellem Lade- og Staldgavlen. Som Dreng havde han brugt, med en brækket Murske at samle det lerede Bundfald fra Slibestenstruget op og smøre det paa Staldlænggavlen. Han mente, det var fornemt Murerarbejde, han her lavede, og havde haft stor Plasér deraf. Han fandt, ikke uden Rørelse, virkelig tydelige Spor af det gamle Klinearbejde, og med et Smil ihukom han, hvilke hvasse Skænd af Jomfru Faurskov, han i sin Tid havde paadraget sig herved. En Murer og Kliner kunde jo selvsagt ikke undgaa at faa Stærk og Klatter paa sig. Det undgik heller ikke hans Opmærksomhed, at dette Arbejde, som han i sin Tid havde udført i oprejst Stilling, nu krævede en dyb Nedbøjning af ham, før han kunde faa Øje paa det. — Ja, noget havde han lagt til Væksten siden da, mindst en Meter.

Nu gik han inde i Stuerne og saa' sig om. Havestue, Dagligstue, Kontor og Studerekammer havde alle Vinduer mod Syd, ud i Haven, og han kunde gaa fra det ene Rum i det andet og se sig om. Det var ham ikke muligt at opdage en eneste Forandring. — Han prøvede Flugtstolene med de stramajbroderede Striber i Midten og Hæklestykkerne til Nakkerne, — ogsaa den tunge Lænestol med Klunkerne om og de mægtige Possementmagerkvaster ved Armlænene, han fingererede ved den høje, blegrode Bordlampe og Alabasterskaalen midt paa Bordtæppet, to Ting, der i sin Tid havde været haardt Forbud mod at berøre, da det var Ting, der stammede fra Faderens og Moderens Bryllupsdag. Sidst havde han slaaet sig ned med det tykke Album, der havde fire Billeder paa hver

Side, og hvor der ikke var et Billede, som ikke havde sin Historie at fortælle ham.

Nu havde han hørt Faderen kalde paa Jomfru Faurskov og bede om Barbervand. Da han jo saa ved samme Lejlighed velsagtens fik meddelt, at Sønnen var kommet hjem, varede det vel næppe længe, før han viste sig? — Ved Tanken paa det nærforestaaende Møde med Faderen gennemgik Ove Rørdam i Erindringen den Samtale, han ved Morgenkaffen havde ført med Kapellanen, og som i mere end een Henseende havde været af Interesse.

— — —

Skønt Kapellanen var tre-fire Aar ældre end Rørdam, havde de i sin Tid samtidig, ja, endog paa samme Dag og med samme Tog som Russer holdt deres Indtog i København. De var ogsaa blevet cand. phil.'er paa samme Tid og havde ligeledes samtidig begyndt paa deres teologiske Studier, — dem Ove Rørdam altsaa efter et Par Aars Forløb afbrød, men som Jens Peter Bjerrum gennemførte — endda med saa stor Kraft, at han blev færdig et Aar før det normale.

I den første Tid i København havde de omgaaedes hinanden en hel Del, en Tid endogsaa boet i Pensionat sammen, og begge havde de hørt til Rebellerne i Studenterforeningen. Som Rebel var det til en Begyndelse Bjerrum, der førte an. Han kom fra et Bondehjem, hvor Interessen for Politik var stærkt udviklet, hans Far havde bl. a. med stor og landskendt Energi kæmpet imod Grundlovsændringen i 1866. De Aar, Bjerrum var ældre end Rørdam, gav ham jo ogsaa i denne Ungdomstid en Overvægt, saa han fik let Spil med at indpode den grønne Præstesøn, som den Gang knapt havde hørt Ordet Politik, oppositionelle Tanker og Ideer.

Siden forlod saa Rørdam Teologien og kom ind i Kredse, hvor Æstetik og Filosofi havde større Interesse end Politik og Samfundsspørgsmaal, og hvor Darwins Udviklingslære og det moderne Fritænkeri var brændende Diskussionsemner, — ligesom det at storme Universitetet for at kapre sig omend blot en indeklemt Staaaplads ved Brandes's Forelæsninger ansaas for absolut nødvendigt, om man vilde have Følelsen af at være med.

Her var Bjerrum udenfor.

Han kendte ikke til Anfægtelser af religiøs Art, han holdt

sig tro til sit Studium, — det var jo hertil, hans Far sendte ham hans maanedlige Underholdsbidrag, — og han blev næsten ligesaa forfærdet, ja, forarget, — over Vennens Frafald her, som Ove Rørdams Far. Men trods det at Studierne ikke var fælles, og de saas sjældnere, var der alligevel vedblevet at bestaa et venskabeligt Kammeratskabsforhold imellem dem.

»Vi har noget tilfælles, Bjerrum,« — havde Rørdam en Gang, hvor den darwinske Udviklingslære havde fremkaldt en hvas og bidsk Diskussion imellem dem, sagt til ham, — »vi har det tilfælles, at vi begge er rundne af gamle Slægter. De kan jo nævne Deres Bondeahner i ligesaa lang en Række som jeg mine sortkjolede Prælater. Den Slags gør saa meget; — der er saa mange Ting, vi to *ikke kan*.«

Den Gang havde de givet hinanden Haanden paa, at de, ihvad end af Meninger og Anskuelser, der kunde skille, vilde blive ved at have hinanden i venskabelig Erindring.

Dette Haandslag havde en væsentlig Andel i, at Bjerrum i 1877 søgte og fik det nyoprettede Kapellanembedet i Thorsted—Mogenstorp- og Kubbestorp-Pastoratet.

— »Hvor jeg tydeligt ser Dem for mig, Bjerrum, som De saa ud den Formiddag, vi stod paa Universitetstrappen og ventede paa, at Dørene skulde aabne sig, saa vi for første Gang kunde komme ind og høre Rasmus Nielsen docere Filosofi,« — havde Rørdam sagt ved Kaffebordet. »De og Deres Fætter J. P. Jacobsen kom sammen, De var begge mindst et Hoved højere end vi andre Rus-Drenge, og selvom Jacobsen jo nok saa lidt tyndkindet ud, var De dog med Deres 22 Aar et Par hele Karlfolk at se til ved Siden af os 17-18 Aars Fyre.«

»Ja, der var jo nogle spæde Spirer imellem,« havde Kapellanen svaret, — »De, Rørdam, var dog ret velvoksen, men bevares hvor De saa *from* ud, man kunde øjeblikkelig se paa Dem, at De kom fra en Præstegaard.«

»Mange Tak!« — sagde Rørdam. — »Var det kanske Synt af mig, der inspirerede Dem til det smukke Udbrud mod Embedsstanden?«

»Udbrud! — Hvad for et *Udbrud*?« — Det huskede han ikke noget om.

»Husker De kanske slet ikke noget om nu, hvordan De i Studenterdagene rasede mod Embedsstanden?«

Naah — joh, det havde han ikke glemt.

»Joh, mens de fleste af os den Formiddag,« — havde Rørdam videre fortalt, — »vist stod og var optaget af vore

hvide, nystrøgne Huer og vel gennemgaaende var lidt be-
naeuede ved Situationen, ser jeg Dem, store Ka'l, som De var,
slaa kampberedt ud med Haanden: — »Embedsstanden! —
siger De, vi skal bøje os i Ærbødighed for Embedsstanden? —
Embedsmænd er noget Pak, siger jeg, noget hovent Kram!
Om os Bønder ved Embedsstanden ikke andet, end at det er
dem, de altid skal dutte og dukke og latterliggøre. — En
Knytnæve i Synet, et hovent Grin og et Spark i Enden, det er,
hvad den høje Embedsstand har til Bonden.«

»Jeg,« — sagde Rørdam, — »stod paa den anden Side af
Trappen og højere oppe, der var en Del Russer imellem os,
saa jeg saa ikke, hverken *hvad* eller *hvem* det var, der havde
givet Anledning til det hidsige Udbrud, men jeg skal love for,
De blev hørt. De fleste af os var jo da Embedsmandssønner,
og alle var vi Embedsaspiranter, men skønt mange af os vist
tænkte, at det var en skrækkelig grov Mund, De brugte, var
det jo dog en Selvfølge, at vi var en hel Skare af Grønskollin-
ger, som efter Forelæsningen flokkedes om Dem. De var jo
rentud en »Oprører«, og hvad tiltrækker vel Ungdommen
mere?»

»Hvor vil De hen, Hr. Magister?« — havde Bjerrum spurgt
og med et lidt genert Smil kigget over Bordet paa ham. —
»Vilde De gerne høre lidt om, hvordan det gaar Rebellen, nu
da han selv er bleven Embedsmand?»

Rørdam bejaede dette. Det havde ikke sjældent været i
hans Tanker, hvordan mon den Vildbasse, der i Studenterdage-
ne altid raabte op om, at Herremændene skulde udryddes —,
mest vist fordi de ikke forstod at dyrke deres Jord, og Em-
bedsmændene bastes og knebles, — hvordan han bar sig ad
med at komme saa fredeligt ud af det med — naaja, med sine
nærmeste Omgivelser, — Rørdam havde her nikket over mod
Faderens Vinduer — men ogsaa med *Tiden*, og hvad af Nyt,
der rorte sig i den? Han mente, at Bjerrum baade fra sit Hjem
og fra Rasmus Nielsens Paavirkning var præpareret til at
skulle tage sig lidt af »Folket«, — og det ogsaa paa anden Vis
end fra en Prækestol. Var der bleven noget af det? — Kunde
f. Eks. ikke saadan en Herremand som den stivnakkede »Re-
gent« paa Skafføgaard bringe Bjerrums engang saa urolige Blod
i Affekt, ja, til Kogepunktet? Var virkelig den Uro, som for
Tiden bølgede gennem det danske Folk, gaaet *saa* langt uden
om Thorsted, at ikke et eneste Vindpust havde kunnet trænge
gennem Præstegaardshavens beskyttende Læbælte?

Saadan havde Rørdam siddet og snakket, og lidt drillende havde Tonefaldet vist været. — Ihvertfald, Kapellanen blev rød i Panden, ja, helt op i Haarbunden under den straaugle Haarfyldte.

»De rører her ved et ømt Punkt,« — havde han uden at se op svaret, — »og hvorfor gør De det? — De interesserer Dem jo ikke selv for Politik.« — Den andens Tone var mut og tvær.

»Ja, det skal De dog ikke være saa sikker paa.«

»Saa er det nok ikke *dansk* Politik?«

»Jo, ogsaa det. Men man kan nu ogsaa finde et og andet af Politik i Udlandet, der ikke er uden Interesse,« — lo Rørdam. — Vel havde han aldrig tænkt at optræde som Politiker, fortalte han, men han havde dog, under hele sin Udlændighed, holdt danske Blade, baade Højres og Venstres; Bjerrum kunde jo prøve at føle ham paa Tænderne, saa vilde han snart opdage, at han var fulgt godt med i, hvad man havde haft for herhjemme.

Da saa Rørdam det lyse op i den andens Ansigt. — »Hører jeg virkelig rigtigt,« — smilte han og saa glad og opmuntret ud.

Herefter var Bjerrum bleven mere aabenhjertig i sin Tale. Han havde ikke lagt Skjul paa, hvor meget det kostede ham af Overvindelse ikke at kaste sig ud i den standende politiske Strid. Velsagtens havde det været nogle løbske Udviklinger, han i Studenterdagene havde givet af Bureaukratiets luende, uretfærdige Magtstilling, saavel som hvad han havde sagt om Bondestandens uretfærdige Forhaanelse og Tilsidesættelse, men at de Tanker virkelig havde været ham en Brand i Sind og Hjerter, var rigtigt nok. Det var jo da ogsaa umuligt, at de Tilsidesættelser, dansk Parlamentarisme for Tiden var ude for, ikke skulde faa det til at koge ogsaa i ham. Ogsaa kunde det krible i ham efter at faa en Højskole i Gang, og det just her paa denne Egn, hvor der var god Brug for den, ja, Rørdam fik endda en Følelse af, at han gik og havde Kig paa Pladsen, hvor den skulde ligge. — Gik det saadan, hvad der løseligt havde været talt om, at der skulde bygges Kirkeovre i Igelse, og at saa de to Sogneovre paa den anden Side Bækken blev samlet for sig, og Sognet her paa den Maade halveret, kunde der nok blive Tid til, ved Siden af Præstegerningen, at tage et Tag ved en Højskole.

»Ved Far noget om disse Planer?«

Nej, nej; — han havde aldrig, før i denne Stund, talt noget om disse Ting. — Af Hensyn til den gamle Præst — »min kæreste Ungdomsvens Far«, — havde han med et rørende Blik til Rørdam sagt, havde han til Dato holdt sig udenfor alt of-fentligt Liv i Sognet, han havde end aldrig sat sine Ben i det nye Forsamlingshus, der var blevet bygget, og som selvsagt havde været Præsten en slem Torn i Øjet.

»Jah,« — svarede Rørdam, — »paa den Maade kan man jo nok holde Fred.«

»Holde Fred; ja — men — Deres Far har det jo derfor ikke altid godt,« — sagde han stille. — »Der kan være saa meget, der kan trykke en gammel Præst.« — Han saa ned mod Bordet.

Saa blev der skænket anden Gang Kaffe, og de havde sid-det stille lidt, hver i sine Tænkter.

At Bjerrum tænkte paa det Tryk, det var for Præsten, at han havde en ikketroende Søn, var vel uundgaaeligt, men det trykkede vel ogsaa en gammel Præst, der var vant til at tale for velfyldte Stolesæder, at han saa sin Tilhørerkreds tynde ud, mens der var rigelig af Tilstrømning, naar en yngre stod paa Prækestolen. — For saadan var det nok. Rørdam havde hørt Kapellanen præke, med udpræget jysk Tonefald talte han naturligt og friskt over de givne Emner og havde en meget smuk og klangfuld Røst, saa det fejlede ikke, at han havde let ved at samle den jyske Landsbymenighed om sig.

»De maa ikke tro andet, end at jeg føler stærkt for Deres gamle Far,« — sagde Kapellanen noget efter. — »Han har jo altid været en nidkær og pligttro Herrens Tjener, men alligevel slet ikke nogen dømmesyg Forkynder. Og han har da ogsaa haft stor medmenneskelig Interesse for sin Menighed. Naa« — han drejede paa Skuldrene — »De kender jo dog De-res Far mindst ligesaa godt som jeg, saa det behøver jeg ikke at sidde og fortælle Dem om. Det kan gerne være, Rørdam, at De synes, det er lidt usselt af mig, jeg saadan bøjer af, men helt ligget paa den lade Side har jeg dog ikke. — Jeg har f. Eks. holdt Aftenskole for Sognets Unge. Det gav Deres Far Tilladelse til, og det gaar for sig tre Vinteraftener om Ugen herinde i Konfirmandværelset. Det er jo langt fra det samme som at holde Højskole, men dog en Begyndelse. Og saa er der ogsaa det, Rørdam, at min gode Mor, hun indprentede mig altid, at man skulde vise Ærbødighed mod de ældre, derved hædrede man sig selv, sagde hun; paa Grund af denne Opdra-

gelse er det ikke faldet mig vanskeligt at indordne mig under min nærmeste Foresatte,« sagde han og saa paa Rørdam, — »jeg har ligefrem ikke *kunnet* andet; — men — men —«

»— men let er det ikke,« — fuldførte Rørdam.

»Ikke altid, nej.«

»Og i Længden vil det vel ogsaa blive for svært? — Umuligt?«

Den anden rødmede og tav.

— — —

Rørdam lagde det store, falmede og slidte Fløjls-Album fra sig. Nu kunde han høre sin Far pusle inde i Sovekamret. Der lød smaa Stamp i Gulvet, som var han ved at trække Støvler paa. Faderen hostede et Par Gange. Sønnen kunde høre, hvor Lungerne hev og peb ham i Brystet. Han blev fuld af Medlidenhed, og mange milde Ting kom ham i Minde. Han huskede, hvordan Faderen havde leget med ham, da han var lille Dreng. Saasnart han kom ned fra Studerekamret, greb han altid efter Drengen og tog ham op i Favnen: »— Naa, hvor skal vi saa ride hen i Dag?« — Det kunde de saa spøge med længe uden at enes, men det endte jo altid med, at Faderen satte ham overskrævs paa Knæet: Nu red de, saa kunde de se, hvor Hesten vilde hen. Og saa red de i fuld Galop, mens Faderen sang en snurrig, gammel Vise:

»Niels Fisker han havde sig saa fed en lille Gaas,
for i naa-naa-naa, for i saa-saa-saa,
og den slog han saa fasten udi Laas,
kom dadeli — kom dadeli — kom dalilalila«.

Saadan havde de moret sig godt og begge leet af fuld Hals, naar det gik altfor voldsomt med Galoppen, og Rytteren var lige paa Nippet til at falde af.

Nu kom han ogsaa til at huske, hvordan Faderen om Søndagene, naar der var sidst Tjeneste ovre i Mogenstorp, havde taget ham med i Vognen derover. Degnen her havde Drengene paa Alder med Ove, dem vilde han saa gerne lege med, og de legede da lystigt sammen under hele Gudstjenesten.

Naar saa de kørte hjem, saa var Faderen altid let og glad, fordi hans Kirketjeneste nu for den Dag var veloverstaaet, han kunde være fuld af Spøg og Munterhed og sidde og fortælle

Æventyr for ham og synge muntre Remse-Viser, mens de sad tæt sammen i den brede Agestol, og Vognen vrikkede og knirkede saa hyggeligt frem over den grusede Vej. Var det koldt, eller det tog til at regne, saa slog Faderen Kørepelsen op og gemte Drengen bag den. Hvor var der lunt og trygt derinde i Faderens Pels, ikke een af Verdens onde Vinde kunde naa ind til ham.

Ak, hvor var dog Faderen og han hinanden nær — den Gang! — Men nu — —

— — Saa stod Faderen i Døren:

Hans Ansigt var blevet smallere og mere afbleget, Trækene ogsaa noget stivere; men de spidse Fadermorder-Flipper stod ham som sædvanligt op om Kinderne, det bløde, snehvide Kammerdugs-Halsbind var pertentligt knyttet under Hagen, op over hans skaldede Isse laa sirligt det tynde, graa Haar, og i den langskodede, sorte Frakke var hver Knap tæt lukket.

Faderen hilste Godda' og gav Haand.

»Du maa meget undskylde, at jeg først nu staar op, men jeg vidste jo ikke, at her var Gæster.«

Tonen var ikke uvenlig, men afmaalt og fjern, og han saa undersøgende og halvforundret op paa Sønnen; — omtrent, som han tænkte: Hvad kan den fremmede Herre ville mig?

Sønnen tog om Faderens tynde, visne Haand med begge sine: »Jeg haaber, Far har sovet godt,« — sagde han, — »og jeg har ingen Nød lidt. Jeg har gaaet og haft det saa godt i Formiddags, jeg har været rundt og hilst paa alting, paa Jomfru Faurskov og Svenske John, paa »Lotte« og »Lise« og gamle »Thor« osv., jeg synes, det er godt at være hjemme igen.«

»Naa, kan du kende Tingene igen?« — sagde Faderen, — lukket, tilknappet.

Sønnen havde talt hjerteligt og oprømt, men nu følte han straks, hvor paagaende og »ved Siden af« hans Ord faldt. Der var vist ingen Mulighed for, at Faderen og han kunde komme hinanden nærmere end før. Det var som det plejede: Hans Far saa først og fremmest en »Fortabt« i ham, thi: »Hvo som tror og bliver døbt, han skal blive salig, men hvo som ikke tror, han skal fordømmes«. — Saadan havde Faderen talt til ham for ti Aar siden, og de Ord laa sikkert i ham den Dag i Dag og med en endnu større Strengthed. Men nu var den gamle kommen dertil, at den Sag skulde der ikke mere tales om, den var at betragte som *haabløs*. Nu var det noget, han ikke drøftede med andre end sin Gud. — Hans Far ind-

flettede ham naturligvis daglig i sine Bønner til »den Almægtige, som er over os Alle«. Han var jo den, der ene vidste, hvad der baadede hans Tjenere, — og ogsaa vidste Raad for at finde Vej til en Frafaldens Hjerte.

Faderen sagde ikke nu noget om alt dette, men det behøvedes heller ikke. Nu Sønnen stod for ham, kendte han uden Ord hans Tanker.

Derimod blev der talt om Sønnens Ophold i Schweiz, hvortil Faderen selv for en Snes Aar siden havde gjort en Rejse, ogsaa Doktordisputatsen spurgte han til, men alt i samme afmaalte, letstivnede Prælattone, der gjorde Sønnen saa nedslaaet.

Da de havde staaet saadan og konverseret hinanden en Tid, kom Jomfru Faurskov og bød dem ind til Frokosten.

Spise Maaltiderne sammen og konversere hinanden, skulde det være det eneste han og Faderen kunde have sammen? — Det tegnede jo ikke lyst.

VIII.

I MIDDAGSSTUNDEN.

SOM Dagen før staaer Solen ved Middagstid luende hed paa Sommerhimlen, de store, modne Kornfald staaer og duver og drømmer i den sviende Solhede, Kreaturerne kan ikke nære sig for Bremser, og for at de ikke skal bisse og rende i Kornet, er de forlængst trukket paa Stald.

Sker det, at en Vogn farer udad Vejen, staaer der en pulsende Støvskey i dens Kølvand, og sker det, at en Arbejder gør en Stands i Sliddet, fejler det ikke, at han faar travlt med at tørre Sveden af sin vaade Pande.

»Han fyrer godt i Kakkellovnen, han her ovenover,« siger den ene til den anden.

»Ja, han kunde spare et Par Tørv til en Gang i Vinter,« — bliver der svaret. Og de bøjer Hovederne tilbage og viner grumt mod den flammende Sol.

Men det er Landmandens travle Tid, alle maa arbejde, og alle maa svede.

Selv »Arbejdet« ved Sommermiddagsbordet kan jo træffe at give Sved.

— Paa Harreborg er Gaardens store Folkebesætning just ved Middagsspisningen. Til dette Maaltid bestræber man sig altid for, at saa mange som muligt kan samles om det mange Alen lange Spisebord midt i Stuen.

Det første Kirstine kom til Gaarden, gjorde Hauge heftig Modstand mod at spise sammen med Folkene, umuligt, at han kunde sidde til Bords med sin Røgter, havde han sagt, umuligt ogsaa, at han skulde kunne spise af Fad sammen med andre.

Javel, sagde Kirstine, det forstod hun godt, men naar vi nu faar Røgteren vasket og faar ham til at skifte Kittel, og naar saa vi giver hver især en Tallerken at søbe af og sætter en Potageske i Madbollen, er saa ikke den Vanskelighed klaret?

Det er rigtignok en splinterny Skik blandt Bønder, hun dermed indfører, helt uden Betæneligheder var hun ikke; men naar nu den er praktisk og fornuftig, skal den voves.

Siden har Harreborgs Herre ogsaa indset, at det ikke blot er en god, økonomisk Ordning, men ogsaa har andre Fordele: Det letter Disciplinen, at Husbond og Tyende stiller sin Sult ved det samme Bord og den samme Mad.

Ogsaa i Dag sidder der et Par Dusin Mennesker samlede om det store Bord, — enkelte Efternølere undgaas saa godt som aldrig, — langt de fleste er store, stærke Karlfolk, som gaar løs paa Kartofflerne og det stegte Flæsk med en Ihærdighed, der faar Haaret til at stritte og Sveden til at perle paa Panderne. Selv paa den kolde Kærnemælksmad, der er Efterret, tager man fat med en Kraft, der øger Kroppens Temperatur. Der er mere end et Sted i Geledet, hvor man kan se Dampen stige til Vejrs fra en fugtig Vesteryg.

Der er ingen egentlig Underholdning ved Bordet, det er der sjældent, naar Hauge er tilstede. Han retter sine Spørgsmaal til Karlene Arbejdet vedrørende og faar Svar igen, bliver der talt derudover, skal der være meget interessante Ting i Farvandet.

»Hvor langt er de med den nye Lade hos Bertel Bjergs, har han snart faaet Sten nok?« — kan Hauge spørge.

»Nej, Laden er kun godt halvmuret, der skal mange Læs til endnu.«

»Fik Karlene, der var i Engen i Formiddags, alt Høet samlet og stakket?«

»Jo, de er færdige og kan begynde at køre hjem straks efter Kaffetid.«

»Naa. Saa skulde vi gerne have en Pige ud og rive op efter Vognen. Det kan vel nok lade sig gøre?«

Hauge ser ned til Kirstine, der sidder for modsatte Bordende.

Jo, der er ikke noget i Vejen.

Korte Spørgsmaal, korte Svar, og saa Lyden af de travle Spiseredskaber, andet sker der ikke.

Da den sidste Mand har lagt sin Ske, rejser Hauge sig og siger: »Velbekommel!« — Og med et »Tak for Mad« rejser alle sig. Saa er *det* Stykke »Arbejde« endt.

Saasnart Karlene har faaet skramlet Træskoene paa ude i Forstuen og er kommen til Luntten henover Stenbroen, er der gerne en eller anden, der forsøger en lille Spøg.

»Skal vi springe Buk?«

Et kluntet Hop, og man ser gennem Vinduerne, at en lang Karl hænger paa Ryggen af sin Forgænger.

»Er du gal! — Springe Buk i saadan Varme.«

»Puh, ja! — Og med femten Pillekartofler og fire Skiver Flæsk i Sækken.«

Den talende stikker Maven frem og klasker sig paa det stramme Trommeskind.

Haa! — Ja, gaa væk! Maaske paa Søndag, at man havde Courage til den Slags Narrestreger, s'gu da'tte midt paa en lummerhed Hverdag.

Og tungt trampende slentrer de ned til Karlekammersengene, — nogle til Høgulvet — for at sove sig fra Dagens haardeste Solbryndetime.

Kirstine og den Pige, der maa blive hjemme, faar nu travlt med at tage ud af Bordet. Klokken er over halvet, og i Løbet af en Time skal der være vasket op, smurt Mellemmader til alle dem, der skal have Mad med til Arbejdspladsen, — og det er langt de fleste. — Til halvtø skal ogsaa Kaffen være færdig og rettet an.

Ude bag Køkkendøren staar Kirstine stille lidt. Hun tager sig op til Hovedet og føler sig saa tung og svimmel, at hun et Øjeblik ønsker, hun kunde gøre som Karlene: Gaa og lægge sig. Men det gaar jo ikke. Saa gnider hun Panden med Æter; det køler lidt, og hun gaar videre.

Holger har taget nogle Papirer op af Lommen, som han snakker med Margrethe Juel om. Der er Bestillinger paa nogle

Tusind Sten, det skal føres ind i den blaa Bog. Saa er der en Kvittring for en Smederegning, som Hauge har betalt i Formiddags, det maa ogsaa noteres og Bilaget gemmes. Han har ogsaa en Opkrævning, som han har prøvet at faa honoreret, men det lykkedes ikke. Det er bedst at bemærke i Bogen, at denne Regning for *anden Gang* forgæves har været præsenteret.

»Men nu skal jeg gaa med ind paa Kontoret,« siger Hauge, »saa skal jeg vise Dem, hvor den Sum staar opført.«

— Og Kirstine ser de to følges ad ud af Stuen.

— Under almindelige Forhold plejer ogsaa Hauge at tage sig et lille Hvil efter Middagen. Der staar en Briks med en Hynde paa inde i hans Sovekammer, her plejer han i Reglen at slænge sig. Den er ikke for blød, Briksen, der sover han ikke over sig. Det sker dog ogsaa, naar Vejret er til det, at han kan lægge sig ude paa Havens Græsplæne med en gammel Paraply over Hovedet.

Ogsaa i Dag maa det være hans Hensigt at lægge sig lidt, for da Kirstine kort efter atter har Ærinde ind i Stuen, ser hun ham tage sine Støvler af og Jakken. Støvlerne stiller han ved Siden af Køkkendøren, hvad der betyder, at han ønsker, de skal børstes inden Kaffetid. Javel, han skal jo til Møde igen i Eftermiddag, husker Kirstine og stiller Støvlerne ud i Køkkenet.

Men næppe har Hauge faaet Haanden om Sovekammerdørens Haandtag, før der staar en Forstyrrelse i Stuen. Et Bud kommer med Besked oppe fra Tørvefabriken, at der, nu lidt før Middag, er sprunget noget i Stykker i Æltemaskinen. Man har haft Bud efter Smeden, men han siger, at det ikke er noget, han kan gøre istand, der maa en rigtig Mekaniker til. Budet skal spørge fra Formanden, om ikke Hauge vil komme op og se paa det? — Det var jo ogsaa det, at der nu staar ti Mand med ledige Hænder, Formanden vidste ikke ret, hvad han skulde sætte dem til, mens Maskinen staar stille.

— Havde nu noget saadant sket for seks, ja, bare for fire Aar siden, vilde Holger Hauge straks have fareet op og givet sin Ærgrelse frit Løb, han vilde i Budets Paahør have udgydt en hel Hoben af Skældsord, Forbandelser og Galsindetheder, nu nøjes han med at give et Gisp og et Støn fra sig, river hastigt Køkkendøren op og faar fat i de upudsede Støvler, som han stamper paa med en lynende Fart. — For Kirstine, der iagttager ham, er det jo ingen Hemmelighed, hvor

Ærgrelsen og Vreden koger i ham. Det er ikke af Mangel paa Interesse, at han ikke udspørger Budet nærmere om det fatale Maskinuheld, det er simpelthen, fordi han i Øjeblikket ikke *kan* tale.

Der ser man, hvor han har lært at beherske sig, tænker hun.

Budet staar der ved Døren og maaber, han faar ingen Besked. Han ser bare Hauge styrte afsted, ud af Døren, ud af Gaarden, brat som Glimtet fra et Fyr, og da han har staaet og sundet sig lidt, finder han dog paa at løbe bagefter. — Han er jo nemlig en af de ti, hvis Hænder paa Grund af Maskinbruddet er bleven ledige.

Saa falder Middagsstilheden over Gaarden; der lyder ingen Snurren fra Mejeriet nu, heller ingen Maskindur fra Udhusene, alle sover, synes det, har givet sig Døsen i Vold. Kun de to Børn har en Leg for med en Hundehvalp og gaar og tumler ovre paa Græsplænen ude midt i Gaarden; men ogsaa de ved, at nu gælder det ingen Støj at lave; naar Hundehvalpens barnlige Kunster falder altfor grinagtige ud, holder de Hænderne op for de leende Munde.

Kun ude i Køkken og Spisekammer gaar fremdeles Dagens Dur for fuldt Spil: Lisbeth har hentet varmt Vand ovre ved Dampkedlen og har travlt med at rydde den store Opvask til Side, og i Spisekamret tumler Kirstine og smører vældige Stabler af Mellemmader til Eftermiddagen. Skal de to her haabe at faa et lille Hvil, maa det vente, til man har alle de andre paa Benene og ude af Gaarden. — De ved Besked begge to.

Klokken halvto vil Fløjten lyde, saa er det Kaffetid; — men allerede noget før viser Forkarlen og et Par Karle sig ude paa Stenbroen. — Hjavhw — avhw! — De gaber langt og utidigt og vrider ynkeligt paa de muskuløse Kroppe. Efter at Fløjten har lydt, myldrer det frem med søvndrukne Mennesker alle vegne fra. Samme Gaben, samme ynkelige Vridninger, Sønnen sidder endnu i de tunge, svedige Kroppe, kan den skoldhede Kaffe, de ved, der staar og venter inde paa Bordet, mon drive den ud?

Saa flokkes de om de fyldte Kaffespølkummer og den store Sukkerskaal, og Kirstine kommer frem med Madtejerne og Drikkeflaskerne. Hun har ved Middagsbordet hørt Holgers Besked om, hvad de forskellige Hold skal have for i Eftermiddag, og ved, hvordan Maden skal fordeles.

»Gudskelov, saa fik vi da det fra Haanden,« — snakker hun til Pigen, da de har faaet Karleflokken ud af Huset.

Men hun tænker paa Holger, han er endnu ikke kommen tilbage fra Tørvefabriken, og Klokken tre er Mødet nede i Byen. Saa faar han saamænd hverken Hvile eller Søvn, og han saa egentlig godt træt ud, allerede før han blev jaget ud i Mosen, hvordan er det saa med ham nu?

Naa, men Kaffen haaber hun da, at han maa faa Tid at tage, før han atter skal afsted, og for at den kan staa parat til ham, begynder hun straks at rette an til et nyt Hold Kaffe-drikkere. — Der er Mejeristen, Margrethe Juel, Studenten, Ole Nybro, Holger og hun selv, — ogsaa Børnene plejer at komme stikkende for at faa en Taar med, alle disse spiser senere Aftensmad end de egentlige Arbejdsfolk, hvorfor der altid skal serveres lidt Kage og Brød til dette Kaffehold. Og hun gaar og stiller Kopper frem og dækker op, laver ogsaa en stor Kande frisk Kaffe, for Holger sætter stor Pris paa en Kop god Eftermiddagskaffe.

Men alle de andre dukker frem og faar Kaffe, — og gaar igen; kun Holger viser sig ikke.

Naa, han maa dog alligevel snart komme, tænker Kirstine; thi hvor vigtigt det end kan være at faa den Æltemaskine i Gang, har Mødet, han skal til inde i Byen, dog endnu større Interesse for ham. Der er vel fyrretyve Mælkeleverandører sat Stævne dèr, saa det ved hun *skal* passes.

Aa, hvor hun er træt, — men —

Hun faar et Fad koldt Vand op i Vasken, bader Ansigtet deri, og mens hun tørrer sig, dumper hun ned paa Køkkenstolen, der staar i Skjul bag den aabne Spisekammerdør. Hun bøjer Hovedet tilbage og læner det et Øjeblik op mod den kolde Væg. Men saa hører hun, at Gruttekværnen ovre i Laden er bleven slaaet i Gang og føler Lyden som en Opstramning. Saalænge der bare er noget, der snurrer, kan hun vel ogsaa blive ved at løbe rundt med.

Hun har lagt et Par Tørv under Thekedlen, saa den hurtigt kan komme i Kog, og saa har hun taget en lille Kaffe-kande, til bare to, tre Kopper, frem. Holger skal have en Taar frisklavet Kaffe, naar han kommer, hvor travlt end han har.

Først da Klokken er halvtre, kommer han ind ad Døren. Han er sortsmudet som en Smed, baade paa Hænder og i Ansigt, og har store Pletter af Beg og Olie paa Tøjet. Og saa er han nok ogsaa tørstig. Det første, han tager efter, er et Glas,

og det fylder han ved Vandspanden og tømmer i dybe Drag.

»Der er øjeblikkelig Kaffe til dig,« — siger Kirstine. Hun har allerede skænket Vand paa Bønnerne og har den straks parat.

Det svarer han ikke paa. Han ser ned ad sig. »Giv mig det andet Tøj,« — siger han, gramt og ærgerligt, — »jeg skal jo skifte.«

»Ja.«

Kirstine har set, at det er højst nødvendigt, hun har allerede været en Vending inde i Sovekamret og taget Tøjet frem fra Skabet. Nu skænker hun varmt Vand op i en Kande og løber ind til Servanten med. Det bliver nok ogsaa nødvendigt med det varme Vand, siger hun, for han kan næppe faa al den sorte Smørelse af sig i koldt. — Og han farer efter hende, skubber undervejs Støvlerne af og sparkes til dem, saa de ryger midt ud paa Køkkengulvet.

Hun vilde gerne have spurgt ham om, hvordan det gik med Maskinen, men tør ikke røre ved det, saa irriteret Stemningen synes at være. Men kanske dog, det er Trætheden og Forjagetheden, der her har den største Skyld.

En halv Snes Minutter efter kommer han frem i frisk Tøj. Kirstine har imens børstet hans Støvler, — Pigen sover til Middag nu — og hun sætter dem frem til ham. Han tager dem, og med dem i Haanden springer han paa Strømpesokker ud paa Trappen og kalder paa Knud.

»Spring om paa Toften,« — siger han til Drengen, — »og hent den lille Hest.«

Saa træder han ind i Forstuen, men bliver staaende foran den aabne Dør og trækker Støvler paa.

Inden han endnu har faaet Støvlestropperne stoppet ned, suser en Rytter op foran Døren.

Kirstine, der staar inde i Stuen, med den lille Kaffekande i Haanden, ser straks, at det er den samme Rytter, der var her i Aftes og i Formiddags, hun ser ogsaa, at den fremmede, straks Hauge er kommen frem paa Trappen, stikker Haanden ind bag Jakken og hiver en stor, gul Skrivelse frem, akkurat som de to forrige Gange, han har været her. Hun ser ogsaa, at hendes Mand bliver glørd i Panden og stirrer forfærdet paa den store, gule Konvolut.

»Værsgo',« — siger Rytteren, formelt og uberørt, — »jeg skulde bare aflevere dette Brev.«

Saa løfter han Hatten og bøjer Hovedet, endda meget

dybt. — »Farvel.« — Og saa har han vendt Hesten og er ude af Gaarden igen, i samme Sus, som han for lidt siden kom ind.

Et sindsforvirret Flæs i Brevet og Hauge har flaaet Konvolutten op og slaar Papiret ud. Hans Blik stirrer paa et bestemt Punkt paa forreste Side, saa tager han efter Dørhaandtaget, og hans Hoved dukker forover med Hagen ned mod hans graa Humbug.

Kirstine er, med den lille Kaffekande i Haanden, og uden at hun selv ved ret hvordan, kommen ud i Forstuen til ham. Ved Lyden af hendes Skridt har Hauge revet Uhret op afommen. — Den mangler nu knapt et Kvarter i tre.

»Satan skulde ha' ham, den onde Dævel!« — siger han hæst.

Idetsamme kaster han den gule Skrivelse til hende: — »Tag det Skidt dér!« — hvæser han og smider Brevet hen paa Gulvet foran Kirstine.

»Kaffen, Holger,« — siger hun blot og løfter Kanden imod ham.

Men Holger er allerede i Spring henimod Ponyvognen, hvor Knud, til alt Held, har faaet Hesten spændt for. Han slænger sig op i Sædet, svinger Pисken og kører bort saa hastigt, den lille Nordbagge kan trave.

Kirstine staar tilbage i den aabne Forstuedør. Hun staar med Kaffekanden i den ene Haand og det store, gule Brev i den anden. Med en tung Drejning faar hun sig vendt og gaar ind i Stuen, hvor hun faar Kanden sat fra sig. Saa staar hun lidt og ser paa Brevet, vender det og aabner det:

Hr. Proprietær Holger Hauge, Harreborg!

Det meddeles Dem herved, at Tømrer H. P. Savstrup af Skallinge D. D. har overdraget Undertegnede Kravet paa sit Tilgodehavende hos Dem, stor 2084 Kr. — skriver to Tusind og fireogfirs — hvilken Sum vil være forfalden til Udbetaling i Løbet af indeværende Maaned. — Hvis Beløbet ikke inden første September er indgaaet her til Kontoret, vil Sagen ad retslig Vej blive forfulgt, med eventuelt Udlæg paa Ejendommen til Dækning af Summen.

Fjorðby, d. 1/8 —83.

P. Buck,
Sagfører.

Kirstine saa uforstaaende ud i Luften: Hvad var dog det for et Brev? — H. P. Savstrup, ja, det var jo Hans Peter

Tømrer, de kaldte ham, det var ham, der havde udført baade Tømrer- og Snedkerarbejdet her paa deres nye Gaard. Han havde en Del tilgode af den Sum, han skulde have for sit Arbejde, det vidste hun godt; men var det ikke en Aftale mellem ham og Holger, at han skulde have sine Penge afdragsvis og Renter af Restsummen? — Jo, det var det, og hun mente ogsaa, Holger havde opfyldt sine Forpligtelser, hvad skulde da detteher betyde? — Hans Peter, den flinke Mand, som de altid var kommen saa godt ud af det med, og som var en velstaaende Mand, der ingen Pengetrang led, hvorfor foer han da nu frem med en saadan Voldsomhed? — Og hvor kunde det falde ham ind at rode den ildeomtalte Prokurator Buck ind i den Sag?

Var de andre to Skrivelser mon af samme Art?

— Naa, nu kom lille »Søster« hylende; hun havde revet sig paa en Tjørnegren og faaet en Torn i Fingren.

»Huh — uuh! — Det bløder! — Det bløder!« — peb hun ynkeligt.

»Saa-saah, — tag nu ikke saa slemt paa Veje,« — formanede Kirstine.

Hun gik hen og gemte Brevet i Skuffen under det lille Bord, der stod bag i Stuen. Der plejede man som en Foreløbighed at gemme Postsager og hvad andet skriftligt, der indkom til Hauge, naar han ikke var hjemme.

Saa maatte hun jo til at se, om hun kunde hjælpe og trøste »Søster«, hvis højroastede Kummer hun antog hidrørte mere fra Skrækken ved at se Blodet dryppe end fra Saarets Farlighed.

»Kom med herud,« — sagde Moderen og tog Barnet ved Haanden, — »saa skal du se, vi skal snart kurere den Sygdom.«

Hun trak »Søster« ud i Køkkenet og hen til Vasken, fik Vand i Vandfadet og Haanden vasket.

»Vi maa jo se, om vi kan faa den ækle Torn hevet ud. Lad os se, hvor sidder den næsvise Kanalje, der ikke skammer sig for at stikke lille »Søster«,« — smaaspøgte Kirstine. Hun maatte jo se at faa baade Graaden og Blodet standset. At der sad en Torn i Fingren var rigtigt nok, men den var ikke trængt længere ind, end at der var noget at tage i. Paa et Øjeblik var den nappet ud.

»Dèr, vil du bare se, her er den væmmelige Stikker.« Kirstine viste med Triumf »Dyret« frem, og for rigtigt at gøre

den lille Genstand synlig anbragte hun den paa en hvid Underkop, hvor »Søster« med dyb Interesse tog den i Øjesyn.

Saa fik Barnet en blød, hvid Klud viklet om Fingren, og da Moderen idetsamme fik Øje paa en halvbrændt Tændstik, malede hun med et Par Streger baade Øjne, Næse og Mund paa Tutten.

»Ha, vil du nu bare se, nu blev det jo til et helt lille Svøbel-sesbarn,« — smilte Moderen.

Og saa lo ogsaa »Søster« og syntes, at det var en meget interessant Finger, der kom ud af den Sag. — Den maatte hun ud at vise Knud, ogsaa Ole Nybro vilde det mere meget at se dette Dukkebarn, det var hun ikke i Tvivl om. — Det var daarligt, hun havde Taalmodighed til at bide, mens Moderen med et Par Svampestrøg fik hendes Taarer visket bort og Kinderne tørret.

»Hvor man glemmer sine Sorger hurtigt i den Alder,« — tænkte Kirstine, hun stod og saa ud paa den lille Piges lette Løb over Stenbroen. Hun var som en lille legende Kattekilling at se, i sine Spring og Hop. — »Har man selv en Gang grædt over saa smaa Sorger og glemt dem igen med saa let et Sind? — Det maa være længe siden.«

Hun fik skyllet det blodige Vand af Vandfadet og samlet Resterne af Forbindingskludene sammen. — Hvis der skulde være Tale om at faa en lille Middagsøvn, maatte det være nu. Hun maatte i saa Fald have Lisbeth kaldt op, for en maatte her være ved Haanden.

Hun vaskede sig og fik sig klædt om. Saa kaldte hun paa Pigen og gik selv ind for muligt at faa et lille Blund. Hun lagde sig paa Briksen inde i Holgers Sovekammer. Der var man bedst af Vejen. Men Sønnen vilde ikke indfinde sig. Det gik som det plejede, jo større Ro der faldt over Huset, jo større Uro faldt der over hendes Sind og Tanker, og nu, da selv Gruttekværnen derude i Laden var standset, vilde det snart begynde at kværne rundt inde i hendes tunge, forvaagede Hoved. Hun vidste det forud.

Da hun havde ligget og vendt og drejet paa sig en Tid uden at faa hverken Hvile eller Søvn, rejste hun sig for at gaa ud i Haven. Nu var der Skygge ude under de store Træer, og hvor træt end hun var, *noget* Vederkvælgelse var der dog at finde, derude i fri Luft.

Et Strikketøj tog hun i Haanden, men saasnart hun havde sat sig, lagde hun det fra sig paa Bænken. Nu, da Arbejds-

selen ikke længere spændte, nu kunde hun ikke mere noget. Hun sank helt sammen, og Hænderne faldt hende slappe ned i Skødet.

Som hun sad her og døsede, kunde hun høre »Søster« og Ole Nybro prate med hinanden. Først var det den mærkelige Fingertut, han maatte interessere sig for, siden vilde hun, at de skulde lege, hun var en lille Kipkalv, der bissede. Det var naturligvis en Leg, der fordrede livlige Bevægelser af den, der skulde være Kalv, men Vogteren, der skulde holde i Enden af Tøjret, maatte sandelig ogsaa røre paa sig. Det gik en Tid, men blev da omsider Ole, der nu var ved at være en gammel Mand, lidt for livligt. Han forsøgte at snakke sig tilrette med den urolige Kalv, kunde de nu ikke godt lege, at Kalven for en Stund skulde gaa og græsse i al Fredelighed, f. Eks. mens Hyrden tog sig en lille Middagssovn, foreslog han.

De legede paa Grønsværen lige udenfor Haven, Kirstine kunde gennem Bladhanget se dem begge to. »Søster« havde faaet et langt Tøjr om den ene Arm, og Ole sparkede Tøjr-pælen fast i Grønningen, hvorefter han lagde sig til at sove til Middag paa en Bænk, der stod opad Hyldehækken.

Det varede dog ikke længe, før Kalven begyndte at kede sig, den fik hurtigt Tøjr-pælen revet op igen og kom hen og snusede til Ole, der nu forestillede at sove gevaldigt og snorke-ede til, saa det kunde høres langvejs bort.

Under disse Forhold glemte »Søster« nok, at hun var en firbenet. Hun fik Lyst til at komme op og sidde paa Bænken hos ham, der kunde snorke saa rent overdaadigt, og masede paa for at faa sin lille Bagdel løftet op i denne Højde; saa lille hun var, kneb det lidt, men omsider lykkedes det da.

»Søster« var i en lille lyserød Kjole med Bukser i samme Farve, og Ole vaagnede jo op af den fingerede Sovn og saa med største Forbavselse paa den lille lyserøde Bagdel, dør lige foran sig.

»Men hvad Søren er det dog for en lille lyserød Nomse, der kommer stikkende her, lige op i Næsen paa Onkel Ole?« — udbød han i svimlende Overraskelse.

»Ha, — »hvad Søren!« — — »Nomse«, — haha, hvad er det?« — lo »Søster«. — »Sig det igen, Onkel Ole, sig det igen, — — ja, det morsomme, — — det med »hvad Søren!« — og »Nomse!««

Og der var ikke andet for, end Ole maatte gentage sin »Vittighed«, — hele Udbrudet, og nøje som det lød for.

Og »Søster« lo endnu mere henrevet, her var et Par Gloser, hun ikke havde hørt før, og de forekom hende nok at være et pragtfuldt Tillæg til hendes Ordforraad.

»Sig det igen, Onkel Ole! — Sig det igen!« bad hun og lo af fuld Hals over Gentagelsen. Tilsidst rev hendes Glæde ogsaa Ole med, saa ogsaa han lo af den barnlige Galskab.

»Nu fik jeg endelig Succes,« — lo han, — »sikken Succes!« og de vred sig af Latter begge to.

Selv Kirstine, der sad tung og træt derinde i Haven og hørte paa deres fælles Morskab, maatte smile.

— Ja, Ole Nybro, ham holdt hun saa meget af, det dejlige, gamle, kærlighedsfulde Menneske. — Til en rigtig Familie hørte ogsaa en *Gammel*, det var altid hyggeligt og godt med en Gammel i Gaarden, — end sige da en som Ole, saa god og kærlig, han var.

— Ole Nybro havde en lille Kapital, han betalte lidt for Kost og Logi, saadan havde han helst villet det, og saa gik han forøvrigt og passede sig selv. Han gik fremdeles rundt hos Folk og agiterede for Afholdssagen og havde virkelig ogsaa, nu, siden han fik Harreborg i Ryggen, haft stort Held med sig paa denne Egn, navnlig blandt de unge. Og oppe mellem de fordrukne Igelsefolk havde hans Agitation været af rentud forbløffende Virkning. Der sad en hel Landsbys Beboere og hutlede ved deres Ejendomme, der var ikke een Gaardmand, der ikke var lige paa Fallittens Rand, og det var saamænd det samme med Husmændene. Alle saa drak de til den store Delirium, ofte Døgn ud og Døgn ind. Folk, der skulde fare ad Vejen til og fra Stationen, turde knapt køre igennem Byen af Frygt for Raaheder og Fuldskabsoverfald, eller Hujen og Vrælen, der fik Hestene til at løbe løbsk og lave Kørselsulykker.

Nu var alt dette helt forandret.

Næsten alle var nu gaaet med i Afholdsforeningen, og næsten alle var siden bleven — ikke blot ædruelige, men arbejdsomme og dygtige Folk, nogle af dem rene Foregangsmænd som Landbrugere, Mænd af den Slags, enhver Egn kunde være stolt af. — Alle Gaardene, ja, hele Byen havde faaet et helt andet Udseende, og det i Løbet af bare tre, fire Aar. Et Par Stykker var der, som havde dyrket »Kong Alkohol« saa grundigt og saa længe, at de endte som uheldbredelige Delirister. Men dem havde nu Døden taget, og de var hurtigt bleven erstattede af nye Folk, der stræbte fremad som de andre. Og nu

var det en hel Lyst at komme op og se, hvor alting groede deroppe, der syntes at være en hel Kappelstrid mellem Beboerne om at hæge og hygge om Huse og Haver — om det, der i Landskabet tegnede sig som *Hjem*.

Jo, Kirstine fortrød ikke, at hun i sin Tid havde faaet sendt Bud efter Ole Nybro. Hun følte hans daglige Nærvær som en varm Hygge, en hel Rigdom, og havde jo tydeligt Syn for, at han havde haft Betydning langt derudover: Han havde været med i det, som hun paa sin egen halvbevidste Maade altid gik og drømte om: At hendes *Stand* maatte have Fremgang, — at der maatte blive noget stort og værdigt ud af *Bondestanden*.

— Kunde den Hygge og Rigdom mistes?

— Kunde hendes Hjem mistes?

— Kunde hun blive sat ud i Ensomheden, langt udenfor alt det, der groede og gik fremad?

— Ole og lille »Søster« blev ved at pludre med hinanden og lo og legede. De havde det godt sammen, det var let at høre. — Et Barn og en Gammel, ja, de vidste at skatte hinanden. — Under andre Forhold vilde Kirstine være bleven varm og rig ved at sidde og høre paa dem, nu blev hun syg i Sindet og forpint af Uro og Utryghed.

— — —

Noget efter kunde hun ud gennem Studentens aabne Gavlvinduer høre ham gaa og synge inde paa sit Gavlkammer. Det var dog kun en enkelt Strofe, ikke Sangen i sin Sammenhæng, hun kunde høre. — Men det var nok noget om grønne Vange og blomstrende Enge, om legende Lam og kaade Føl, om naar Rugen drær, eller naar Bonden kørte Hø hjem, kort sagt om alt saadant, som man havde om sig hver Dag og kendte saa godt. Han skrev selv saadanne Sange, og at høre ham synge disse eller andre skønne, danske Sange, det var ogsaa noget af det, der kunde gøre hende varm og glad og faa hende til at føle sig som en rig.

Han kom til dem en Gang ifjor Efteraar, Studenten. Han var en Bekendt af Simon Godsk, og det var Simon, der en Aften kom med ham. Han vidste, at Kirstine holdt meget af Sang og Musik, og Studenten havde baade en Violin og en god Sangstemme og kunde bruge begge Dele godt.

Han var en fattig Bondestudent, og om han kom videre

med Studierne kunde kanske være tvivlsomt, men kunde han komme til at skrive Sange om alt det herlige herude paa Landet. — Ak, hvor vilde hun gerne opleve det.

Da hun blev klar over, at han ikke havde noget at leve af og heller ikke ret vidste, hvor han skulde ty hen, fik hun Holger overtalt til at tilbyde ham Husly og Ophold paa Harreborg mod, at han paatog sig at holde Skole for Knud og »Søster«. Man var ikke veltilfreds med den Undervisning, den gamle affældige Degn, man havde, gav; Hauge vidste, Kirstine holdt ikke af, Børnene gik i Skole hos ham, saa her tilbød sig maaske en anden Udvej.

Studenten havde med stor Glæde og oprømt Taksigelse sagt ja til dette Forslag og mødte allerede Dagen efter med Violinen paa Nakken og en stor Vadsæk fuld af Bøger i Haanden. Da man under Besøget havde vist ham Kammeret, han skulde bo i, havde han straks opdaget, at der var en herlig Udsigt deroppe fra, ud over Sø og Bæk, Enge og Bakkedrag, saa han havde næsten ikke sovet om Natten, fortalte han, for Uro og Længsel efter at tage sin nye Bolig i Besiddelse.

Han var en glad Sjæl, der fyldte Huset med Sang og Spil og munter Snak, — men med Skolegerningen var det rigtig nok ikke bleven til meget, ja, i de sidste Maaneder saa det nærmest ud, som han helt havde glemt, at det var herfor han fik Logi og Føde, Lys og Varme. Skulde Børnene have Undervisning, var det Kirstine og Margrethe Juel, der maatte give dem den. For »Søsters« Vedkommende betød det jo endnu ikke stort, men for den kvikke, tiaarige Knud var det galt. Hauge havde ogsaa et Par Gange knortet lidt over dette Forhold. De var jo ikke Velhavere, der kunde tillade sig at have for mange ledige Hænder i Huset, havde han ytret. — Men Kirstine havde bedt for Studenten, saa mange Munde, der var at lave Mad til, betød det kun lidt med *et* Menneske mere eller mindre at mætte. Det var Udredningen af rede Penge, det kneb med, men her var der jo ikke Tale om at skulle ud med Løn.

Hun gentte i Stilhed paa den Tro, at der skulde blive en rigtig *Digter* ud af den Student, en, der kunde skrive Sange om alting herude i Bondelivet, saa Bonden selv lærte at forstaa, at hans Gerning var ikke Trælleviv, men den skønneste og herligste af alle.

Var det saa ikke skönt, om de her paa Harreborg kunde give ham Ly nu, mens han gik og øvede sig?

— Aaja! — Alt saadant hørte jo med til Holgers og hendes

Hjem, — det levede dør og groede dør — men hvis dette Hjem gik i Stykker — hvad saa?

— — —

Solen skinnede saa straalende smukt denne Eftermiddag, et stort Rosenbed i Kanten af Plænen sendte sin dejlige Duft ud over Haven, og oppe i det store Asketræ bag Bænken sad en Solsort og slog Triller omkap med lille »Søster«, der stadig lo og legede omme paa Grønningen hos Ole Nybro. Men Kirstine sad med bøjet Hoved og Haanden over Øjnene. Hun græd.

IX.

RUNDT I LANDSBYEN.

DET var ved Halytotiden, at Ove Rørdam kom slentrende ned ad den dunkle Nøddegang i Præstegaardens store Have. Han gik langsomt og med Hænderne i Jakkelommerne; Blikket vendte ned i Grusgangen.

Da han naaede frem til den hvide Havelaage nederst i Haven, tog han et Brev op af Lommen og stod lidt og vendte det mellem Hænderne, mens et ironisk Smil sad og lurede ham i Mundkrogene.

Brevet var aabnet og aabenbart ogsaa allerede læst. Han trak det ud af Konvolutten, men kiggede blot efter et bestemt Sted paa anden Side. Da han havde set, hvad han søgte efter, gemte han det igen.

»Mon det skulde gaa saadan, at man er helt overflødig?«

Han tog Straahatten af og strøg sig et Par Gange tankeløst over Haaret. Det ironiske Smil sad stadig paa Lur i Mundkrogene, men antog efterhaanden et Anstrøg af Malice.

— — I Morges, da Kapellanen og han sad og snakkede over Kaffebordet, og han fik betroet, at den anden i største Stilhed gik og rugede over Planer til en Højskole her i Thorsted, kom han til at ytre: »Naa, saa kan man vel engang komme herud hos Dem og faa Engagement som Højskolelærer?«

Det var en Bemærkning ganske hen i Vejret, men sandelig

om ikke Gejstligheden øjeblikkelig iførte sig sin fulde Rustning.

»Det kan jeg straks sige Dem, Ove Rørdam, De ikke kan. En Højskole med en aabenlys Fritænker som Lærer er en Umulighed.«

»Naah, — der skal vel ogsaa doceres andet end Kristen-dom?«

»Ja; men med en Fritænker til Lærer vilde der forøvrigt ingen Elever blive at »docere« for.«

»Er De vis paa det?«

»Absolut. En saadan Højskole vilde være dødsdømt fra første Færd.«

Ikke et Sekund havde det været i Rørdams Tanker at søge Plads som Højskolelærer, men saa heftigt den anden tog paa Veje, blev han ved at fastholde Fiktionen. Han vilde give Kapellanen Lejlighed til at udkramme alle sine Modgrunde. Men der var nok ikke flere. — Højskolen var bygget paa kristeligt Grundlag, og der kunde kun Kristne undervise, — ligemeget hvilke Fag end man nævnte. — Og den Højskoleforstander, der vovede at engagere en Ikke-Kristen som Lærer, kunde spare sig al Undervisning, for der kom ingen Elever.

Tankegangen var ikke ny for Rørdam, men alligevel interesserede det ham at høre Studentertidens *Rebel* saa kategorisk forfægte sin Anskuelse.

— — —

Ved Frokosten inde hos Faderen havde Samtalen mest drejet sig om Sønnens Doktordisputats. Dens Emne var »Horats satiriske Digtning, særlig set i dens Forhold til ældre romansk Poesi«. Faderen, der havde en gammel Kærlighed til Latinen, havde her gjort mange ikke uinteressante Spørgsmaal, især i sproglig Henseende. Sønnen syntes, de sad og snakkede helt godt sammen, og var allerede ved at haabe paa, at han her havde fundet en Nøgle til den Gamles Indelukke. — Endmere steg hans Haab, da Faderen noget efter begyndte at tale om Elise Bruuns Død. — Det var saa trist, syntes Faderen, at »den søde Pige skulde dø saa ung«. Det gjorde ham meget ondt for hendes Familje, og at hun var bleven begravet ude i det fremmede, forøgede jo Sørgeligheden, mente han. Men han havde nylig faaet Brev fra Pastor Bruun, og deraf vidste han, at det var hendes eget Ønske, der var sket Fyldest.

Ove Rørdam bekræftede dette.

Saa blev der en Pavse. Sønnen saa fra Siden over paa Faderen: Vidste han noget? — Det sagde hans Ansigt intet om. Det saa bare som sædvanlig fjernt og lukket ud.

Men saa rejste han Hovedet og saa over paa Sønnen:

»Var I trolovede?«

»Nej. Det har vi aldrig været.«

»Havde det heller ikke været i dine Tanker, at hun skulde være din Brud?«

»Jo, Far.«

»Naa.«

Faderen strøg sig over Panden og saa ned:

»Ja, saa var det vel derfor hun døde?«

»Hvad var det, — siger du?«

»Ja, var hun maaske heller ikke en Troende?«

»Jo.«

»Det mente jeg nok; men saa kunde der jo heller aldrig have groet nogen sand Lykke mellem jer.«

Sønnen blev rød. Han mærkede, hvor den gamle, vilde Vrede og Trods mod Faderens stejle Ufordragelighed kogte op i ham, men beherskede sig: Her hjalp jo ingen Appel, for her var ikke noget at appellere til.

Men saa var her jo ogsaa selvsagt med det samme lukket af for Sønnens Trang til at tale fortroligt med Faderen om sit Hjerteanliggende.

Ligesaa umulig han i Kapellanens Øjne var som Højskolelærer, ligesaa umulig var han i Faderens som Ægteskabskandidat for Elise Bruun, — og Grundlaget for Kassationen var det samme for begge.

Det var jo i og for sig ikke noget nyt for ham, men det havde alligevel virket som noget af en Overraskelse her, paa to vidt forskellige Punkter, næsten samtidigt at blive stillet Ansigt til Ansigt med sin egen — ja, skulde man sige *Uanvendelighed*.

— — —

Nyt var derimod det Dilemma, Brevet, der kom nu i Midt-dags, havde bragt ham.

Ved Middagstid havde man haft Post i Præstegaarden. Foruden »Dagbladet«, som Faderen holdt, havde Rørdam i Korsbaand modtaget to andre københavnske Aviser fra igaar,

og alle tre Blade havde en næsten enslydende Notits om et »Opsigtsvækkende Sammenstød i Kristen Bernikowsstræde«. — Det var mellem »en nylig fra Udlandet hjemvendt Litterat« og »en berømt Forfatter af semitisk Afstamning«, Sammenstødet var sket, stod der; at det var endt paa Pilestrædes Politistation, havde de ogsaa alle tre. Derimod syntes kun de to at fortrøste sig til, at »de hede Herrer næppe slap uden en Bøde for Gadeuorden«.

Af denne Notits var det, Bestyreren ved den Skole, hvorfra Rørdam havde faaet Tilbud om Ansættelse, havde taget Anledning til »i al Venskabelighed« at meddele, at denne Affære havde berørt ham meget pinligt. »Hvis det, som Rygtet gaar,« — stod der videre, — »er Kampen om et skønt Væsen af det svage Køn, der har været Aarsag til det natlige Sammenstød, saa vil De forstaa, det kan blive en delikat Sag for en stor Skole at engagere en Mand, der paa denne Maade vækker offentlig Opmærksomhed om sit Navn. — Som De jo maa være klar over, har Skolefolk, der baade i religiøs og politisk Henseende nærer frisindede Anskuelser, det for Tiden alt andet end let. Af de Elever, der søger min Skole, er det jo dog kun et Mindretal, der kommer fra ikke-konservative Hjem, alene dette Forhold maner til stor Forsigtighed; men bortset herfra, saa er det ogsaa min personlige Mening, at tillader man sig at hylde uautoriserede religiøse og politiske Anskuelser, saa bør man stille strenge Krav til sig selv i *moraliske* Henseende. Heri mente jeg forresten, at vi var enige?

Nok er jo vor Kirke- og Kultusminister berømt, eller *berygnet* — for sine galante Historier, ja, sigtes jo nu endda aabenlyst for Besøg i obksøne Gaders Dueslag, og det kan vel heller ikke undgaas, at just dette Forhold maa bidrage til at sænke det almindelige moralske Niveau, men for Folk af vor Dannelsesklasse skulde man jo dog ikke mene, at en Scavens's Friheder kunde øve nogen Paavirkning.

Jeg erkender, at jeg har givet Dem Tilbud om Timer ved min Skole, — (Det er Løgn, min Herre, det var en *fast Ansættelse*, De tilbød mig!) og mit en Gang givne Løfte staar jeg fremdeles ved; — (En Mand er en Mand osv. Haha!) men hvis De fremdeles ønsker at undervise hos mig, vilde jeg meget gerne, at De, saasnart De atter kommer her til Byen, vil komme op og tale med mig. Det var jo dog muligt, at om De, i al Fortrolighed, vilde lægge Kortene paa Bordet, og man kom til Bunds i Sagen, det da kunde vise sig, Affærens Foranled-

ning ikke er saa letfærdig, som den forblommede Notits kan lade ane.«

Oh, Menneskehed! Hvad er detteher? — Han lo, men samtidig stod han og drejede forundretspørgende paa Hovedet: — Hvad mener egentlig Manden? — »Lægge Kortene paa Bordet?« — Haa! — Hvilke Kort? — Hvis Kort? — Det undrer mig næsten, at min faderlige Ven, Hr. Skolebestyrelsen, ikke anbefaler mig at gaa op til Hs. Excellence Scavenius og »lægge Kortene paa Bordet« for ham, i tryk Tillid til, at jeg der vil finde fin Forstaaelse af en lille galant Historie. Ha! — Ja, eller naar nu Manden er saa aabenlyst betrængt for at blive fri for min Undervisning, hvorfor giver han mig da ikke et lille, »fortroligt« Vink om, at jeg burde søge Ansættelse i en af Statens Latinskoler, da det muligt vilde mere Hs. Excellence at give mig et fedt Embede til Tak for Smørelsen, jeg gav Doktorens Rygstykker? Det er jo dog en velkendt Sag, at Dr. Israel er alt andet end elsket af Højreregeringen.

Huf! — Han strøg sig nedad begge Ærmer, som han børstede Utoj af sig; det Smil, der laa ham om Munden, var baade besk og bidsk, og den hektiske Rødme, der skød op over hans Pande, forraadte ogsaa en stærk Sindsbevægelse. — Han tog en Cigar frem og skar Spidsen af den, men fik ikke tændt.

— Hvor findes mon de, jeg skal staa sammen med? — — Er der ingen Sted Brug for mig? — — Et Produkt af Tidsstrømningerne kan man vel nok kalde mig, men altsaa ikke noget *heldigt*. — — En brødløs vel, og en hjemløs?

Han lagde Haanden op om Havelaagens Haandtag og blev staaende saadan.

Alligevel — underligt nok — men jeg har vist aldrig været saa tilfreds med mig selv som just nu. — Lige fra jeg for to Aar siden tog ned til Schweiz, til den syge og fortvivlede Elise, til nu, synes jeg som alt, hvad jeg har sagt og gjort, har staaet i den nøjeste Samklang med mine inderste Tilskyndelser, — — ogsaa det ilde ansete Optrin forleden Aften.

Han drejede langsomt Hovedet, som saa han sig søgende rundt.

»Ja, virkelig.« — sagde han halvhøjt, — »saadan er det.«

Han stod lidt endnu, saa fik han Laagen op og kom ud; og nu lo han muntert og godt. Her staar man og spekulerer over saadanne Bagateller og glemmer rent, hvilket vigtigt Forehavende, der ligger lige for: Han skulde rundt i Landsbyen og gøre Visit hos sine gamle »Bysbørn«. — Hah, ja, han

syntes næsten, som han allerede kunde lugte Grethe Isaks Kaffe.

Smilende slentrede han frem ad Stien, der løb op over Markerne.

*

*

*

Det havde altid været en fast Regel, at han en af de første Dage efter sin Hjemkomst gik rundt i Gaardene og hilste paa sine »Bysbørn«. Det var ogsaa en Leveregel, hans Far i sin Tid havde indprentet ham, hvad der var forøget Grund til, at han denne Gang vilde skynde sig.

Vel havde Ove Rørdam ikke gaaet i Landsbyens Skole, han havde de første Aar haft en Lærerinde derhjemme, og siden kom han til at søge Skolen inde i Købstaden og fik en lille Nordbagge at ride paa. Men her var jo ikke andre Mennesker af »Stand« end Præstens, saa skulde Drengen have Omgangsfæller og Legekammerater, maatte det blive Bøndernes Børn.

Og det blev det.

Som naturligt var, blev Præstens raske, flinke Dreng godt forkælet af Landsbyens Folk. Der var jo kun det ene Barn i Præstegaarden, og stod noget af Selskabelighed paa et eller andet Sted, skulde man selvsagt altid have »Præstens Ove« med. Og saadan var det ogsaa bleven ved at være, selv efter at han var bleven Student og kom hjem i Ferierne med Kammerater og unge Fætre og Kusiner. Præsten syntes nok imellem, det blev for meget med »Omgangen«, Jomfru Faurskov ogsaa, men hvordan begrænse den? Sagde man Jatak! til Indbydelsen fra den ene Gaard, var der jo straks syv, otte andre, man ikke kunde sige Nejtak! til.

Da Rørdam siden kom til København for at gaa »den sorte Skole« igennem og blev en »studiert Herre«, som man sagde, og der ogsaa blev længere imellem Ferierne, kom der jo nok som lidt mere Afstand mellem ham og Thorstedboerne, men det var vist ikke hans Skyld. Egentlig var han kommen til at sætte større Pris paa sine Landsbyvenner, jo mere han paa sin Maade fik dem paa Afstand.

Han glædede sig virkelig hjerteligt til at gaa huskendt rundt fra Hjem til Hjem, komme til Sønnerne ude i Marken og smaasnakkende følge dem i Furen bag Ploven, træffe dem i Engene eller paa Høstageren, hvor nu deres Arbejds-

plads traf at være. Han havde ogsaa sin Fornøjelse af at kigge ind ad de aabentstaaende Bagdøre og overraske Konerne eller Pigerne ved Opvasken, ved Vaskebaljerne eller i Dejtruget for ikke at tale om, naar det var Bryggedag, og det lugtede sødt af det nye Urt-Øl og beskt, men friskt af Humle og Malurt, mens Dampen fra den kogende Gruekedel stod som en hel Farlighed ud over den aabne Halvdør.

Jo, naar man kom fra Lektierperiet i Hovedstaden, fra Pensionaternes tilfældige Sammenrod af Gæster, fra Punchesoldene i Studenterforeningen, fra hidsige, men ungdommelige Kammeratdiskussioner, fra Professorernes mer eller mindre sejgtflydende Forelæsninger og Examinernes nerveopslidende Pinagtigheder, — jo, saa var det en fin Fornøjelse, en hel Berigelse at dumpe midt ned i den gamle Landsby og gaa rundt til dens gammeldags trohjertige Beboere. — Fornøjeligt ogsaa at sidde og høre dem berette om de store Omvæltninger og vældige Begivenheder, der var sket siden sidst, man var der, og saa man selv sad med en tryk Følelse af, at alt saa at sige var fuldkommen uforandret.

Saa kom jo hertil, at Rørdam gik fra Theologien og blev Filolog, da fik hans »Bysbørn« en forøget og ny Interesse for ham: *Sproget, Dialekten*.

Jaja, en Rundtur i Landsbyen blev aldrig forsømt. *Noget* mere end han sig jo nok *over* sine gamle Venner, men meget mere *med* dem. Han hyggede sig hos dem og plejede at gaa fra dem, munter og veloplagt.

— Nu var det næsten tre Aar siden, han sidst var hjemme; for ham var meget forandret siden da, og hvor ellers han færdedes, gik han jo om med en Fornemmelse af, at han ogsaa selv var meget forandret. Men naar nu han kom omkring her i den gamle By, kom rundt til Barndommens Legekammerater og alle de andre gammelkendte og uforanderlige Mennesker, vilde da ikke den vante, varme, muntre og livstrygge Stemning atter gro op i ham?

Aajo, han syntes ligefrem, han kom til at længes efter dem, de kære, jordfæstede Thorstedbønder, og paaskyndte uvilkaarligt sin Gang for at naa frem.

— — —

Der var i de mellemliggende tre Aar naturligvis sket visse Forandringer i Byen, baade i Ejendoms- og Familjeforholdene.

En Søn hêrfra var bleven gift med en Datter dêrfra, et ungt Par havde faaet Skøde paa den nærmere betegnede Gaard, mens to Hold unge Ægtefolk af Ove Rørdams jævnaldrende var kommen ud paa Hedemarken at bo i to flunkende nye Udflyttergaarde, der laa og prangede med spidse Gavle og nymodens Kørelader ovre ad den samme Kant som den ligeledes nye *Harreborg* osv.

Jomfru Faurskov havde i Formiddags omhyggeligt sat ham ind i disse Omskiftelser, for at han, som hun sagde, »kunde passe paa at komme til de rette først«. — Der var jo nemlig nogle iblandt, om hvem det vidstes, at de absolut vilde tage det som en Krænkelse, hvis Besøget dêr blev skubbet ud til en anden Dag.

Jens Isaks var den Gaard, der laa Præstegaarden nærmest, og det var jo da naturligt at begynde her.

Han kom vesten ind i Gaarden, og straks han var indenfor Porten, saa han, at baade Vinduer og Døre stod paa vid Gab, men Mennesker saa han ingen af. Han vidste, at Jens Isaks Datter, Malene, var bleven gift med en af Claus Kjær-gaards Sønner, og at det nye Par gik sammen med de gamle her paa Gaarden. Her skulde altsaa være to Familjer, og han mærkede ikke menneskeligt Liv. At de skulde sove til Middag var ikke troligt, for saa vilde Folk jo netop have Ro og lukke Dørene. Naa, vanskeligt ved at komme ind var her jo altsaa ikke, og han gik frem og bankede paa den aabne Dør.

Nej, her var ingen hverken at høre eller se. Døren til Sovekamret stod ogsaa vidaaben, men Sengene stod tiltæppede, saa dêr var ingen. Ogsaa Døren ud til Køkkenet stod fuldt opslaaet og derfra igen og ud til Bryggerset og til Gaarden. — Ingen at se; — men paa Komfuret stod en stor Thekedel og bobbelkogte, saa det dampede og spruttede til alle Sider, og en Høne havde fundet Vej herind og var hoppet op paa Køkkenbordet, hvor den stod og hakkede i en Grødlevning. Begge Dele maatte være forkert, og han fik Hønen jaget ned og ud i Gaarden, den voldsomme Kedel turde han ikke røre ved.

Hvad kunde dog staa paa, siden man saadan rendte fra alting?

Øst i Gaarden var et Gaardsled, og her gik han hen og kiggede ud; da fik han Øje paa baade Grethe Isak og den unge Kone, Malene; de stod ovre ved Hans Hermans i Vihøj sammen med to, tre andre af Byens Koner, men da de syntes at være saa fordybede i Samtale, at de slet ikke mærkede noget til

ham, vilde han ikke forstyrre. Og saa gik han videre ud ad Vejen.

Nu havde han jo set, at baade Jens Isaks og Vihøjs Beboere var stærkt optagne, saa vilde han prøve paa den anden Side af Vejen. Her var den første Gaard Claus Kjærgaards, »store Klaus«, — som han sædvanlig nævntes, mon man ikke her skulde træffe Folk? — Her saa ihvertfald mere tillukket ud, konstaterede han, da han kom ind paa Gaardspladsen. Her lugtede ogsaa af Kaffe, hvad nok kunde tyde paa, at han var kommen til et beboet Sted. Men da han kom ind i Stuen, mødte der ham akkurat den samme Mennesketomhed som hos Jens Isaks. Han prøvede at banke paa ud til Køkkenet. Der blev ikke svaret, men han kiggede alligevel derud. — Javel, Madam Brun stod og havde det livligt, Kaffen kogte, saa den stod ud af Tuden i en smælddampende Straale, hvad da, saavidt han vidste, var rent utilladeligt. Men hvor Pokker var da de gode Kvindfolk henne, der skulde passe paa den Slags?

Han stod lidt og lyttede derinde i Stuen, men da der stadig ikke var Tegn paa det mindste Liv nogetsteds, listede han ogsaa ud herfra. Han vilde gaa om til Gavlen for at se, om der muligt skulde være nogen i Haven.

Jo, ganske rigtigt, der saa han nede ved Havelaagen tre tykke Madamser staa; den ene var Lise Kjærgaard, det var tydeligt nok, og om han ikke tog fejl, var en af de andre Lucas Pedersens Kone. Dybt henførte i Samtalen var de alle tre, det saas tydeligt af de mange livlige Fagter og Hovednik, hvormed hver især gav sit Bidrag til Diskussionen. *Hvor* vigtigt Emnet var, der havde drevet dem sammen, maatte man vist ogsaa kunne skønne deraf, at de to af Konerne stod med opsmøgede Ærmer og den tredje med et Viskestykke over Armen, hvad jo kunde tyde paa, at de var rendte lige fra Vaskeopbaljerne. Saadan plejede sandelig ikke Gaardmandskonerne at turde vise sig udenfor Hjemmene, saa der var ingen Tvivl om, at det var noget særegent, der havde drevet dem ud.

Men saa ivrigt de tre syntes fordybede i Samtalen, havde han heller ikke her Lyst til at forstyrre og drev saa videre igen.

Da han naaede om til Vejlgård saa han ude fra Vejen, at der inde i Porten stod seks, syv af Byens Mænd. Ogsaa de var ivrigt optaget af at drøfte et eller andet, hvad saa det var? — Han kunde se det, længe før han naaede Gaarden, af den Livfuldhed, hvormed de gestikulerede og gebærdede sig. En

talte paa Fingrene og syntes at komme til et Facit, som han slog fast med et Klap i Hænderne, en anden vrikkede tvært paa Skuldrene og slog afværgende ud med højre Haand, og Snakken var saa højroret, at Ove Rørdam momentvis kunde høre den helt herop til Vejen uden dog at skelne Ordene, der blev sagt.

Det var altsaa ikke blot Kvindfolkene, der løb sammen til en Sladder, ogsaa Mændene havde noget at drøfte. Hvad Pokker mon det var, der stod paa?

Naa, lad dem sludre. Han skulde ikke forstyrre dem.

— Da han naaede om i Nærheden af Lucas Pedersens, var der en lille Forhøjning i Terrænet; herfra kunde han se ned over en Del af Hjemmene i Byens Østside, og det blev ham nu tydeligt, at der var Uro allevegne. Ligemeget hvorhen han vendte Ansigtet, kunde han se Mennesker staa i snakkende Klynger eller færdes med Il mellem Gaardene.

Et Øjeblik var det i hans Tanker, at der kunde være sket et eller andet Ulykkestilfælde, under saadanne Forhold kunde han erindre at have set en lignende Trang til at slippe al Slags Arbejde og løbe sammen for at snakke. Men, nej, han huskede paa Mændenes ivrige Fagter og Gebærder, det maatte være noget andet i Dag, noget, som man ikke var helt enige om. Hvis han traf paa nogen, vilde han dog spørge.

Som han tænkte det, kom der midt paa Landevejen to Koner imod ham. Den ene, som var noget svær, var Peter Clemmensens Oline, den anden varede det noget, før han kunde kende, men omsider gik det op for ham, at det maatte være den lille, fine Inger Duedal, hun var bleven gift med en af store Clausens Sønner, vidste han, og boede nu ude i en af de nye Udflyttergaarde.

Rørdam standsede for at hilse paa dem, og efter at nogle høflige Bemærkninger om Glæden over atter at mødes og det fine Sommervejr m. m. var vekslede, spurgte han dem om, hvad der var paa Færde i Dag, siden alle syntes at være paa Farten.

»Er alle paa Farten?« spurgte Oline og saa sig nysgerrigt rundt.

Rørdam fortalte om de tre forgæves Besøg, han havde gjort, og gjorde opmærksom paa, at det jo ikke vilde være gaaet ham bedre, om han var kommen ud til Peter Clemmensens eller hos Visti Kjærgaards, der vilde han jo ihvertfald

heller ingen Koner have truffet hjemme, saa noget aparte mente han, at der maatte være paa Færde.

Inger rødmede, som hun ogsaa havde for Skik, før hun blev gift. Hun sagde ikke noget, men Oline var mere meddel-som. Hun fortalte om et nyt Mejeri, der skulde bygges her-nede midt i Thorsted. Det var Kræn Højgaard, der vilde bygge det, men det skulde da ellers være til dem allesammen, — »ja, forstaar sig, til vi andre *Gaardfolk*,« — tilføjede hun med Eftertryk.

Et Mejeri? — Jamen, de havde jo et Mejeri. — »Den store Dampskorsten deroppe,« — Rørdam pegede op mod Harre-borg, — »er det ikke en Mejeriskorsten?«

Jo—oh — — vist var der et Mejeri paa Harreborg, men — Oline smilte lidt smørret, det syntes næsten som det netop var det fornøjelige ved Sagen, at de nu fik *to*. Oline fortalte op om stort Kohold og megen Mælk, om fine Smørpriser og mange Penge at tjene. Rørdam var ikke inde i praktisk Land-brug, saa han kunde daarligt følge med. Men efterhaanden begyndte han at faa en Anelse om, at det interessante ved Foretagendet vist var, at Holger Hauge skulde drilles. Men hvorfor *det* skulde være en nyttig, endsige, som det syntes at fremgaa af Olines Tone, en *fornøjelig* Handling, det kunde han ikke ret blive klog paa. Hvorfor var den skikkelige Kone saa skadefro? — Lignede det Thorstedboerne?

Deres Samtale endte med, at Oline meddelte ham, at der nu om lidt skulde være Møde i Byen »om det hiele Kjørsam-mel«, som hun sagde, der kunde han jo tage med, saa fik han ordentlig Besked.

»Ja, Tak for Opfordringen,« sagde Rørdam, og saa skiltes de og gik i modsatte Retninger.

— Siden denne Holger Hauge kom til Thorsted, havde Rørdam ikke nogen Gang været herhjemme uden at have hørt ham omtale, og næsten altid paa en uelskværdig Maade. Selv havde han ikke noget stærkt personligt Indtryk af Manden, kunde heller ikke sige, at han følte sig umiddelbart tiltalt af ham, dertil gjorde Hauge Indtryk af at være ham en for udpræget *Affærsmand*. Men han havde faaet Følelsen af, at han var en Ka'l, der kunde sætte Skub i Tingene, og det kunde nu nok tiltrænges i Thorsted.

Da han f. Eks. i Middags blev overrasket over, at man i Præstegaarden fik Post uden selv at skulle hente den, havde Jomfru Faurskov forklaret, at det var et Fremskridt, man

kunde takke Holger Hauges Energi for. De første Aar, efter at han var kommen hertil, laa de og stredes om, hvorvidt den *kørende Post* skulde komme til Byen *hver* Dag eller kun 2 à 3 Gange ugentlig. Men Kræn Højgaard modsatte sig dette Fremskridt, de 2 à 3 Gange var mere end nok, hævdede han. Men en skønne Dag kunde Hauge ved at henvise til, hvor stor alene *hans* daglige Post var, faa Myndighederne til at indse, at det var en Nødvendighed ikke blot at faa Posten bragt *til Byen hver Dag*, men ogsaa, at ethvert Hjem daglig fik sine Postsager tilbragte. Og skønt endnu ingen af Nabobyerne havde opnaaet et saadant Gode, kunde Thorstedboerne nu *daglig*, takket være Hauge, faa baade Breve og Aviser lige ind paa Bordet.

Paa samme Vis var det med dette Forsamlingshus, de havde faaet bygget. Kapellanen havde i Morges fortalt om den Strid, der havde staaet i Byen, fordi Sogneraadet — hvad der jo forstaar sig, vilde sige *Kræn Højgaard* — havde forbudt at bruge Skolen til at holde Møder i, ligemeget om det var Afholds- eller politiske Møder, ja, end ikke Landbrugsforedrag maatte holdes i Skolen, *kun* kristelige Forsamlinger kunde tillades dør. Atter var det Hauge, der havde lagt sig i Selen, og trods den heftigste Modstand fra næsten alle dem, der havde noget at sige i Byen, ogsaa baade Præst og Degn — (kun Kapellanen havde holdt sig pure udenfor) — var Huset bleven rejst. Og skønt Rørdam syntes, det var en gruelig grim Kasse, og ogsaa fandt, at det var for grov en Spas, at de havde anbragt den saa at sige vis à vis Kirken, var han dog klar over, at i disse urolige Tider maatte det være af stor Betydning, de havde et Sted, hvor de uden at bede nogen om Tilladelse, havde Lov at samles.

Endnu et Træk havde Kapellanen fortalt om: Der var af nogle unge i Byen, dels af de mindrebemidlede Familiefædre som Simon Godsk og Gudik Gudiksen, Præstegaardsforpagteren og et Par af Husmændene, dels ogsaa nogle Haandværkere og Tjenestekarle og ganske enkelte af Gaardmandssønnerne, blevet dannet en Forening for Bladhold, d. v. s. at man i Fællesskab abonnerede paa Tidsskrifter, Ugeblade, Landbrugsblade og Rigsdagstidenden. Det var, som sædvanlig, Hauge der stod i Spidsen, og Kapellanen mente ogsaa, at det hovedsagelig var ham, der forestod Udvælgelsen, ligesom det vel ogsaa nok var ham, der havde den største *Profit* af Foretagendet, da han næppe selv havde Raad til at bestride et

saa alsidigt Bladhold, og han var da ogsaa den, der først fik Bladene til Gennemlæsning. Men, som Kapellanen rigtigt havde indset, var det en ikke ringe Opfriskning for hele Byen, der sivede ud af de seks, syv forskellige Tidender; thi vel var man i Thorsted naaet dertil, at næsten ethvert Hjem nu havde sin egen Avis, men det var fremdeles saa godt som udelukkende *Højreblade*; paa Hauges Bladliste fandtes dog baade »Dansk Folketidende«, »Dansk Kirketidende« og »Højskolebladet«, det var alligevel *noget andet*. — De to sidste Organer havde Kapellanen en Mistanke om, egentlig var efter Hauges Kones Valg, da han ikke ret troede paa, at Hauge nærede *aandelige* Interesser, men ligemeget med det. Bladene blev grundigt læste og det ogsaa af langt flere end selve Holderne, — han havde truffet at faa enkelte Eksemplarer i Hænde, de saa mere ud til at være tyggede end læste — og uden Virkning var de ikke.

Saadan var der bleven berettet for Ove Rørdam, og han havde ment at forstaa, at, alt i alt, var Holger Hauge en Mand, Egnen stod i en vis Taknemmelighedsgæld til; men at Menneskene nu en Gang ikke holdt af at erkende deres Gæld, heller ikke Taknemmelighedsgæld, var jo ikke noget helt nyt.

— Under saadanne Funderinger var Magisteren naaet over til Duedal. Her vidste han, at den brunøjede, underfundige Andrea, Store Clauses eneste Datter, var kommen ind som Gaardkone. Om han i sin grønne Ungdom havde *sværmet*, saa var det for hende. Han huskede især en Juleferie, fra den Gang de begge var omkring de tyve, han havde — Gud ved hvordan? — faaet fat i to Par Skøjter og fik lært Andrea at løbe paa Skøjter, en Sport, der ellers ikke dyrkedes mellem Bønder, og de foer sammen over Kærenes store, frosne Isflader Aften efter Aften, uskyldige, men fulde af Hede og Uro. — Der skete ingen Ulykker, og nu vidste han, at den muntre Andrea var lykkelig gift; thi de var nu og da ned gennem Aarene vedbleven at veksle Breve med hinanden, ligesom hun hørte til de nu ret faa af Byens Folk, han var vedbleven at være Dus med.

Allerede inden han naaede Duedal, saa han, at Andrea stod ude ved Havelaagen. Hun havde et lille Barn paa Armen, og et noget større hang hende i Skørterne.

Han gik straks hen og hilste hjerteligt paa hende og lykønskede hende baade til Giftermaalet og de to smaa, søde Poder, altsammen noget, der var kommen til hende i de for-

løbne tre Aar, hvor de ikke havde set hinanden. Han udtalte ogsaa sin Glæde over, at det just var bleven hende, der var kommen ind paa Duedal, den »allerkønneste af alle Sognets gamle, kønne Gaarde«.

Andreas muntre, brune Øjne syntes heller ikke at have tabt i Glans. Hun smilte fornøjet til ham og viste med spøgefuld Stolthed sit ligesaa brunojede Afkom frem.

»Naa,« — siger Rørdam, efter at de en Tid havde staaet og passiaret sammen, — »det var da rart omsider at komme til et Hjem, hvor ikke alle er paa Udflugt.«

»Er der ingen hjemme nogen Steder?« — lo Andrea. Det vilde hun saa gerne tro, men som han kunde se, havde hun jo faaet Tøjr paa og kunde ikke saadan løbe væk. Hun pegede paa de to smaa Børn. Havde de ikke været, skulde han saamænd have faaet at se, at ogsaa hun havde været paa Farten.

Han lo.

Ogsaa hendes Øjne gnistrede af Spøg og Underfundighed: — Ja, han kunde da se, at hun holdt sig her ved Havelaagen og Landevejen, saa han maatte jo kunne forstaa, at inden Døre kunde heller ikke hun være.

»Ha! Andrea, — hvorfor skulde man vel gøre sig bedre, end man er?«

Nej, naturligvis skulde man ikke det. Men vilde han nu ikke gøre hende den Ære at gaa med op og se hendes nye Hjem.

Det vilde han gerne, men syntes dog, at det, nu da han havde truffet hende, kunde opsættes til en anden Dag. Han kunde jo dog heller ikke forsvare at berøve hende Udsigten til Landevejen, lo han.

Han fik hende til at sætte sig paa Havediget med den mindste af de smaa paa Skødet og løftede den anden op ved Siden af hende. Saa kunde de jo snakke her.

Rørdam fortalte hende om Mødet før med hendes Svigerinde, Inger, og Oline Clemmensen, fortalte, hvad de havde sagt om det nye Mejeri, der skulde bygges, ogsaa at han af den korte Samtale med dem, af Olines Ord og Miner havde faaet det Indtryk, at det var Hensigten at hænge eller kvæle Holger Hauge, eller da saadan noget lignende, og at det vilde være Thorstedboerne en stor Plasér at se ham paa Skafottet.

Ja, det var rigtigt nok.

»Jamen, kæreste Andrea, det er da en noget haard Med-

fart at give Mennesket, hvad? — Har du rigtig betænkt, at det er meget faa, der overlever Skafottet?»

Javel. Men det var naturligvis først og fremmest Kræn, der var hævntrøstig. Fra ham havde Hauge jo vundet en stor Proces, og der var over tyve andre Ting i Vejen imellem dem. Men efterhaanden var de vistnok alle kommen til at ønske ham en varm Omgang. — »Vi Koner, vi staar ihvertfald alle parate, — *saadan*, forstaar du.»

Hun løftede med grumt Aasyn begge sine spændte Hænder op foran hans Ansigt og lod alle ti Kløer spille lystne for ham.

»Andrea, Andrea! — Er det de elskelige, trohjertede Thorstedkoner, du mener, der har Lyst til den Slags?»

»Ja, netop.»

»Jamen hør, Andrea, var det ikke en Gang, du fortalte mig, at alle — alle — Byens unge Piger var syge af Elskov til Hauge.»

»Jo, det kan godt passe. Vi kan forresten gerne sige *sindsyge*,« — svarede hun uforknytt. — »Men det var da, *før* han blev gift.»

»Bevares, javel *før*; men —«

— »Men, Ove, detteher med Forelskelse, vil det altid sige det samme, som det er en, man lider meget godt?»

Bedre fik hun sig ikke udtrykt, men saa alvorligt spørgende paa ham.

»Naah. — Nej, maaske ikke, Andrea; men der er da ogsaa nogen Forskel paa, om »man lider en meget godt« eller gaar rundt med Lyst til at rive Hovedet af vedkommende, — eller Øjnene ud af Hovedet.»

Han eftergjorde hendes Fagter fra før og viste Klørne.

»Ja, se, detteher med Hauges Mejeri, der skal slaas i Stykker, det kan du nok tænke er noget, der kommer fra Kræn Højgaard, og det har jo flere Grunde.»

»Er der Politik med?»

»Politik! Huh!« — Hun slog afværgende ud med Haanden, han maatte endelig ikke komme til hende med den Slags, for det forstod hun ikke noget af. Men forresten var der jo vist ogsaa det, at de ikke stemte ens, naar de skulde til Valg.

»Er Thorstedboerne stadig konservative?»

»Konservative?» — Hun havde ikke den fjerneste Anelse om, hvad det vilde sige. — »Men,« sagde hun, »Holger Hauge, ham siger de, er *Venstremand*, og de fleste af Gaardmæn-

dene her de stemmer jo vistnok ligesom Præsten og Kræn Højgaard, — endnu da.»

»Naa, saadan, Andrea, ja, saa tror jeg, at jeg forstaar jer.«

»Jamen, naar Kræn saadan har kunnet faa os allesammen med sig, ogsaa vi andre Koner, saa har det nu ogsaa en anden Grund.«

»Har det det?«

»Ja. Og du kan saamænd ogsaa godt faa den at vide lige rent ud af Posen: Vi tror ikke, Hauge er sin Kone tro; — der har du den.«

Rørdam sad lidt og sundede sig paa den Besked. Han vidste godt, at ægteskabelig Troløshed var meget sjælden her paa Egnen og betragtedes som en stor Fornedrelse, saa han kunde meget vel tænke sig, at hvis det forholdt sig, som Andrea sagde, vilde Helvede blive gjort Hauge meget hedt i Thorsted, — men —

»Hør, Andrea, ved du ikke, der er noget, der hedder *Sladder* og *Sludder*?«

»Og noget, der er det rene *Løgn* og *Opdigt*?«

Jo, det vidste hun naturligvis godt, men alligevel, — havde nogen set Røg nogensteds, uden at der idetmindste ogsaa var noget, der ulmede? Hun troede ihvertfald, at Snakken var rigtig.

Han trak paa Skuldrene og vilde føre noget andet paa Tale, men Andrea holdt fast ved Emnet. Hun fortalte om den unge Lærerdatter, som var kommen til Harreborg for at hjælpe Hauge med Regnskaberne, og som var den, man mistænkte for at være Ophavet til Ulykken. Hun fortalte ogsaa, at det var tydeligt for alle, Kirstine gik og var i tung og trist Stemning, og fra Pigerne paa Gaarden vidste man, at hun gik og skæmmede sig og saa' træt og sløj ud.

Rørdam tænkte paa sit Møde med hende i Aftes. Det var maaske dog ogsaa lidt aparte, at hun saa sent gik og vankede om alene derude i Haven. Men han sagde ikke noget herom, han stod bare og erindrede sig, at han altid havde følt sig saa tiltalt af denne lille, stilsfærdige Kvinde. Hendes alvorlige Ansigt var saa fint og rent i Udtrykket; naar hun smilte, kom Smilet ligesom langt borte fra, og det var varmt og smukt, men kunde ogsaa imellem overraske med et Anstrøg af Lune.

Han havde faaet tændt sig en Cigar, som ikke ret vilde tørkke, den makkede han en Del med.

»Hør, lille Andrea, er detteher nu ikke af de intime Ting,

som udenforstaaende helst skulde lade være at stikke Næsen i, — fordi, Andrea, at udenforstaaende ingen Besked ved, og derfor heller ikke kan dømme om Forholdene.«

Hun slog med Nakken: — »Hø, den Ka'! — Han kan bare vove at bære sig skidt ad mod Kirstine! — Hende kender du ikke, men du kan tro, at hun er istimirt imell' wos. Hende ka' vi li'.«

»Har der tidligere været nogen af den Slags Letsindigheder at sige Holger Hauge paa?«

Nejh, Andrea maatte indrømme, at det havde der ikke. For andre at se, saa levede han og hans Kone et smukt Familieliv, og det var vist netop derfor, at Folk var begyndt at faa mere Tillid til ham, — »saadan paa flere forskellige Maader,« — sagde hun og gjorde en stor, rund Bevægelse med Armen.

»Men nu, — nu skal han altsaa rent udstødes af Thorsted, og det paa den bare Mistanke.«

»Ja, du staar nok og ler af mig, og synes, det er nogen kønne Sladderhistorier, du bliver proppet med?«

Hun var bleven lidt hed i Kinderne og saa noget genert ud.

»Aa, Andrea,« — svarede han, »der er mere ubetydelige Ting, end du her fortæller om, der har bragt hele Folkeslag til at ryge i Totterne paa hverandre og slaas og kriges paa Liv og Død, saa du skal saamænd ikke genere dig.«

Saa fortalte han hende om den iltre Mand, han igaar havde mødt i Toget: — »Hele Landet staar i Brand!« — havde han gentagende udraabt. Da havde Rørdam siddet og fliret i Skægget og tænkt: — Kom til Thorsted, min Far, der vil du finde Fred og ingen Fare. — Nu havde Andrea jo belært ham om, at ogsaa her brændte det lystigt, ja, var helt fuldt af brandfarlige Sager.

— Naa, nu kom der en stor Flok nede paa Vejen med Kurs herind ad Byen til, saa nu vilde han gaa, før de naaede herop. Nu var han jo klar over, at det ikke nyttede noget at gaa paa Visit i Dag, for der var ingen at træffe hjemme. I Stedet vilde han saa gaa sig en Tur rundt over Bakkerne og ud til Søen for at se sig om.

Han tog en hjertelig Afsked med sin gamle Veninde og hendes Poder og drev ud over Markerne.

»Hele Danmark staar i Brand! — Hele Landet staar i Brand!« — gik han og mumlede hen for sig.

Han smilte.

DE TRE GULE BREVE.

HVOR forjaget end Dagen havde formet sig for Holger Hauge, naaede han dog ned til Forsamlingshuset til Kl. 3, det Klokkeslet han havde aftalt at mødes med sine Mælkeleverandører.

Det var i en forærgret og temmelig oprevet Stemning, han kom susende ad Vejen i sit lille velkendte Køretøj; da han gjorde Holdt, mødtes han af en underlig og uventet Stillehed: Han saa ikke et Menneske.

Naa, ved nærmere Eftertanke huskede han paa, at Egnens Folk i Reglen først kom luntende en halv, ja, kanske en *hel* Time efter den aftalte Tid.

Han havde taget et Tøjr med til Hesten og tog nu Selen af den og satte den paa Græs paa den grønne Skraaning op mod Kirkegaardsdiget. Saa gik han hen og tog i Forsamlingshusets Dør.

Den var laaset.

Naada.

Han gik hen og kiggede indad et af de grimme, jernindfattede Staldvinduer, man havde fundet det praktisk at indsætte i Huset. I det store, ottekantede, hvidkalkede Rum var intet andet at se end Talerstolen og de lange, smalle Bænke uden Ryglæn.

Han noterede sig, at der saa støvet og griset ud derinde og tænkte, at det vilde han gøre Kirstine opmærksom paa, saa sørgede hun nok for, at her blev gjort rent.

Da han havde været Huset rundt, og der stadig ikke var nogen at se, slængte han sig plat ned paa Grønningen i Skyggen af den lille Ponyvogn. Solen stegte fremdeles af al sin Kraft, og snydt var han jo bleven for baade Middagssøvn og Kaffe, saa en Hvil kunde han saagu' godt trænge til, naar man vilde unde ham den, smaasnakkede han med sig selv.

Men han vidste meget vel, at egentlig Hvile fandt han ikke, dertil var hans Sind i altfor voldsomt Oprør. — De tre gule Skrivelser, han havde faaet sendt. — Aa, han var gennemsydet af Raseri og fortvivlet Afmægtighed!

At den ildeansete Prokurator Buck — »Bukken«, som de alle kort kaldte ham, — havde faaet Haands- og Halsret over Pengekrav paa Holger Hauge for ca. 5000 Kr. var en ligesaa

frygtelig Sag, som det var gaadefuldt, hvordan det var gaaet til, at den raa Blodsuger var kommen i Besiddelse af disse Krav.

Hauge skyldte de tre Beløb, Brevene nævnte, det var rigtigt nok, men hvordan Dælen havde »Bukken« faaet sin Næse i den Gæld?!

Da Holger Hauge havde faaet flyttet sin Gaard og Mejeriet anlagt, havde han jo optaget nye Kreditforenings- og Hypotekslaan i sin Ejendom. Men disse Penge kunde ikke strække til, saa alle hans Gældsposter blev dækkede. Der var tre Kreditorer han maatte bede om Henstand hos for en Del af, hvad de havde tilgode: Maskinfabriken, der havde leveret ham Kedelen og alle Mejerimaskinerne saavel som Kværnen derhenne i Laden og tillige en Del Landbrugsmaskiner, Tømmerhandleren, der havde leveret alt af baade Tømmer og Brædder og Lister til det store Byggeri, og saa Manden, der havde haft Akkord paa alt af baade Tømmer- og Snedkerarbejdet, Hans Peter Tømmer, som de alle kaldte ham. Men i alle tre Tilfælde var der truffet en mundtlig Aftale om, at disse Gældsposter mod visse aarlige Afdrag og Renter af den ubetalte Sum kunde blive staaende. Tilsammen var denne Gæld til en Begyndelse paa opimod 8000 Kr., nu altsaa nedbragt til knapt 5000 Kr. — Baade Renter og Afdrag var bleven betalte, vel ikke *punktligt*, men dog omkring Aarets to Terminer, og ingen af Kreditorerne havde vist Utaalmodighed; den skikkelige Hans Peter Tømmer havde end ikke tænkt sig at skulle have Renter af Restsummen og blev meget overrasket, da Hauge udbetalte ham baade Afdrag og Renter. Hvad stak dem da nu, d'Herrer, at de uden videre overgav ham i den ondsindede »Bukken«s Vold? — Hvad skulde dette raa Overfald betyde? — Hvordan Pokker kunde det hænge sammen?

»Bukken«, den drevne Ræv og Pengeudsuger, maatte da hurtigt kunne sige sig selv, at saa behæftet Harreborg allerede var, vilde det være Hauge komplet umuligt paa et Bræt at skaffe 5000 Kr.: — Ha, 5000 Kr., som Tiderne laa for Landbruget i Øjeblikket, var der saagu' ikke et Sted, hvor han kunde gaa hen og laane 500 Kr., endsige 5000. — Og om det var Prokuratorens Hensigt at gøre ham Konkurs og faa Ejendommen stillet til Tvangsauktion, hvad Pokker vilde han saa kunne opnaa derved? Ingen Ting, s'gu, ingen Verdens Ting. Det maatte da »Bukken«, den Rad, være snu nok til at regne ud, at det maatte blive meget tvivlsomt, om der ad den Vej

blev noget til Dækning af hans upriviligerede Fordringer, — eller rettere, det var da ikke blot *tvivlsomt*, men *umuligt*. Kunde de faste Prioriteter og Folkelønninger etc. blive dækkede, blev der ikke noget til de Fordringer, der kom bag-efter.

Men at »Bukken« havde noget for, som han vilde komme til at lide Tab ved, — nej, den Mistanke kunde man godt spare sig.

Nej, det eneste, der kunde gøre »Bukken«s Indblanding i denne Sag forstaaelig, var den Tanke, der slog ned i Hauge i Dag, da Rytteren kom med den tredje Optrævning: At det var Kræn, hans gamle, hadefulde Fjende, der stod bagved. Han havde Raad til at sætte Penge i disse tvivlsomme Gældsposter. Han huskede paa den Gang, Kræn ødelagde hans Engparcel for ham. Hauge vandt Sagen, men det var da først nu i Sommer, man kunde sige, Engen var kommen i ordentlig Ydestand. Han huskede ogsaa paa det Blik, Kræn sendte ham, da han efter Processen efter Kirstines Ønske og Anbefaling rakte Fjenden Haanden til Forsoning. Som en olm Tyr saa han ud, Forsonlighed var der absolut intet af.

Og de tre Kreditorer, — ja, hvem kunde vel egentlig for- tænke en Kreditor i, at han hellere vilde holde rede Penge i sin Haand end en maadelig Fordring. Alligevel fandt han det lidt underligt, at han havde kunnet faa dem med, især Tømreren, der altid havde været saadan en venlig og omgængelig Mand at have med at gøre. Men kanske havde de faaet et Overbud, ja, hvem kunde vide? — Eller — eller Kræn havde paa en eller anden Maade forskrækket dem, stillet dem Hauges Fallit i Udsigt. Ja, snarere det.

Kræn, — Haa! — han saa' hans stenhaarde Ansigt indrammet af de tykke, buskede, ildrøde Bakkenbarter foran sig. — Ja, just ham kunde han tænke sig, stod bagved »Bukken«.

Skulde det da virkelig være Alvor, at Fallitten nu hang ham lige om Ørerne?

Han tænkte paa alt det Besvær, han havde haft, ned igennem Aarene, fra han tomhændet kom her til denne forholdsvis karrige Egn og den fjendtlige Befolkning, han tænkte ogsaa paa, hvordan han i Formiddags havde rendt rundt dernede i Feldingbro for at skaffe nye Mælkeleverandører, at han, medens de andre kunde sove havde maset som en gal deroppe ved Tørvefabriken. — Hvornaar blev der ikke fra et eller andet Sted i hans Bedrift raabt paa ham? —

Hvornaar kunde han sige, han havde virkelig fri? Og hvorfor havde han gjort sig alle de Anstrengelser, naar han alligevel blev nødt til at gaa fra det hele, ligesaa tomhændet, som han var kommen.

— Han saa i det samme, at der henne paa Vejen kom en hel Flok Kvindfolk gaaende, mon de vilde i Forsamlingshuset? Han syntes ikke, at der plejede at komme Kvindfolk med til den Slags praktiske Forhandlinger, som der laa for i Dag.

Nej, de drejede fra Vejen nede ved Vihøj og gik op mod Skolen. Hvad skulde de dér, saadan en almindelig Søgnedag?

Men hvor blev Mændene af, som han skulde forhandle med? Fallit var han dog ikke erklæret endnu, og saa maatte han vel ogsaa se at faa de Mælke-Kontrakter fornyede.

Han saa paa sit Lommeuhr. Den var tre Kvarter paa Fire, og her var endnu ingen kommen. Uf! de Smølehoveder!

Han rejste sig og gik om paa den Side af Forsamlingshuset, hvor Indgangen var.

Der traf han Gudik Gudiksen, Boelsmanden, som gik under Navnet *Grundtvigianeren*, fordi han en Gang havde været paa Højskole. Hvad man egentlig forstod ved en »Grundtvigianer«, vidste Holger Hauge ikke, men han vidste, at Gudik var en dygtig Landmand, hans Boelssted var ved at være mere værd end flere af Gaardene, saa ypperligt var det drevet.

De hilste paa hinanden, og Gudik forklarede, at han straks havde kendt baade Vognen og Hesten, og saa tænkte han jo nok, at der ogsaa hørte en Kusk til.

»Javel, her er Kusken. — Men hvor Fanden bliver dog I Mennesker af? — Er det Mening, at det skal være Nattemøde, vi skal holde, for det er da snart en hel Time siden, Klokken var tre.«

»De fleste af dine Leverandører, Hauge, de holder Møde alt hvad de kan.«

»Hvad siger du? — Hvad gør de? — Holder de Møde? — Hvor?«

»Omme i Skolen. — Kræn siger, at »Skolen er vor egen«, saa naar han, der er Formand i Sogneraadet, giver sin Tilladelse til at holde Møde i Skolen, saa har hverken Præst eller Degn, — ja, eller Degnemadam — noget at skulle have sagt.«

Holger Hauge var bleven hed i Hovedet: Hvad er dette her for noget? — Han gjorde et Par løjerlige ufuldførte Sving med Overkroppen og saa hvast paa Gudik.

»Hvad har I for?« — busede han ud.

»Følg med mig om i Skolen, Hauge, saa kan vi med egne Øren faa at høre, hvad de, dør er forsamlede, har for.«

Gudik, der var en lille, ret uanselig Mand, saa sammenbidt og meget opbragt ud. Han syntes ikke at have Lyst til at sige mere.

Han gik ud paa Vejen og vendte sig for at se, om Hauge fulgte efter.

»Ja, vi to sværer jo ogsaa Kommuneskat,« — sagde Gudik, — »saa maa vi vel ogsaa have Part i Skolen — og Lov at komme der?«

Saa fulgtes de ad og gik over mod Skolen.

XI.

ET HASTIGT BESØG.

DET var omkring Klokken halvfire, at Gjertrud Højgaard, Kræns Steddatter, forpustet og ophedet i Kinderne kom til Bryggersdøren paa Harreborg og spurgte efter, om Konen i Gaarden var hjemme, og om hun kunde faa hende i Tale?

Lisbeth, der var ved at rydde til Side efter Formiddags-slagtningen, blev helt forskrækket over, at der kom Gæster til Bagdøren, og ogsaa ved at se, hvem det var, der kom. — Gjertrud havde nu de sidste Aar gaaet paa Kursus ovre i København. Hun læste til Præliminæreksamen, blev der sagt, uden at Folk ret vidste, hvad det egentlig var for noget. Men det var velkendt af alle, ogsaa Tjenestefolkene paa Harreborg, at Kræn var fjendtligt stillet mod Hauge og ikke taalte, at nogen af Højgaards Husstand søgte Omgang med Husstanden dør.

Og her stod altsaa Gjertrud, eller nu skulde man vel sige Frøken Højgaard, eftersom hun var ved Bogen og boede i Hovedstaden. — Og se, hvor hed og forpustet hun saa' ud, ret saa man skulde tro, hun havde travløbet; — hvad mon hun da vilde?

Men Pigen kom sig da snart saa meget af Befippelsen, at hun fik sagt: Ja, Kirstine var hjemme. Hun var vist omme i Haven, men om Frøken Højgaard vilde komme indenfor, skulde hun kalde.

Pigen løb ud i Haven for at give Kirstine Besked om det uventede Besøg, og Gjertrud kom indenfor Døren og gik over i Køkkenet.

Kirstine rejste sig straks fra Havebænken og skyndte sig gennem Døren ind til Sovekamret, hvor hun i Hast fik badet sit Ansigt og sine forgrædte Øjne.

Ogsaa hun blev lidt underlig ved at høre, at Gjertrud var her, og at hun var kommen ad Bagvejen ind i Huset.

Saasnart Kirstine havde tørret sig og havde glattet Haaret, gik hun ud i Køkkenet og hilste paa den fremmede og indbød hende til at gaa ind i Dagligstuen.

Men Gjertrud svarede, at hun havde travlt, om ikke de kunde følges ud i Haven og tale sammen dér? Hun skulde løbe straks igen.

Saa fulgtes de igennem Sovekammeret og kom den Vej ud i Haven.

»Jeg ved ikke, Kirstine, om du aner noget om det Komplot imod din Mand, man har lavet nede i Byen?«

»Komplot! — Hvad for et Komplot?« — sagde Kirstine og saa uforstaaende paa den anden. — »Min Mand er jo til Mejerimøde nede i Forsamlingshuset.«

»Nej, Kirstine, det er noget helt andet, der staar paa: Der skal bygges et nyt Mejeri nede i Byen, — for at slaa Mejeriet her paa Harreborg i Stykker. — Det er naturligvis min Far. — Nej, han er da Gudskelov ikke min Far; — men det er alt-saa Kræn, der har lavet Komplottet, og det ligner ham jo godt nok, ikke sandt?«

Kirstine saa forbløffet og forundret paa Gjertrud, der havde talt i en ophidset Tone. Hun kunde ikke fatte, hvad den anden mente.

»Lave et nyt Mejeri? — Hvad skal der laves Mejeri til? — Næsten alle Thorstedboerne sælger jo deres Mælk hertil?«

»Jamen, det er jo det Salg, Kræn har ødelagt; han tager alle Leverandørerne fra Hauge; saa gaar Mejeriet her jo i Stykker, og det Knæk kan Hauge velsagtens ikke taale?«

»Nej, — nej, det bliver formeget,« — sagde Kirstine. Hun talte i en halvt fraværende Tone, for hendes Tanker foer til Brevet fra Sagfører Buck, — og til de to andre gule Skrivelser, der var kommen forud. Hun kendte jo ikke deres Indhold, men var det ligesaa generende som den sidste, saa —

Hun tog sig op til Hovedet og spejdede fortabt rundt.

Hvad var dog nu alt det, der saa pludselig væltede ind over dem?

»Kirstine, kan *du* ikke gaa ned til Skolen?« — sagde Gjertrud og lagde en Haand op paa Kirstines Skulder.

»Til *Skolen*?«

»Ja. Der er det, Mejerimødet holdes.«

»I Skolen?«

»Javel, for det er jo Kræn, der holder Mejerimødet, og han kommer jo ikke i Forsamlingshuset, ved du nok. — Jeg ved ikke — men jeg tror, at hvis du gik derned, Kirstine, — hvis *du* viste dig dernede, jeg tror, det vilde forandre Stemningen, — betyde saa meget —«

Kirstine kendte jo intet til den Snak, de førte dernede i Byen, og begreb ikke ret, hvad det var Gjertrud mente; men at høre, at Holger var i Nød og befandt sig imellem en Flok fjendtlige, ondsindede Mennesker, var for hende mere end Opfordring nok.

Et Øjeblik saa det ud, som hun famlende tænkte sig om, men saa vendte hun sig mod Gjertrud: »Lad mig lige faa givet Lisbeth Besked om Aftensmaden, saa kan vi gaa,« — nikkede hun.

»Det er godt,« sagde Gjertrud. Men *hun* havde et Ærinde at besørge hos Landhandlerens, saa hun var nødt til at springe med det samme, forklarede hun. At den egentlige Grund var, hun fandt det uklogt, Folk skulde se Kirstine og hende i Følge sammen, fortav hun.

Hun rakte Kirstine Haanden til Farvel og gik saa hastigt den samme Vej tilbage, som hun var kommen.

»Hvor Frøken Højgaard saa rødkindet og forpustet ud,« — sagde Lisbeth ude i Køkkenet. — »Hun har nok løbet stærkt.«

»Saah,« — sagde Kirstine, — »hun sagde, hun skulde til Landhandleren, saa skal hun vel hente noget, som de staar og mangler derhjemme.«

Hun tænkte kun paa et: At Holger var i Nød, bare hun kunde naa ham og komme ham til Hjælp.

Om Gjertrud havde gaaet langsomt eller løbet rask og hvorfor, laa langt udenfor.

Lisbeth fik Besked om et og andet vedrørende Aftensmaden og Husordenen, — saa gik Kirstine.

Hun havde den upyntede, graa, uldne Kjole paa, hun plejede at gaa med hver Eftermiddag. Den havde en lille hvid

Blonde i Halsen og ellers intet hverken af Sløjfer eller Smykker. Sin sorte, runde Straahat tog hun i Haanden. Det var nok ikke Skik at gaa barhovedet til fremmed Sted, men saa tungt Kirstines Hoved var, og saa hedt Vejret, tænkte hun slet ikke derpaa, kun paa, at det maatte være lettest saadan.

Hun var ogsaa straks paa det rene med, at hun ikke vilde følge Vejen, men tage Stien tværsover Agrene. Det maatte kunne spare hende Tid.

XII.

DET BETYDNINGSFULDE MØDE.

ALLEREDE ved Halvtretiden var der begyndt at komme Folk til Skolen, og da Kræn var en af de første, der mødte, havde Forhandlingerne der allerede længe været i Gang. Til en Begyndelse var det dog kun i Form af Snak Mand og Mand imellem: Hvor meget Mælk Køerne gav, hvor meget man kunde regne med til November, den Tid, det nye Mejeri skulde i Gang, hvordan Ansvarsbyrderne skulde fordeles o. s. v.

At alle Byens Gaardmænd var her, var vel selvsagt, eftersom det var dem, Sagen angik. At de ikke alle var lige henrykte for den planlagte nye Ordning, vilde en indviet Iagttagere let kunne se. I Krogene, hvor to eller tre kunde komme til at staa og smaasnakke sammen, uden at Kræn kunde høre, hvad der blev sagt, kunde man se mange Skuldertrækninger og betænkelige Kløninger bag Ørerne. Folk var ikke helt modige ved det, man havde for.

Men oppe ved det øverste Bord til venstre sad Kræn med en hel Hoben Papirsark udbredt foran sig, og naar nogen saa derop, syntes der at falde en mut og kuert Resignation over ham.

Skolen var fuld af Mennesker, thi foruden de Gaardejere, der skulde danne det nye *Fællesmejeri* — saadan kaldte Kræn det nye Foretagende, men Mand og Mand imellem sagde man oftest »Kræns Aktieselskab« — var ogsaa alle Husmændene og andre smaa Jordbrugere med en Ko eller to, som ingen havde haft Bud efter, mødt op, ja, selv Byens *jordløse* Mænd som Væveren, Smeden, Landhandleren m. fl. Man saa ogsaa

Præstegaardsforpagteren her og en af Mændene oppe fra de nye Udflyttergaarde, en udensogns Mand, der var blevet gift med Lucas Pedersens Datter, og havde bygget Gaard paa en fraskilt Parcel af Svigerfaderens Gaard, Jokum hed han, de kaldte ham *Jokum Udflytter*. Han og Forpagteren var jo egentlig ogsaa et Par anselige Gaardbrugere, men det var bleven sagt for vist, at de ved sidste Folketingsvalg havde stemt med *Venstre*, og saa vilde Kræn ikke have dem med. Nu sad de to sammen i en af Vindueskarmene ovre til venstre, og de syntes forresten slet ikke at se ud, som de var bedrøvede over at være bleven vragede.

Men foruden denne store Forsamling af Mænd, var der det mærkelige ved Dagen, at ogsaa Byens Koner havde givet Møde. Aldrig var det sket før i Thorsted, at Kvinderne var mødt op, naar der skulde forhandles om noget Landbruget eller Bedriften vedrørende, saalidt som om Politik og Sogneraadssager. Det blev anset for ukvindeligt at interessere sig for sligt, og der var forresten ikke Spor af Grund til nogen Slags Mistanke her; ud over Omsorgen for Husvæsnet, Mand, Børn og Sognets Familieanliggender gik kun de færrestes Tanker. Det havde ogsaa for de flestes Vedkommende kostet en Del Selvovervindelse at møde op her i Dag, men — nej — det var altfor spændende, det her skulde foregaa, til at de kunde modstaa.

Og saa var det jo et *Mejeri*, det drejede sig om, hvad vilde det ikke være for en Lettelse at slippe fri for al det Mas, der var ved at kærne Smør og lave Ost. Man vidste det jo fra de Koner, hvor man det sidste Par Aar havde solgt Mælken til Harreborg, at det var som at slippe ind i Slaraffenland næsten. Jo, allerede heri var der vel nok af Interesse, for at just Kvinderne tog til Møde. Ogsaa det pikante, at de Thorsted Gaardfolk skulde have et Mejeri ganske for sig selv, var æggende. Og endda var der jo det, der prikkede allermest: Om det virkelig skulde lykkes Kræn at slaa Holger Hauges Mejeri helt i Stykker for ham og dermed bagbinde ham, knuse ham, den sprælske Letfærdighed han var, som troede, han kunde sætte igennem alt somhelst, han kunde finde paa, — og endda bære sig ad, saadan ganske som det passede *ham*.

Man havde jo hurtigt regnet ud, at naar han opdagede, at der ingen mødte i Forsamlingshuset, fandt han nok herom i Skolen, hvor hele Byen var samlet. Og — ja, det skulde blive

af mageløs Virkning at se, hvordan den Herre vilde tage sig ud efter Slaget. Den Fornøjelse kunde man virkelig ikke nægte sig.

*

*

*

Da Gudik Gudiksen og Holger Hauge aabnede Skoledøren, stod Kræn paa Kathederet. Det var anbragt midt paa Gavl-væggen i Skolestuens Baggrund. Ved Skolebordene tilhøjre sad Gaardmændene, ved Rækken tilvenstre Konerne og en Del af de uindbudte Husbænd og Haandværkere. Det var i et Vindue til den Side, at Præstegaardsforpagteren og Lucas' Svigersøn, Jokum Udflytter, sad. — I et Gavlvindue tilhøjre for Kathederet sad Kapellanen, i et Vindue tilhøjre for Skolebordene sad en fremmed, ukendt Herre, der siden viste sig at være Manden, der skulde montere Mejeriet. Desforuden stod der rundt om ved Væggene flere, som ikke havde kunnet faa Siddepladser, bl. a. et Par Murere og Tømrere, der gjorde sig Haab om at faa Arbejde ved Mejeriets Opførelse.

»Nu, da Montøren, som vi har ventet paa, er ankommen, kan Mødet jo godt begynde,« — hørte man Kræn indlede. — Han mente egentlig ikke, at der var noget at forhandle om. — »Vi kender jo alle hverandre og ved, hvorfor vi er kommen sammen: Vi vil ha' wos et Mejeri, som vi kan ha' helt for wos sjæl,« — betonede Kræn med et brat Hovedkast. — At enhver skulde betale til Mejeriets Opførelse og Aarets Udgifter i Forhold til det Antal Køer, han leverede Mælk af, mente han, de var enige om, ligeledes, at de skulde have en maanedlig Afregning efter det Kvantum Mælk, de havde leveret. — Pengene til Bygningen og alt, hvad Anlægget kom til at koste, — »dem ved I, der er her,« — sagde Kræn og gav et Par Pik paa den velstoppede Vest, — »og Udlægssummen bliver altsaa den forrente med 5 pCt. p. a. og at afdrage med 10 pCt. p. a.«

Der lød lidt Mudder hist og her: — — 5 pCt. — — ikke saa lidt — — Hvorfor kan vi ikke selv bestemme Afdragets Størrelse? — —

Men Kræn hørte intet, eller *lod* saadan; han fortsatte uanfægtet i samme faste, saglige Skure: »For at I ikke skal spilde jeres Tid med at rende til mig hver Gang, der skal betales Renter og Afdrag, havde han tænkt at fordele hver enkelt

Udgift i maanedlige Rater, som saa vilde blive trukken fra ved Afregningen i Mejeriregnskabet.«

Atter dæmpet Mudder fra flere Pladser: — — »Naar du faar, hvad du skal ha', saa — —« »Vi kan vel blive betroet til selv at betale?« — o. l. — Men nogen aabenlys Modstand blev det ikke til, og Kræn fortsatte, som han intet havde mærket:

»Bygningen skal jo med alle Installationer staa færdig til første November; til den Tid er I jo altsaa løste fra jeres gamle Forpligtelser og kan atter staa som frie Mænd med fuld Raadighed over jeres Mælk.« — Her løftede Kræn Hovedet, som han vilde sikre sig at kunne se højt over Holger Hauge, som han vel nok havde opdaget dernede foran Indgangsdøren. — Det var jo til første November, at hans Kontrakter med en Del af Forsamlingens Deltagere var udløben, og Tilhørerne forstod jo ogsaa nok, at det var hertil, Kræn sigtede.

Nu vilde Kræn ikke sige mere, men lade Montør Ulrich komme frem. Det var jo ham, der skulde staa for det vigtigste: Leveringen og Installationen af Maskineriet, og nu vilde han saa forklare for dem, hvad hele Anlægget vilde komme til at koste. Kræn slog indbydende ud med Haanden i Retning af den fremmede Herre, hvem ingen kendte, og gik selv ned fra Kathederet.

— Straks Hauge havde hørt, hvad Kræn havde at meddele Forsamlingen, var han bleven glorød i Hovedet, hans Øjne var vidt opspærrede, og om Munden dirrede et Smil, der saa ud som et tirret Rovdyrgrin. Han bevægede ustandseligt Kroppen, Hænder, Arme og Skuldre sad i en Vrikken og Flytten, og Benene var ogsaa i bestandig Omflytning. Med Mellemrum kunde det se ud, som han anstrengte sig for at faa Ansigtet lagt i rolige Folder, men det lykkedes ikke. Ansigtstrækkene sitrede uden Ophør, og hele den lange, magre Skikkelse saa ud som et Knippe nøgne Nerver.

Baade han og Gudik Gudiksen havde holdt sig inde ved den hvidkalkede Væg, men efterhaanden som Kræn havde talt, var de avanceret lidt længere fremefter og naaet ud for et af de store Vinduer.

»Lad os sætte os her,« — sagde Gudik og krøb op i den lave, brede Vindueskarm.

Men Hauge satte sig ikke, det havde han nok ikke tilstræk-

kelig Ro paa sig til. Han blev staaende ved Væggen og lænede Skulderen mod et spraglet Europaskort.

Ovre i Kvindernes Kreds blev der ustandseligt hvisket og tisket; de fulgte Hauge med Øjnene for hver Bevægelse, han gjorde, og mange var de hævnørstige og skadefro Blikke, han fik tilsendt.

Mændene lod ikke til at ofre ham saa megen Interesse, skønt ogsaa de sad og stak Hovederne sammen; men det kunde godt se ud, som det mere var Tanken paa det nye Mejeri, der optog dem, og Kræns Renter og Afdragsvilkaar.

» — — En stiv Rente,« — kunde man høre En hviske. — »Afdraget« — — »skal det udredes forlods — — — bagud.« — Lignende Brudstykker lød flere Steder fra.

Den »Tillid«, Kræn havde talt om, de kunde have til hverandre, fordi de alle var saa gode Bekendter, var maaske rigtig nok, men det vilde vist nærmest sige, at ingen tvivlede om, Kræn nok vilde lægge ud for dem alle, men der var nok heller ingen Mangel paa Tillid til, at han ogsaa nok skulde passe at faa sin »Hjælpsomhed« godt betalt.

Døren blev ved at gaa, der kom stadig flere stikkende. Nu var det et Par af Igelmosemændene, der kantede sig ind, og i deres Køl vand fulgte kort efter Posten og et Par Husmænd ude fra Søbredden. Og da alle disse havde faaet tilskubbet sig en Staaaplads, gik Døren atter op. Denne Gang var det Magister Rørdam, der kom, og han var i Følge med Gjertrud Højgaard. — For dem veg de andre til Side, saa de kunde børe sig igennem den kompakte Masse, der havde hobet sig op lige ved Døren. Paa den Maade kom de op i Nærheden af Holger Hauge, som de ogsaa begge hilste paa.

Men nu traadte den fremmede Montør hen til Kathederet med en hel Bunke Papirer i Haanden, og saa blev det jo ham, Forsamlingens Opmærksomhed samlede sig om.

Han begyndte med at sige, at Mejerianlæg jo var noget helt nyt, og derfor faldt det ogsaa vanskeligt at skulle gøre helt faste Overslag over Udgifterne dertil.

»Naah — Nyt?« — hørtes en tvær, halvhøj Stemme. — Man havde da ellers allerede i en Aarrække haft Mejeri her i Thorsted, og i to Aar Mejeri med Dampkraft — — —

Taleren kastede et Blik i den Retning, hvorfra Indvendingen kom, men kunde vist ikke blive klar over, hvem det var, der havde mukket, og saa fortsatte han:

— Noget havde det forbavset ham, at de 31 Gaardejere,

der skulde danne Sammenslutningen, kun gennemsnitligt havde tegnet sig for 6 Køer. Det var efter Talerens Mening et meget lille Kohold til saa forholdsvis store Gaarde. Men han havde i Dag paa Vejen fra Stationen observeret, at man her gennemgaaende havde flere Stude og Ungkreaturer end Køer paa Græs. Det havde overrasket ham en Del, at en Egn, hvor der var saa megen Interesse for Mejeribrug, saa en stor Flok, der paa egen Bekostning kunde enes om at anlægge Mejeri, ikke syntes at være klare over, at til at drive Mejeribrug med Fordeel hørte der dog først og fremmest *Mælk*.

Naa, i og for sig var det jo noget, der var Taleren uvedkommende, og naar han berørte det her, var det kun, fordi han mente, det muligt kunde gaa saadan, at det Mejeri, de tænkte sig at bygge, hurtigt vilde blive dem for lille, saa der skulde Udvidelser og nye Maskiner til, saa at sige før de rigtig for Alvor kom i Gang. — Men som sagt, den Side af Sagen vedkom ikke Montøren, han havde af Kresten Højgaard faaet opgivet den Sum, Mejeriet maatte koste, og derefter udarbejdet Planerne for Udstyret.

— — Tak — — skal der saa en ny og større Centrifuge til, saasnaart vi har faaet godt begyndt; — — en køn Snak — — den — —

Det var En nede i Nærheden af Døren, der sad og snakkede halvhøjt med sig selv!

Kræn rejste sig:

»Vær stille!« — sagde han med myndig Røst, og der blev stille.

Montøren gik videre:

Efter sine Papirer gav han først Oplysninger om, hvad Dampkedel og Centrifuge vilde koste, Kærne, Æltemaskine, Køler og Rørledninger osv. — Der var detaillerede Priser paa Remme og paa Rør, paa Haner af forskellig Kvalitet og Størrelse, paa mange forskellige Instrumenter og Remedier, — *saadan* vilde den samlede Pris blive, om man valgte disseher nærmere betegnede Ting, og *saadan*, om man valgte et større Nummer og i en lidt finere Kvalitet. Han havde jo af Kresten Højgaard erfaret, i hvad Størrelse Lokalerne tænktes opføre, og ligeledes hvad Bygningshaandværkerne tilbød at opføre selve Bygningen og Dampskorstenen for, og saa mente han ogsaa, at hans Beregninger vilde komme til at passe ind i den af Hr. Højgaard kalkulerede Sum: 9000 Kr.

»Hvad skal saa Byggegrunden koste?« — lød en Stemme. — Det var den nye Mand, Jokum Udmark, der spurgte. Han

sad med et drillende Smil om Munden derhenne i Vindueskarmen, og Præstegaardsforpagteren saa ogsaa skeptisk og drillevorn ud.

Men Montøren lod sig ikke forstyrre, han blev ved at komme med Tal og Beregninger og kunde ogsaa give de nytiltrædende Leverandører et Vink om, at de burde købe deres Transportspande gennem ham, derved vilde de spare en vis, opgiven Sum pr. Spand, og hvis de i Fællesskab tog et helt Duisin, blev Besparelsen endnu større, og endda kunde han garantere dem en Kvalitet saa fin, saa ingen havde Spande tilnærmelsesvis saa gode.

»Jamen, Byggegrunden — hvad med den?« — lød paany en næsvis Røst. — Nu var det vist en af de uindbudte Igel-mosemænd, der vilde være med?

»Vær stille!« — raabte atter Kræn. — »Mener I ikke, her er Jord nok at bygge saadan et Hus paa?«

»Jov, — men vel ikke gratis?« — blev der mukket igen.

»End Brønden, — hvad skal den koste?« — lød det fra en anden Kant.

»Ja, gu' — du siger noget: Brønden? — Der er langt til Brøndvand her i Thorsted,« — grinede Præstegaardsforpagteren.

Nu foer Kræn op ved et Hjørne af Kathederet. Han var rasende, kunde man se, hans Ansigt flammede om Kap med det røde Skæg, og han var vist lige parat til at bede alle Uvedkommende pakke sig ud af Skolen hurtigst muligt.

Men saa fik han Øje paa Kapellanen og maaske ogsaa paa Magisteren og Steddatteren, Gjertrud, som efterhaanden ogsaa var avanceret herop i denne Ende af Skolestuen, og saa beherskede han sig.

Nu nøjedes han med at bede Forsamlingen forholde sig rolig, saa man ikke gik Glip af Talerens Beregninger, det var jo netop for at høre dem, at de kommende Mælkeleverandører var sammenkaldte. — »Hvis der var nogen, der ingen Interesse havde i at høre Montørens Ord, stod det ham jo frit for at søge ud i det Frie,« — sagde Kræn og viste virkningsfuldt med Haanden mod Døren.

Holger Hauge var da ogsaa efterhaanden kommen fremad i Rummet og stod nu omtrent ud for Kathederet. Han saa næsten uhyggelig ud. Et sært forvirret Grin, hvori Forhaanelse og afmægtigt Raseri vekselvis syntes at have Overtaget, sad og flimrede ham i Ansigtet, og baade Ansigtstrækkene og alle

Lemmerne sad og dirrede og virrede paa ham, mens der over den høje, stærke Pande foer de voldsomste Tordenskyer. Men det var ikke Medfølelse hermed, der spejlede sig hos Forsamlingen, naar Øjnene faldt paa Hauge. De fleste syntes at gotte sig eller idetmindste være spændte paa, at der skulde komme et effektfuldt Tordenskrald.

Montøren syntes omsider at være naaet igennem alle sine Papirer: — »Ja,« — sagde han, — »nu havde han saa meddelt dem, hvad han havde lovet at give Besked om, men var der nogen, der havde nye Spørgsmaal at gøre, stod han selvfølgelig til Disposition og skulde svare saa godt og saa vidt, han kunde.«

»Maa jeg faa Ordet?« — spurgte Hauge med dirrende Røst.

Men Kræn lod, som han slet ikke vidste af, at den Mand, Hauge, var til Stede; straks Montøren var traadt ned fra Kathederet, traadte han op.

— Ja, nu havde Forsamlingen altsaa af Montør Ulrich hørt, at alle Kræns Beregninger slog til, deres nye Mejeri vilde koste de 9000 Kr. at opføre og udstyre, som Kræn allerede i Forvejen havde kunnet oplyse dem om. Iøvrigt var jo Aftalen imellem dem, at de stod fast sammen om »Wor egen Mejeri« — og om alle Udgifterne til det, saa skulde det vise sig, at den kalkulerede Sum var for *stor*, — sagde Kræn uden at blinke, — »vil det jo komme wos alle tilgode — og omvendt.« Tilbage var jo nu kun, at Kontrakten blev underskrevet. Kræn havde Papirerne med, de laa derhenne paa det øverste Bord, og Pen og Blæk forefandtes ved dem.

Der var ingen, der rejste sig for at komme hen at skrive paa; men det vilde nu heller ikke have lignet de Thorsted-mænd. — Det var jo ikke noget, der havde saa stort Hastværk, det var jo ogsaa et Spørgsmaal med lidt Kilder i, hvem af dem, der skulde gaa først — osv. og saa — ja, saa var der jo ogsaa det med Holger Hauge og det spændende Tordenskrald, lad os nu først se, hvad det bliver til.

»Kan jeg faa Ordet?« — skar Hauges Røst igennem. Hans Stemme var helt tyk af Raseri og Sindsbevægelse.

Men Kræn stod fremdeles stind og bred og urørlig midt paa Kathederet. Hans Arme var udbredte, og han holdt med Hænderne om Kathederets Hjørner til begge Sider: Her var absolut ikke Plads til flere. — Haah, Kræn var næsten som et Granitmonument at skue, saa urokkelig og urørlig saa han ud.

— Døren gik op endnu en Gang, og paa Flokken nærmest ved den kunde man mærke, at nogen kom ind. De flyttede sig saa resolute, som gjaldt det hastigt at gøre Plads. Men den, der kom, maatte ikke rage højt op, for det varede noget, før man kunde se, hvem det var.

— »Vi maa helst, nu vi alligevel er samlede,« — snakkede Kræn videre, »ogsaa faa talt om, hvordan vi bedst ordner vor Hjælp ved Bygningens Opførelse!« — Han havde jo bestilt Murstenene ved Lerbjerg Teglværk, fortalte han.

»Det var ellers ikke bag Laden,« — lød en sukkende Røst, mens et lille Smil gled over mange Ansigter.

Teglværket laa ovre paa den anden Side Købstaden, næsten to Mil væk, og man kunde godt se paa Mændene, at den, Bemærkningen faldt fra, ikke var ene om at finde Afstanden til de Mursten unødigt lang. — Men at Kræn ikke købte sine Sten hos Holger Hauge, forbavsede jo ingen. Bemærkningen forstyrrede heller ikke Kræn, han gik støt videre, meddelte dem, i hvilken af Købstadens Tømmerforretninger han havde bestilt Tømmeret, ogsaa hvorfra man skulde have Kalk, Mursand og Cement m. m. og syntes, det var bedst, at man straks gik i Gang med at faa Materialerne paa Plads.

»Det er en travl Tid, der staar for,« — lød det et Steds fra.

»Ja, Høsten — —« sagde en anden.

»I Øjeblikket er der ikke noget, der er mere nødvendigt, end at vi faar vort Byggeri i Gang,« — afgjorde Kræn. — »Vi skal have Murene rejst i denne Maaned, saa de kan faa en Tørring, inden Efteraaret kommer, og Maskineriet skal installeres.«

Kræn talte paa sin sædvanlige, uomdisputerlige Façon. — Ingen Mukken her!

Hauge stod nu klods opad Kathederet. — Han kunde i sin udulgte Fortvivlelse og Raseri næsten se ud som en Delinkvent, der saa den Løkke lige for sig, hvori han skulde hænges.

Da gik der en Hvisken gennem Forsamlingen: — »Kirstine!« — »Det er Kirstine!« — »Kirstine er her!« — »Kirstine er kommen!« — »Hvem er kommen?« — lød det saa et Sted fra, hvor man ikke kunde se. — »Kirstine!« — »Det er Kirstine, der er kommen,« hviskedes der tilbage.

Øjnene stirrede, Hovederne bøjedes mod hinanden, og en sagte Spørgen og Hvisken lød til alle Sider. Ovre ved Koner-

nes Borde var der nogle, der rejste sig op for at kunne se, om det virkelig var sandt, hvad der hviskedes om.

Jo, der stod hun, beskeden og stille, i sin glatte, graa, uldne Kjole og med det mørkeblonde Haar kæmmet glat ned fra den snehvide Skilning. — Men dog! — Hvad nu?

Kræn fortsatte: Han mente, det var bedst, at man allerede den Dag i Morgen tog fat paa at grave Grunden ud. Efter Planerne skulde der være et Par Kælderrum, saa der var ikke saa lidt Forarbejde at gøre her, og derfor havde han tilkaldt et Par Haandværkere, saa man straks kunde faa Pladsen maalt op og afstukket, hvor der skulde tages fat. Da Jens Isak og Lucas Pedersen var dem, der boede nærmest Byggepladsen, vilde han foreslaa, at de to tog sig af Grundgravningen. Der laa en Tegning derhenne paa Bordet til behageligt Eftersyn.

»I saadan en Varme skulde det jo gi' Svale at komme i Kælderen,« — var der En, der spøjte til Jens Isak, — »men I skal s'gu faa at se, at I faar det med Hede i den Kælder.«

Han snakkede halvhøjt, Manden, og grinede lumsk.

Kræn saa tugtende i Retning af de snakkende, men lod forøvrigt ligegyldig.

»Ja, saa er der ikke mere,« — sagde han knapt og but og pegede samtidigt henimod Bordet med Tegninger og Kontrakter. Men sin Plads paa Kathederet beholdt han. Han stod fremdeles med Armene udbredte og det faste Tag til begge Sider: Mig har I at adlyde! — stod der tydeligt at læse i det grove Stenansigt.

Det var ogsaa tydeligt, at Meningen var, der skulde ingen anden komme til, hvor Kræn var.

Da saa man Holger Hauge springe op paa Kathederet ved Siden af Kræn. Hauge var fremdeles en smal og svaj Rad at se paa, men næsten et Hoved højere end Kræn. Sammen tog de sig ud omtrent som en fjedrende Bambusstok stukket ned ved Siden af en urokkelig Runesten.

Det gav et gibbende Sæt i hele Forsamlingen, da man saa de to dør, saa at sige paa samme Plads. Alle rettede sig op i Sædet, og Forskrækkelse, Spænding og Forventning stod at læse paa alle Aasyn.

Sikke Hauge saa ud! — Haah, hvor han nu vilde skælde og smælde, haane og rase og flintre. Hah! — Og hvad vilde det saa nytte ham? — Ikke et eneste Hak! — Aldrig ud af Stedet kunde han rokke ved Kræn! — Men en rasende Ulv, bagbunden, det saa man da ikke hver Dag. Ha!

Synet af de to Kombattanter paa Kathederet havde et Øjeblik fængslet alle saa heftigt, at Opmærksomheden var bleven vendt fra den lille Kone dernede ved Døren. Uvilkaarligt var Mennesketrængselen veget tilside for hende, saa hun nu stod paa en aaben Plads, næsten midt paa Gulvet. Og just som alle Øjne var vendte mod Hauge i Haab om en Storeksplosion, kanske et veritabelt Slagsmaal mellem »Spanskkrøret« og den urokkelige Stenmand ved Siden af, ser man, at Skyerne spredtes paa Hauges Pande, det vilde, virrende Smil om Munden forsvandt, og Ansigtet lyste op, ja, fyldtes tilsidst af en Hentagethedens Straaleglans.

»Kirstine!« — hører man ham sige, og det lød forunderligt, et Udbrud fuldt af Overraskelse og den lykkeligste Befrielse.

I to, tre Spring var han nede fra Kathederet og hos hende.

»Kommer du, Kirstine!« — hører man ham sagte sige, mens hans Hoved var bøjet ned mod hende.

Saa lægger han Armen om hende for at støtte hende; thi saa bevæget hendes Ansigt er, ved han straks, at nu sidder det Tryk deromme over Lænderne, der altid faar hende til at halte og besværliggør hendes Gang.

Alle de, der sad yderst paa Bænkene, har rejst sig som for at give Siddeplads for Kirstine, ja, næsten alle i hele Rummet har rejst sig op, men Hauge fører hende frem til Bænken lige foran Kathederet, og der leder han hende til Sæde.

»Vær bare rolig, lille Holger,« — hører man hendes stille, ømme Stemme, — »vær rolig.« — Og hendes Haand stryger kærtegnende nedad hans Ærme.

Han smiler til hende og nikker: »Javel, Kirstine.«

For at bøde paa Mangelen af Siddepladser havde Degnen hentet en Del Stole herind fra sin Privatlejlighed, men nu havde jo alle rejst sig, og da Hauge saa en lav Taburet staa tom, snappede han den og satte den hen foran Kirstine. Bagefter hjalp han hende at faa det svage Ben anbragt her. — Saadan havde han set hende sidde derhjemme, naar Anfaldet var særlig slemt.

»Sidder du saa godt?« — spurgte han.

»Ja, Tak.« — Hun satte sig til Ro paa Skolebænken med Ryggen lænet mod Bordets Kant.

Nej se; det var jo noget helt andet, end man havde ventet. Der var kommen en sær forbløffet Maaben over Forsamlingen. —

Men Kræn? — Hvor var da Kræn bleven af? — Han stod jo ikke mere paa Kathederet, der var tomt.

Naa, han havde sat sig derhen til Bordet med de mange Papirer paa. — Ja, saamænd. — Men sært, at man slet ikke havde lagt Mærke til, at han havde flyttet sig. For bare et Øjeblik siden saa han jo ud, som det var noget, der skulde Donkraft til.

Han saa forresten — — nej, *forfjamsket* var vel ikke et Udtryk, man kunde bruge om Kræn, men alligevel, man syntes, det var, som han sad og skævede underlig forbløffet hen til Kirstine.

Men nu var det Holger Hauge, der stod paa Kathederet, — ene Mand. Og hvad saa? —

Et Par Gange saa man ham lade Fingrene glide gennem sit tætte, kortklippede Haar.

»Aa, Gudik, du sidder saa nær Døren, vil du ikke hente mig et Glas koldt Vand?»

Gudik var straks nede af Vindueskarmen og ude af Døren. Et Øjeblik efter kom han med det forlangte. — Man saa Hauges Haand ryste stærkt, idet han førte Glasset til Munden, men da han i nogle dybe Drag havde tømt det, var der egentlig ikke noget usædvanligt at se paa ham. Ja, det kunde maaske siges, at han saa *usædvanlig* rolig ud? — Og det første, man lagde Mærke til, straks han begyndte at tale, var ogsaa, at Stemmen laa lavere, end den plejede, den var ligesom skruet ned til et Punkt, hvorfra den kunde føres med en egen dæmpet Ro og Værdighed.

»Ja, at hvad jeg her i Dag har hørt, er kommen mig som en stor Overraskelse, behøver jeg ikke at fortælle,« — indledte han.

Man skævede hen til Kræn: Maatte Hauge virkelig faa Lov at tale? — Skulde han ikke smides ned? — Skulde Skolestuen ikke lukkes for ham?

Kræn sad og saa ud ad Vinduet. Det skulde vel give en Forestilling om, at han brød sig ikke det bitterste om den ringe Skabning, der nu havde taget hans Plads fra før, men hans Ansigt kunde man ikke se.

»Der er jo heller ingen Grund for mig til at nægte, at det, jeg hørte, ikke var mig nogen *behagelig* Overraskelse,« — gik han videre.

»Ha! — Naa, ikke det!« — Forsamlingen saa ikke uforstaaende ud her.

Hauge løftede Hovedet og rankede sig:

»Men lad mig alligevel straks sige jer, at det Mejeri, I agter at bygge, kan ikke slaa mit Mejeri ihjel!«

»Nej, du har da din egen Mælk,« — lød det fra en Krog.

»Ja, og nogle Husmænds,« — klukkede det fra et andet Skjul.

Javel, det var hans største Leverandører, Kræn Højgaard havde kapret, men saa helt lidt var der dog endnu ikke levnet ham. De Igelmosefolk, som man her i Thorsted helt syntes at ville overse, havde Maaned for Maaned siden Mejeriet blev anlagt, forøget deres Produktion. De havde nu i Sommer haft alt, hvad et Par Russere kunde trække til Mejeriet, saa Hauge havde allerede forudset, at enten skulde der en større Vogn og et Par stærkere Heste til Turen, eller han blev nødt til at dele den.

Saa kunde han ogsaa meddele dem, at han just i Formiddags havde faaet tolv Feldingbromænds Tilsagn om, at ogsaa de, i Efteraarets Løb, ønskede at levere Mælk til Harreborg. — (At disse Feldingbromænd kun var gaaet med under den Forudsætning, at Hauge fik sine Kontrakter med Thorstedboerne fornyede, tav han klogelig stille om). Ogsaa her i Thorsted var der jo endnu en Del, som ikke svigtede ham.

»Ja, af Mænd,« — skrattede En, — »men *Køerne*, *Køerne* svigter dig, ikkesandt?«

»Jeg har i Sommer fra Thorsted haft al den Mælk, et Par stærke Heste kunde trække til Harreborg; at det, hvis det bliver Alvor, I faar rejst jeres Mejeri, kun bliver en Brøkdelen heraf, der bliver tilbage til mig, er jo indlysende. Mine Kontrakter gælder kun til November, om I vil, kan I fra den Tid stryge dem, det kan jeg ikke forbyde jer, og tigge eller trygle nogen til at blive hos mig, gør jeg ikke. — I maa godt faa at vide, hvor store Indtægter, jeg har haft af mit Fællesmejeri, jeg vil gerne lægge mit Regnskab frem for jer. Det kunde dog kanske, nu I skal lægge Planer for egen Drift, være jer til nogen Nytte at se dem.«

Bevares, hvor fidél og elskværdig han var. Der var dem, der halvvejs begyndte at føle sig skamfulde, saa hadske Tanker de havde næret mod den velvillige Mand.

»Jeg kunde ogsaa, hvis I ikke vil tage mig det altfor ilde op,« — talte Hauge videre, — »pege paa flere forskellige Ting i jeres Overslag og Beregninger, der ikke vil holde Stik.«

»Lad os høre, — lad os høre,« — lød det fra Bordet nede ved Døren.

Ja, han skulde nok komme frem med det, men forinden vilde han bede de Mænd af Forsamlingen, der havde været hans Leverandører, svare paa, om de nogensinde havde haft nogen Grund til at være misfornøjede med Forholdet til hans Mejeri?

Aah — naah — ja, hvad —

Flere trak lidt paa Skuldrene, et og andet kunde der maa-ske nok være; men der var alligevel ingen, der kunde finde Klagegrunde at komme frem med. — Og saa var der En, der løftede sig i Sædet og sagde højt: Nej! — Det var Peter Clemmensen, og da han havde sagt nej, lød det samme Ord fra flere Steder. Nej — nej, — der var ingen, der havde haft noget at klage over.

»Ja, saa syntes jeg ogsaa, det havde været smukkere, om I, før I lagde andre Planer, var kommen til mig, saa vi kunde have talt sammen om Tingene. Jeg kan da forresten ogsaa sige jer, at jeg havde ventet, at I vilde have forlangt et Tillæg, inden Kontrakterne paany blev underskrevne, og at jeg ogsaa isaafald havde tænkt, at jeg kunde strække mig til at give jer en halv Øre mere pr. Kande Mælk. — Men som Sagen nu ligger, bliver der jo ikke Brug for en saadan Imødekommenhed.«

Gudik havde i al Stilhed bragt et nyt Glas Vand, og Hauge tog sig en Hjertestyrkning deraf; derpaa stod han stille lidt og saa ned paa Pulten, som han stod og grundede over noget. Saa løftede han Hovedet og saa ned paa Kirstine, som sad der nedenfor. Da gled der et eget lettet Smil over hans Ansigt: Som om han ved at se paa hende fik et betydningsfuldt Bud om, hvad mere han skulde sige, og *hvordan*.

Ved hans Smil fløj en svag Rødme op over hendes fine Ansigt, men hun sad som før, stille, alvorlig og lyttende.

»Efter hvad her i Dag fra dette Sted er bleven forkyndt, forstaar jeg jo nok, Meningen er, det skal være mig fuldkommen uvedkommende, hvad de Thorsted Gaardejere enes om og vedtager. Vel, jeg er altsaa udenfor Kredsen. — Men, som jeg før sagde, jeg kan sætte Fingeren paa et og andet i jeres Mejeriplaner og Beregninger, der ikke holder Stik, naar, som det lød før, I vil gøre mig den Ære at høre paa mig.«

»Jov, — det vil vi. Kom frem med det,« — sagde Jens Isak og snakkede, vist rent uvilkaarligt, helt højt.

»Vel, nu skal I saa høre: — Før, da Kresten Højgaard for-

klarede jer om Udgifterne, var der En, der spurgte efter en Brønd til Mejeriet. Han fik ikke noget Svar, hverken Krøn Højgaard eller Montøren havde i deres Beregninger noget om, hvad det vilde koste at skaffe tilstrækkeligt med Vand. Men det forstaaer I dog nok, at der skal Vand til et Mejeri, endda *rigeligt* med Vand, og enhver af jer ved godt, at her i Thorsted har det næsten allevegne været en ret kostbar Historie at skaffe Drikkevand. Brøndene er gennemgaaende meget dybe, og endda er der jo mange Hjem, hvor man i tørre Somre har det meget knapt med Vand og maa køre rundt i Byen med Vandtønden for at tigge, hvor der kan faas noget. Saadan kan man ikke gøre til et Mejeri; der maa til enhver Tid være Vand nok, og selvfølgelig ikke mindst i Sommertiden. Paa Harreborg kostede det Vandværk, vi nu har, fulde tusind Kroner. Det var dyrt, og det er jo ogsaa beregnet paa at forsyne andet end Mejeriet med Vand, hvad det ogsaa gør, men alligevel, I forstaaer nok, at alene paa den Post kan der blive et stort Tillæg til de 9000 Kroner, Krøn Højgaard har beregnet Udgiften til. Hr. Montør Ulrich, der har bistaaet med Overslaget, er sikkert i mange Henseender en meget dygtig og indsigtfuld Mand, men som han var ærlig nok til selv at indrømme, *Mejerianlæg* er for ham »noget Nyt«, man har vel ogsaa Lov at gætte — *temmelig ukendt*. Ihvertfald er det gaaet ham saadan, at som Krøn Højgaard synes at have glemt at kaste Brønd, har Montøren glemt, at der skal Pumpe i Brønden og visse større Anlæg for at sætte den i Forbindelse med Dampkraften, — hvad jeg da formoder er Hensigten? — Atter nogle Hundrede Kroners Tillæg.«

Saadan fortsatte Hauge en rum Tid, stadig som med Sordin paa Stemmen, stadig som fyldt af Venlighed og velvillig Hjælpssomhed, og først og fremmest af med en urokelig Ro at pege paa den ene lille Fejl efter den anden: Der var de 300 Kroner, som var beregnet til Mejeristløn, — den Sum tvivlede han meget paa, det var muligt at faa enten Mejerist eller Mejeriske for, ihvertfald ikke nogen *Dygtighed*. Det var da ogsaa for spartansk, at hele Boligspørgsmaalet mentes løst med et Kammer til Mejeristen at sove i. Blev det en Mejeriske, skulde hun da ihvertfald have et Køkken at lave sin Mad i. Og hvad skulde en ugift Mejerist gøre? Hvorfra skulde han faa Mad? Selv om man maaske vilde give Tilladelse til, at han eller hun efter Behag kunde forsyne sig af Mejeriets Produkter, kunde de dog ikke leve alene heraf, og af en Løn paa 300 Kroner

aarlig kunde næppe blive meget til Husholdningsudgifter. — En Medhjælper maatte der ogsaa til, og hvorfra skulde Udgiften til Hjælperen komme? — Ja, man mente vel, at en Lærling var Hjælp nok, og at en saadan kunde faas gratis? — Maaske? — Men et Kammer at sove i maatte vedkommende da have, saavel som Mad og Drikke, og hvor skulde en Elev faa Maden fra, naar der ikke en Gang var et Køkken i Huset? — Og skulde Eleven tillige agere Fyrbøder, fik de sikkert ingen, uden der ogsaa maatte Løn til.

Der var saa stille i Rummet, som nogen Taler kunde ønske sig. Det var let at se, at Forsamlingen modtog hvert Ord med fuldt opladte Øren, men ogsaa, at den sad som paa Knappenaale. Hvert Øjeblik foer stjaalne Kig hen til Kræn, der i ensom Majestæt troned med korslagte Arme foran Bordet med alle de store, udbredte Overslag, Tegninger og Kontrakter.

»Ja, jeg be'r undskyldte,« — sagde Hauge, — »det er Eders Sager og ikke mine, og det er vel nok nærvist af mig at berøre de Ting, jeg her har nævnt; men alligevel har jeg ment det rigtigt at gøre jer opmærksomme paa de nævnte Smaating. Der er jo ingen af os, der holder af den Slags Overraskelser, der hedder *Efterkrav*.«

Gudik hørte her et Par Koner foran sig hviske sammen: — »Det var ikke til at begribe, at det var Hauge, som stod der og talte saa flinkt og venligt, ja, smilende,« — mente den ene.

»Nej. Og saa roligt han tog det hele. Det var dog ham, det gik ud over.«

En Kone paa Bænken foran de to andre vendte sig og hviskede: »En skulde snarere tro, det var Kirstine, der snakkede.«

»Akkurat!« — svarede de andre i Munden paa hverandre og nikkede bifaldende med de tørklædeomhyllede Hoveder.

Hauge havde atter gjort en lille Pause for at styrke sig ved en Slurk af Vandglasset. — Kræn rejste sig fra Bænken:

»Det er naturligvis som Hauge siger: *Vore* Sager vedkommer ikke ham. — Naar vi er enige om at staa sammen, saa staar vi ogsaa sammen om mulige *Efterkrav*, selvfølgelig.«

Bump! — Kræn satte sig igen, — og det med Eftertryk.

De andre Bymænd gav uvilkaarligt et lille Duk med Nakkerne.

»Selvfølgelig!« — gentog Hauge og gjorde en lidt for dyb Bøjning henimod Bænken, hvor Kræn sad.

»Men se, det er jo nu syv Aar siden, jeg flyttede her til

Thorsted, og det er ikke første Gang, jeg prøver at tale til Sognets Mænd, baade uden Opfordring og uden at man har villet høre paa, hvad jeg havde at sige. Jeg er altsaa vant til den Tur. — Allerede det første Aar, jeg kom hertil, begyndte jeg at gøre opmærksom paa, at Smørret stod i en høj Pris, ca. 130—140 Øre pr. Pund, naar det vel at mærke var *godt Smør*, og at I skulde dreje over fra Studefedning til Kohold, — ja, her var jo den Gang endnu en Del, der simpelthen *solgte Kornet*, og, til synlig Skade for Agrene, som manglede Gødning, hverken producerede Kød eller Smør. Det har I jo dog efterhaanden indset var forkert, og de, der for Tiden leverer Mælk til mig, har ogsaa indset, at Koholdet gav betydelig større Indtægt, naar Mælken blev lavet til Mejerismør i Stedet for Bondestmør, saa jeg tør vel tro, at I Tid efter anden har sagt til jer selv, det kunde være fornuftigt at høre efter, hvad jeg sagde til jer,« — smilte Hauge muntert. — »Naa, for dem iblandt jer, der har siddet paa Gaardene i 25—30 Aar og længere endnu, spiller Renteafgiften ikke stor Rolle, I kom billigt til Jorden, den Gang I skulde købe, og skylder kun lidt eller slet intet væk, saa I kan sagtens faa det til at gaa rundt; men for dem, der har købt Ejendom for 10—15 Aar siden, da Kornet stod i en Pris af 16—18—20 Kroner pr. Tønde, de maatte betale Jord og Gaard med ganske anderledes følelige Priser, hvis de da skulde have noget, der duede, og ikke som jeg købe en faldefærdig Gaard med udpint og gold Jord. Nu bliver Danmark oversvømmet af de amerikanske Farmeres overvældende Kornprodukter, de har jo Jorden gratis og kan sælge Kornet for det halve af, hvad det koster her, og nu er Krisen over jer, der sidste Vinter maatte nøjes med 50 Kroner mindre for Parret af Fedekvæg, end I var vante at faa, og jeg kan fortælle jer, at det bliver dobbelt saa galt i Aar, thi da vil der blive budt 100 Kroner mindre for Parret af Studene end iforfjor, jeg ved det, for jeg har talt med de Folk, der har Indsigt i den Slags, og et saadant Nedslag skal nok komme til at give en slem Svie i Pungen. Under disse Forhold er I jo saa omsider kommen i Tanker om, at det muligt ikke var helt tosset, om der kunde komme lidt større Indtægt ud af Koholdet, ja, selv Byens Overhoved og rigeste Mand synes jo endogsaa at have Opmærksomhed herfor,« — nikkede Hauge hen mod Kræn.

»Se, at Priserne paa Fedestude og andet Slagtekvæg daler, naar Foderet gaar ned med Halvdelen, er jo let forstaaeligt, og

Smørpriserne kan jo under disse Forhold heller ikke holdes oppe paa de samme Højder som før, men her er der stadig den Lysning, at vi kan forbedre Kvaliteten og derved til Dels dæmme op for Prisfaldet, og endnu en stor Fordel: Naar vi har Mælk nok, kan vi ogsaa producere Flæsk til rimelige Priser. Derved faar vi i Stedet for *et* Dyr at tage Indtægt af *to*: Baade Koen og Grisen. Det er, saavidt jeg kan se, det, der bedst kan hjælpe os over den Krise, det store Prisfald paa Fedekvæg i dette Øjeblik bereder os.«

Hauge saa ned over Forsamlingen, der med største Opmærksomhed fulgte, ja, *slugte* hvert Ord, han sagde.

»Ja, de, der ikke gider høre, hvad jeg siger, kan jo holde sig for Ørerne« — sagde han og tog sig igen en Mundfuld Vand.

»Jeg maa jo indrømme, at dette Kriseemne, jeg her kom ind paa, er et lidt trist Emne, men nu skal jeg saa til Gengæld fortælle jer noget, som jeg tror, det vil mere jer at høre: — I er med jeres planlagte Mejeri uden vist selv at have nogen Anelse derom kommen ind paa en hel højmoderne Form for Mejeribrug. — Jeg kan fortælle jer, at der ifjor, ja, netop for godt et Aar siden,ovre vestpaa i en By, der hedder *Hjedding*, er bleven oprettet et Mejeri efter netop det samme Princip, som I har tænkt jer at gaa frem efter. I kalder Eders et *Fællesmejeri*, de deroppe kalder deres for et *Andelsmejeri*; det bliver nok det sidste Navn, der slaar igennem. I kan forstaa, at det for mig har været en stor Overraskelse her i Dag at erfare, at I Thorstedmænd virkelig er saa fremsynte, saa I er ved at være ikke blot *med* Tiden, men næsten *foran* den. I er om ikke de første saa vistnok de *næstførste* i Danmark, der her griber en stor ny Idé. Og takket være Eders dygtige Leder og Foregangsmand,« — her gjorde Hauge atter et ærbødigt Buk henimod Kræn, — »gaar I straks i Gang med at føre den ud i Praksis. — Mit Mejeri kalder man jo et *»Fællesmejeri«* og forbinder dermed vel ikke nogen anden Forestilling, end at alle Leverandørers Mælk bliver behandlet i Fællesskab, jeg staar ellers helt ene om alle Udgifterne til Foretagendet og Ansvarer ved at drive det, og jeg maa vel ogsaa forstaa Eders Holdning saaledes, at jeg er ene om at »skumme Fløden«. — Som jeg allerede før har berørt, vil jeg meget gerne have den Fornøjelse at indbyde jer alle til Harreborg, baade til at gaa mit Mejeri rigtig grundigt efter i Sømmene og til ved samme Lejlighed med Sort paa Hvidt at se, hvad mine Anlæg har

kostet mig, og hvor stor min Nettofortjeneste paa den Forretning har været. — Jeg nægter ikke, at jeg har haft en ret pæn *Fortjeneste*, men en ligefrem *Guldgrube* har det ikke været. — Jeg mener jo, at I, før I tager fat paa Eders eget Mejeri, godt kunde have noget Udbytte af et saadant Besøg og Eftersyn.

Jeg kan ogsaa meddele, at jeg nu i Forsommeren en Dag har gjort et Besøg derude paa det nævnte *Andelsmejeri* i Hjedding, jeg kendte lidt til den Mand, der har sat det i Gang, og da jeg var paa Egnen i et andet Ærinde, fik jeg Lyst til at se og høre, hvordan det gik for Mejeriet paa den nye Façon, han havde indført. — Det gik udmærket. — De faar paa Hjedding Mejeri finere Pris for deres Smør end vi paa Harreborg nogensinde, *siden* vi begyndte at *købe fremmed Mælk*, har kunnet faa for vort. Det ligger i, — ja, det ligger i flere Ting — men først og fremmest deri, at Leverandørerne til et Fællesmejeri ikke er saa paapasselige med Renligheden og Afkølingen af Mælken, som *Andelshaverne* til et *Andelsmejeri*. — Saasnart det gaar op for Mælkeproducenterne, at de 2—5—10 Øre mere eller mindre pr. Pund Smør, der kommer hjem, de gaar *ind* eller *ud* af *deres egen Lomme*, saa lærer de hurtigt at passe paa. Paa Harreborg maa vi saa godt som daglig behandle Mælk, der paa flere Maader ikke svarer til, hvad man burde kunne forlange af Leverandørerne, vi maa blande Fløden af den ikke helt propre eller friske Mælk sammen med den øvrige og med aabne Øjne se paa, at Smørrets Værdi forringes. Saadan er det, naar Forholdet mellem Leverandører og Mejeri er et *Handelsforhold*. Man støder jo ikke saa gerne sine Kunder, de kunde jo faa i Sinde at gaa deres Vej, altsaa tager vi Mælken, som vi faar den, og maa jo saa nøjes med den Pris, det mindre fine Smør bringer hjem. Først naar det er *rent galt*, gaar Mælkespanden med den kassable Vare tilbage. — Ja, det tror I kanske knapt, men saadan er det nu,« — smilte Hauge til Forsamlingen.

»Derude i det nævnte Andelsmejeri havde de ikke arbejdet i tre Maaneder, før Producenterne var bleven lysvaagne nok til at forstaa, hvad det gjaldt: Mejeriet var deres eget. Gav det Tab, var det *Tab til dem alle*, fik de en fin Pris hjem for deres Smør, gik den forstørrede Gevinst ikke i Mejeristens Tegnebog, men i *deres egen*. Under saadanne Forhold skabes der hurtigt Lydhørighed for at opsøge Skavankerne og faa rettet paa dem.

Under Besøget i Hjedding gik det op for mig, at her var

den rette Form for Mejeridrift: Alle skal have *Ansvar*, og alle skal have Del i *Profitten*, paa den Maade kan vi Bønder lære at forstaa, at det, det gælder om, er, at vi *staar samlede*. — Naar blot vi staar *solidariske* med hverandre, hvad kan vi vel saa ikke gennemføre?»

Hauge stod lidt uden at sige noget. Han stod og saa ned paa Kirstine. Det var næsten, som han vilde læse i hendes Ansigt, hvad mere han skulde sige. Saa fortsatte han:

»Jeg tror absolut, at dette *Andelsforhold*, — dette *Solidaritetsforhold*, det er et Skridt i den rigtige Retning, — ja, ikke blot det, men et Forhold, en Form, som, videre udviklet kan blive af helt revolutionær Betydning for os Bønder.«

Man var efterhaanden kommen saa langt hen paa Eftermiddagen at Solen var dalet langt ned. Den stod nu saa lige ind ad Vinduerne i Vest, at Tilhørerne maatte sidde og vende og dreje paa sig for at undgaa dens generende Straaler. Nu naaede den ogsaa Kathederet, og Hauge maatte træde tilbage og næsten staa med Ryggen mod Væggen for at nære sig for den.

»Endnu har jeg noget, som jeg gerne vilde sige jer, og til lige et Forslag at gøre jer, — om I da har Langmodighed nok til at høre længere paa mig.«

»Jov, lad os høre,« sagde Jens Isak, der sad tæt foran.

»Ja, lad os bare høre,« — lød det ogsaa længere tilbage.

»Ja, se, efter min Mening vilde det komme til at gaa baade lettere og bedre med at starte detteher Mejeri, om der var flere om det, end I har tænkt, og at det ogsaa vilde blive *billigere*, behøver jeg ikke nærmere at forklare; jo flere der er om Udgifterne, jo mindre bli'r der til den enkelte at svare, og der er jo heller ingen Tvivl om, at indenfor en vis Begrænsning, saa vil et Mejeri svare sig bedre, jo *større* det er. — Jeg vilde altsaa tilraade, at *vi alle* skulde slaa os sammen og saa, i Stedet for mit Fællesmejeri, oprette et Andelsmejeri. — Jeg kan jo ikke garantere for, at de Igelmose Folk og de her i Byen, som I har udskudt, saavel som Folkene dernede i Feldingbro, som jeg i Formiddags har forhandlet med, at alle disse kan tænke sig at gaa med under den nye Form, men jeg mener, det var et Forsøg værd at spørge dem ad. — Jeg vil i denne Forbindelse ikke undlade at gøre opmærksom paa det ret ejendommelige Forhold, at de her i Thorsted, som Krån Højgaard har vraget saavel som Igelmose Folkene, det er jo vel Leverandører med mindre Kvantum Mælk, end de større Gaarde her

i Thorsted kan levere, men det er *bedre* Mælk, de har. — Vi har prøvet det paa Harreborg, saa jeg ved, hvad jeg siger: Vi kan nøjes med et à to Pund Mælk mindre til 1 Pund Smør af disse Smaaleverandørers Mælk end af Mælken fra de Thorsted Gaardmænd. — Hvori det ligger, skal jeg ikke saa nøje kunne sige, men det er vel tildels i en fornuftigere Fodring og kanske ogsaa i en omhyggeligere Behandling af Varen, men at en saadan Forskel ikke er uden Betydning, det behøver jo ingen Forklaring. — I forstaar altsaa, at det er ikke paa alle Maader de ringeste, I har kasseret.

Men nu kommer jeg til et helt nyt Spørgsmaal: Hvad vilde I sige til at *købe Harreborg Mejeri — i Stedet for at bygge et nyt?* — At I ikke med det Mejeri, I agter at bygge, kan slaa mit i Stykker, det har jeg allerede forklaret, men I forstaar jo nu, at det, jeg tænker mig, er: Harreborg og alle de andre Leverandører skulde gaa ind i Sammenslutningen, og saa skulde mit Mejeri fra det nuværende System gaa over til at blive *Andelsmejeri*. — Jeg kan overlade jer det, som det staar og gaar, for 8000 Kroner, det er altsaa mindre, end I har tænkt at give. — Vi har jo hos os et glimrende Vandanlæg og altid Vand nok, paa vore Maskiner kan der skummes og behandles 9 og 10.000 Pund Mælk daglig, det er mere end det tredobbelte af, hvad I regner med og altsaa nok til os allesammen. — Saa kan jeg endda lade mig nøje med $4\frac{1}{2}$ % Rente af Summen, det er da ogsaa et lille Afslag fra de 5 %, Kræn Højgaard forlanger.«

»Med Forlov at spørge: *Ejer De det Mejeri, De snakker om?*« —

Det var Kræns Stemme, der skar igennem.

»Ejer og *ejer*, — jeg kan godt indrømme, at naar enhver Kreditor skal have sit, saa kan der ikke blive stort tilbage til mig; — men mig bekendt skylder jeg dog vist ikke Dem noget, Kræn Højgaard?«

Hauge kastede et meget skarpt Blik ned paa Kræn, og Kræn var næppe i Tvivl om, at det var en Mistanke om, at han stod bagved de gule Skrivelser, der lurede i Hauges hvasse Øjne.

Kræn rejste sig brat og sagde ud imod Forsamlingen: »Det er en Selvfølge, at vi holder fast ved det, vi en Gang har vedtaget.«

Tilhørerne dukkede Hovederne, og Kræn lod sig atter dumpe ned paa Bænken.

»Javel, Kræn Højgaard, det Svar havde jeg ventet; men De er dog kun een af en hel Flok, og jeg, som nu i flere Aar har drevet Mejeribrug, jeg tror at kunne fastslaa, at om vi alle slog os sammen, vilde vi kunne drive det større Mejeri for omtrent de samme Udgifter, som Driften af hver af de to mindre vil komme til at koste, hvad mener I saa er fornuftigst?«

»Vi er gamle nok til at vide, hvad mener I saa er fornuftigst?« Deres gode Raad,« — lød det hvast og bidsk fra Kræn.

Hauge vendte sig om mod ham:

»Vel. — Men De, Kræn Højgaard, som her skal handle paa andres Vegne og med andres Penge, handler uklogt og uforsvarligt i at afvise mit Forslag. — Saadan er altsaa min Mening.« — Hagues Ord faldt faste, men blev alligevel fremførte med Smil og i velbehersket Tone. Og da han havde staaet saadan lidt og set mod Kræn i smilende Beherskelse, vendte han sig mod de andre: — »Jeg henstiller til den øvrige Forsamling, at man i Ro og Alvor vil overveje, hvad jeg har sagt. — Ihvertfald, mere aabent og ærligt, end jeg har gjort, kan jeg vist ikke fremlægge Sagen for jer. — Kan jeg vel, Kirstine?« — smilte han ned mod sin Hustru.

»Nej, Holger, det kan du ikke,« — svarede hun tankefuldt og alvorligt.

»Naa. — Saa passer det nok ogsaa,« — sagde Hauge og gik ned fra Kathederet.

— Nu blev der Uro i Rummet, Folk flyttede Benene, skiftede Stilling, rømmede sig, men ingen sagde noget, og ingen rejste sig. — Mændene, der skulde danne den nye Sammenlutning, forstod jo godt, at nu var Stunden der, hvor Kræn ventede dem hen for at skrive under paa hans Papirer. Men der kom ingen frem.

Magister Rørdam, der nu stod ved Vinduet, hvor Kapellanen sad, bøjede sig hen mod ham og hviskede: »Kan De, Bjerrum, dog ikke tale de Mennesker tilrette, det er da aabenbart, at Hagues Forslag er godt.«

Men Kapellanen trak paa Skuldrene, han blandede sig jo aldrig i den Slags Anliggender, undskyldte han.

»Ikke før min Far er død, eller har taget sin Afsked, nej,« — smilte Rørdam drilsk. — »De har jo Sognefolkets Øren, og De er født Landmand, saa De maatte let kunne jævne den Sag paa en fornuftig Maade.«

Nye Skuldertrækninger og Hovedrysten. Nej, Kapellanen vilde ikke blande sig i det.

Saa traadte Magister Rørdam op.

»Jeg er, som det er velkendt her, ikke Landmand,« — begyndte han, — »det bliver man jo ikke, selv om man er født midt i Thorsted, og Ens Fødehem er omgivet af Marker og Vange, Enge og Kær til alle Sider. Der maa mere til, det ved vi nok. — Men, alligevel, saa uvidende om Landbrug, som den, der er født paa en Købstads Brosten, er jeg dog heller ikke. — Vel sandt, jeg skulde som Dreng først og fremmest passe mine Bøger og lære mine Lektier; men de, der er vokset op sammen med mig, ved godt, at jeg kan styre et Spand Heste, dirigere en Harve og pløje en smuk, lige Fure. Jeg kan ogsaa se, om en Hest er velskabt, eller hvorfor den *ikke* er det, jeg kan se, om en Ko tegner til at blive en fin Malkeko, eller der er mere Udsigt til, den lægger Foderet op til Kød og Fedt, og der er en hel Del mere, Landmandsfaget vedrørende, jeg ikke ganske mangler Blik for. Spørg Kræn Højgaard,« — nikkede han hen mod denne, — »thi det er nemlig ham, jeg kan takke for min Landvæsen skyndighed, — hvordan nu end mine kære Bysbørn vil takserer den,« — smilte han. — »Det ved jo alle her, at Kræn Højgaard i sin Tid, før Præstegaarden blev bortforpagtet, var min Fars Bestyrer, og baade De og jeg ved ogsaa, at han var den dygtigste, vi nogensinde har haft i Præstegaarden. Der er vist endnu heller aldrig nogen, der har betvivlet Kræn Højgaards Dygtighed. Den kunde enhver se, da han havde Ledelsen og Ansaret i Præstegaarden, og den kom jo endnu stærkere til Syne, da han giftede sig og blev Mand i den store Gaard, Højgaard. For Kræn Højgaards Dygtighed og Klogskab har alle bøjet sig, og finere Anerkendelse, end den Hauge i Dag har givet ham, har han maaske aldrig faaet: — Uden Paavirkning noget Steds fra, uden nogensinde at have set, hvad Hr. Hauge kalder et *Andelsmejeri*, — ja, kanske har Kræn Højgaard overhovedet aldrig set et Mejeri af nogen Slags, — uden dette, har Kræn Højgaard været tankeklar og fremsynet nok til at finde ud af, hvordan Mejerisagen rettelig bør gribes an, hvordan Mejeriforholdene skulde ordnes for at være virkelig tidssvarende og indbringende, og hvad mere er, han har ogsaa været *handlekraftig nok til at sætte Sagen i Scene*.

Mejerisagen i Thorsted *kan* ordnes, som Kræn Højgaard har tænkt sig det, lad os slaa det fast.

Men se, naar nu De kan faa Harreborg-Mejeriet til Købs for et Par Tusind Kroner mindre, end det vil koste Dem at

bygge et nyt, — naar, som Hr. Hauge siger, hans er med Maskinerier, der kan behandle op imod tre Gange saa megen Mælk, som de Maskiner. De har tænkt at købe, altsaa er bygget med en stærkt forøget Mælkeproduktion for Øje, saa maa det dog være soleklart, at det er klogere for Dem at købe Mejeriet paa Harreborg. — Ja, naturligvis, saa bliver Mejeriet større, end De har tænkt Dem det, Sammenslutningen bliver større, De bliver flere Parthavere, *Andelshavere* var det vist, Hr. Hauge kaldte dem, men sig mig nu en Gang, hvis det paa-tænkte lille Thorsted-Mejeri kan svare Regning, maa det da ikke være indlysende, at et, der er dobbelt saa stort, og som kan drives med Materiel til samme Pris — eller rettere billigere, — og omtrent med samme Mandskab, maa kunne svare endnu bedre Regning? Ikkesandt, det er imod al sund Fornuft, at Fortjenesten ikke skulde blive større under de større Forhold. — De maa jo ogsaa i denne Forbindelse huske paa, at Hr. Hauge fortalte Dem, det var den *fedeste* Mælk, som var blevet vraget. Det vil sagtens sige, at det er Mælk fra de Hjem, hvis Ejere har forstaaet at vælge den rette Malkerace og at fodre Køerne paa en fornuftigere Maade, end De andre endnu har lært, men det maa da være en kapital Dumhed at sætte de bedste Smørkøer ud af Spillet, da Smørret jo dog, saavidt jeg begriber det, er det, som Sagen væsentligst drejer sig om.«

Nu vendte Magisteren sig helt om mod Banken, hvor Kræn sad:

»Jeg føler mig overbevist om, at De, Kræn Højgaard, er altfor klog til ikke at indse, hvad der her er det rette. — Jeg er vis paa, at hvis De endnu var Bestyrer i Præstegaarden, saa vilde De komme til min Far og sige som saa: »Hr. Pastor, Holger Hauges Forslag er det fornuftigste, det vil give de færreste Udgifter og den største Fortjeneste, saa det bør Pastoren følge.«

Magisteren bukkede og gik ned fra Forhøjningen.

Kræn havde siddet stiv og strunk uden at røre sig. — Alligevel var det synligt for alle, hvor han vred og vaandede sig: — Gammel, indgroet Ærbødighed for Embedsstanden, i dobbelt Forstand for *Præstestanden*, gammel Troskab mod et Hjem og en Familje, hvor han havde haft gode Dage, og hvor hans Arbejde var blevet skattet og respekteret og godt betalt. — Det var en meget kedelig Kæp i Hjulet, at »Præstens Ove« nu her skulde komme og blande sig i *den* Sag.

Efter et Par Minutters Tavshed rejste Kræn sig:

»Jeg mener, at Holger Hauge er *insolvent*, og vi kan ikke handle med en *insolvent* Mand.«

Hauge blev meget hed i Hovedet nu, man kunde se, hvor Aarenettet i hans fine, hvide Tindinger svulmede op, og Pandehuden furede. — Men Kirstine, der fulgte ham med Øjnene, gjorde bare en lille beroligende Bevægelse med venstre Haand, saa vandt han straks Herredømme over det opbrusende Sind. — Han havde siddet paa Enden af et af Skolebordene, nu rejste han sig.

»Jeg tror nok, jeg ved, hvad Kræn Højgaard sigter til: Der er i Dag bleven opsagt nogle Penge hos mig, en Gæld, som jeg havde haft god Grund til at mene, jeg kunde have faaet Lov til, som hidtil, at afvikle afdragsvis, nu bliver jeg truet med Udpantning, hvis ikke jeg kan betale i Løbet af denne Maaned. — Hvis De nu spørger mig, om jeg da ser Udveje til at betale de Penge inden Fristens Udløb, maa jeg som ærlig Mand svare: *I dette Øjeblik* ved jeg ikke, hvorfra jeg skal skaffe dem. — Men der er jo dog en Frist at løbe paa, og jeg tænker som saa: Har jeg klaret alle de Vanskeligheder, jeg har haft i de syv Aar, jeg har boet her i Thorsted, klarer jeg vel ogsaa denne. Mon ikke ogsaa De, Kræn Højgaard, kan indse, at trods denne uventede, infame og ondsindede Opsigelse, har det set sortere og mere haabløst ud for mig før, end det gør i Dag? — Jeg er altsaa saa fri at hævde, at *insolvent er jeg ikke*.«

Han satte sig igen paa Bordenden, bagved Kirstine.

Nu begyndte Forsamlingen at blive urolig. Nogle havde rejst sig op, her og der stak man Hovederne sammen og hviskede. Man var kommen paa et Punkt nu, hvor der maatte komme en Afgørelse, og *hvad* skulde man? — Vilde Kræn virkelig blive ved at holde sig stiv? — Og hvad med Holger Hauge, hvormegen Lid kunde man fæste til hans Forslag? — Kunde der ikke, hvor veltalende han nu end i Dag havde fremstillet Tingene for dem, alligevel skjule sig en eller anden Rævestreg bag hans Redegørelse? — Saameget kendte man ham jo, at helt gratis gjorde han ikke noget; — men hvor Fa'en kunde han vel ogsaa det, den gældbundne Mand, han var. — Men at der skulde gaa to »Dampmejerier«, — saadan var der nogen, der kaldte Mejerierne med Dampskorsten — her, med knap en Fjerdingvej imellem, *det* var jo dog oplagt Fjollerier.

Sagen skulde have en Ende, *nu* skulde det være, men op til Kræn var der ingen, der gik.

Saa saa' man, at Karen Højgaard rejste sig og gik op til

sin Mand. Han sad, trods Manglen paa Siddepladser, stadig muttersene ved Bordet med Papirerne. Hun satte sig paa Bænken hos ham og talte med ham; men Uroen og det halvhøje Snakkeri tiltog rundt om i Lokalet, saa der var ingen, der kunde høre, hvad Mand og Kone talte om.

Noget efter rejste Kræn sig:

»Hvis I agter at følge Holger Hauges Forslag, maa I vælge en anden end mig til at lede jeres Forhandlinger,« — sagde han.

»Javel, Kræn,« — sagde Peter Clemmensen, som ogsaa havde rejst sig, — »men vil det saa sige, at du ogsaa trækker dig tilbage som Andelshaver?«

Gjertrud var ogsaa rykket opefter og stod nu helt henne ved Moderen og Stedfaderen: Nu var det hende, der svarede:

»Nej, Peter Clemmensen, det vil det sikkert ikke. — At Far ikke vil staa sammen med jer om at gøre en god Forretning, — nej, saa tosset tror ingen, Far er,« — sagde hun.

Efter denne Bemærkning stod Kræn stille lidt med bøjet Nakke. — Han saa ikke paa nogen, han sagde heller ikke noget; men da han havde staaet lidt, strøg han med et gramt Tag sine Papirer sammen og gik henover Gulvet — ud ad Døren.

Han lukkede ogsaa efter sig.

Saa forstummede al Mudren og Hvisken og Tisken, og Folk kom til at se saa underlig slukørede og beklemte ud.

Da Thorstedboerne i Eftermiddag samledes her i Skolen, var det i en urokket Følelse af, at Kræn bestemte over dem alle. — Nu var alle imod ham, — alle, — ogsaa de, der stod ham nærmest.

Et Skæbnepust strøg hen over Hovederne.

— Ja, nu blev saa Enden paa Sagen, at deres Mejerivæsen blev ordnet efter Hauges Hoved, og det var velsagtens ogsaa nok det fornuftigste; — men at Kræn var bleven overvunden — —

Der var ingen, der saa ud til at glæde sig, og heller ingen, der morede sig, og det varede ikke saa kort, inden Folk igen begyndte at snakke til hinanden.

— — —

Den fremmede Montør var den, der først vaagnede op og kom til Mæle. — Nu mente han at forstaa, at der næppe blev mere Brug for ham, sagde han, men han skulde jo dog have

noget for det Arbejde, han *havde* udført, og Rejsen herud i Dag vilde han ogsaa have godtgjort.

Jov, det var der ingen, der fandt urimeligt; men hvem skulde ordne det, og hvor var Pengene? — Der stod man; nu savnede man jo straks Kræn.

»De kan vel vente med Deres Regning, til Sagen bliver helt ordnet?« — sagde Magisteren.

»Ja, hvordan bliver det saa?« — sagde Hauge, — »tager Forsamlingen saa imod min Indbydelse til at se mit Mejeri og mine Regnskaber?«

»Ja, gør vi ikke det?« — Peter Clemmensen vendte sig spørgende imod de andre Bymænd.

Jo, det ansaa de alle for det bedste.

»Saa foreslaar jeg, at I kommer i Morgen Eftermiddag. Men jeg mener, at det var bedst, om Montør Ulrich blev her i Byen i Nat og tog med jer op til mig. Han forstaar jo dog bedre at vurdere et Mejeri end I andre, ihvertfald Indmaden af det. — Større Dagløn beregner De Dem vel ikke, Hr. Montør, end vi kan betale Dem?«

»Nej, nej,« — svaredes der, — »jeg er saagu' ikke saa graadig.«

Ja, saa kunde man vel ikke komme længere for denne Gang, mente Hauge, saa maatte de jo se, hvordan de kunde komme overens, naar de i Morgen mødtes igen.

Nej, Forsamlingen nikkede, der var ikke mere at gøre nu. De var færdige for i Dag.

— Kirstine havde faaet det svage Ben ned fra Taburetten og var kommen op at staa.

Hauge vendte sig om imod hende: — »Ja, Kirstine, lad os saa tage hjem.« — Han smilte muntert og kærligt.

Hun nikkede.

Saa tog han hende under Armen og ledte hende forsigtigt mod Døren.

Folk vendte sig og saa efter dem.

Den ungdommelige, høje, slanke og spændstige Mand og den lille, lidt firkantede, haltende Kone, — de var et Par — *et festsammensluttet Par*.

Alle saa forundrede ud, — men jo ogsaa meget beskæmmede.

XIII.

TROFASTE VENNER.

EN halv Times Tid efter, at Mødet i Skolen var sluttet, stod Kapellanen, Magister Rørdam og Gjertrud Højgaard og snakkede sammen udenfor Præstegaardens Havelaage. Kapellanen havde inviteret de to andre til at spise til Aften hos sig, men kun Gjertrud havde taget imod Indbydelsen. Magisteren gik ud fra, at Faderen ventede ham hjem til Aftenbordet, og saa vilde han ikke, at man skulde vente forgaves.

— Mødet havde forøvrigt haft et lille Efterspil, thi da Kræn Højgaard og Holger Hauge begge havde forladt Skolen, var Forsamlingen livet stærkt op, og baade Mænd og Kvinder havde faaet Tungerne løsnede.

Naturligvis var det Mejeriet og Forhold, der hørte sammen hermed, man havde følt Trang til at drøfte, og man oplevede den Pudsighed, at det var *Magisteren*, man spurgte til Raads.

Det viste sig hurtigt, at egentlig vilde Thorstedmændene helst have *solgt* Mælken til Harreborg og ikke haft andet med Sagen at gøre end bare levere deres Vare og indkassere den aftalte Betaling. Paa den Maade baade Kræn og Hauge vilde have det ordnet, skulde de jo hæfte med Penge, kanske blev der en Risiko at løbe, og ved Tanken herpaa vred de sig ynkeligt. Men saa meget syntes de dog at have indset, at Udsigten til Risiko var mindst, naar de fulgte Hauges Forslag, hvorfor der ogsaa saa ud til at være enstemmig Tilfredshed med, at det nu blev det, som sejrede.

Fra alle Hjørner af Lokalet strømmede man til og omringede Magisteren, dels for hjerteligt at takke ham for hans Assistance under Mødet, uden hvilken ingen troede, at Kræn havde givet sig; thi — som de sagde — »kun En fra Præstegaarden, eller da ihvertfald En med »*rigtig Lærdom*« kunde faa Kræn til »at sunde sig«, — dels ogsaa for at faa Rede paa, hvad dette nye Navn, Hauge var kommen frem med: *Andels-Mejeri*, *Andels-Sag*, egentlig betød.

Og Ove Rørdam, som havde taget Magistergraden i Filosofi og Æstetik og skrevet en Doktordisputats om »Horats satiriske Digtning«, hørte med megen Alvor, men maaske ogsaa med et lille dulgt Blink i Øjekrogen, paa de gode Thorstedbønders beængstede Forespørgsler. Tagsigelserne bad han dem beholde, men hvad Spørgsmaalet om *Andels-Sagen* angik,

kunde han nok give dem lidt Besked, thi han var virkelig saa heldig for kort Tid siden at have læst en Tidsskriftsartikel om dette Emne og kunde derfor i nogen Grad uddybe den Forklaring, Hauge allerede havde givet dem. Han diskede frejdigt op med alt, hvad han vidste, og — som han nu bagefter overfor Kapellanen og Gjertrud tilstod — »egentlig lidt mer«.

Hans gamle Bysbørn havde i denne Stund været saa henrykte for ham og hans »store Indsigt« i deres Affærer, at de var nærved at vende tilbage til den gammelkendte Titulatur, »Præstens Ove« og sige *du* til ham.

— Men nu var altsaa det bevægede Møde sluttet, og udad alle Veje og Stier strømede Deltagerne afsted mod de respektive Hjem: Det var over Mell'madstid, de skulde have Mad, og de skulde ogsaa hjem og passe Dagens Gerning.

Kun de tre her ved Havelaagen var gaaet istaa og stod og smaasnakkede sammen.

Kapellanen gratulerede under megen Munterhed Rørdam til hans nye Stilling som »Landbrugsraad«. Hvem skulde vel have tænkt sig, at det var hertil, han egnede sig.

»Nej, der kan De nu se, Hr. Kapellan, De troede, jeg var helt uanvendelig herude paa Bondelandet, mig var der ingen Brug for noget Steds, og saa viser det sig, at jeg slet ikke kan undværes; Thorstedboerne kan ikke komme ud af Stedet uden min *kyndige, saglige* Assistance. Mens De sidder i fornem Ørkesløshed og bare ser til, er det mig sølle Umulius, der maa rage Kastanierne af Ilden for Deres — *Deres* — Sognebørn. — Jeg skal sige Dem, Frøken,« — vendte han sig mod Gjertrud — »at da jeg i Morges var saa fri at tilbyde mig som Lærer ved Kapellanens tilkommende Højskole, blev jeg pure vraget.«

»Saah; af hvad Grund?«

»Jeg havde efter »Højskoleforstanderens« Mening ikke »det ene fornødne«; — under disse Forhold skønner De, det har været mig til stor Oprejsning, at der just samme Dag bliver Anvendelse for mig som »Landbrugsraad«; — var det ikke saadan, De titulerede mig? — *Helt* ubrugelig er jeg altsaa dog ikke.«

»Og maa jeg sige Dem, Frøken Højgaard, at jeg har ikke nogen »tilkommende Højskole«, — og at vel anser jeg den kristne Tro for absolut fornøden for den, der skal virke ved en Højskole, men paa ingen Maade for »det ene fornødne«.

Kapellanens Bemærkning faldt temmelig skarpt, saa Rør-

dam drejede straks væk fra Emnet. Bjerrum vidste heller ikke noget om Brevet fra Skoleinspektøren, der jo dog var den dybeste Aarsag til Rørdams Tanker om egen Ubrugelighed. — Det var heller ikke noget at staa her og vrøvle om i den fremmede Gjertrud Højgaards Nærværelse.

Derefter vendte han sig til hende og gjorde Spørgsmaal om hendes Kursusophold i København, som det havde overrasket ham at høre om. Det var jo endnu i 1883 ret ualmindeligt, at Kvinder søgte Studier og blandt Landboer næsten helt uhørt. Han udtalte Tvivl om, hvorvidt det var klogt af hende at vælge Præliminæreksamen som Maal for Læsningen, var det mon ikke fornuftigere at tage en Lærerindeeksamen, — hvis da ikke hun kunde tænke sig at tage Studentereksamen og give sig et virkeligt Embedsstudium i Vold? For Tiden var der jo flere Kvinder, der læste til Lægeeksamen, fortalte han, og en Datter af Berg sagdes endog at ville være Jurist. — Hvis Læsningen faldt hende let, saa — — Ja, han kendte jo ikke hendes Planer, afbrød han.

»Frøken Højgaard har Nemme for Studier,« — sagde Kapellanen, »især Sprog og Matematik, ikke sandt?«

Ja, Gjertrud kunde ikke klage, Læsningen faldt hende ikke svær. »Men »Planer« har jeg jo ingen af,« sagde hun med en Skuldertrækning, »ikke andre end at faa nogle Kundskaber.«

— Her blev deres Snak forstyrret.

Frem om Havehjørnet svingede et Køretøj, og Kapellanen tilkendegav straks ved en Vinken, at han ønskede at tale med Kusken, som ogsaa gjorde Holdt foran de tre.

Det var Simon Godsk, der kom. Han havde et sygt Barn, som han i Dag havde haft Læge hos. Nu havde han kørt Lægen tilbage til Købstaden og var paa Hjemfart med Medicinen. Kapellanen vidste om Barnets Sygdom og spurgte efter, hvordan det havde det.

Jo, Tak, sagde Simon, nu gik det bedre; Lægen havde i Dag stillet i Udsigt, at Drengen nok snart blev rask igen.

»De har kørt rask, Simon Godsk, de Brune er bleven svedte,« — sagde Kapellanen og strøg den ene Hest om Mullen.

Ja, det var rigtigt nok, han havde kørt stærkt, for han mente jo, der var *Revolution* herhjemme i Thorsted, og den vilde han jo godt have set lidt af.

»Naah — Revolution — —«

Ja, Simon vidste jo om Mødet, her skulde holdes i Efter-

middag, og han vilde ikke nægte, at han var meget nysgerrig for at høre, hvordan det var spændt af, men det nyttede vel ikke at spørge nogen af de tre her om den Slags, for der var vel ingen af dem, der havde været med i Slaget?

Jojo, Simon kom netop her til de Rette, smilte Kapellanen, og han pegede paa de andre to, om han maatte have Fornøjelsen at præsentere et Par af de allervigtigste Deltagere. Selv havde han ogsaa været med, men det havde kun været som en beskeden Tilskuere. Men det var jo ogsaa nok til, at han kunde give Besked om baade Kampens Forløb og Resultat. Og Simon fik om begge Dele.

Nej se, havde Sagen taget en saadan Vending. Simon blev ikke lidt forbavset, Kræn var overvundet, Hauge havde faaet dem alle samlede under *sin* Hat, — formodentlig ogsaa de nye Feldingbromænd, — og saa *tilbudt at give Slip paa dem alle*. — Det lød mærkeligt, Simon syntes, det var *flot* gjort af Hauge, *meget flot* endda, — ja, egentlig lidt *for meget*.

Allerede det at skulle give Slip paa de Thorstedleverandører, han *havde* kapret sig, maatte jo have givet ham et slemt Minus i Indtægterne, hvordan saa, naar han nu gav Afkald paa hele Mejeriet? — Naturligvis, det var kun *halvt* frivilligt, Hauge havde udbudt det til Salg, det forstod Simon nok, men — alligevel.

»Kunde De ikke mærke paa Forsamlingen, at Folk var meget pinte af Uro for, hvordan Hauge efter dette skulde kunne klare sine Udgifter?« — spurgte Simon og smilte ironisk. — Det var ikke svært at se, at hans Tanker om Menneskenes Medfølelse ikke var for store.

»Men at vi fik forhindret, her kom to Mejerier i samme By, et Højre- og et Venstre-Mejeri kan vi vel sige, det finder De da var fornuftigt nok, ikkesandt?« — spurgte Magisteren.

»Ja, naturligvis. Det var da den rene Galskab med den Plan.« — Naa, men her skulde Simon nok ikke blive holdende. Han hyppede paa Hestene og takkede for god Underretning.

Saa lettede han paa Huen og kørte videre.

— — —

»Det er et kvikt Hoved, der sidder paa Simon Godsk,« sagde Magisteren og saa efter den bortkørende.

»Han er ogsaa Egnens mest fremskredne Landmand,« — svarede Kapellanen.

»Det troede jeg, Hauge var, ja, eller Kresten Højgaard?«

»Hauge er meget dygtig, naturligvis, men han har for mange Jern i Ilden til, at han kan ofre sit Landbrug den Interesse og Omhu, en Mand som Simon, ja, og som Gudik Gudiksen, kan ofre deres.«

— — »Og min Far er for selvklog og for selvraadig til at ville tage ved Lære,« — fortsatte Gjertrud.

De to andre smilte af det aabenhjertige Svar. Aajo, det var vist rigtigt nok.

»Kræn Højgaard har jo heller ikke som de to andre været paa Højskole,« — henkastede Kapellanden.

»Paa Højskole?« — Rørdam trak paa Skuldrene.

»Ja, De er skeptisk, men det er ikke des mindre saadan i Tiden, at man har ikke sikrere Garanti for, at en Mand duer til noget, i sit Landbrug, og i Politik, — er *aarvaagen* kort sagt, end det, at han har været paa Højskole.«

»I Landbrug og Politik? — Jamen, var Meningen ikke, at Højskolebevægelsen skulde være en *aandelig* Bevægelse?«

»Det er vel ikke altid sikkert, at Formaaler og Virkninger helt dækker hinanden?« — mente Gjertrud. — »Højskolens Virkninger kan forresten spores paa mange Maader.«

»For Eksempel —?« sagde Rørdam.

»Ja, for Eksempel ogsaa derpaa, at de Unge, der kommer hjem fra Højskolerne, fører et mere høvisk Væsen med sig, end man er vant til mellem Bønder.«

»De sagde ikke, at de kom mere *moralske* hjem.«

»Mere *moralske*? — Hvor dybt Moralen stikker i Folk, er det vel ikke altid saa let at dømme om. Men forresten hørte jeg forleden en lille Bemærkning, som maaske kunde tyde paa, at Højskolefolk virkelig er mere moralske end de andre, eller at man i det mindste venter af dem, at de er det.«

»Hvad var det?« — Kapellanden saa' helt spændt ud.

Gjertrud fortalte nu om, hvordan hun paa et fremmed Sted en Dag, rent tilfældigt og uset, var kommet til at overvære en Samtale mellem tre Bønderkoner. Den ene græd og var meget fortvivlet, fordi hendes Datter var kommet »galt afsted«, som man sagde; de to andre bestræbte sig for at trøste hende: — Man havde jo dog hørt saa galt før — og Pigen var rigtig forlovet og kunde gifte sig omtrent straks. — At Kæresten tænkte paa at løbe fra sit Ansvar, var der slet ikke Tale om.

Ja, det kunde jo altsammen være rigtigt nok, indrømmede

den letsindige Piges Mor, men alligevel ikke nær Trøst nok, for der var jo det, at Datteren havde været paa Højskole, saa hun burde have vidst, at det var forkert at bære sig saadan ad. Man havde aldrig før hørt noget saadant om Piger, der havde været paa Højskole, det var derfor, det var saadan forfærdelig Skam, sagde den sønderknuste Mor og gråd ynkeligt videre.

»Ja, det er i det mindste et godt Bevis paa, med hvilken Tillid Forældre sender deres Børn til disse Anstalter,« sagde Rørdam. — Ved sig selv tænkte han, at det var ikke slet saa betryggende at sende dem paa Kursus i København.

Han havde staaet og betragtet Gjertrud, som forbavsende ham en Del. Hun maatte være seks-syv Aar yngre end han, gættede han, for han havde ikke set hende mellem den Ungdom, der var fremme, da han færdedes her. Han havde nok under Besøg paa Højgaard set hende før, men mindedes ikke at have talt med hende. — Naar Ansigtet var helt i Ro, var Grundtrækkene Mod og Aabenhjertighed, men naar hun talte, kom der noget haardt og sammenbidt over Udtrykket, som skæmmede det ellers friske og kønne Ansigt. — Var det mon noget, Københavneropholdet havde givet?

»Har De, Frøken Gjertrud, været paa Højskole?« — spurgte Rørdam.

»Jeg? — Nej, nej, det vilde sikkert ikke være noget for mig,« — afviste hun.

»Og alligevel synes De at have stor Sympati for disse Anstalter?«

»Bevares, Hr. Magister, der er da ogsaa en hel Del herude paa Landet, der ikke ligner mig — Gudskelov!« — Hun lo haardt og selvironisk.

— I det samme kom Jomfru Faurskov ilende ned mod dem. Hun vilde gøre Rørdam opmærksom paa, at det var Præstens Spisetid, og at han havde sagt, de skulde vente paa Magisteren.

»Saa gaar jeg,« — sagde Rørdam — »men vi ses vel igen alle tre.«

»Javelsaa,« — svarede Kapellänen.

Rørdam fulgte efter den gamle Husholderske op ad Havegangen, og Gjertrud og Kapellänen gik sammen om til hans Bolig.

*

*

*

Efter Samtalen med de tre ved Præstegaardslaagen besluttede Simon at lægge Vejen omad Gudik Gudiksen. Nok havde han, paa Grund af den Doktorkørsel, forsømt en hel Del derhjemme i Dag, som han maatte se at faa oprettet før Sengetid, men nu fandt han det alligevel fornødent først at komme om og faa talt med sin gamle Ven og tro Kampfælle lige fra Højskoledagene i Halvfjerdserne. Han havde en god Tidende at bringe Gudik, og det glædede han sig meget til.

Gudik og Simon havde jo allerede i flere Dage vidst Besked om Sammensværgelsen, Kræn havde sat i Scene mod Hauge, og saa haardt denne forud sad i det, forstod de, han var saadan stillet, at der ikke skulde noget særlig stort Skub til for at vælte ham.

Samtidig havde der i nogen Tid mellem Egnens yngre Mænd, der baade som Landbrugere og Politikere hørte til Fremskridtsfolkene, været stor Misfornøjelse med en gammel stivnakket konservativ, ja, reaktionær Knark af en Kreditforenings-Repræsentant, man havde at trækkes med: Han vilde ingen ordentlige Laan give til de unge Mænd, der kom til ham derom. Han forstod kun at vurdere Ejendomme efter *Hartkorn* og *Studebesætning*, sagde man, og det fandt man ikke tidssvarende. — Der var jo nu mange Landmænd i forholdsvis smaa Bedrifter, der kun ejede et lille Maal af Hartkorn og ikke en eneste Stud, men ikke desto mindre kunde frembringe baade to og tre Gange saa stort Udbytte af Jord og Besætning, som de gammeldags Gaardmænd med de mange Tønder Hartkorn og Stalden fuld af Stude.

Her var altsaa et Forhold, der trængte til at ændres, og da Tilfældet vilde, at en paa Egnen kendt frisindet Politiker kom ind som Direktør ved Kreditforeningen, havde man straks lagt sig i Selen for at faa valgt en Repræsentant af en mere moderne Type, og Simon Godsk og Gudik havde ikke været sene til at indse, at her var en Plads, hvor Hauge kunde gøre udmærket Fyldest.

Da det saa ogsaa rygtedes, hvilke onde Anslag der var i Gære mod ham, og de tænkte sig, at det, at han maaske mistede næsten alle sine større Mælkeleverandører, kunde bevirke, han blev nødt til at gaa bag af Dansen, havde de to i al Stilhed i flere Døgn været i fuld Aktivitet med at virke for hans Valg. Hauge var jo, paa Grund af sin flersidige Virksomhed og store Foretagsomhed, allerede i vid Omkreds en *kendt Mand*, og selv om de ikke just holdt af ham — og trods det,

at han nu havde taget den irriterende Løjtnantssnurbart af, gik i Vadmæl til Hverdag og efter Egnens Skik var blevet Dus med baade sine Tjenestefolk og, paa Kræn nær, vel ogsaa med sine Bysmænd — kom man dog ikke helt til at føle ham som en af sine egne, — men altsaa, til Trods herfor, var der gennemgaaende en stor Respekt for hans Dygtighed, og mange havde ogsaa Grund til at føle sig i Taknemmelighedsgæld til ham for gode Raad og praktisk Vejledning.

Det var derfor slet ikke faldet vanskeligt for Simon og Gudik at vække Stemning for Hauge til Posten ved Kreditforeningen; i Løbet af et Par Dage havde de samlet i Hundredvis af Underskrifter paa, at det just var en Mand af Holger Hagues Støbning, man savnede og ønskede sig paa denne Plads. — Men det var selvsagt et Ben, der var Hunde nok om, saa Haabet om, at *Hauge* skulde blive den udvalgte, havde ikke været stort.

Og saa — virkelig — det var alligevel lykkedes at gennemføre hans Valg.

— Da Simon i Dag havde bragt Doktoren tilbage til Købstaden, viste det sig, at han maatte vente en Times Tid paa Medicinen, som han skulde have med hjem. Den Ventetid besluttede han straks at benytte til et Besøg hos den nyudnævnte Kreditforeningsdirektør, der boede tæt uden for Købstaden. Her mente han at kunne faa Besked om, hvordan Sagen stod.

Den stod godt, viste det sig. Hauge var blevet den udvalgte, og en skriftlig Forespørgsel til ham, om han var villig til at modtage Valget, var allerede lagt i Postkassen og vilde i Morgen være ham i Hænde.

Det var *den* gode Tidende, Simon havde at bringe Gudik, og som Sagen *nu* laa for Hauge, maatte det da være dobbelt lykkeligt, at Heldet her havde fulgt Vennernes skjulte Bestræbelser. Det vilde dog betyde en sikker aarlig Indkomst paa mellem 2 og 3000 Kr., formodentlig omtrent den Sum, Hauge skulde udrede i Renter, saa Meddelelsen i Morgen vilde ikke blot virke som en Overraskelse paa Harreborg, men vel næsten som et *Redningsbælte*. — Det var saamænd sært, at noget kunde føje sig *saa* heldigt, sad den skeptiske Simon og smaafflirede, for det var jo ikke blot for Hauge, det var *heldigt*. Nej, der var mange nu rundt omkring, der trængte til at faa lidt Driftskapital mellem Hænderne. Naar Jorderne var sat i Kultur og gav dobbelt, ja, tredobbelt Afgrøde, trængtes der jo ogsaa til større Husrum for at bevare den, og for at kunne huse den større

Besætning, der skulde til for at faa Avlen omsat paa den mest profitable Maade.

»Haa, jo, visse Ting kan vi dog alligevel sætte igennem, vi Venstremænd, saadan til Hjælp i den daglige Husholdning,« sad Simon og smaasnakkede, »det var dog endnu ikke paa alle Omraader, den stejle Estrup kunde lægge sig paa tværs.« —

»Naar blot vi staar sammen om Sagerne,« — snakkede han videre — »saa maa vi vel ogsaa vinde Magt — en Gang — omsider.«

»Jov vist, men Ministeriet kunde de jo alligevel ikke komme af med, hvor stærkt end Venstre paa Valgdagene satte ind med Stemmerne — og at Kongen nu slet ikke vilde høre paa dem eller drøfte Sagen med dem, som de jo nys saa' det ved Landmandsforsamlingen i Aalborg, det var beskæmmende for al sund Sans, det var ligefrem krænkende og virkede ogsaa saa nedtrykkende.«

»Jaja, men nu faar vi jo saa hænge i med vore Landbrug. Kan vi sidde og blive holdne Folk, der klarer Udgifterne til alle Sider og lave Gaarde af Boelsstederne og Boelssteder af Husmandslodderne, saa kan den Sag vel ogsaa give lidt Stivelse til Ryggene, skulde man tro, saa vi kan holde ud i Kampen for vor Ret. Og Landet gror imens — ja, *Danmark* gror imens.«

Og hans Tanker gik atter til den lille Sejr, de havde vundet ved at faa en moderne Landmand som Hauge sat ind som Vurderingsmand ved Kreditforeningen, den glædede ham oprigtigt, — baade paa egne og Hauges Vegne.

»Nøh, — hyp, hyp, Brune! — lad vos komme frem!« — Gudik vilde ogsaa glæde sig over den gode Tidende, vidste han og rullede muntert videre.

XIV.

I NATTENS SKJUL.

SOMMERNATTEN har paany sænket sig ned over Landsbyen, og Duggens Væde falder læskende og kølende paa den hundredagstørstige Jord. — Sommerdagens Jag og Larm er atter stilnet af, Mennesker og Dyr er gaaet til Hvile, og ude i Naturen er det, som alting aander Fred og Ro.

— Paa Harreborg ser der ud som Aftenen før, men i Havens Gange er der ingen at se, ingen, som i søvnløs Smerte og Uro ensomt vanker om.

Der er saa stille derude i den store, nye Have, hvor det stærke Dugfald udløser alle Væksters Dufte. Roser og Reseda, Balsam og Ambra, Lavendler og Salvie, og mange andre Urter Aande blander sig og fylder Luften med deres krydrede Velugt. Og højt over Træernes Toppe og over den hvilende Gaard sejler Fuldmaanen rundt i det klare Himmelblaa.

Det er sent paa Aftenen, næsten Midnat. Vinduerne ind til Kirstines Sovekammer staar paa vid Gab, en svag Sommerbrise faar med Mellemrum de lette Fortræksgardiner til at røre sig lidt, men Døren herud til Haven er lukket.

Derinde bag denne Dør hviler en Mand hos sin Kvinde.

Paa et hvidt Natbord staar under en lyserød Glaskuppel en lille, gammeldags Olielampe, — en saakaldt »Vaagekone«, hvis matte Lys lige er stærkt nok til, at de to i Sengen kan se hinandens Ansigter. — Og Holger løfter just sit hede Hoved og ser paa Ansigtet for sig. Han siger noget tosset Vaas, noget om Blod og Ild og vilde Lavastrømme, og ler til, en halvdulgt, frydefuld kurrende Latter.

»Jah, det er varmt i Vejret,« — svarer Kirstine ham, overdaadigt ordinært, knastørt — men med Ansigtet spillende fuldt af Lune og Lykke.

Han ler igen og nu helt kaadt og tosset.

»Aa, du, Kirstine! — Aa, *du!*«

»Og *du!*«

Flere Ord bliver det ikke til, saa dukker han, stadig i halvdulgt, frydefuld Forundring, Hovedet og gemmer sig ind ved hendes Bryst.

Saadan ligger han, mens Musklers og Nervers Spænding dirrer af og Hjertets heftige Slag falder til Ro.

Saa løfter han atter Hovedet og ser paa sin Hustru, — næsten som han havde længtes efter paany at se hendes Ansigt og ret indprente sig, hvordan det ser ud.

Hun er fremdeles hed i Kinderne og rødmande som en purung Pige, og hendes Øjne er fulde af tindrende Glans og Lykke. Legemets Hede har faaet det altid velglattede Haar til at løfte paa sig og bruse op. Rundt hendes fine smaa Øren sidder det i et tæt Krus.

»Nu skulde Folk se dig,« — siger han. — »Ingen vilde tro, at du er den, *de* kender.«

»Det er da vel netop det dejlige!«

»Hvad er »det dejlige«?»

»At der er ingen, der rigtig kender mig — ingen uden En.«

Saa bøjer han sig og kysser hendes Øjne, der pludselig var blevet lidt alvorlige, og med Ansigtet ned i Pudsen lægger han sin Kind ind mod hendes.

— Kirstine havde straks af hans Bemærkning forstaaet, at det er ikke altid, han ser paa hende med samme Glæde som nu, og hun, som synes saa lidt om sig selv og altid føler sig som en hel Umulighed, finder dette saa naturligt og ligetil. — Og det strejfer hendes Tanker, at for hende er det saa let at være glad og lykkelig, saadan Behag hun altid følger ved at se paa ham. For ham maa det jo tit være svært.

Men — aah! — nu hviler han her hos hende, nu hører de atter sammen, som de skal høre sammen, ja, fastere end nogensinde før. Dagens saavel som Aftenens Oplevelser har skænket hende Troen herpaa, og saa er jo alting godt — alt!

»Tænker *du* altid paa mig?» — spørger han lidt efter.

Hun tænker sig lidt om.

»Ja, Holger, du er altid i mine Tanker.«

»Altid,« — siger han, meget forundret.

»Ja,« — svarer hun klart.

Vel huskede hun i det samme, at i Vinter, da hun skulde føde, og da hendes lille ufuldbaarne Barn skulde dø, da havde der været Stunder, hvor hun havde glemt ham; men det var da ikke noget at regne med, det blev hende jo netop Bevis paa, hvordan *han* Dag ud og Dag ind altid fyldte hendes Tanker.

»Hvor det lyder underligt,« — sagde han, — »det kender jeg slet ikke.«

Hans Tone var næsten bedrøvet — ja, misundelig.

»Nej, det kan jeg nok tænke.«

»Jamen, det maa da være dejligt at have det saadan?»

»Jo—oh.«

Men hun tænkte paa de mange urolige Timer, hun ogsaa havde haft for hans Skyld, og paa den pinefulde Tid, hun nys havde gennemgaaet. Da var han jo ogsaa uden Ophør i hendes Tanker, men — — —

»I Aften er vi meget lykkelige, Holger, og *det* er dejligt,« — svarede hun.

— Maanelysets Skær falder ind gennem Dørens Glar og tegner Ruderne i store, hvide Firkanter paa den blaa Væg, Duften fra Havens Blomster strømmer ind gennem det aabne

Vindues lette Gardin og naar helt hen til Sengen, og paa Bordet staa den lille Olielampe med sin lillebitte svømmende Væge og smaasnurrer saa hyggeligt bag sin rødmende Kuppel.

Ingen synes at ænse det, og dog giver vel ogsaa disse Ting deres Plus til Hyggen og Lykken i Nattens Skjul.

»Men, Kirstine, hvor blev jeg glad paa Mødet i Dag, da jeg saa' dig!« — udbrød han lidt efter og løftede atter Hovedet. — »Saa glad er jeg aldrig blevet. — Jeg kan huske en Gang, da jeg var en lille Dreng, at min Plejefar kom hjem med en Zither, et Strengespil, som han gav mig, da blev jeg saa forbavset og glad, saa jeg syntes næsten ikke, det var til at holde ud. Noget lignende var det for mig i Dag. — Jeg blev helt overvældet, jeg syntes, jeg kunde have gjort for dig, hvad det skulde være, jeg — ja, jeg vilde allerhelst have løftet dig op paa mine Arme og løbet bort med dig. — Jeg blev helt tosset af Glæde.«

»Det kunde jeg godt se.«

»Jamen, det var ogsaa, som jeg blev et helt andet Menneske, alting forandrede sig for mig, alting. — Hvorfor skulde jeg staa der og strides med alle de Kanutter, naar jeg havde dig, foer det gennem mig. Naar *du* stod med mig, hvad kunde *de* saa gøre mig? Og saa stod det pludselig for mig, at nu skulde jeg bare staa op og ganske ærligt og oprigtigt stille Sagen frem for dem, saadan som det i Virkeligheden var klogest og rettest, — ligemeget om det var til min egen Fordel eller ej. Jeg syntes, jeg vilde være glad for at handle saadan, og at saa kunde ingen gøre mig noget. — Jeg syntes ogsaa, at saa kunde Enden kun blive, at de alle blev nødt til at bøje sig for, hvad *jeg* vilde.«

»Det gjorde de jo ogsaa, Holger.« — Hun strøg ham ømt om Kinden. — »Men, — alligevel — hvorfor prøvede du ikke først paa, om du kunde have faaet dem til at sælge Mælken til dig? — Ja, jeg mener, kan du virkelig undvære den Indtægt, Mejeriet giver dig?«

»Ja, det var jo *din* Skyld, Kirstine.«

»Var det *min* Skyld,« sagde hun forbavset.

»Ja, det var. — Den Aften, jeg kom hjem og fortalte dig om dette her Andelsmejeri, jeg havde set, da sagde du jo lige straks, at *der* var den rette Vej for Bønderne at gaa. De skulde staa sammen, staa *fast* sammen, saa kunde de jo gennemføre næsten hvad det skulde være.

»Sagde jeg det?« — Hendes Tone lød forundret. — »Ja,

hvad — saadan kunde man jo let komme til at tænke. Det er da ikke svært at forstaa, at kan det betale sig for en Mejeri-
mand at købe de andres Mælk og lave Smør og Ost af, saa
kan det give Bønderne endnu større Profit, at de slaar sig
sammen og selv bygger Mejeri; — men — — —

Paa en Maade berørte det Kirstine næsten som lidt ube-
hageligt, at *han* kunde bryde sig saa meget om, hvad hun, et
Kvindemenneske, saadan kunde træffe at sige. Men nu, hun
blev mindet derom, kunde hun godt huske, at det havde været
i hendes Tanker, hvilket stort Gode det i en Tid som denne,
hvor Politik og mange andre Spørgsmaal evindeligen vakte Splid
og Strid mellem Folk, satte Broder op mod Broder og Fader
mod Søn og saa videre, — vilde være, om de havde saadanne
Fællesforetagender at samles om. I saadanne praktiske Forhold
blev de nødt til at staa enige, om Værket skulde kunne lyk-
kes, saa det gav Udbytte; — men alt dette havde da selvfølge-
lig ogsaa han tænkt og indset.

»Holger,« — sagde hun, — »jeg undrede mig nok lidt
over, hvad du sagde, og over, at du ligesom helt havde glemt
alle dine egne Besværligheder, men det vil jeg da sige, at jeg
har aldrig nogensinde været mere stolt af dig end i Dag.«

»Ja, der kan du selv se; det var jo ogsaa netop lige det, jeg
ønskede og vilde.« — Han lo lystig og sejrstolt.

Saadan laa de længe og snakkede fortroligt sammen, snart
om Hændelserne i Dag, snart om deres egne vanskelige peku-
niære Forhold, baade i Nutiden og i Fremtiden.

Kirstine tænkte med Uro paa, hvad Feldingbromændene
mon vilde sige i Morgen; de havde jo kun givet Løfte om at
være med som almindelige Salgsleverandører til Hauges Mejeri,
nu blev de i Stedet stillet overfor noget helt andet; et *Andels-
Mejeri* — et *egent Mejeri*; mon det nu huede dem? — Hun
tænkte ogsaa paa de opsagte Penge, som hun jo vidste om fra
Sagførerskrivelsen i Eftermiddags, saavel som fra Holgers Ud-
talelser under Mødet, men hun vilde ikke spørge om noget,
Holger kom nok uopfordret frem med det altsammen.

Og det gjorde han ogsaa.

Det var ikke morsomt at skulle give Afkald paa den Ind-
tægt, Mejeriet havde givet, sagde han, det var klart nok; men
han gik ud fra, at før eller senere var der nok alligevel kom-
met et Andelsmejeri, og naar nu Selskabet overtog hans til
den Pris, det stod ham selv i, — Vandværkets Pris kunde
han jo trække fra, for det gav jo fremdeles Vand til hele

Gaardens Forbrug, og han tænkte ogsaa, Sagen kunde ordnes, saa han mod en Afgift fremdeles fik Dampkraft til sine Maskiner — saa var da den Sum, der stod bunden dør, dækket. Det vilde jo være meget værre en skønne Dag at staa med Mejeri og Maskiner og ingenting have at bruge dem til. — Tørvefabrikken gik godt nu; her var det ikke umuligt, at der kunde udrettes noget mere, ja, kanske kunde Salget fordobles, naar de først fik det sat ret i System. Teglværket gik ogsaa godt, men det trængte til Udvidelse. Her var det nødvendigt, at der allerede i Aar blev sat en Ovn mere. De kunde i Sommer have solgt mange flere Sten, om de havde haft dem. Det var altsammen godt nok, men *Fremtidsmusik*. Og paa samme Maade var det med de fire Kvier, der skulde føjes til Kobesætningen. Det var altsammen noget, der kunde give Penge, men ikke i Dag.

»Det er godt at høre, at du hverken har tabt Hovedet eller Haabet,« — smilte Kirstine til ham.

»Tabt Haabet, — ih nej, Kirstine. Du skal faa at se, naar jeg først er kommet over de forestaaende Udvidelser, og der er kommet rigtig Gang i Sagerne, saa skal jeg slaa et rigtigt Dunderslag: *Søen skal udtørres*. Den Tanke har nu staaet for mig, jeg tror i syv Aar; jeg ved ikke, hvor den kom fra, men det forekommer mig, som det var en Sommerdag oppe i Heden, at det pludselig slog ned i mig: Sikken en herlig stor grøn Eng, der kunde blive, om vi kunde faa den Sø udtørret! Siden har jeg aldrig kunnet blive Ideen helt kvit, den kommer stadig igen. Lad det ottende Aar nu ogsaa gaa, saa skal du se, Kirstine, saa sker der noget mægtigt.«

Han talte spøgende og muntert, men det var derfor ikke til at tage fejl af, at der laa Alvor bagved.

»Og Pengene, der er blevet sagt op, har du rent glemt.«

»Huf — nej.« Det havde han ikke, desværre. Og nu fik Kirstine helt Rede paa, hvor mange Tusind det drejede sig om, ogsaa, at Holger ikke var i Tvivl om, at det var Kræn, der stod bagved Sagføreren. Her vidste han faktisk i dette Øjeblik ikke fjerneste Udvej. Men han forsøgte at finde en Trøst i, at før om en Maaned kunde de da ikke gøre Udlæg hos ham, saa fik de jo at se, om de ikke forinden kunde finde paa Raad — »for bede Kræn om Godtvejr, det vil jeg i hvert Fald ikke,« — endte han.

»Det var maaske netop det, du skulde.«

»Hvad siger du, skulde jeg tigge til den Bøddel?«

»Nejh; men nu du har overvundet ham saa grundigt, at du helt har slaaet hans Mejeriplaner i Stykker for ham, saa kunde det kanske være ham til stor Fornøjelse at se dig komme og bede om et Laan.«

»Til at betale ham selv med, ha!« Holger blev helt lystig og overstadig. Det vilde da være en fuldkommen komisk, ja, parodisk Situation, men kanske — — Haha! Han lo kaadt og højt.

»Ja, hvad, nu skal I vel ogsaa til at sidde i Mejeribestyrelse sammen, bliver det ikke ogsaa »komisk«,« smilte Kirstine.

»Naa, ja, det kan være, det er Vejen, man skal: komme ydmygt krybende og bede Kræn om Hjælp — eller gøre *ham den store Ære* — ligesom man nu vil se paa Sagen. Ha!«

Holger blev ved at ligge og sige Morsomheder og lave barokke Fantasier over sin tænkte Henvendelse til den sjældne Bankier, men alvorligt var der ingen af dem, der tog den Udvej.

Kirstine tænkte paa Holgers gamle Plejefar, om de maaske kunde tage ham i Huset, og han saa til Gengæld kunde hjælpe dem. Han havde Penge, og Holger skulde arve dem, det vidste hun. Hun tænkte ogsaa paa Onkel Vendelbo, ja, og paa Gjertrud. Kirstine havde endnu intet nævnt om hendes mærkelige Besøg i Dag, men at den unge Pige mente dem det godt, det havde hun ved flere Lejligheder givet tilkende. Om *hun* kanske paa en eller anden Maade kunde skaffe Holger et Laan? — Ja, hvem kunde vide. Man sagde jo, hun havde stor Magt over Stedfaderen, blandt andet, fordi han var saa hundeangst for, at hun skulde sige sin Arv op. Hun *kunde* gøre det, for hun var fuldmyndig nu, men Kræn vilde ikke ud med de mange Tusind, ikke for alt i Verden. Han kunde jo godt sige, at Grunden var den, at han frygtede, hun ikke forstod sig paa Pengesager, men det var vel nok mere rigtigt, at Kræn ikke havde større Lyst end at se Penge yngle og yngle i det uendelige, og Steddatteren kunde ikke gøre Fordring paa mere end 3 Procent i Rente, men Kræn tog aldrig mindre end 5 Procent af sine Udlaan, saa det var en oplagt Profit.

Naa, men Kirstine slog sig ogsaa til Ro og syntes som Holger, at i Løbet af en Maaned fandt de nok en Udvej.

Naar hun tænkte tilbage paa alt, hvad Holger i de forløbne Aar havde gennemført, — paa, hvordan der saa' ud paa *Harreborg*, første Gang hun var her, — paa hvordan der saa' ud i det store, gabtomme Stuehus, da hun holdt sit Indtog dør — paa den Gang, da Husene stod og faldt ned om Kreaturerne,

rentud sagt, — ja, det var virkelig en Gang sket, at en Kalv blev dræbt under en nedblæst Væg — naar man erindrede sig alt dette, maatte man skamme sig, om man straks blev haabløs.

Længere frem kom de ogsaa til at drøfte, om der muligt var Omraader, hvor der kunde sættes ind med Sparsommelighed.

Det havde Kirstine for sit Omraades Vedkommende ikke stor Tro til. *Hun* vidste, hvad Holger ingen Anelse havde om, at hun drev sit Hønseri saa godt, saa hun ved Ægsalget omtrent holdt det store Hus vedlige med alt, hvad de skulde have udefra, med Kolonialvarer, Børnenes Tøj, Køkkenudstyr, Linnedets Vedligeholdelse, — alt blev dækket ved Salg af Æg og Fjerkræ, det var der ingen andre Koner paa denne Egn, der kunde præstere. Hun forklarede heller ikke noget om dette Forhold, det skulde fremdeles være hendes egen stolte Hemmelighed, hun udtalte bare sin Tvivl om, at der paa Husvæsenet var noget at indspare.

Nej, det var heller ikke det, Holger tænkte paa, men maaske kunde der, i det store Folkehold, spares et Par Mennesker. Med de nye Landbrugsmaskiner, de havde anskaffet, mente han, at der nok til næste Aar kunde spares en Karl, og saa maatte han vel ogsaa nu til at prøve, om han atter selv kunde klare Regnskabet. Nu rejste jo Margrethe Juel til September, saa hvis Kirstine ogsaa kunde undvære den Hjælp, blev det dog straks to Lønninger og to voksne Menneskers Kost at spare.

»Rejse — Rejser — Margrethe Juel til September?»

Kirstine havde over Dagens Begivenheder og Aftenens Lykke næsten helt glemt den unge Pige og blev saa forbløffet over at høre om hendes Bortrejse, saa hun blev helt stam.

»Ja, hun sagde det idag — det er jo den første August,« — svarede Holger. — »Hvis hun kunde faa Lov at rejse de to Maaneder før Tiden, vilde hun gerne, fordi det Kursus derinde i Byen, hun har tænkt at søge, skal begynde til første September. — Jeg sagde naturligvis straks ja. Men jeg troede jo, hun havde talt med dig om det.«

Han talte saa jævnt og ligetil om Spørgsmaalet, at Kirstine blev helt rød af Skamfuldhed. Og — alligevel — der havde været en Fare; men rejste Margrethe nu, var den slettet, visket ud som Skriften paa en Tavle. Jaja da, — saadan var det nok ogsaa bedst, — og ikke blot for Kirstine, men for alle Parter. — Men der kunde komme en ny Fare, og vilde hun

saa være anderledes stillet, end hun havde været det nu? Nejh.

»Det vil da blive et Savn for dig at skulle undvære hende,« — sagde Kirstine og skød alt andet tilside.

Ja, det vilde det, svarede Holger. Margrethe var virkelig blevet flink, baade til at føre Regnskabet og til Brevskrivningen, og det havde lettet ham meget. Men hvad, han havde jo kunnet klare det alene før, og saa kunde han vel ogsaa endnu.

»Tror du ikke, at Knud kunde hjælpe dig?«

»Knud? — Jeg har aldrig mærket, at han har Interesse for noget af det, jeg tumler med,« svarede han, ikke uden en vis Haan i Tonen.

»Nej, maaske ikke just for Landarbejde eller for at passe Kreaturer, men — alligevel — paa hans egen Maade. Og i hvert Fald, for Regnskab og Overslag og den Slags har han stor Interesse.«

»Det kender jeg ikke.«

»Jo, det er ikke blot, at han er en lille Mester i Regneboogens Regning, men han er fuld af Planer og Landbrugsberegninger og gaar i Hemmelighed og spørger ud og stiller Regnskaber op. Du vilde vist blive meget forbavset over at se alt, hvad han fører Bog over.«

»Saah —«

»Jeg tror ogsaa netop, han meget gerne vilde vise dig, at han ikke er saa umulig, som du mener.«

Ja, det havde han slet ikke tænkt paa; men hvis hun virkelig troede, Drengen havde Lyst til at prøve, vilde Holger selvfølgelig gerne have en Haandsrækning, og ogsaa hjælpe ham lidt tilrette i Begyndelsen, thi det var da i Sandhed en nem Maade at faa en Kontormand paa.

— — — Duften fra Haven blev ved at strømme ind til dem. Maanen havde efterhaanden drejet sig saa meget, at de store Rudetavl nu havde flyttet sig over paa Kamrets søndre Væg, og den lille, røde »Vaagekone« stod fremdeles og gav sit hyggelige, matte Skær fra sig. — Det maatte være langt over Midnat, for imellem kunde Kirstine høre et Spurvepip ude fra Efeurankerne, ogsaa nu og da en vingeflatrende Lyd af Fugle, der flyttede sig i den store Lind.

Men ellers var alt saa stille og fredeligt, kun Søvn og Ro og Hvile til alle Sider.

Og efter en Stunds Tavshed mærkede hun ogsaa, at den

Arm, hvormed Holger holdt hende omslynget, begyndte at slappes, og at hans Hoved hvilede med større Tyngde mod hendes Skulder.

Saa sov han.

Hun saa' paa ham. Ja, trygt og godt sov han og drog Vejret i dybe, rolige Aandedrag.

Hun kunde ikke sove, — heller ikke i Aften kunde hun sove.

Og nu, Holger var faldet til Ro, mærkede hun først ret, hvor hun var medtaget. — De mange Vaagenætter og alle de Sindsbevægelser, hun havde gennemgaaet, — nu kom det til hendes Bevidsthed, hvor forfærdelig sløj og træt hun var.

Aah, ja — glad og lykkelig var hun, over al Maade lykkelig, men helt sund og frisk var hun ikke.

Da Holger blev ved at sove trygt og godt, prøvede hun at staa op. Hun gik straks hen og lukkede Døren ud til Haven op, saa den friske Luft rigtig kunde strømme ind i Kamret. Det holdt hun saa meget af og var vant til at have det saadan. Hun stod lidt og saa' ud i Haven: Derude gik hun i Aftes fuld af Pine og Angst og Uro. Hvor var alting nu anderledes! Nu laa alt om hende overgydt af Varme og Lys og Lykke. — Hendes Dage, hendes Nætter, hendes Nutid, hendes Fremtid, alt, alt. — Naar blot Holger og hun hørte sammen, saa var alt, som det skulde være.

Og i et stumt Udbrud af Lov og Tak rakte hun sine foldede Hænder højt op.

Noget efter satte hun sig paa Armen af en Lænestol, der stod her.

I Morgen — i Morgen blev hun vistnok nødt til at blive i Sengen, for — joh, hun kom sikkert til at se meget sløj og ussel ud i Morgen, og maaske fik hun heller ikke overvundet sin Sindsbevægelse saa meget, at det Hold deromme over Lænderne forsvandt; men Holger skulde nu ikke se hende humpe haltende rundt i Morgen, — nu, de atter var saa lykkelige.

Saa var det bedre, hun tog sig et rigtigt Hvil og blev i Sengen. Hun trængte ogsaa saa haardt til en Hviledag, og fik hun først ordentlig udhvilet, vendte nok baade Kræfter og Sundhed tilbage.

Ohja! Naar man var lykkelig, hvad kunde man saa ikke?

— Der stod et lille Bureau herinde i Sovekamret, hvori hun gemte sit Regnskab og sine Breve. Her gik hun hen og fandt en Blyant og et Papir, og med det i Haanden skrev hun

ved »Vaagekonens« Skær en Besked til Pigerne om, at de ikke maatte vække hende i Morgen, og hvad de skulde tage sig for. Mens hun stod bøjet over Natbordet for at skrive, mærkede hun atter, hvor forfærdelig sløj hun var. Hun var helt svimmel, ja, havde Kvalme af legemlig Træthed og af Sindets og Nervernes Overspænding. Men hun fik da Sedlen lagt ud paa Køkkenbordet og kom paany til Hvile i Sengen.

Sove kunde hun stadig ikke, men alle hendes Tanker blev ved at kredse om ham, der laa her og sov saa trygt og godt, og hun syntes ikke, hun huskede andet, end hvad der var lyst og dejligt.

Hun hørte Hanerne gale paa Hjalet, og hun hørte Fuglene vaagne og synge i Haven, og hun tænkte: Det er mit altsammen! — Det er min Gaard, det er min Have, det er mine Dyr, det er mine Fugle, — det hører *ham* til, og saa er det ogsaa *mit* — *vort*. Og trods al Træthed og Sløjhed blev hendes Sind ved at være let og fuldt af Lov.

Omsider begyndte et svagt Skær af Morgen at sive ind gennem den aabne Dør. Det laa hun og saa' paa; men saa begyndte Holger at blive urolig og flytte stærkt omkring med sine Arme. Noget efter slog han Øjnene op og saa' sig forvildet rundt.

Saa saa' han hendes Ansigt smile mod sig fra Pudén.

»Aa, Kirstine, er du her!« — udbrød han i Halvsøvn og tog hende ind til sig.

»Jeg drømte saa løjerligt. — Jeg var ude at vade, og jeg vadede og vadede og kunde aldrig naa Land. — Jeg syntes, det var saa forskrækkeligt, for du stod ovre paa den anden Bred, og det stod for mig, at hvis jeg ikke naaede over til dig, saa skulde jeg drukne.«

»Naa, Holger. — Sikken et Held da, at jeg ikke var længere borte,« — smilede hun. — »Ogsaa da, at *du* ikke druknede.«

De lo begge og saa' mod Morgenskæret med glade Øjne.

